පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය

පළමු වෙළුම

කටුකුරුන්දේ ඤාණානන්ද භික්ෂු

පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය

විශේෂ ''පහන් කණුව දෙසුම්' වෙළුමකි.

පළමු වෙළුම - ප්‍රථම මුද්‍රණය

(1-5 දෙසුම්)

කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද භික්ෂු

ISBN 978-955-1255-46-6

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර, දේවාලේගම

ප්‍රකාශනය
ධර්මග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරය

2012

ධර්මදානයකි

මුදලට විකිණීම සපුරා තහනම් වෙයි.

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2012 නොවැම්බර්

More free E-books available at

http://www.dhammikaweb.com/?cat=155

"යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති-

සො ධම්මං පස්සති

යො ධම්මං පස්සති-

සො පටිච්ච සමුප්පාදං පස්සති"

"යමෙක් පටිච්ච සමුප්පාදය දකීද-

හේ ධර්මය දකියි.

යමෙක් ධර්මය දකී ද

හේ පටිච්ච සමුප්පාදය දකී."

For free distribution only

"කතමො ච භික්ඛවෙ පටිච්චසමුප්පාදො?
ජාති පච්චයා භික්ඛවෙ ජරා මරණං
උප්පාදා වා තථාගතානං
අනුප්පාදා වා තථාගතානං
ඨිතාව සා ධාතු
ධම්මට්ඨිතතා ධම්මනියාමතා ඉදප්පච්චයතා
තං තථාගතො අභිසම්බුජ්ඣති අභිසමෙති
අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අභිසමෙත්වා
ආචික්ඛති
දෙසෙති
පඤ්ඤපෙති
පට්ඨපෙති
විවරති
විභජති
උත්තානිකරොති
පස්සථාතිචාහ

❖❖❖❖❖❖❖

මහණෙනි, පටිච්චසමුප්පාදය යනු කිම?
උපත නිසාය මහණෙනි, දිරීම සහ මරණය
තථාගතවරු උපදනේ හෝ වේවා
තථාගතවරු නූපදනේ හෝ වේවා
ඒ ධර්මධාතුව සිටියේමය.
ධර්ම ස්ථිතිතාව, ධර්ම නියාමතාව, ඉදප්පච්චයතාව
එය තථාගත තෙම අවබෝධ කරගනියි, වටහා ගනියි.
අවබෝධ කරගෙන, වටහාගෙන,
කියාදෙයි
දෙසයි
පණවයි
පිහිටුවයි
විවරණය කරයි
බෙදා දක්වයි
ලිහිල් කොට දක්වයි
'බලවු' යයි කියයි.

For free distribution only

පටුන

පිටු

හැඳින්වීම vi

ප්‍රකාශක නිවේදනය viii

ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය මගින් පළ කැරෙන
ග්‍රන්ථ මුද්‍රණයට දායක වීම x

අමා ගඟ xi

ධර්ම දේශනා සංයුක්ත තැටි xii

ග්‍රන්ථ සංකේත නිරූපණය

01. 'යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා' 01
('නිසා - හටගැනීම්' ධර්ම න්‍යායය)
පාදක සටහන්

02. 'කුතො සරා නිවත්තන්ති' 27
(දියසුළි නැති තැන)
පාදක සටහන්

03. 'එක මූලං ද්විරාවට්ටං' 53
(පාතාලයෙන් එතර වීම)
පාදක සටහන්

04. 'අන්තොජටා බහිජටා' 77
(ඇතුළත වෙළුම සහ පිටත වෙළුම)
පාදක සටහන්

05. 'අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤිනො සත්තා' 103
(භාෂා ව්‍යවහාරයේ සීමාව)
පාදක සටහන්

For free distribution only

හැඳින්වීම

තථාගත සම්මාසම්බුද්‍ධ රජාණන් වහන්සේ සම්බෝධි ලාභයෙන් අනතුරුව තමන් වහන්සේ ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත් ශාන්ත ප්‍රණීත අතක්කාවචර ධර්මයේ ගම්භීරතාවට සිත යෙදූ විට කෙලෙස් හරිත ලෝකයාට දැකීමට දුෂ්කර වූ ගැඹුරු තැන් දෙකක් දුටු සේක. එකක් 'ඉදප්පච්චයතා' නම් වූ පටිච්ච සමුප්පාදයයි. අනෙක සියලු සංස්කාරයන්ගේ සන්සිඳීම, සියලු උපධීන් අත්හැර දැමීම, තණ්හාව ක්ෂය කිරීම, විරාගය, නිරෝධය නම් වූ නිබ්බානයයි.

පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේ ගම්භීරත්වය නිසාම සම්බුද්ධ පරිනිර්වාණයෙන් සියවසක් ගත වීමට පෙර පැන නැඟි විවිධ බෞද්ධ නිකායයන් අතර විවිධාකාර අර්ථ විවරණ ඒ පිළිබඳව ඉදිරිපත් කෙරුණි. වචනයක් වශයෙනුත්, දර්ශනයක් වශයෙනුත් භාරතීය දර්ශන සම්ප්‍රදායයන්ට 'අමුත්තකු' වූ පටිච්චසමුප්පාදය හඳුනා ගැනීමට දැරූ දාර්ශනික ප්‍රයත්නවල ප්‍රතිඵල වශයෙන් එකිනෙකට විරුද්ධ විග්‍රහ විවරණ අර්ථකථන රැගත් ප්‍රකරණ ග්‍රන්ථ රාශියක් බිහිවිය. එක් එක් බෞද්ධ නිකාය තම තමන් ගත් දෘෂ්ටි කෝණයට අනුව පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය විග්‍රහ කරන්නට විය. එනිසාම බුද්ධ දේශනාවට අනුකූල වූ නිවැරදි අර්ථකථනය කුමක්ද යන්න නිගමනය කිරීම දුෂ්කර කාර්යයක් වී ඇත.

මේ වාතාවරණය තුළ සූත්‍රාගත බුද්ධ දේශනා ඇසුරින් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය විවරණ කරමින් අප විසින් දැනට පවත්වාගෙන යනු ලබන 'පහන් කණුව පටිච්ච සමුප්පාද දේශනා මාලාව' මෙසේ වෙළුම් වශයෙන් මුද්‍රණද්වාරයෙන් නිකුත් කිරීමට තීරණය කළෙමු. මෙයට විසි වසරකට පමණ පෙර මීතිරිගල නිස්සරණ වනයේ යෝගාවචර සඟ පිරිස හමුවේ අප විසින් පවත්වන ලද, 'නිවන' දෙසුම් පෙළ ' නිවනේ නිවීම' නමින් වෙළුම් එකොළොසකින් නිකුත්ව ඇති අතර එහිදී ද නිවන ශීර්ෂයෙන් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය තරමක් දුරට විවරණය වී ඇත. ඒ ග්‍රන්ථමාලාව හා අපගේ අනෙකුත් පොත පත කියවූ ඇතැමෙක් 'පටිච්ච සමුප්පාදය' ශීර්ෂ කොට ගෙන වෙනම කෘතියක් සම්පාදනය කරන මෙන් ඇරැයුම් කළහ. මෙම විශේෂ පහන් කණුව දෙසුම් පෙළ ග්‍රන්ථයක් බවට පත්

For free distribution only

අමා ගඟ

මහවැලි ගඟ උතුරට හැරවීමෙන් පසු එතෙක් නිසරු මුඩු බිම් ලෙස පැවති පෙදෙස්වල සිදුවූයේ ඉමහත් වෙනසෙකි. පිපාසයට පැන්බිඳක් නොලබා සිටි ගොවීහු පෙදෙස පුරා නිහඬව ගලා යන සිසිල් දිය දහරින් පිනා ගියහ. මැලවුනු ගොයම සරුව නිල්වන්ව කරලින් බර විය. මල් පලින් ගැවසීගත් තුරු-ලිය බලා සැනසෙන පෙදෙස් වැසියෝ තුටු කඳුළු වගුළහ.

දහම් අමා ගඟ "උතුරට" හැරවීමේ වැඩ පිළිවෙළක් මෙයට තෙවසරකට පෙර ඇරඹුණි. දහම් පත-පොත තබා "එදා-වේල" සඳහා වත් විය පැහැදම් කිරීමට වත්-කමක් නැත්තෝ, නිහඬව නොමිලයේ ගලායන අමිල දහම් අමා දිය දහරින් සදහම් පිපාසය සන්සිඳුවා ගත්හ. අරිටු මිසදිටු හැර, සැදැහැයෙන් සරුව, ගුණ නුවණින් බරව පිළිවෙත් මහට නැමී ගත්හ. ලොවී - ලොවුතුරු මල් පල නෙලා ගනිමින් හද පුරා පිරි බැතියෙන් නන් අයුරින් සොම්නස පළකළහ.

"ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය" නමින් දියත් කළ මෙම ධර්මදාන වැඩපිළිවෙල සඳහා අපගෙන් වැයවුනේ පිරිසිදු ධර්මදාන සංකල්පය පමණි. අමාගඟ "උතුරට" හැරවූවෝ සසුන් ගුණ හඳුනන පරිත්‍යාගශීලී සැදැහැවත්හුමය. "නිවනේ නිවීම" පොත් පෙළ එළි දැක්වීමෙන් නොනැවතී "පහන් කණුව ධර්මදේශනා" පොත් පෙළෙහි "බර පැන" දැරීමටත්, දෙස් - විදෙස්වල දහම් පිපාසිතයින් උදෙසා අප අතින් ලියැවෙන අනිකුත් පොත - පත ඒ අයුරින්ම එළි දැක්වීමටත් ඔවුහු උත්සුක වූහ. "දෙන දේ පිරිසිදුවම දීමේ" අදහසින් අමිල වූ දහම ඊට නිසි ශෝභන මුද්‍රණයකින්ම ධර්මකාමීන් අතට පත් කිරීමට පියවර ගත්හ. මුද්‍රිත පිටපත් සංඛ්‍යාව අවසන්වනු හා සමගම "නැවත මුද්‍රණ" පළකිරීමෙන් දහම් අමා ගඟ වියළී යා නොදීමට දැඩි අදිටනකින් ඇප කැපවූහ.

"පොත් අලෙවිය" පිළිබඳව මෙකල බහුලව දක්නට ලැබෙන වාණිජ සංකල්පයට පිටුපා, තහංචිවලින් තොරව, තමන් අතට නොමිලයේම පත් කැරෙන "දහම් පඬුර" තුළින් ධර්මදාන සංකල්පයෙහි අගය වටහා ගත් බොහෝ පාඨක පින්වත්හු තමන් ලද රස අහරක්, නෑ-හිතවතුන් සමග බෙදා-හදා ගන්නාක් මෙන් නොමසුරුව අන් දහම් ලැදියනටද දී ධර්ම දානයට සහභාගී වූහ. ඉනුදු නොනැවතී, ශක්ති පමණින් "ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරයට" උරදීමටද ඉදිරිපත්වූහ, ඇතැමෙක් ලොකු කුඩා දහම් පොත් මුද්‍රණය කරවීමේ හා නැවත-නැවත මුද්‍රණය කරවීමේ බරපැන ඉසිලීමට පවා පසුබට නොවූහ.

For free distribution only

සම්බුදු සසුන මේ ලක් පොළොවෙහි පවතින තාක් මේ දහම් අමාගඟ ලෝ සතුන් සිත් සනහමින් නොසිඳී ගලා යේවා යනු අපගේ පැතුමයි.

"සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති"

මෙයට,
සසුන් ලැදි
කටුකුරුන්දේ ඤාණනන්ද භික්ෂු

පොත්ගුල්ගල ආරණ්‍ය සේනාසනය
'පහන් කණුව'
කන්දේගෙදර,
දේවාලේගම.
2000 පුනි 05 (2544 පොසොන්)

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 183)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා- ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස
අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති සබ්බා- යතො පජානාති සහෙතුධම්මං

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා - ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස
අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති සබ්බා -යතො ඛයං පච්චයානං අවෙදි

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා - ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස
විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං - සූරියො'ව ඔභාසයමන්තලික්ඛං[1]
(උදාන පාළි - බෝධිවග්ග)

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

තිලෝගුරු භාග්‍යවත් සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ උරුවේලා ජනපදයෙහි නෙරංජරා නදීතෙර බොධි වෘක්ෂ මූලයෙහි සම්මා සම්බෝධිය ලබාගෙන එම පර්යංකයේම විමුක්ති සුවය විඳිමින් සත් දිනක් වැඩහුන්නා. ඒ සත්දින අවසානයෙදි ඒ තුන්යම් රැයම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය හොඳින් මෙනෙහි කළ බව උදාන පාළියේ බොධි වග්ගයේ එන මුල් සූත්‍ර තුනේ සඳහන් වෙනවා. තමන් වහන්සේ ඒ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ඒ තුන්යම් රැ ය තුළ තුන් ආකාරයකින් මෙනෙහි කළ බව ප්‍රීතිවාක්‍ය වශයෙන් ප්‍රකාශ කෙරෙන ගාථා තුනයි අපි මාතෘකාව වශයෙන් තැබුවේ.

මේ ගාථා තුන බැලූ බැල්මට ඒකාකර වගේ පෙනුනත් සැලකිල්ලෙන් කන්දුන්න පින්වතුන්ට තේරෙන්න ඇති පළමුවැනි ගාථාවට වඩා දෙවෙනි ගාථාව වෙනස්වන්නේ පද තුනකට පස්සේ තව අලුත් පදයක් එකතුවෙනවා. ඊළඟ තුන්වෙනි ගාථාවේ පද දෙකක් හැර අලුත් පද දෙකක් සඳහන් වෙනවා. මේ ගාථාවල වටිනාකම- ඒකාකාර නමුත් - කොයිතරම් ද කියතොත් ඒ එක් එක් ගාථාවකින් පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ පටිච්චසමුප්පාද

For free distribution only

ධර්මය බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතෙහි කළ ආකාර තුනක්. ඒ ඒ එක් එක් ආකාරයේ වැදගත්කම නිසාම වෙන්න ඕනෑ උදාන පාළිය කියන ග්‍රන්ථය මේ ආකාර තුන ඉදිරිපත් කරන්නේ එකම නිදාන කථාවක් සහිත කෙටි සූත්‍ර තුනකින්.

එතකොට ඒ පළමුවෙනිම සූත්‍රයේ අගට එන ගාථාවේ අර්ථය අපි ඉස්සරවෙලා කියලා සිටිමු. අපි ඒ ගාථා තුනේ සාමාන්‍ය අර්ථය තේරුම් ගත්තත් යම් අවබෝධයක් ලබන්න පුළුවන් මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය පිළිබඳව. ආරම්භක වශයෙන් අපි සාමාන්‍ය අර්ථය කියනවා.

යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා
ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස

යම් අවස්ථාවක කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව ධ්‍යාන වඩන්නා වූ බ්‍රාහ්මණයාට ධර්මයෝ පහළවෙත් ද 'යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා - ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස' මෙතන බ්‍රාහ්මණ කියලා කියන්නේ මේ ශාසනික ව්‍යවහාරය අනුව රහතන්වහන්සේටයි. රහතන්වහන්සේට බුදුරජාණන් වහන්සේට ඇතැම් තැන්වල බ්‍රාහ්මණ වචනය යොදනවා. මෙතනත් ඒ අර්ථයෙන් ගන්න තියෙන්නේ. ඊළඟට කියවෙන පද දෙකෙන් කියවෙන්නේ

අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති සබ්බා
යතො පජානාති සහෙතුධම්මං

ඒ බ්‍රහ්මණයාට ඒ ධර්මයන් පහළවෙනකොට ඒ බ්‍රාහ්මණයාගේ සැක ඉවත් වී යනවා. මක්නිසාද 'යතො පජානාති සහෙතු ධම්මං' හේතුන් අනුව සිදුවන ඒ ධර්මතාව දැකීමෙන්. ඒ පළවෙනි ගාථාවේ අර්ථයයි.

ඔන්න දෙවෙනි ගාථාව. අර විදියටමයි පටන්ගන්නෙ. යම් අවස්ථාවක කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව ධ්‍යාන වඩන්නා වූ බ්‍රාහ්මණයාට, එහෙම නැත්නම් රහතන්වහන්සේට, බුදුරජාණන් වහන්සේට, ධර්මයෝ පහළවෙත් ද එවිට ඔහුගේ ඒ සැක ඉවත්වෙනවා '**යතො ඛයං පච්චයානං අවෙදි**' ඒ ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගේ ක්ෂයවීම තේරුම් ගැනීම නිසා. ඒ දෙවෙනි ගාථාවේ අර්ථයයි.

තුන්වෙනි ගාථාව, '**යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා - ආතාපිනො ඣායතො බ්‍රාහ්මණස්ස**' යම් අවස්ථාවක කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව ධ්‍යාන වඩන්නාවූ බ්‍රාහ්මණයාට ධර්මයෝ පහළ වෙත් ද, ඔන්න

For free distribution only

ඊළඟට අමුතු දෙයක් කියවෙනවා **'විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං - සුරියො'ව ඔභාසයමන්තලික්ඛං'** මුළු අහස ආලෝකවත් කරන සූර්යයා මෙන් මාර සේනාව විසුරුවා හරිමින් සිටී. ඒ අවස්ථාවේ ඒ බ්‍රාහ්මණයා මාරසේනාව විසුරුවා හරිනවා **විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං** උපමාව දෙන්නෙ **'සුරියො'ව ඔභාසයමන්තලික්ඛං'** අහස ආලෝකවත් කරන සූර්යයා මෙන්.

ඔය ඉතින් ගාථා තුනේ අර්ථයයි. දැන් ඉතින් මේක ආශ්‍රයෙන් අපි පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තේරුම් ගන්න බලමු. දැන් මේ තුන් ආකාරය කෙටියෙන් සඳහන් වෙන්නේ මෙහෙමයි ඒ සූත්‍ර තුනේ.

පළමුවෙනි යාමය තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අනුලෝම වශයෙන් මෙනෙහි කළාය, දෙවෙනි යාමය තුළ - මධ්‍යම යාමය තුළ - එය පටිලෝම වශයෙන් මෙනෙහි කළාය, පශ්චිම යාමය කියලා කියන අළුයම කාලය තුළ ඒ දෙකම එකතු කරලා අනුලෝම පටිලෝම වශයෙන් ඒ දෙකම එකතු කරල මෙනෙහි කළාය කියලා. ඔන්න ඒක තේරුම් ගන්න උපකාරවන කාරණය අපි ඉදිරියට ඉදිරිපත් කරනවා.

දැන් අර ගාථාවේ කියවුනු **'යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා'** යම් අවස්ථාවක ධර්මයෝ පහළ වෙත් ද කියලා කිව්වේ - මොනවද ඒ ධර්ම? ඒ ධර්ම මොනවාද කියන එක ඒ සූත්‍රයේම සඳහන් වෙනවා. දැන් මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ගැන යම් අවබෝධයක් තියෙන අය දන්නවා අංග දොළසකින් සමන්විතයි, පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය. ඇතැම් අය ඉතින් භාවනාවටත් ඕක කියනවා. **අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සළායතනං'** කියලා ඔය ආදී අංග දොළහ තමයි. ඒ ප්‍රත්‍යය ධර්ම දොළහේ පහළවීමයි මෙතන තියෙන්නේ. **'යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා'** කියන්නේ අන්න ඒ අංග දොළහම ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්. මොකද ප්‍රත්‍යය ධර්මයන් කියන්නේ? එක එකක් තනිව ඇතිවන්නේ නැහැ. හේතු ප්‍රත්‍යය නිසා ඇතිවෙන්නේ. එතකොට යම් අවස්ථාවක ඒ ප්‍රත්‍ය ධර්ම දොළහ ඒ ධ්‍යාන වඩන බ්‍රාහ්මණයාට- නැත්නම් රහතන්වහන්සේට- පහළවෙත් ද ඔන්න ඊළඟට කියනවා 'යදා හවෙ පාතුභවන්ති ධම්මා' එතකොට ඒ ධර්ම පහළවීමක් ගැන කියනවා වගේම ඒ පහළවෙන්නේ කොහොමද කියන ප්‍රශ්නයත් කෙනෙකුට අහන්න පුළුවන්. ඒක අග පදයෙන් කියවෙනවා 'යතො පජානාති සහෙතුධම්මං' ඒ කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ ධර්මතාව අවබෝධවීමෙන්. ඇත්ත වශයෙන් පටිච්චසමුප්පාද කියලා

For free distribution only

කියන්නේ ඒ ධර්ම න්‍යායයයි. ඒ ධර්මතාවයි. ඒ ධර්මතාව අර සූත්‍රයේ- ඇත්ත වශයෙන් ධර්මතාවයේ පද හතරක් තිබෙනවා. මේ පළමු සූත්‍රයේ එයින් දෙකකුයි එළියට එන්නේ.

ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති
ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති[2]

ඒ මුල් දෙක විතරයි පළමුවෙනි සූත්‍රයේ තියෙන්නේ '**ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති**' මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මෙය හටගැනීමෙන් මෙය හටගනියි කියන එක තමයි පටිච්චසමුප්පාදයේ අනුලෝම පැත්තට අයිති සිද්ධාන්ත දෙක. ඉතිං ඒ 'මෙය මෙය' කියලා කියන එකත් කෙනෙකුට සැකයක් වෙන්න පුළුවන්. අපි දැන් සාමාන්‍යයෙන් කියනවා නම් බලාපොරොත්තු වන්නේ 'මෙය ඇති කල්හි එය වෙයි' කියලා- එහෙම නේද? මෙය ඇති කල්හි එය වෙයි.' දැන් මෙතන මේ කියන්නේ මොකද දන්නවාද? 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං' කියන මේ අංග දොළහේ ඕනෑම යුගලයක් ගත්තොත්, එක සමීපයේ තියන යුගලයක් ගත්තොත්, ඒ යුගල අන්න අර ධර්මතාවට නිදර්ශන. ඒකයි අර මෙය මෙය කියලා කිව්වේ. අපි යම්කිසි දෙකක් ඉදිරියට අරගෙන මේ දෙක අතර ඇති අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කරන කොට අපි ඒකට ව්‍යවහාර කරන්නේ 'මෙය ඇති කල්හි මෙය' කියලා නේද? එයින් පිට තියෙන එකකටයි එය කියලා කියන්නේ. ඔන්න ඕක හොඳට වටහා ගන්න. දැන් අපි සාමාන්‍යයෙන් බලාපොරොත්තුවන්නේ මෙය ඇති කල්හි එය වෙයි කියලා. ඇයි මෙතන මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි කියන එක? ඒක තේරුම් ගන්න තියෙන්නේ අර අංග දොළහේ ඕනෑම යුගලයක්, ඕනෑම ජෝඩුවක්, ඉස්සරහට අරගෙන මෙන්න මේ සිද්ධාන්තය ඒකට ඇතුල් කරන්න පුළුවන්. මොකක් ද '**ඉමස්මිං සති ඉදං හොති - ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති**' දැන් අපි නිදර්ශනයක් ගනිමු ඒකට. අර කියාපු ප්‍රත්‍යය ධර්ම නිදර්ශන පමණයි. "අවිද්‍යාව ඇති කල්හි සංස්කාරයෝ වෙත්; අවිද්‍යාවේ හටගැනීමෙන් සංස්කාරයෝ හට ගනිත්" ඊළඟට තව ටිකක් ඈතට කියමු. සංස්කාරයන් ඇතිකල්හි විඤ්ඤාණය වෙයි. සංස්කාරයන්ගේ ඉපදීමෙන් විඤ්ඤාණය උපදියි. ඒ විධියට විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි නාමරූපය වෙයි. 'විඤ්ඤාණය හටගැනීමෙන් නාමරූපය හටගනියි.' ඔය විධියට අර දොළහේ ජෝඩු ජෝඩු අරගෙනයි මෙන්න මේ සිද්ධාන්තය පෙන්නුම් කරන්නේ. එතකොට මෙතන වැදගත් දෙය සිද්ධාන්තයයි. අන්න ඒ '**සහේතු ධම්මං**' කියලා කියන ඒ සිද්ධාන්තය අවබෝධ කරගැනීම තමයි මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ වැදගත් දෙය.

For free distribution only

නමුත් ඒ වෙනුවට බොහෝ දෙනා අර දොළහ කියලා එයින් සෑහීමට පත්වෙනවා. අර සිද්ධාන්තය කියලා දෙයක් තියෙන බවවත් දන්නේ නැහැ. නමුත් මෙන්න මේ සූත්‍රය ආරම්භ කරන්නේ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අනුලෝම වශයෙන් මෙනෙහි කළයි මෙන්න මේ විධියට. පටන් ගන්නේ අර සිද්ධාන්තයෙන්. '**ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති- ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති**' මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මෙය හටගැනීමෙන් මෙය හටගනියි කියලා ඊළඟට දක්වනවා ඒකට නිදර්ශන '**අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං**', ඒ විධියට දක්වනවා. එතකොට මෙතන කියන්නේ මොකක්ද කියන එක අගට එන්නේ සූත්‍රයේ අර අවසානයේ ප්‍රකාශ කරනවා. '**එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස සමුදයො හොති**' මේ මුළු මහත් සංසාර දුක් කඳෙහි හටගැන්ම. එතකොට හටගැන්ම පෙන්වන හරිය තමයි අනුලෝම කියලා කියන්නේ. දැන් අපි කිව්වනේ පටිච්චසමුප්පාදය මෙනෙහි කරන තුන් ආකාරයක් තියනවා කියලා. පළමු යාමය තුළ බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙනෙහි කළේ මේක හට ගැනීම පිළිබඳ පැත්ත. එතකොට ඒක නිසා අර දෙකෙහි කියවුනේ, මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි.මෙය හට ගැනීමෙන් මෙය හට ගනියි කියලා. ඒකට නිදර්ශන වශයෙන් අවිද්‍යාවේ හටගැනීමෙන් සංස්කාරයෝ හට ගනිත්. සංස්කාරයන්ගේ හටගැනීමෙන් විඤ්ඤාණය හටගනියි කියලා. අවසාන කරන්නේ කොහොමද? මෙසේ මේ තනිකර ජාති ජරා මරණ ආදී දුක්ඛස්කන්ධයම ඇති වෙයි කියලා. ඔන්න ඕකට ගැලපෙන හැටියට තමයි අර පළමු ගාථාව.

ඉතිං මේ එක්කම අපි විස්තර කරන්න බලමු මේ ගාථාවේ කියවෙනවා '**අථස්ස කඞ්ඛා වපයන්ති සබ්බා**' ඒ බ්‍රාහ්මණයාගේ, ඒ රහතන් වහන්සේගේ, සැක ඉවත්වෙනවා. මොනවද මේ සැක? අන්න ඒ සැක ටික හඳුනාගන්න කෙනෙකුට මැදුම් සඟියේ **සබ්බාසව සූත්‍රය**[3] බලන්න වෙනවා. සබ්බාසව සූත්‍රයේ තියෙනවා සාමාන්‍ය පෘථග්ජනයා අතීත අනාගත වර්තමාන කියන කාලත්‍රය පිළිබඳව ඇති කරගන්නා සැක. විචිකිච්ඡා සැක. කඞ්ඛා. අතීතය පිළිබඳව ඒ කියන්නේ මේ කියපු පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය නොදුටු සාමාන්‍ය පෘථග්ජනයා මමය මාගේය කියන ඒ දෘෂ්ටියේ, සක්කාය දිට්ඨියේ, ගැලිලා ඉඳගෙන අතීතය ගැන හිතන්නේ මෙහෙමයි. 'මම අතීතයේ හිටියද? අතීතයේ හිටියේ නැද්ද? අතීතයේ හිටියේ කවුරු හැටියටද? අතීතයේ හිටියේ කොහොමද? මම අතීතයේ කවුරු වෙලා ඉඳලා කවුරු වුනාද? ඔන්න පස් ආකාරය. ඔය 'මම' කියන එක ඉස්සරහට දාගෙනයි තර්ක කරන්නේ සාමාන්‍ය

For free distribution only

පෘථග්ජනයා. ඒ වගේම අනාගතය පිළිබඳවත් පස් ආකාරයකින් ඒ විධියට මෙනෙහි කරනවා. ඒකට කියන්නේ 'අයෝනිසෝමනසිකාර' අනිසි මෙනෙහි කිරීම. සාමාන්‍ය පෘථග්ජනයා කරන මෙනෙහි කිරීම. අනාගතය පිළිබඳවත් එහෙමයි. 'මම අනාගතයේ ඉන්නවාද? මම අනාගතයේ ඉන්නේ නැද්ද? මම අනාගතයේ ඉන්නේ කවුරු හැටියටද? මම අනාගතයේ ඉන්නේ කොහොමද? මම අනාගතයේ කවුරුවෙලා කවුරු වෙනවාද? මේක නිකං විහිළුවක් වගේ බැලුවම. නමුත් ඔය විහිළුව තුළ තමයි හැම පෘථග්ජනයාම ඉන්නේ. නමුත් ඔන්න ඊළඟට වර්තමානය ගැන හය ආකාරයකින්. ඒක අරිටත් වඩා හාස්‍යජනකයි වගේ බැලුවාම. මම ඉන්නවාද? මම නැද්ද? මම කවුද? මම කොහොම කෙනෙක්ද? මේ සත්ත්වයා කොහෙන්ද මෙතෙන්ට ආවේ? මේ සත්ත්වයා කියලා කියන්නේ ආත්ම අදහස. මේ සත්ත්වයා කොහෙන්ද මෙතෙන්ට ආවේ? මේ සත්ත්වයා මෙතනින් කොහාටද යන්නේ? අන්න ආත්ම දෘෂ්ටිය තුළ. ඉතින් ඔන්න ඔය දහසය ආකාර සැක ඉවත් වෙනවා මෙන්න මේ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳ ධර්මතාව දැකීමෙන්. ඒකයි මේ සොවාන් මාර්ගයෙන් මේ පටිච්චසමුප්පාද න්‍යායය අවබෝධ කරගත්තු ආර්ය ශ්‍රාවකයාට මේ සැක ඇතිවන්නේ නැත්තෙ. මොකද මේ සැක අර මමය මාගේය කියලා කියන සක්කාය දිට්ඨිය බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා ඔය සැක අන්තිමට කෙළවර වන්නේ හැට දෙකක් දෘෂ්ටිවලින්. අන්ත දෙකකට වැටෙනවා. එක්කෝ මම ඉන්නවා කියලා ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් මම නැතැයි කියලා ගන්නවා අනාගතයේ. ඒක තුළ ශාසවත දෘෂ්ටියට වැටෙනවා එක පැත්තකින්. මම සදාකාලික ආත්මයක් ඇති කෙනෙක් කියලා. අනික් අන්තය තමයි උච්ඡේද දෘෂ්ටිය කියලා කියන මම මරණින් පස්සේ මෙතනින් ඉවරයි. මේ කයට තමා මම ආත්මය කියලා කියන්නේ. ඔය අන්ත දෙක මැද හැටදෙකක් දෘෂ්ටි තියෙන බව බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රයේ දක්වලා තියෙනවා. එතකොට ඒ දෘෂ්ටි ඉවත් වෙනවා මෙන්න මේ සමුදය පැත්ත දැකීමෙන්මත්. ඒකයි මේ පළමුවෙනි ගාථාවෙන් හෙළිවන්නේ. ඔන්න එතකොට ඒ කිව්වේ අර පළමුවැනි ගාථාවට අදාළව. හිතාගන්න මේ පින්වතුන් පටිච්චසමුප්පාදය මෙනෙහි කළ ආකාර තුනෙන් පළමුවෙනි ආකාරය අනුලෝම. අර ඇතිවීම පිළිබඳව සමුදය පැත්ත.

ඔන්න ඊළඟට මධ්‍යම යාමයේ මෙනෙහි කළ ආකාරය තමයි අර දෙවැනි ගාථාවෙන් කියවෙන්නේ. **'යතො ඛයං පච්චයානං අවෙදි'** එතන අමුතුවෙන් කියවෙන්නේ මේ ප්‍රත්‍ය ධර්මයන්ගේ නිරෝධය, ක්ෂය වීම දුටුවා. ක්ෂය වීම දුටුවා කියන එක බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිලෝම

For free distribution only

වශයෙන් මෙනෙහි කළ අවස්ථාවේදී පෙනුනා අර හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ඇතිවෙන නිසාම ඒවා නැතිවෙනවා. හේතු ප්‍රත්‍යය නැතිකොට නැතිවෙනවා. එතකොට ඒකට දක්වන්නේ මෙහෙමයි. අන්න ඒකට කියන සිද්ධාන්ත දෙක

ඉති ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති
ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති.[4]

'මෙය නැති කල්හි මෙය නැතිවෙයි මෙය නැති වී යාමෙන් මෙය නැතිවෙයි.' ඊළඟට ඒකට එකතුවන එක තමයි නිරෝධ වචනය ඒකට නිදර්ශනය, අවිජ්ජා නිරොධා සංඛාර නිරොධො, සංඛාර නිරොධා විඤ්ඤාණ නිරොධො විඤ්ඤාණ නිරොධා නාම රූප නිරොධො, නාමරූප නිරොධා සළායතන නිරොධො ආදී වශයෙන් අන්තිමට ජාති ජරා මරණ ඔක්කොම නිරුද්ධ වෙනවා, කියලා ඉවර කරන්නේ කොහොමද? '**එවමෙතස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛන්ධස්ස නිරොධො හොති**.' අන්න නිරෝධ පැත්ත. ඒකට තමයි පටිලෝම කිව්වේ. එතකොට පටිච්චසමුප්පාදයේ අනුලෝම, පටිලෝම කියන දෙපැත්තම ඒවායේ වැදගත්කම අනුව අර මුල්යාමයේදී අනුලෝම දෙවෙනි යාමයේදී, මධ්‍යම යාමයේදී පටිලෝම.

ඔන්න තුන්වෙනි යාමය. ඒක ඊට වඩා ගැඹුරුයි. තුන්වෙනි යාමයේදී මොකද කළේ? මේ දෙකම එකතු කරලා අනුලෝම පටිලෝම- ඒක කෙනෙකුට හිතාගන්න බැරි විධියේ මහා ගැඹුරු දෙයක් එතැන තියෙන්නේ. අනුලෝම පටිලෝම දෙකම එක විට. ඒක දක්වන්නේ මෙහෙමයි. අන්න එතැනදී අර හතර දක්වනවා.

ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති
ඉමස්ස උප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති
ඉමස්මිං අසති ඉදං න හොති
ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති[5]

ඔන්න දැන් හිතාගන්න අනුලෝම එකේදී මුල්දෙක විතරයි දැක්වූයේ. පටිලෝම එකේදී අග දෙක විතරයි දැක්වූවේ, සිද්ධාන්ත වාක්‍ය හතරෙන්. ඔන්න දැන් මේ අවස්ථාවේදී දක්වනවා ඒ හතරම පෙළ ගස්වලා.

For free distribution only

මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි
මෙය හටගැනීමෙන් මෙය හටගනී
මෙය නැතිකල්හි මෙය නොවේ
මෙය නැති වී යාමෙන් මෙය නැතිවේ

ඔන්න දැන් සම්පූර්ණයි පටිච්චසමුප්පාද සිද්ධාන්තය. ඊළඟට ඒකට නිදර්ශන හැටියට අර අංග දොළහ පිළිබඳව සමුදය නිරොධ දෙකම දක්වනවා. අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං ඔහොම කියලා ඊළඟට කියනවා අවිජ්ජා නිරොධා අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනකොට ඒ ඔක්කොම. ඒක අවසන් කරන්නේ මෙහෙමයි. 'අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා' අවිද්‍යාව නිසා සංස්කාර, සංස්කාර නිසා විඤ්ඤාණය ආදී වශයෙන් තනිකර දුක් කඳක් ඇති වෙනවා. එසේ වී නමුත් ඔන්න මේ වචනය ඉතාම වැදගත් පින්වතුනි, '**අවිජ්ජායත්වෙව**' කියන එක විග්‍රහ කරල බැලුවොත් එතන ගන්න තියෙන්නේ අවිජ්ජාය තු එව මේ 'තු' කියලා කියන්නේ 'නමුත්' කියන අර්ථය එතන තියෙනවා. 'නමුත්' එතකොට අර සාමාන්‍ය ලෝකෙ මේ සංසාර ස්වභාවය අවිද්‍යාවේ ආරම්භයක් නැහැ කියලා කියන්නේ ඒ තරම් අපිට හිතාගන්න බැරි තරම් කාලයක් අවිද්‍යාව ඇවිල්ලා තියෙනවා. ඒ අවිද්‍යාව නිසා අර විධියට සංස්කාර, විඤ්ඤාණ, නාමරූප සළායතන ඔය විධියට අන්තිමට දුක් කඳක් ඇතිවෙලා තියෙනවා. නමුත් ඔන්න ඔය 'නමුත්' ඉතාම වැදගත්, **නමුත්** අවිද්‍යාවගේම අසෙසවිරාගනිරෝධයෙන්, අවිද්‍යාව යම් විධියකින් සම්පූර්ණයෙන්ම නිරුද්ධ කළොත් එතනම සංස්කාර නිරෝධය, සංස්කාර නිරෝධයෙන් විඤ්ඤාණ නිරෝධය, විඤ්ඤාණ නිරොධයෙන් නාමරූප නිරෝධය, ඒ ක්ෂණයෙන්ම ආයේ භව කතන්දරයක් නැහැ මෙතන. දැන් කාලයේ පටිච්චසමුප්පාදය තෝරන හැටි මේ පින්වතුන් දන්නවා ඇති නේ? ඒ ක්ෂණිකවම අර අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනවත් එක්කම අර ජරාමරණ දක්වා ඔක්කොම නිරුද්ධ වෙනවා. ඔන්න එතකොට ඒ අනුලෝම පටිලෝම දෙකම. ඒක ඉතාම ගැඹුරු කාරණයක්.

ඒකට දීපු උපමාව හිතලා බලන්න. ඒකත් ඒ වගේමයි.

විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං
සූරියො'ව ඔභාසයමන්තළික්ඛං

ඒවා ගැන විවරණය කරනවා නම් පැයක් කියන්න දේවල් තියෙනවා. ඒකෙ අදහස මේකයි. අර විධියට අනුලෝම පටිලෝම දෙකම පෙළ

For free distribution only

ගස්වලා මෙනෙහි කරන්නා වූ බ්‍රාහ්මණයාට ඇතිවන වෙනසයි එතන දක්වන්නේ. ඒ අවස්ථාවේ බ්‍රාහ්මණයා **'විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං'** මාරසේනාව විසුරුවා හරිමින් සිටිනවා. **'විධූපයං'** කියන එක ඇත්ත වශයෙන් කියනවා නම් 'දුමවා හරිනවා' කියන්න පුළුවන්. අර යක්කු එහෙම දුම්මල ගහලා එළවනවා. අන්න ඒ වගේ. එතකොට මේ මාර පරාජය ගැන මේ කියන්නේ. **'විධූපයං තිට්ඨති මාරසෙනං'** ඒ බ්‍රාහ්මණයා- එහෙම නැත්නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ - ඒ මාරසේනාව පළවාහරිමින් සිටිනවා. 'සූර්යයා අහස ආලෝකවත් කරනවා වගේ. අපි කෙටිකරන්න උපමා දෙක තුනක් විතරක් දෙනවා. මේ සූර්යයා කියන ආලෝකය තමා ප්‍රඥාආලෝකය කියලා හිතාගන්න. මාරසේනාව කියලා කියන්නේ විතර්ක සේනාව. ඒක අපේ වචනයෙන් නොවේ සුත්ත නිපාතයේ පධාන සූත්‍රය කියවන පින්වතුන් දන්නවා බොධිසත්ත්වයන් වහන්සේම මාරසේනාව හඳුන්වන්නේ මෙන්න මේ විධියටයි. දසමාර සේනා.

කාමා තෙ පඨමා සෙනා - දුතියා අරති වුච්චති
තතියා ඛුප්පිපාසා තෙ - චතුත්ථී තණ්හා පවුච්චති[7]

ආදී වශයෙන් දසමාර සේනාව හඳුන්වලා තියෙන්නේ විතර්ක හැටියටයි. කාම, අරති කියලා කියන්නේ නොඇල්ම, සසුන් පිළිවෙතේ නොඇල්ම. කුසගිනි පිපාස පිළිබඳ සිතිවිලි, තණ්හාව ආදී වශයෙන් මේ විතර්ක. එතකොට මෙතන කියන්නේ මොකක්ද? අර විතර්ක පැන නගින්නේ අවිද්‍යාව නිසයි. සංස්කාර කියලා කියන්නේ. ඒ සංස්කාර තුළින් තමයි මේ ඔක්කොම මේ ලෝකයක් හැදිලා මේක තුළ දුක සැප හැම එකක්ම ඇතිවෙන්නේ. එතකොට යම් වෙලාවක අර අනුලෝම පටිලෝම දෙකම එක මොහොතේ මෙනෙහි කරනවා නම්- ඒක ඉතාම සියුම් අන්දමින් - එතකොට අන්න අර විතර්කයන්ට තැන නැති වෙනවා. ඒක තුළින් වෙන්නේ අන්තිමට අර අපි බොහෝ අවස්ථාවල අපේ අනෙකුත් ධර්ම දේශනා ආදියෙ පෙන්නුවා අර විමුක්තිය කියන එක පරලොව ලබන එකක් නොවේ, මෙලොවම- අර කියාපු රහතන්වහන්සේගේ හිත තුළ විතර්ක සමනය වීමෙන් - මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා නිවන කියලා කියන්නේ සියලු සංස්කාර සංසිඳීම, සියලු උපධීන් අතහැරදැමීම. අන්න ඒ අවස්ථාවේ මේ කියන්නේ අර්හත් ඵල සමාධිය. කෙටියෙන් කියතොත් ඒක බොහෝ තැන්වල **අවිතක්ක සමාධිය**[8] කියලා හඳුන්වලා තියෙනවා. **අවිතක්ක ඣාන**[9] කියලා හඳුන්වලා තියෙනවා. අන්න ඒ තත්ත්වයයි මේ කියපු අන්තිම උපමාවෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ. මාරසේනාව නමැති විතර්ක

For free distribution only

සේනාව පලවා හරිනවා. අන්න අර කියාපු අනුලෝම පටිලෝම ශීඝ්‍රයෙන් මෙනෙහි කරන අවස්ථාවේදී. ඒකට අපි උපමාවක් දුන්නා ඇතැම් තැන්වල ඔය දෙක එකතු කරන අවස්ථාව පෙන්නුම් කරන්න. දැලිපිහිය මදින්නා වාගේ. දැලි පිහිය ඉහළට, ඉහළට, ඉහළට. පහළට, පහළට, පහළට මැදලා අන්තිමට මුවහත තියුණු වන වෙලාවෙ හරියට ඉහළට පහළට බොහොම වේගයෙන් අදිනවා. අන්න ඒ වගේ ඒ දෙකම එකතුවුන අවස්ථාවේ විතර්කවලට තැනක් නැහැ. ඒ අවස්ථාවේ විඤ්ඤාණයේ අර කියාපු නාමරූප ඉවත්වෙලා **අනිදස්සන විඤ්ඤාණ** කියන ඒ විමුක්ත තත්ත්වය. අර්හත්ඵල සමාපත්තියයි ඔය තුන්වන අවස්ථාවේ කියන්නේ.

ඔන්න එතකොට ඒකට අදාළ ටික දැන් සෑහෙන්න කියවෙලා තියෙනවා. ඉතින් එයින් අපට පෙන්නුම් කරනවා අර පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය. මේක කවලම් කරගන්න නරකයි. මූලික න්‍යායය තමයි අන්න අර මුලින් කිව්වේ- අර පද හතර. එතනයි වැදගත්කම තියෙන්නේ. බොහෝ දෙනා අර දොළහ කිව්වට මොකද, මොකක්දවත් දන්නෙ නැහැ. **ඒ දොළහ නිදර්ශන පමණයි.** ඒවාට තමා **පච්චය ධම්ම**[10] කීවේ. එතකොට '**සහේතු ධම්ම**' අර ධර්මතාව අන්න අර කියාපු න්‍යායය. "මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මෙය හටගැනීමෙන් මෙය හටගනියි. මෙය නැති කල්හි මෙය නොවෙයි. මෙය නැතිවීමෙන් මෙය නැතිවෙයි". ඒක බුදු කෙනෙක්මයි සොයා ගන්න ඕනෑ. ඒ තරම් පුදුම දෙයක්. මොකද මෙතෙක් තම තමන් මමත්වය උඩ ගත්තු එක, ධර්ම පරම්පරාවක හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව උඩ සිදුවුන එකක් හැටියට අන්න බුදුරජාණන්වහන්සේ මතුකරලා දුන්නා. ඒක තමයි පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම න්‍යායය.

දැන් මේකටම තව ඩිංගක් තේරුම් ගන්න මේ පින්වතුන්ට කිව්වොත් සමහරු අහලා ඇති - දන්නවා අග්‍රශ්‍රාවක සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලාන ස්වාමීන්වහන්සේලා ගැන. උන්වහන්සේලා ගිහි කාලයේ ඒ බ්‍රාහ්මණ මානවකයින් හැටියට සත්‍යය සොයමින් ගිය අවස්ථාවේ උපතිස්ස කෝලිත කියන දෙන්නා. ඩිංගක් අහල ඇති සමහරු. එක් අවස්ථාවක දැන් මේ කාලයේ තියෙන්නා වාගේ විවිධප්‍රසංග වගේ වෙන්න ඇති ගිරග්ගසමජ්ජ කියලා යම්කිසි උත්සවයක් තිබුනා. ඒකට ගිහිල්ලා දෙන්නම අන්තිමට ඒ අයගෙ නුවණ මෝරලා තිබුන නිසා ටික වේලාවක් බලනකොට - මේ බහුරූ කෝලම් බලන කොට -අන්තිමේ එපා වුනා. එපාවෙලා කලකිරිලා යම්කිසි විධියක- මේ භව නාටකයේ යථාතත්වය පිළිබඳ පුංචි පූර්ව දැක්මක් ඒ දෙන්නට ඇතිවෙලා තියෙන්න ඇති. එබඳු අවස්ථාවක ඔන්න

For free distribution only

අහල ඇති මේ පින්වතුන් අස්සජි මහරහතන්වහන්සේ - ඒ පස්වගමහණුන් වහන්සේලාගෙන් කෙනෙක්. අර උපතිස්ස බ්‍රාහ්මණයාට හදිසියේ හමුවුනා. මේ අස්සජි ස්වාමීන් වහන්සේ පිණ්ඩපාතයේ වඩිනවා. ඒ ශාන්ත ස්වරූපය දැකලා කිට්ටුවෙලා දානය වැළඳුවාට පස්සේ ඔබවහන්සේගේ ඉරියව් බොහොම ප්‍රසන්නයි. ඔබවහන්සේගේ ශාස්තෘවරයා කවුද කියලා ඇහුවා. කොයිවිධියේ ධර්මයක් ද ප්‍රකාශ කරන්නේ? එතකොට "අනේ මම ළඟදී මහණ වුනේ. මට වැඩි ධර්මයක් තේරෙන්නෙ නැහැ කිව්වාම, නෑ නෑ කෙටියෙන් කියන්න. මම උපතිස්ස මට පුළුවන් කෙටියෙන් කියාපු එක හරියට තේරුම් ගන්න කියලා ඔන්න ඊළඟට වදාළ ගාථාව මේ පින්වතුන් බෙහෝ දෙනා අහලා තියෙනවා.

යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා
තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ
තෙසං ච යො නිරොධො
එවං වාදී මහාසමණො[11]

ඒ ගාථාවේ - හිතාගන්න - මුල් පද දෙක අහලා සෝවාන් වුනා. කෙහොමද සෝවාන් වුනේ. ඔන්න රහස දැන් මේ කියාපු විවරණය තුළ තියෙනවා, **'යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා - තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ'** යම් ධර්මයෝ හේතූන්ගෙන් ඇතිවෙද්ද, ඒවායේ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ දේශනා කළ සේක. අන්න අර අනුලෝම පැත්ත විතරයි කිව්වේ. මේකත් බොහෝදෙනා, අටුවාචාරීන් වහන්සේලා, පටලවාගෙන, **යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා** කියලා කිව්වේ පින්වතුනි, හේතූන්ගෙන් හටගත් ධර්ම. ඒවා තමා අපි කිව්වේ අර **'පච්චය ධම්මා'** කියලා. හේතූන්ගෙන් හටගත් ධර්ම. ඒවායේ හේතුව තමයි, අටුවාචාරීන් වහන්සේලා කියන්නේ ඕක අවිද්‍යාව කියලා. අවිද්‍යාව නොවේ පින්වතුනි, අන්න ඒ හේතුව තමයි අර කියාපු ධර්ම න්‍යායය. ඒ ධර්මන්‍යායය **'යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා - තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ'** කියන කොට උපතිස්ස බ්‍රාහ්මණයාට තේරුනා මෙන්න මේවා ඔක්කොම ප්‍රත්‍යධර්ම. මේවාට යටින් තියන ධර්මතාව තමයි අර 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි' කියන එක. ඉතිං ඒ බුද්ධිය මුහුකුරා ගිහිච්ච නිසා, ඥානය තියෙන නිසා, ඒ ටිකෙන්මත් තේරුම් ගත්තා. යමක් හේතු ප්‍රත්‍යයයන්ගෙන් ඇතිවෙනවා නම් ඒකාන්තයෙන් නැති වෙන්න ඕන කියලා. අර පටිලෝම එක කියන්නත් කලින් ඒ ඥානය අනුවම තේරුම් අරගෙන තමයි ඒ. මේ පින්වතුන් කොතෙකුත් කියවලා ඇති ඔය සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙක් වුනත් සෝවාන් වුනාම ඒ සෝවාන් වුන

For free distribution only

පුද්ගලයා පිළිබඳ සඳහන් වන කෙටිම පාඨය -පිරිසිඳුම පාඨය- තමයි සෝවාන් කෙනෙක් හඳුනාගන්න **'යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරොධ ධම්මං'**[12] අන්න ඒක තුළ ඔය සිද්ධාන්තය තියෙනවා. යම්තාක් දෙයක් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ඇති වෙනවා නම් ඒ හැමදෙයක්ම නිරුද්ධ වන ස්වභාවය ඇත්තේය. එතකොට උපතිස්ස බ්‍රාහ්මණයාට ඒක අර ඩිංගෙන්මත් ඒ සෝවාන් ඵලය ලැබුනා. නමුත් කෝලිත බ්‍රහ්මණයාට පද හතරම කීවාට පස්සෙයි ඒ කෝලිත බ්‍රාහ්මණයා සෝවාන් වුනේ. අනික් පද දෙක මොකක්ද? **'යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ - තෙසං ච යො නිරොධො'** අන්න ඒවායේ යම් නිරෝධයක් වේද ඒකත් තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. එතකොට අන්න ඒක තුළින් හිතාගන්න **'යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා' 'හෙතුප්පභවා ධම්මා'** කියලා කියන්නේ අර ප්‍රත්‍යය ධර්ම දොළහයි. ඒ ප්‍රත්‍යය ධර්ම දොළහම හේතුන්ගෙන් ඇතිවුන ඒවයි. ඒවායේ හේතුව තමයි අර කියාපු න්‍යාය, සිද්ධාන්තය. එතකොට මේ සිද්ධාන්තය ඕනෑම කුඩා දරුවෙක් ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත්තා නම් යම් අවස්ථාවක - ඒ දරුවා සෝවාන්.

ඔන්න එතකොට ඔතන ඉඳලා අපි යමු. දැන් එතකොට සාමාන්‍ය අවබෝධයක් මේ පින්වතුන්ට ලැබෙන්න ඇති. පටිච්චසමුප්පාදයේ ඡාදසාංගය කියන්නේ නිදර්ශනයි. ඒවායේ යට තියෙන්නේ ප්‍රත්‍යය සම්බන්ධතාවයි. අවිජ්ජාපච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, කියලා එතනින් ඉවර වෙන්නේ නැහැ ඒ සමුදය පැත්ත. නමුත් අන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා යම් අවස්ථාවක අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුනොත්, අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වුනා කියන්නේ ප්‍රඥාව පහළ වීමයි. **අවිද්‍යාව නිරුද්ධ වෙනවා කියන්නේ ප්‍රඥාව පහළ වීමයි.** එතකොට ප්‍රඥා ආලෝකය පහළ වීමත් එක්කම ඒ ක්ෂණිකවම අර කියාපු සංස්කාරත් ඉවරයි. විඤ්ඤාණයත් ඉවරයි. නාමරූපයත් ඉවරයි. සළායතනය ඉවරයි. ඔක්කොම ඉවරයි. දැන් මෙහෙම කිව්වට මේවා තේරුම් ගන්න අමාරු වෙන්න පුළුවන්.

තේරුම් ගන්න අමාරු දේවල් තේරුම් ගන්න උපකාර වෙන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ අවසර දීලා තියෙනවා උපමා දක්වන්න. අපි දැන් උපමා ලෝකයට යමු. දැන් මීට කලින් යමක් කියන්න ඕනෑ. අර විඤ්ඤාණ නාමරූප කියන දෙකේ මහාපුදුම ධර්මතාවක් තියනවා. ඒක බොහෝ තැන්වල දක්වලා තියෙනවා. අතීතයේ උගතුන් පිළිගෙන තියෙනවා. අපේ දාර්ශනික කට්ටිය- අඤ්ඤමඤ්ඤ පච්චය ධර්මතාවක් තියෙනවා කියලා අන්‍යෝන්‍යප්‍රත්‍යය බුදුරජාණන් වහන්සේම දක්වලා තියෙනවා. විපස්සී බුදුරජාණන් වහන්සේත් දක්වලා තියෙනවා, විඤ්ඤාණයත් නාමරූපත්

For free distribution only

අතර. ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූපය, නාමරූපය නිසා විඤ්ඤාණය. ඔතන තමා බොහෝ දෙනා ගිහිල්ලා හිරවෙන්නේ, විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූපය, නාමරූපය නිසා විඤ්ඤාණය. අග කෙළවරේ සිට සොයාගන ගියොත්, ජරා මරණ කුමක් නිසාද? ජාතිය නිසා, ජාතිය භවය නිසා ඔහොම ඔහොම ගිහිල්ලා අන්තිමට නාමරූපයට ආවාම නාමරූපයට එහා බලනකොට විඤ්ඤාණය. විඤ්ඤාණයෙන් එහාට යන්නේ නැහැ. විඤ්ඤාණයෙන් එහා පැත්තේ නාමරූපය ඔය දෙක අතර තියෙනවා අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාවයක්. ඔන්න ඔතනයි ගැටළුම තැන.

ඉතින් මේක තේරුම් කරන්න අපි නොයෙකුත් විධියේ උපමා දක්වලා තියෙනවා ඔය දියසුළිය ආදී උපමා, දියසුළියක් හැදෙන හැටි, දියවැලක් මහාජලකඳට එරෙහිව යන්න උත්සාහ කරලා ගිහිල්ලා ඒ ජලකඳේ හැපිලා කරකැවිලා ආවාම අර ගිහිල්ලා ආපසු එන එක අමතක වෙනවා. අරකට තියෙන සම්බන්ධය. ඉතින් පලු දෙකක් වගේ. නමුත් යම් වෙලාවක චක්‍රයක් වගේ හැදුනට පස්සේ මේක ඒකකයක් වෙනවා. ඒ වගේ මේ විඤ්ඤාණය තුළ මායාවක් තිබෙනවා. විඤ්ඤාණය කියලා කියන්නේ මායාවක් බව බුදුරජාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශකරලා තියෙනවා. මේ මායාවේ තියෙන ස්වභාවය කොයිතරම්ද කියතොත් මේ මායාවේ යමක් පිළිබිඹු වෙනවා. දැන් අපි දන්නවා සවිඤ්ඤාණක සත්ත්වයා තුළ ශක්තියක් තියෙනවා ආපසු හැරිලා බලන්න. ගස්කොළන්වලට ගල්වලට නැහැනේ. විඤ්ඤාණය ඇති හැම සත්ත්වයාටම ප්‍රත්‍යවේක්ෂා කිරීමේ, ආපසු හැරී බැලීමේ හැකියාවක් තියෙනවා. ආපසු හැරී බැලීම හරියට කරන්නත් පුළුවන්, වැරදියට කරන්නත් පුළුවන්. ඔය දෙක පෙන්නුම් කරන්න අපි යොදපු උපමාවක්. ඒක ඕනෑම කෙනෙකුට තේරෙන උපමාවක්. ඒදණ්ඩක් උඩින් යන බල්ලෙක්. අපි බොහෝ අවස්ථාවල කියන්නත් ඇති. ඒ දණ්ඩක් උඩින් යන බල්ලෙක් හැරිලා බලනවා වතුරට, බැලූහැටිය ඔන්න බල්ලෙක් ඉන්නවා. ඉතින් ඇල්ම නිසා වල්ගය වනනවා. එහෙම නැත්නම් ගොරවනවා. එහෙම නැත්නම් කුතුහලයෙන් බලනවා. බලන බලන වාරයක් පාසා බල්ලා ඉන්නවා. ඉතින් බල්ලා බලබලා ඉන්නවා. නමුත් බල්ලා තේරුම් ගන්නේ නැහැ. **බල්ලා හිතන්නේ පෙනෙන නිසා බලනවා කියලා. නමුත් ඇත්ත කාරණය බලන නිසායි පෙනෙන්නේ.** බලන බලන වාරයක් පාසා බල්ලෙක් ඉන්නවා. අන්න ඒ විධියේ මහා මායාකාරී ස්වභාවයක් විඤ්ඤාණයේ තියෙනවා. මොකද, විඤ්ඤාණයේ පිළිබිඹු වෙනවා. **පිළිබිඹු වෙන්නේ මොකක්ද? නාමරූපය.** ඔන්න දැන් ඉතින් ඒකත් විවරණය කරලා ඉදිමු. උපමා දෙන්න කලින්.

For free distribution only

නාමරූපය කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, නොයෙකුත් විධියට ඔය උගත්තු කියනවා. ඔය නැමීමක් වගේ කතන්තරයක් නොවේ. **නාමධර්ම**[13] කියලා කියන්නේ වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන අතේ ඇඟිලි පහයි කියලා හිතාගනිමු. වේදනාව සුළැඟිල්ල කියලා හිතාගන්න.

වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා ඵස්ස මනසිකාර කියන ඒ නාම ධර්ම. මොකද මේවාට නාමධර්ම කියලා කියන්නේ. සාමාන්‍යයෙන් ලෝකයා යමක් හඳුනගන්නේ සම්මුති වශයෙන් ලෝකයා දීපු නාමයකින්. නමුත් අර පොඩි දරුවෙක් හඳුනාගන්නා වගේ යමක්- අන්ධයෙක් ගැන හිතලා බලන්න- අන්ධයා යමක් හඳුනා ගන්නේ අතපත ගාලා නේ? ඒ එන වේදනාව අනුව සංඥාවක් දෙනවා. සංඥාව තුළින් චේතනාවක් මතු වෙනවා. චේතනාව තුළින් යම් තැනකට යොමු කරනවා. අන්න ස්පර්ශය. ඊළඟට මෙනෙහි කිරීම අගට තියෙනවා. ඉතින් වේදනාව නාමධර්ම අතර මුලට ගන්න හේතුවත් බොහෝ දෙනා ප්‍රශ්න කරනවා. ඒ වෙනුවට අපි අර කිව්ව සමහර අවස්ථාවල පැරණි විධියට ධර්මය තෝරන අය කරන්නේ 'ඵස්ස ඉස්සරහට දානවා' කියලා. මොකද ඵස්ස මුලට නොදැම්මේ. සැරියුත් ස්වාමීන් වහන්සේට වැරදිලාද? බුදුරජාණන් වහන්සේට වැරදිලාද? නැහැ පින්වතුනි, විඤ්ඤාණය - ඔන්න විඤ්ඤාණය ගැන යමක් කියන්න ඕනෑ මේ අවස්ථාවේදී.

ඒකත් සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ එක් අවස්ථාවක - ඔය පොත් බලන පින්වතුන්ට බලාගන්න පුළුවන් **මහාවේදල්ල සූත්‍රයේ**[14]. මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ නොදන්නවා වගේ සාරිපුත්ත ස්වාමීන්වහන්සේගෙන් අහනවා අපි සඳහා. '**විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණං**' කියලා කියනවා මොකක්ද මේ විඤ්ඤාණය කියලා කියන්නේ? එතකොට සාරිපුත්ත ස්වාමීන්වහන්සේ කියනවා '**විජානාති විජානාතීති බො ආවුසො**' වෙන්කර දැන ගන්නවා, වෙන් කර දැනගන්නවා කියන අර්ථයෙනුයි විඤ්ඤාණය කියලා කියන්නේ. ඊළඟට සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා විඤ්ඤාණය මඟින් කෙරෙන මූලිකම වෙන් කිරීම. ඔන්න හොඳට අහන්න. මොකක්ද මූලික වෙන් කිරීම. '**සුඛන්තිපි විජානාති දුක්ඛන්ති විජානාති අදුක්ඛමසුඛන්තිපි විජානාති**'. එතකොට විඤ්ඤාණයේ පළමුවෙනි කෘත්‍යය වේදනාව දැනගැනීම. එතනදී තමා අවදි වන්නේ. ගස් කොළන්වලට නෑ නේ වේදනාවක්. හිතලා බලන්න. රබර් ගහට කිරි ආවට ඒක අඬන්නේ නැහැ නේ. ඒ වගේ විඤ්ඤාණයේ මූලිකම කෘත්‍යය තමයි වේදනාව. වේදනාව තුළිනුයි ආත්මය අවදි වන්නේ. ඒකත් බොහෝ අවස්ථාවල

For free distribution only

පෙන්නුම් කරලා තියනවා. ආනන්ද හාමුදුරුවන්ගෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා, 'යම් තැනක වේදනාව, කිසිම ආකාරයකින් නැත්නම් එතන ආත්මයක් කියන හැඟීමක් තියෙනවාද? 'නැත.' ඔන්න ඕකයි හේතුව. අර ඵස්ස ඉස්සරහට දානවා වෙනුවට වේදනාව ඉස්සරහට දාලා තියෙන්නේ මොකද, විඤ්ඤාණයේ මූලිකම කෘත්‍යය සැප, දුක්, නොදුක්, නොසුව කියන ඒ වේදනා තුන වෙන්කර දැනගැනීමයි. දැන් මේ ඉඳගෙන ඉන්න අවස්ථාවේ අනික් පැත්තට හැරෙන්නේ මොකද? අර වේදනාව නිසා නේ. අන්න හැම එකක්ම. ඔය වේදනාවෙන් **සංඥාවක්** දෙනවා. ඊළඟට **චේතනාව**. බණ ඇහුවට කමක් නැහැ. ටිකක් හැරෙන්න ඕනෑ. චේතනාව. ඊළඟට හිත යන්නේ කොතෙන්ටද? මං කිව්වොත් වරදවා තේරුම් ගන්න එපා. **ඵස්ස.** ඊළඟට **මනසිකාරය** යෙදිලා.

ඔන්න එතකොට නාමධර්ම තේරුම් ගත්ත නේ දැන්. ඊළඟට රූපය කියන්නේ මොකක්ද? එතනත් පටලවාගෙන. රූපය කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, '**චත්තාරි ච මහභූතානි චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය රූපං**'

උපාදාය කියන වචනය වෙන පැත්තකට හරවාගෙන. සතර මහා භූත ධර්මයන් අඳුනාගන්න බැරි භූතයෝ හතර දෙනෙක් වගේ. හඳුනාගන්නේ නාමධර්ම තුළින්. මහා භූතධර්ම **ආශ්‍රයෙන්** ඇති කරගන්නා රූපසංඥාව කියලා හිතාගන්න. මේ කියන අර විද්‍යාඥයින් හිතාගෙන තියන භෞතික දෙයක් නොවේ මෙතන තියෙන්නේ. ඒ ටික තේරුම් කරන්න අපි බොහෝ අවස්ථාවල වචන යෙදුවා. '**නාමරූපයෙහි නාමය නාම ස්වරූපයකි. නාමරූපයේ එන රූපය නාමමාත්‍ර රූපයකි**' හොඳට හිතට කාවද්දගන්න නාමරූපයේ එන නාමය නාම ස්වරූපයකි, කියලා කිව්වේ ඔය අපි ලෝකයා කියන ඔරලෝසුවය පුටුවය කියන ඒ විදියේ නම් නොවේ. නමක ස්වරූපය- මුල් ස්වරූපය විතරයි. ප්‍රාථමික ස්වරූපය මොකක්ද අර අන්ධයා හඳුනා ගන්නවා වගේ වේදනාව නිසා සංඥාව ඔය ආදී වශයෙන් දැන් කිව්ව නේ, ඊළඟට ඔන්න නාමරූපයෙහි එන රූපය අපි කිව්වා නාමමාත්‍ර රූපයක් කිව්වේ ඒකත් අර විධියට වෙන්කරලා හිතාගන තියන ලෝකයේ තියන දෙයක් හැටියට නොවේ. මේ නාමධර්ම ආශ්‍රයෙන් - නාමධර්ම ආශ්‍රයෙන් දැන් දන්නවා නේ පඨවි. තද ගතිය, බුරුල් ගතිය අනුවයි පඨවි හඳුනාගන්නේ. ඊළඟට උණුසුම් ගතිය සිසිල් ගතිය ඔය ආදී වශයෙන් මහා භූතධර්මයන් හඳුනා ගන්නෙත් නාමවලින්. ඒක නිසා ඇත්ත වශයෙන් **ඒක රූප සංඥාවක්** පමණයි. ඒක නිසයි අපි

For free distribution only

කිව්වේ '**නාමමාත්‍ර රූපයක්**'. ඉතින් මේ නාමරූප කියන වචනය හරියට තේරුම් ගත්තා නම් ඒක තේරුම් ගන්න ඕනෑ අන්න අර විඤ්ඤාණයේ වැටෙන පිළිබිඹුවක් පමණයි. දැන් හිතල බලන්න, දැන් ඇහැට වැටෙන දේ කැමරාව පටන් ගත්තෙත් ඇහේ බබාගෙන් නේ? ඇහේ වැටෙනවා නේ ඡායාවක්. එතකොට ඇහේ බබාගේ වැටෙන ඡායාවට තමා අපි මේ මොළයේ ලස්සණට පෙනෙනවා කියන්නේ. ඒක තමා බුදුරජාණන්වහන්සේ සංඥාව මිරිඟුවක් කීවේ. අතන ලස්සනට පෙනෙන්නේ ඒක එතන තියන නිසා නොවෙයි නේ. ඒ කීවේ ඇස ප්‍රත්‍යය කරගෙන ඇසේ යම් කිසි ස්වභාවයක් නිසා කොළපාට කණ්නාඩි දාලා තියෙනවා නම් ඒ විධියට පෙනෙනවා. අන්න ඒ විධියේ දෙයක් එතකොට. මේවා හේතු ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව - අර නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත්. අපි විශේෂ වචනයක් යෙදුවා අපේ වචනයක් නොවේ. අතීතයේ ධර්මයේ සඳහන් වනවා ද්වයතාව. දෙකක් අතරෙයි පැවැත්ම තියෙන්නේ. දෙකක් අතර පැවැත්ම තමා '**වට්ටය**' නමින් හඳුන්වලා තියෙන්නේ. ඒකත් අපි යථා කාලයේ විස්තර කරනවා. වෙළඳ වට්ටම් වගේ. වෙළඳ වට්ටය මේ පින්වතුන් දන්නවා නේ? සැපයුමයි ඉල්ලුමයි අතර තමා මිල ගණන් තියෙන්නේ. ඒ වගේ මුළු මහත් ලෝකයම තියෙන්නේ ඔන්න ඔය විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයක් අතර කෙරෙන වට්ටයෙන්.

මුළු මහත් ලෝකයම-හැම ලෝකයක් ගැනම හිතලා බලන්න. මම කෙටියෙන් මෙතන ඉඳලා යන්නේ මොකද, මේවා අපි වෙන තැන්වල කියලා තියෙනවා. හිතන්න සිනමාලෝකය ගැන. එහෙම නැත්නම් දැන් අනිත් 'ලෝක' හදාගන තියෙන්නේ. ක්‍රීඩා ලෝකය, ක්‍රිකට් ලෝකය, ඉස්සරවෙලා හිතමු ක්‍රිකට් ලෝකය ගැන. ක්‍රිකට් ලෝකයේ මොකක්ද වෙන්නේ. අර අහිංසක පිත්තයි බෝලයයි ආදියට පණගැන්වෙන්නේ පිල් දෙකක් බෙදුනාම නේද? පිල් දෙකක් බෙදුනාම නේද? එතකොට නීතිරීති තුළින් - ඒවා තමයි නාමධර්ම ඊළඟට ජය පරාජය පිළිබඳ හැඟීම. ඒක නිසා අන්න ක්‍රිකට් ලෝකය ඇති වන්නේ අර මුළාව තුළයි. 'අපි දෙපිලක් වෙමු.' කියලා එතන ඉඳලයි. ක්‍රිකට් ක්‍රීඩාව. එතකොට ක්‍රිකට් ලෝකය එහෙමයි.

ඊළඟට සිනමා ලෝකය ගැන හිතන්න. ඒ අස්ථිර වූ තිරයේ වැටෙන දෙයත් ප්‍රේක්ෂකයාත් අතර තමයි ඒ ලෝකය යන්නේ. අවිද්‍යා අන්ධකාරය ඒකට උපකාරවෙනවා. දැන් අතනදී ක්‍රිකට් ක්‍රීඩාවේදී අමතක කරගන්නවා තමන්ගේ සහෝදරකම්, යාළු කම් ඔක්කෝම අමතක කරලා ඔන්න දෙපිලක් වුනා. එතනදී අර යාලුකම් නැහැ. ඒ මුළාව තමයි අවිද්‍යාව. එතැන ඒ

For free distribution only

අවිද්‍යාව තුළින් කෙරෙන සංස්කාර තමයි. කාය සංස්කාර වෙන්න පුළුවන්- දැන් හිතාගන්න ක්‍රිකට් ක්‍රීඩාව පිළිබඳ **කාය සංස්කාර, වචීසංස්කාර[16], මනෝසංස්කාර** ඒවා තුළින් නේද ඔය ක්‍රිකට් ක්‍රීඩාවක් ඇතිවන්නේ. මිනිස්සු මුළාවෙලා දිවි නසාගන්නේ, ඒ ලෝකයක් හදාගෙන අන්තිම මුළාවක් කල්පනා කරලා බලනකොට. තමන්ම හදාගත්තු එකක් තුළ නීතිරීති තුළ. අන්න ඒ වගේ තමා සිනමා ලෝකයත්. ඒක්කෝ තමන් හඳුනන කට්ටිය වෙන්න පුළුවන් රඟපාන්නේ - නමුත් අන්ධකාරය තුළ- මම බොහෝදෙනාගෙන් අසන ප්‍රශ්නයක් චිත්‍රපටියේ රසවිඳින වෙලාවට ඩිංගකටවත් හිතෙනවාද මං මේ රස විඳින්නේ අන්ධකාරයට පිංසිද්ධ වෙන්න කියලා. නැහැ. ඒ වෙලාවට අන්ධකාරය මතකත් නැහැ. මොකද අන්ධකාර පසුබිමේ තමයි චිත්‍රපටයක් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ. අර අවිද්‍යා අන්ධකාරය තේරුම් ගන්න පුළුවන්. ඉතින් ඒක නිසා ඔය චලන චිත්‍ර උපමාව- ඒක මගේ උපමාවක් නොවේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ උපමාව. මම ඒක වඩා සවිස්තරව පෙන්නුම් කරලා තියෙනවා. එතකොට ඒ චලන චිත්‍ර ලෝකයේ, සිනමා ලෝකයේ අවිද්‍යා අන්ධකාරය තුළ සංස්කරණයක් කෙරෙනවා ඒ ප්‍රේක්ෂකයා තුළ. ඒක තුළ තමයි සැප දුක් ආදී වින්දන තියෙන්නේ. එතකොට මේ විදියට ඕනෑ තරම් ලෝක හදා ගන්න පුළුවන් මේ පින්වතුන්ට. පත්තරේ පෙරළලා බලනකොට එක් එක් ලෝකයක් වෙන්න පුළුවන්. ඒකට අදාල නාමධර්ම රූපධර්ම තියෙනවා. ඕක තුළයි මේ ජීවිත මායාව යන්නේ.

එතකොට මේ මායාවේ තවත් පැත්තක් වටිනා පැත්තක්, හෙළි කරගන්න අපි ගනිමු උපමාවක්. දාම් ඇදිල්ලක්. දාම් පෙත. මේ ඉදිරියට මං කියන්න යන ටික ඇත්ත වශයෙන් මේකට මම ඒ මූලික ඉඟිය ලබා ගත්තේ - දැන් මේ පින්වතුන් සමහරු අහලා ඇති මහායාන බුද්ධාගම. පැතිරිල යාමෙදි ඒ තර්ක විතර්ක ඔස්සේ සීමාන්තිකව යනවා දැකලා එක් පක්ෂයක් ධ්‍යාන විදර්ශනා ආදිය අවධාරණය කරලා ඒ බුද්ධාගම මේ පින්වතුන් අහලා ඇති සෙන් බුද්ධාගම කියලා කියනවා. 'සෙන්' - ඔය සෙන් බුද්ධාගමේ ආචාර්යවරු මහ පුදුම කට්ටියක්. ඒ ගුරුවරු සමහරවිට ගෝලයින් හික්මවන්නේ, ප්‍රහේලිකා දීලා. විසඳන්න බැරි ප්‍රහේලිකා දීලා. අන්තිමට ඒ ප්‍රහේලිකාව තුළින් ඒ අයට ධර්මාවබෝධය ලැබුනා කියලා කියනවා. ඒ ධර්මාවබෝධය- අපි සෝවාන් කියන්නා වාගේ ඒ අය කියන්නේ 'සටෝරි' කියලා. ඔන්න දැන් පසුබිම දුන්නා. ඔන්න ඊළඟට කියනවා යම්කිසි කතන්තරයක්. ඒක සත්‍ය දෙයක් නොවේවා හෝ වේවා යමක් ඉගෙන ගන්න පුළුවන්. මෙහෙමයි කථාව. එක්තරා සෙන්

For free distribution only

ආචාර්යවරයෙක් ඉන්නවා කීචොත් කරන විධියෙ. හරි සැරයි. ගෝලයින් බොහොම සැරෙන් හික්මවන්නෙ. ඒ ගෝලයින් දෙන්නෙකුට පැවරුවා එක දවසක්දා පරදින්නේ නැතුව දාම් අදින්න කියලා. ගෝලයෝ දෙන්නට- මං කියවපු කතාවේ 'නම්' නැහැ- මම දැන් දෙනවා නම් දෙකක්. සිංහල නම් දෙකක්. එක්කෙනෙක් **අජිත්**. අනිත් එක්කෙනා **සුමිත්**. එතකොට ගුරුවරයාගේ ගෝලයෝ දෙන්නා- මතක තියා ගන්න එක්කෙනෙක් අජිත්, අනිත් එක්කෙනා සුමිත්. එතකොට මේ අජිත්ටයි සුමිත්ටයි පවරනවා ගුරුවරයා පරදින්නේ නැතිව දාම් ආදින්න ඕනෑ. පරදින කෙනාට මොකද වෙන්නේ? කඩුවකුත් අරගෙනයි මේ ඉන්නේ. බෙල්ල කපනවා එතනම. ඉතින් ගෝලයෝ දෙන්නා දන්නවා, කීචොත් කරන බව දන්නවා මේ ගුරුවරයා. ඉතින් මරබියේ අජිතුයි සුමිතුයි මේ දාම් ඇදිල්ල පටන් ගත්තා. ගුරුවරයා කඩුව අමෝරාගෙන ඉන්නවා. ඔහොම ක්‍රීඩාව යන අතරේ - අජිත් කවදාවත් පැරදුන කෙනෙක් නොවේ. සුමිත් හොඳ මිත්‍රයෙක්. ඉතින් මම මේ නම් දාන්නේ මේක අර්ථවත් කරන්නයි. ඒ මුල් කථාවේ නැහැ. අජිත් බොහොම පහසුවෙන් ඔන්න දිනන තැනට එනවා. තව ඉත්තන් දෙන්නෙක් ඇද්ද හැටියේ අජිත් දිනනවා. මේ අවස්ථාවේ දැක්කා තමන්ගේ යාළුවා සුමිත් දැන් ඉතින් මැරෙනවා නේද ගුරුවරයා අතින්. මම මගේ ජීවිතය පරිත්‍යාග කරනවා කියලා අජිත් කළේ මොකක්ද? පරදින විධියට ඉත්ත බොරු ඇදිල්ලක් ඇද්ද. බොරු ඇදිල්ලක් ඇද්ද. ඔන්න දැන් ඊළඟ ඇදිල්ල තුළින් වෙන්නේ - ඔන්න හිතාගන්න බොහොම උණුසුම් අවස්ථාවකට එන්නේ. මේ පිරිසටත් විනිශ්චය කරන්න ප්‍රශ්නයක් එන්නේ. දැන් ඊළඟ සැරේ ඉත්ත ඇද්ද හැටියේ අර දිනන්න ගිය අජිත් පරදිනවා. පරදින්න ගිය සුමිත් දිනනවා. අර දිනන්න ගිය, කවදාවත් පැරදුනේ නැති අජිත්ගේ බෙල්ල කපනවා ගුරුවරයා. එක්කෝ ඔළුව පලනවා. දැන් මොකක්ද ගුරුවරයා කරන්නේ? **මොකක්ද ගුරුවරයා කරන්නේ?** මෙන්න මේකයි ගුරුවරයා කළේ. ඒක මහා පුදුම දෙයක් එතැන සිද්ධ වෙන්නේ. ගුරුවරයා පහතට නැමිලා අර දාම් පෙතේ ඉත්තෝ ඔක්කෝම විසුරුවා හැරියා. **ක්‍රීඩාව ඉවරයි. ජය පරාජය නැතිව ක්‍රීඩාව ඉවරයි.** හැබැයි මේ පින්වතුන් හිතන්න පුළුවන් ජය පරාජය නැති වුනා කියලා. නැහැ. **අජිතුත් දිනුවා. සුමිතුත් දිනුවා.** ඔන්න එතැන ඉඳලා වෙනින් පැත්තක් යන්නේ.

කොහොමද දිනුවේ? ඒ කථාව අවසාන වන්නේ ඒ දෙන්නම 'සටෝරි' කියලා කියන ධර්මාවබෝධය ලැබුවා -සෝවාන් වුනා -කියලා. ඇත්ත වශයෙන් සෝවාන් වුනා නම්, කෙහොමද සෝවාන් වුනේ කියන එකයි අපේ විවරණයේ තියෙන්නෙ. ඒ කියන ධර්මාවබෝධය ඇති වුනේ කොහොමද

For free distribution only

අර විසුරුවා හැරියට පස්සේ? කවදාවත් පැරදුනේ නැති අජිත් තමන්ගේ ජීවිතය පරිත්‍යාග කළා සුමිත්ට. ඉතාම හොඳ මිත්‍රයෙක් වන සුමිත් ද්වේශයෙන් තොරව තමාගේ ජීවිතය පරිත්‍යාග කළා. 'දැන් ඉතින් මම පරදිනවා. කමක් නැහැ මගේ යාළුවා දිනනවා' කියලා. **එතකොට දෙන්නම අතහැරලා ඉවරයි.** මේ දාම් පෙත තමයි ලෝකය. **ඒ දෙන්නාගේ ලෝකය දාම් පෙතයි.** දාම් පෙතේ ඉන්න ඉත්තන් **ඇත්තන්** වෙලා. **දාම් පෙතේ ඉන්න ඉත්තන් ඇත්තන් වෙලා.** එතකොට ඒ දාම් පෙතයි මේ දෙන්නාගේ ලෝකය. එතකොට මේක **භවයක්.** දාම් පෙත් භවයට හේතුව කුමක්ද? ***උපාදානය නේ? උපාදානය නේ?*** දෙන්නම ජය පරාජය බලාපොරොත්තු වෙන් නේ මේක අදින්නේ. ඕන්න උපාදානය. එතකොට දැන් මේ අයට අවබෝධය ආ හැටි - ඇත්ත වශයෙන් ඒක උනා නම්- එක පැත්තකින් සුමිත් භය නිසා 'දැන් ඉතින් මැරෙන එක කොහොමත් මැරෙන්න ඕනෑ' කියලා ඒ ජීවිත ආශාව අතහැරියා. **ඒ අතහැරීම සම්පූර්ණයි.** අජිත් තමන්ගෙ ජයග්‍රහණයත් එක්කම යාළුවා වෙනුවෙන් ජීවිත පරිත්‍යාග කළා. **එතන අතහැරීම සම්පූර්ණයි.** නමුත් අන්තිමට වුනේ මොකක්ද? **කාටවත් මැරෙන්න වුනේ නැහැ. මරණයටයි මැරෙන්න වුනේ. මොකද?** ඒ දෙන්නම අර සෝවාන් ඵලයෙන් **අමෘත අවබෝධය** ලැබුවා. ඒ කාරණය ඇත්ත නම්. කොහොමද ඒක වුනේ? අර ක්‍රීඩාව විසුරුවා හැරියාම මේ අයට තේරුනා මේක **මුළාවක්. මහ මායාවක්. හීනෙන් අවදි වුනා වගේ.** මෙච්චර මේ දාඩිය හලාගෙන මේ පෙත ලෝකයක් කරගත්තු නිසා නේ ඉත්තන්ට තැනක් දුන්න නිසා නේ. එතකොට ජය පරාජය නැති අර ක්‍රීඩාව තුළින් ගුරුවරයා කළේ අර මහා පුදුම අන්දමින් ධර්මාවබෝධය දුන්නා. ඒක කෙනෙක් හිතන්නෙ මේ සෙන් බුද්ධාගමේ විතරෙයි තියෙන්නේ කියලා.

දැන් ඕන්න මං කියනවා මේ පින්වතුන්ට ඔයිට කලින් අපි මතක් කරපු ධර්ම කතාවක් - කොතෙකුක් අහලා ඇති. නමුත් ඒකේ ගැඹුර හිතලා නැහැ. **උග්ගසේන නටපුත්‍රයා පිළිබඳ කථාව.** මම කෙටියෙන් මතක් කරනවා. ධම්ම පදයේ තියෙනවා ගාථාවක් **තණ්හා වග්ගයේ- උග්ගසේන** කියලා හැටරියන් උණ ගහ උඩ සර්කස් දක්වන විදියේ මහ පුදුම කෙනෙක්. ඒ සිටු පුත්‍රයෙක්. කොයි කරම් දක්‍ෂද කිවහොත් හැටරියන් උස උණ ගහක් උඩ සමබරව සිටියා. ඒ අවස්ථාවේ මුගලන් මහරහතන් වහන්සේත් බුදුරජාණන් වහන්සේත් එතෙන්ට ඇවිල්ලා මුගලන් මහරහතන්වහන්සේ අභියෝග කළා. එතකොට නැග්ගට පස්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ගාථාවක් දේශනා කළා. මොකක්ද ඒ ගාථාව. ටිකක් හිතන්න.

For free distribution only

සමබරව ඉන්න නටපුත්‍රයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ කළ අභියෝගය මොකක්ද? අර ආචාර්යවරයා කළ එකක් වගේ තමා.

මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො
මජ්ඣෙ මුඤ්ච භවස්ස පාරගූ
සබ්බත්ථ විමුත්ත මානසො
න පුන ජාතිජරං උපෙහිසි[17]

ඒක අපි සිංහලට නහලා තියනවා මේ විදියට. මේ පින්වතුන් කියවලත් ඇති.

පෙර - පසුව හැර දමව
මැදද අතහැර දමව
භවයෙ එතෙරටමැ යව
හැම තැනින් විමුත් සිත
ඇතිවැ යළි උපතකට
දිරුමකට පත් නොවෙව

ඔන්න ඔය අදහසයි එතැන තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ නට පුත්‍රයා අර සමබරව ඉන්න අවස්ථාව. මෙතන පෙර-පසුව කියලා කිව්වේ අතීතයත් අනාගතයත්. බැලූ බැල්මට පෙනෙන්නේ දැන් කොහොමද පෙර පසුව අතහරලා නේ ඉන්නේ. මැදත් අතහරින්න කියනවා. මැද අතහැරියොත් වැටෙනවා නේ. නමුත් ඒක දැනගත්තා මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ අර සෙන් ආචාර්යවරයා කීවා වගේ මෙතන ගැඹුරු දෙයක් කියන්නේ. ඒක තේරුම් අරගෙන තමයි එතකොට - ඒ සමාධිමත් සිත - හැට රියන් උණගහක් උඩ ඉන්න කොයි කරම් සමාධියක් තියෙන්න ඕනෑද? ඒ සමාධිමත් සිතට බුදුරජාණන්වහන්සේ අන්න අර විදියට සියුම් විදියේ විදර්ශනාත්මක පණිවුඩයක් දුන්නා. අතීතයයි අනාගතයයි පිළිබඳ කතන්දරයක් නේ අපි කලින් කීවේ. ලෝකයා තුළ තියෙන්නේ 'මම ඉන්නවද? අතීතයේ ඇති වුනාද? ඔය කතන්දර. 'මම' කථා මොකවත් නැහැ. අර උග්ගසේන නට පුත්‍රයාට තේරෙන්න ඇති දැන් එතකොට ඒ සමාධිමත් සිතට - ඒ විදර්ශනාව දියුණු කළ කෙනෙක් වෙන්න ඇති. පෙර පසුව කීවේ අතීතයත් අතහරින්න අනාගතයත් අතහරින්න. වර්තමානයත් අතහරින්න. ගැඹුරුම තැන තමයි වර්තමානය අතහැරීම. ඒක හරියට අර උණගහ උඩ හිටගෙන ඉන්න කෙනා වගේ. නමුත් ධර්මාවබෝධය තුළින්, පොතපතේ කියන හැටියට, උග්ගසේන නට පුත්‍රයා රහත්වෙලා ඒ උණගහෙන් බැහැලා බුදුරජාණන් වහන්සේට වැන්දා කියලා කියනවා.

For free distribution only

අන්න එබඳු අවස්ථාවක බුදුරජාණන්වහන්සේ ඔය කියාපු සියුම් අන්දමේ විදර්ශනාත්මක කර්මස්ථානයක් ඊට නිසි කෙනෙකුට දීම තුළින් මොකද මෙතන තියෙන්නේ අර කියාපු ද්වයතාවම තමයි. **දෙකක්.** අතීතයත් අනාගතයත් අතරත් දෙකක්. ජය පරාජය අතරත් **දෙකක්**. අර ජය පරාජය ගැන කතාවට අදාළව ලස්සන ගාථාවක් තියෙනවා ධම්මපදයේ සුඛ වග්ගයේ. දැන් අර දෙන්න ජය ලබාගන්න නේ අර තරඟය කළේ. එතකොට ඒක තුළ තියෙන ඒ දුක් සම්භාරය මේ දෙන්නා තේරුම් ගත්තා. ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගත්තා. **උපාදානය නිසයි මේ ඔක්කොම- ජාති ජරා මරණ ඔක්කෝම ඇතිවන්නේ කියන එක තේරුම් ගත්තා.** අන්න ඒ කාරණයට අදාළව ධම්ම පදයේ ලස්සණ ගාථාවක් තියෙනවා.

ජයං වෙරං පසවති
දුක්ඛං සෙති පරාජිතො
උපසන්තො සුඛං සෙති
හිත්වා ජය පරාජයං[18]

'ජයං වෙරං පසවති,' ජය වෛරය බිහි කරයි. ජය වෛරය ප්‍රසූත කරනවා. ඇති කරනවා. **'දුක්ඛං සෙති පරාජිතො'** පරාජිතයා දුක සේ හොවිනවා - නිදාගන්නවා. **'උපසන්තො සුඛං සෙති'** උපශාන්ත පුද්ගලයා සුවසේ නිදනවා. **'හිත්වා ජය පරාජයං'** ජයයි පරාජයයි දෙකම අතහැරලා. **ජයයි පරාජයයි දෙකම අතහැරලා.** අන්න ඒක තමයි අවසානයේ අර කට්ටිය තේරුම් ගත්තේ. ජය පරාජය කියන මේ ද්වයතාව තියෙන්නේ අවිද්‍යාව මුල් කරගෙනයි. අර ක්‍රිකට් ක්‍රීඩාවේ ජයග්‍රහණය වගේ. කීදෙනෙක් පිස්සු වැටෙන්න ඇත්ද? ඔය ක්‍රිකට් පිස්සුකාරයින්. අනිත් ඒවාත් එහෙමයි. සිනමා පිස්සුවත්, ඒ වගේම ටෙලි නාට්‍ය පිස්සුවත් ඔය විධියට ඔක්කෝම. ඇත්ත වශයෙන් ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කීවේ ලෝකයා උන්මන්තකයි කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා පෘථග්ජනයා **'සබ්බෙ පුථුජ්ජනා උම්මත්තකා'** කියලා. අපි ඒකට කැමති නැහැ එහෙම කියනවාට. අන්න අරකයි හේතුව. එතකොට අවිද්‍යාව තුළ අමතක වෙනවා. සිනමා ලෝකයේ අන්ධකාරය තුළ ඇතිකරගත්තා වගේ ක්‍රීඩා ලෝකය තුළත් පිල්. පිල්වලට ආවඩන කට්ටියත්, පිල්වලට බෙදුනු කට්ටියත්, ඊළඟට ලෝකයක් හදාගෙන ඕක තුළ තමයි වෛර ක්‍රෝධ ඇතිවන්නේ.

එතකොට මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න ඕනෑ මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය පොතේ ගුරාගේ කොටසක් හැටියට හිතලා කටපාඩම් කරගෙන අනුලෝම පටිලෝම කීම නෙවෙයි ඒක තුළ තිබෙන ගැඹුරු අර්ථය- අන්න

For free distribution only

අර කියන **අවිද්‍යාව** නිසා **සංස්කාර** ඇති වෙනවා කියන එක තේරුම් ගන්න ඕනෑ. සංස්කාර කියන වචනයේම තියෙනවා රැවටිලි ස්වභාවයක්. සකස් කරනවා. අතීතයේ සමහර විට යොදනවා සැරසීම්, අරඇඳීම් කියන අර්ථය තියෙන සංස්කාර. ඒවා කයෙනුත් කෙරෙනවා වචනයෙනුත් කෙරෙනවා මනසිනුත් කෙරෙනවා. නාට්‍යයේත් එහෙමයි. ක්‍රිකට් ක්‍රීඩාවේත් එහෙමයි. අනිත් ඒවායේත් එහෙමයි. එතකොට අන්න ඒ සංස්කාර තුළින් තමයි විඤ්ඤාණ මායාව, විඤ්ඤාණ මායාවට අනිත් පැත්තෙන් තියෙන්නේ අන්න අර කියපු නාමරූප ධර්ම. වේදනා සඤ්ඤා චේතනා ඵස්ස මනසිකාර. ඊළඟට අර රූපය ආශ්‍රයෙන් ගත්තු අර ඉත්තන් වගේ. දැන් බලන්න අර **ඉත්තන් ඇත්තන් වුනා නේ**. ඒත් පඨවි, ආපෝ, තෙජෝ, වායෝ. අර කොහෙවත් නැති ඉත්තෝ වගයක්. නමුත් ඒව ඇත්තන් වුනා නේ. ඒ අන්න අර කියාපු මහාභූත ධර්ම ආශ්‍රයෙන් ගත්තු රූපයයි. රූප සංඥාව. ඔය නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් අතරෙයි පටිච්චසමුප්පාදයේ ගැඹුරුම තැන තිබෙන්නේ. ඒකට තමා **දිය සුළිය** කියලා කියන්නේ, ඔය දිය සුළිය ගැන අපට පණ තිබුනොත්, මේ අයට පින තිබුනොත්, සමහර විට තව ටිකක් සවිස්තරව ඊළඟ සැරේ අහන්න ලැබේවි.

දැන් ඔන්න මේ තරමින් තේරුම් ගන්න පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය කියලා කියන්නේ දැන් මේ කාලයේ බොහෝ දෙනා තෝරන ආකාරයට අර දොළහ - අවිජ්ජා සංඛාරා එක පැත්තකට දාලා ඊළඟට භව ජාති ජරා මරණ අනිත් පැත්තට දාලා ඔය විධියට තෝරන තේරවිල්ලක් නොවේ. ඒ **ක්ෂණිකවම** අවිද්‍යාව නැතිවෙනවත් එක්කම සංස්කාර නැතිවෙනවා. සංස්කාර නැතිවෙනවත් එක්කම විඤ්ඤාණය. විඤ්ඤාණය කිඳා බහිනවා වගේ දෙයක්. විඤ්ඤාණය නැතිවෙනවා කියන කොට මැරෙනවා කියලා කෙනෙක් හිතන්න පුළුවන්. මැරෙන එකක් නොවේ ඒ කිව්වේ සංඛත විඤ්ඤාණය නැතිවෙනවා. ඒ ටික තමයි අපි කිව්වේ අනිදස්සන විඤ්ඤාණය ආදී වශයෙන් ඔය ධර්මයේ යටවෙලා තිබුන පැත්තක්. ඒ කියන්නේ නාමරූපයෙන් මිදුනු විඤ්ඤාණයක් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණ සංසිඳීමක් ඒ රහතුන්වහන්සේලා තුළ. මොකද විඤ්ඤාණය තුළයි ලෝකයා පටුවෙලා බැඳිලා ඉන්නේ.

මේ විඤ්ඤාණය කියන එක හය ආකාරයි.[19] ඇහෙන් දකින ලෝකය, කණෙන් අහන ලෝකය එහෙම ගත්තොත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකය දක්වලා තියෙන්නේ සළායතනය ආශ්‍රයෙන්. **සළායතන ලෝකයයි[20] ලෝකය ඇත්ත වශයෙන්ම.** ඔය දැන් විද්‍යාඥයින් දක්වන ලෝකය නොවෙයි. ඒ

For free distribution only

ගොල්ලන්ටත් දැන් තේරිගෙන ඇවිල්ල. ඇහින් දකින ලෝකය, කණින් ඇහෙන ලෝකය ඔය ආදී වශයෙන් අන්තිමට හිතෙන් මවන ලෝකය. **ඕකයි ලෝකය**. එතකොට මේ ලෝකය ඇතිවුනේ මෙතන නම්- මතක තියා ගන්න- සළායතනය නාමරූපය ප්‍රත්‍යය කරගෙනයි ඇති වෙන්නෙ. එතකොට විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර වෙච්ච අර බෙදීම, දෙබිඩි වීම, ඒ ද්වයතාව දිගටම යනවා. ඒක අජ්ඣත්ත, බාහිර වශයෙන්, ඇස ආධ්‍යාත්මික ආයතනයයි. රූපය බාහිර ආයතනයයි. දෙකම මහා භූත ධර්මවලින් හැදිල තියෙන්නේ, නමුත් මේකට වැඩි තැන දෙනවා. මේ **සවිඤ්ඤාණක කය** කියන එකට. ඊළඟට ඒක ඔස්සේ යන ඒ සංඥාව තමා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ මිරිඟුවක් කියලා. මේ 'ඇහේ-බබාගේ', 'කණේ බෙරේට' හැහෙන ශබ්දය තමයි අපි මේ සින්දුව කියලා ගන්නේ. ඔය විධියට අනෙක් ඉන්ද්‍රියයන් ඒ ඒ ස්පර්ශ අවස්ථාවේ තිබෙන අනවබෝධය නිසා අන්න අර වේදනා සංඥා ආදී වශයෙන් ඔහොම ලෝකයා භවයේ කරකැවෙනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයාට ප්‍රථම වරට පෙන්වලා දුන්නා. එතකොට ඒ පෙන්වා දෙන්න කලින් **උන් වහන්සේ මේක ලෝකයාට කොහොමද තේරුම් කරන්නේ කියලා වෙන්න ඕනෑ සත් සතියක්ම ඒ කාලය තුළ මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අනුලෝම වශයෙන්, පටිලෝම වශයෙන්, අනුලෝම පටිලෝම වශයෙන් මෙනෙහි කළේ.** මේක ලෝකයාට මේ භාෂාවට දාලා පෙන්නුම් කරන්නේ කොහොමද කියලා. ඒ තරම් ගැඹුරු ධර්මයක්. ඒ නිසා මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න ඕනෑ මේවා වචන හැටියට සලකන්නේ නැතුව තමන්ගේ ජීවිතවලට එකතු කරගෙන එයින් නවතින්නේ නැතිව මේ ධර්ම මාර්ගයේ යමින්- ඒකට යන මාර්ගයට මේ පින්වතුන් අවතීර්ණ වෙලා තියෙන්නේ. සීල, සමාධි, ප්‍රඥා. ඒ හැරෙන්න වෙන කිසිම ක්‍රමයක් නැහැ මේ ධර්මය තේරුම් ගන්න. අතීතයේ යම්තාක් ඒ රහතන් වහන්සේලා ඇතුළු බෞද්ධ ගිහිපින්වතුන් හෝ ගිහි පින්වතියන් වේවා ධර්මාවබෝධය කළා නම් ඒ සීල, සමාධි, ප්‍රඥා තුළින්. අදත් එහෙමයි. ඒ නිසා මේක ඔය හිතන විධියට වෙන - ක්ෂණික විධියට කිච්චයි කියලා - ඒ අනියම් විධියට ලබන දෙයක් නොවේ.

කෙසේ හෝ වේවා මේ ධර්මතාව වෙනයි, ධර්මයේ නිදර්ශන වෙනයි, කියලා තේරුම් ගන්න ඕනෑ මේ දොළොස් ආකාර පටිච්චසමුප්පාදයේ පෙන්වලා තියෙන. ඒ සඳහා මේ පින්වතුන් ඉදිරියට සතිපට්ඨාන භාවනාදිය[21] කරනකොට ඉබේටම තේරෙයි මේ කියාපු **'අජ්ඣත්ත බහිද්ධා'** ඇතුළත පිටත ආදිය පිළිබඳව බුදුරජාණන් වහන්සේ 'ඇතිවීම් නැතිවීම්' ආදිය

For free distribution only

පිළිබඳව මතුකරලා දීලා තියෙන හැටි. ඒ විදර්ශනාත්මක අවබෝධය අතීතයේ ලබපු අයට, උග්ගසේන වගේ අයට, බුදුරජාණන් වහන්සේ ක්‍ෂණිකව ලබා දුන්නා. නමුත් හැමකෙනාම අර විධියට 'රිදී හැන්ද' කටේ ඇතිව උපන්නයි කියලා හිතන්නෙ නැතිව ඒ වෙනුවෙන් උත්සාහ කරන්න ඕනෑ. වෙහෙස දරන්න ඕනෑ. සීලයෙන්ම පටන්ගෙන.

එතකොට අද දවසේ හොඳ ආරම්භයක්. මේ පින්වතුන් බොහෝ දෙනෙක් වටිනා සීලයක් සමාදන් වුනා. ඊළඟට අපි හිතනවා බණ භාවනා කරන්න ඇති මේ කාලය තුළ. මේ අපේ දේශනාවත් මේ පින්වතුන් බලාපොරොත්තුවන උත්තමාර්ථය වන අමා මහ නිවන ලබා ගැනීමට මේ දේශනාවත් විදර්ශනාත්මක වශයෙන් උපකාරවත් වේවා කියා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. මෙතෙක් මේ දේශනාව තුළින් අවීචියේ සිට අකනිටාව දක්වා යම් සත්ත්වයෙක් ධර්මදේශනාමය ධර්මශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන්වීමට කැමති නම් ඒ අනුමෝදන් වීම තුළින් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමාමහ නිවනින් සැනසේවා. මේ පින්වතුන්ටත් මේ භවයේදීම කල්නොයවාම උතුම් තත්ත්වයන් ලබා ගැනීමට මේ දේශනාව උපකාරවත් වේවා කියා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. මේ ගාථා කියන්න.

එත්තාවතා ච අම්හෙහි ....

For free distribution only

පාදක සටහන්

1. බොධි සූත්‍ර 1,2 සහ 3, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 130, 132 සහ 134 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
2. බොධි සූත්‍රය - 1, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 130 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
3. සබ්බාසව සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 18-28 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
4. බොධි සූත්‍රය - 2, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 132 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
5. බොධි සූත්‍රය - 3, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 132 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
6. බොධි සූත්‍රය - 3, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 134 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
7. පධාන සූත්‍රය, සුත්ත නිපාත, 128 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
8. පරමත්ථදීපනී (හේ.මු.) - 6, 245 පිට
9. මාරධීතු සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 230 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
10. පච්චය සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 40 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
11. මහා වග්ගය - 1, 84 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 3)
12. ධම්මචක්කප්පවත්තන සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය 5(2), 274 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 17(2)
13. සම්මා දිට්ඨි සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 126 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10) විභඞ්ග සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 6 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
14. මහාවෙදල්ල සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 686 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
15. ඵෙණපිණ්ඩූපම සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 3, 244 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 15)
16. සංචෙතනා සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 2, 306 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 19)
17. ධම්මපදය, 348 ගාථාව, ඛුද්දක නිකාය - 1, 110 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
18. ධම්මපදය 201 ගාථාව, ඛුද්දක නිකාය - 1, 76 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
19. විභඞ්ග සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 4 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
20. ලොක සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 76 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
21. මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 436-503 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 8)

For free distribution only

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 184)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

කුතො සරා නිවත්තන්ති - කත්ථ වට්ටං න වට්ටති
කත්ථ නාමං ච රූපං ච - අසෙසං උපරුජ්ඣති

යත්ථ ආපො ච පඨවී - තෙජො වායො න ගාධති
අතො සරා නිවත්තන්ති - එත්ථ වට්ටං න වට්ටති
එත්ථ නාමං ච රූපං ච - අසෙසං උපරුජ්ඣති

(සර සු. -දෙවතා සංයුත්ත, සං.නි.)

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

සසර පැවැත්ම එකම වට වලල්ලක යාමක් බව තථාගත සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හෙළි කර වදාළා. සංසාර වට්ට කියන වචනයේ නියම අර්ථයත් ඒකයි. සංසරණය නිස්සරණය කියන වචන දෙකෙන් එළිදරව් වෙන්නෙත් වට වලල්ලක කරකැවීම සහ එයින් මිදීම කියන අර්ථයයි. දීර්ඝ කාලයක් එකම වටවලල්ලක කරකැවෙන කොට එක්තරා '**කරකැවිල්ලක්**,' **ජවයක්**, ඇතිවෙනවා. ඒ නිසාම ඒ වටවලල්ලෙන් මිදීම ඉතාමත් දුෂ්කර කාර්යයක්. තිලෝගුරු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තුළින් ලෝකයාට හෙළිකර වදාළේ ඒ වටවලල්ලේ යාමේ හේතුවත් එයින් මිදීමේ මාර්ගයත් කියන දෙකයි.

අද මේ අපි මාතෘකා කරගත්තු ගාථා දෙකේ අඩංගු වෙන්නෙත් අන්න අර සංසරණය නිස්සරණය කියන ඒ දෙපැත්තයි. මේ ගාථා දකින්න ලැබෙන්නේ සංයුත්සඟියේ දේවතා සංයුත්තයේ. මේ ගාථා දෙකෙන් පළමුවෙනි ගාථාවේ තියෙන්නේ එක්තරා දේවතාවෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඇසූ ගැඹුරු ධර්ම ප්‍රශ්නයක්. දෙවැනි ගාථාවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට දුන්න පිළිතුර දැක්වෙනවා. ඒකේ අර්ථය, සාමාන්‍ය අර්ථය සලකා ගන්න බලමු.

For free distribution only

කුතො සරා නිවත්තනති
කත්ථ වට්ටං න වට්ටති

කොතනින් දියවැල් නවතීද? '**කුතො සරා නිවත්තන්ති -කත්ථ වට්ටං න වට්ටති**'. කොතැනක දිය සුළිය නොකරකැවේද?

කත්ථ නාමං ච රූපං ච
අසෙසං උපරුජ්ඣති

කොතනක නාමයත් රූපයත් සම්පූර්ණයෙන්ම උපරෝධනය වෙයිද? වළක්වාලනු ලැබේද? ඒ දේවතාවා ඇසූ ප්‍රශ්නයයි.

ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙන පිළිතුර

යත්ථ ආපො ච පඨවි
තෙජො වායො න ගාධති

යම් තැනක ආපො, පඨවි, තෙජො, වායො කියන මහා භූත ධර්මයන්- න ගාධති කියල කියන්නේ ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබයිද? නොලබාද?

අතො සරා නිවත්තන්ති.

අන්න මෙතනිනුයි දියවැල් නවතින්නේ.

එත්ථ වට්ටං න වට්ටති

මෙතනයි ඒ දිය සුළිය කරකැවෙන්නේ නැත්තේ.

එත්ථ නාමං ච රූපං ච
අසෙසං උපරුජ්ඣති

මෙතනයි නාමයයි රූපයයි සම්පූර්ණයෙන්ම උපරෝධනය වන්නේ. වළක්වාලනු ලබන්නේ. ඔන්න එතකොට ඒ ගාථා දෙකේ සාමාන්‍ය අර්ථය අපි කිව්වා.

මේ පින්වතුන්ට පේනවා ඇති, තේරෙනවා ඇති, ඉබේටම මේක එක්තරා විධියක ප්‍රහේළිකා ගාථා දෙකක්. ඉතින් මේ ගාථා දෙකේම තියන වටිනාම වචනය අපට පේන හැටියට '**වට්ටං**' කියන වචනයයි. අර වටවලල්ලේ යාම කරකැවීම කියන අර්ථය ඒකේ තියෙනවා. ඒ වගේම දිය වැල් සම්බන්ධ වටවලල්ලේ යාමක් මෙතන කියවෙන්නේ. ඇත්ත වශයෙන්

මෙන්න මේ කාරණය නිසා තමයි අපි මේ මෑතක ඉඳලා 'පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය' තේරුම් කරන්න දියසුළිය උපමාවක් මතුකර ගත්තේ. බුද්ධ දේශනාවට විරුද්ධ එකක් නොවේ ඒක. නමුත් අවාසනාවකට වගේ මේ පින්වතුන් බැලුවොත් මේ ගාථාවේ අර්ථය ත්‍රිපිටක පරිවර්තන ග්‍රන්ථවල දකින්න ලැබෙන්නේ මෙන්න මෙහෙම එකක්.

'**කථා වට්ටං න වට්ටති**' කියන්නේ සසර වැහි කොහි නොවසීද කියලා. කොයිකරම් දුර්වල එකක්ද? **කථා වට්ටං න වට්ටති** කියන්නේ. සසර වැහි කොහි නොවසීද කියලයි. මේ වැහි කතාවෙන් පටිච්චසමුප්පාදයේ ගැඹුරු පැත්තක් ආවරණය වෙලා තියෙනවා, වැහිලා යනවා. ඉතින් මෙන්න මේ වට්ට පිළිබඳ කතන්දරයට අදාළව අපි නොයෙකුත් දේශනාවල මේ පින්වතුන්ට කියලා ඇති- ගිය දේශනාවෙත් යම් ප්‍රමාණයකට- අර දිය සුළිය පිළිබඳ උපමාව. අද වඩාත් සවිස්තරව ඒ ගැන කියන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

දිය සුළියක් කියන එක, අපි හිතමු, ගඟක හැදෙන ආකාරය අපිට හිතාගන්න පුළුවන් නම් ඒක මේ විධියටයි වෙන්නේ. ගඟක වතුර මහ ජලකඳ සාමාන්‍යයෙන් පහළට ගලා බැසීමයි සිරිත. නමුත් යම්කිසි දිය වැලක් විපරීත අන්දමින්, අස්වාභාවික අන්දමින්, මහජලකඳට එරෙහිව යන්න යම් උත්සාහයක් දරනවා. ටික දුරක් ගියාට පස්සේ -කරන්න බැරි වැඩක් මේ කරන්න යන්නේ- ගිහිල්ලා අන්තිමට අර මහා ජල කඳේ හැපිලා, තෙරපිලා, වට රවුමේ ගිහිල්ලා, විසිවෙලා, වටරවුමේ ගිහිල්ලා ආපසු අර වතුරෙන්ම තල්ලුවෙලා ආයෙත් උත්සාහ දරනවා ඉස්සරහට යන්න. ටිකක් ඒක සලකාගන්න පුළුවන් මේ පින්වතුන්ට. හිතාගන්න. ඒ කරන නිෂ්ඵල ප්‍රයත්නය තුළින් වෙන්නේ අන්තිමට කලක් යනකොට දියසුළියක් බවට පත්වෙනවා. ඒ දියසුළිය ඉස්සරහට යන්න බැරි නිසා දිය සුළියේ ආව ජවය අන්තිමට එක තැන කරකැවෙන ජවයක් බවට පත්වෙනවා. ඒ එක්කම ඒක පහළට හාරගෙන හාරගෙන යනවා. පතුල පැත්තට හාරගෙන හාරගෙන ගිහිල්ලා ඒකට මේ පින්වතුන් දන්නවා යොදන වචනය **පාතාලයක්**. දියසුළියක් තියන තැනක පාතාලයක් යටින් තියෙනවා. එතකොට ඒ පාතාලයක් හැදෙනවත් එක්කම තවත් දෙයක් සිද්ධ වෙනවා. එක්තරා **ඌනතාවක්**. උඩින් වතුර හරියේ ඌනතාවක් - අඩුවක්- ඇතිවෙනවා. ඒක පුරවා ගන්න මහ භයානක **ආකර්ශණ ශක්තියක්** දියසුළියකට ඇතිවෙනවා. ඒක තමයි කෙනෙක් භය වන්නේ, ඔය පීනන කොට එහෙම දියසුළියකට අහුවුනොත් ඉවරයි කියලා. ඒ එන එන එකක්

For free distribution only

ඔක්කොම ඇතුළට ඇදගන්න, ඒ නිම්වලල්ලට අහුවෙන හැම එකක්ම ඇදගන්න ආකර්ශන ශක්තියක් **උපාදානයක්** ඇතිවෙනවා දියසුළියට. ඉතින් ඒ වගේම මේ දිය සුළියේ ක්‍රියාකාරීත්වය ගැන හිතලා බලන කොට එතන තියෙන විශේෂත්වය ඒක එක්තරා **ක්‍රියාකාරී මධ්‍යස්ථානයක්** බවට පත් වීම නිසාම අපට ගහක 'අතන' 'මෙතන' කියලා පෙන්වන්න පුළුවන් ක්‍රියාකාරී මධ්‍යස්ථානයක් බවට පත්වෙනවා. 'අතන' 'මෙතන' කියලා පෙන්වන්න පුළුවන්.

ඉතින් මේ දිය සුළිය මේ විධියට යන අතරේ කාලයක් තිස්සේ අර නිම්වලල්ලත් පළල් වෙනවා. ඕක දැන් -අපි මේ කිව්වේ දියසුළිය ආශ්‍රයෙන් කිව්වේ. හිතාගන්න දැන් ඒකට උපමේය හැටියට කිව්වොත් ලෝක ස්වභාවය අනිත්‍යතාවයි. නමුත් මේ සත්ත්වයා තුළ තියෙන විපල්ලාස ධර්ම[2] අනිත්‍යය නිත්‍ය හැටියට හැඟීම, අශුභ දේ ශුභ හැටියට හැඟීම, සැලකීම, දුක් සහිත දේ සැප හැටියට සැලකීම, අනාත්ම දේ ආත්ම හැටියට සැලකීම කියන ඒ විපල්ලාස ධර්මවලින් පෙන්නුම් කරන ඒ අවිද්‍යාව නිසා යම්කිසි සංස්කාර වේගයක් ඉස්සරහට තල්ලු වෙලා යනවා. ඉදිරියට යන්න බැරිවුනාම අර විධියට කරකැවිලා ඇවිල්ලා අන්න ඒ සංස්කාර ඒ ජවය තුළින් තමයි අන්න අර දියසුළිය ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ.

ඔන්න දැන් අර අවිද්‍යා, සංස්කාර දෙක තුළින් අර නාමරූප-විඤ්ඤාණ කියන එක තේරුම් ගන්න උපකාර වෙනවා. අපි කිව්වානෙ බොහෝ අවස්ථාවල විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතරයි මේ දිය සුළිය පවතින්නේ කියලා. ඒ එක්කම අපි බොහෝ අවස්ථාවල පෙන්වා දුන්නා දැන් බොහෝ දෙනා තෝරන ආකාරයට නොවේ නාමරූප[3] කියන එක පෙන්නුවේ. කෙටියෙන් ගත්තොත් ඒ නියම නාමයක් නොවේ. **නාම ස්වරූපයක්**. නියම රූපයකුත් නොවේ. **නමමාත්‍ර රූපයක්**. ඒ කිව්වේ නාම ධර්ම කියන එක තව දුරටත් පස්සේ තෝරනවා. සාමාන්‍යයෙන් දක්වනවා නම් වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන ඒ හිත පිළිබඳ යම් ධර්ම පහක්. ඒක ආශ්‍රයෙන් තමයි ඊළඟට අර මහාභූත ධර්ම - පඨවි, ආපො, තේජො, වායො කියන මහා භූත ධර්ම හඳුනා ගන්නේ, නාම ධර්ම තුළින්. ඒකයි ඒකට නාමය කියලා කියන්නේ. ඒ හැඳින ගැනීම තුළින් රූප පිළිබඳ සංඥාවක් ඇතිකර ගන්නවා. එතකොට මේ දියසුළිය මිථ්‍යා -එහෙම නැත්නම්- ව්‍යාජ දෙයක්. ඇත්ත වශයෙන් සංස්කාර කියන වචනයේ පවා තියෙනවා හිතලා බැලුවොත් මේ පින්වතුන්ට අර ඇඳීම, සකස් කිරීම ඒ විධියේ ව්‍යාජ බවක් හඟවන විශේෂයෙන්ම නාට්‍ය

For free distribution only

වේදිකා ආදියට අදාළව අපි නොයෙකුත් උපමා දීලා තියෙනවා. අවිද්‍යාව තුළින් උසිගැන්වෙන සංස්කාර වේගය අන්තිමට කරන්නේ අර විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර තියෙන අර තෙරපුම. අපි ඒක නොයෙකුත් ආකාරයෙන් පසුගිය දේශනාවේදීත් දාම් ඇදිලි, ඒ දණ්ඩ උඩ බල්ලා ආදී නොයෙකුත් දේවල්වලින් පෙන්නුවා දියසුළියේ ක්‍රියාකාරීත්වයම ද්වයතාවයක් බවට පත් වෙලා අන්තිමට මේ පැවැත්මක් මවාපානවා. කොටින්ම කියන්නේ අර විපරීත පැවැත්මක් මවා පානවා දිය සුළිය. ඒකයි අර **'අතන' 'මෙතන'** කියලා කිව්වේ. විපරීත පැවැත්මක් අර ගහ තුළ. ඉතින් මෙන්න මේක ආශ්‍රයෙන් පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේ අපි අර මූලික කාරණා ටික මතු කර දුන්නේ.

ඉතින් මේ උපමාව තවදුරටත් කල්පනා කරලා බලනකොට විඤ්ඤාණයේ ස්‍වභාවය, විඤ්ඤාණය බුදුරජාණන් වහන්සේ හඳුන්වන්නේ මායාවක් හැටියට.[4] එතකොට ඒ මායාව මොකක්ද? ඒ විඤ්ඤාණයේ පිළිබිඹු කරන ස්වභාවයක් තියෙනවා. හරියට වතුරක් වගේ. ඒ පිළිබිඹු කරන ස්වභාවය නිසා විඤ්ඤාණයේ අර නාම රූපය පිළිබිඹු වෙනවා. ලෝකයා මේක සත්‍යයක් හැටියට ගන්නවා. ඇත්ත නමක් ඇත්ත රූපයක් හැටියට අරගෙන ඔන්න එතැන ඉඳලා තමයි අර පටලැවිල්ල තියන්නේ. ඒකට අපි නොයෙකුත් විධියට ක්‍රිකට් ක්‍රීඩා, දාම් ඇදිලි ආදී වශයෙන් දෙපිලකට බෙදිලා කරන එක්තරා තරඟයක් හැටියටත් තේරුම් කළා. ඊට වඩා පැහැදිලි වශයෙන් අර 'ඒදණ්ඩ උඩ බල්ලා' උපමාව දැන් හුඟක් රටේත් ගිහිල්ලා තිබෙන බව පෙනෙනවා. 'ඒ දණ්ඩ උඩ බල්ලා' නොයෙකුත් ආකාරයෙන් දේශනාවල අහන්න ලැබෙනවා.

ඉතින් ඒ වගේම ඊට වඩා මෑතකදී අපි මේ පින්වතුන්ට බොහොම රසවත් විධියේ උපමාවකුත් මතුකළා. ග්‍රීක දේව කතාවක් ආශ්‍රයෙන්. නාසිසස් කියන තරුණයා, රූමත් තරුණයෙක්, එතෙක් තමන්ගේ මූණ දැකලා නැති තරුණයෙක්. කැලේ යනකොට පොකුණකට නැඹුරු වුනාම ඒ දෙවඟනක් කියලා රැවටිලා තමන්ගේ රූපයට- නැවත නැවතත් වැළඳ ගන්න උත්සාහ කරලා අන්තිමට එතැනම ආලයෙන්ම ජීවිතය පූජාකළා, තමන්ගේම රූපයට, පිළිබිඹුවට. අන්න එතකොට ඒ විධියේ දෙයක් මේ විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර පවතින බව පෙන්නුම් කරන්නයි අපි ඒ ටික කිව්වේ.

ඊළඟට දැන් එතකොට එයින් මිදෙන්නේ කොහොමද? ඔන්න ඔය ප්‍රශ්නයයි දැන් ඊළඟට තියෙන්නේ. එතනදී අපට වටිනා සූත්‍ර රාශියක්

දැක්වෙනවා කොටින්ම කියතොත් බුද්ධ දේශිත සූත්‍ර ගණනාවකම. අපි මේ කියාපු එක අපි අමුතුවෙන් හදපු එකක් නොවේ. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර අඤ්ඤමඤ්ඤ පච්චයතාවක් -අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍යතාවක් - තිබෙන බව බුද්ධ දේශනාවේ තිබෙනවා. බුද්ධ දේශනා කීපයකම විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍යතාවක් ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූපය පවතිනවා. නාමරූපය නිසා විඤ්ඤාණය පවතිනවා. ඒකයි අපි දිය සුළියකට උපමා කළේ. මේ දිය සුළියෙන් මිදීමේ මාර්ගය, එහෙම නැත්නම් සංසාර වටවළල්ලෙන් මිදීමේ මාර්ගය හරි ලස්සනට අපට දකින්න ලැබෙනවා මහාපදාන සූත්‍රයේ.[5] අපේම බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අතීතයේ විපස්සී බුදුරජාණන් වහන්සේ අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේ වගේ දීර්ඝ කාලයක් දුෂ්කර ක්‍රියා කරලා නොවේ. නමුත් යම් අවස්ථාවක ඒ සම්බෝධි ඥානයට සුදුසු අවස්ථාවට පැමිණියාම ඒ බෝසතාණන් වහන්සේ යෝනිසෝමනසිකාරය තුළින් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය මෙනෙහි කරලා අර විඤ්ඤාණ නාමරූප- ඒ අඤ්ඤමඤ්ඤ පච්චයතාව- හෙළිකර ගත්තු ආකාරය කදිමට දැක්වෙනවා මහාපදාන සූත්‍රයේ. කෙටියෙන් දැක්වුවොත් මෙහෙමයි.

ඒ බෝසතාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම හිතුවා කියලා කියනවා. කුමක් ඇති කල්හිද ජරාමරණ වෙන්නේ, කුමක් ප්‍රත්‍යය කරගෙනද ජරා මරණය? දැන් දන්නවා නේ. අර අංග දොළහ. කලින් දවසෙත් කිව්වා අවසානයට එන්නේ ජරා මරණ සෝක පරිදේව ඔය ආදිය. එතකොට ජරා මරණ ඇතිවන්නේ කුමක් ප්‍රත්‍ය කරගෙනද? කුමක් ඇති කල්හිද ජරා මරණ වෙන්නේ කියලා තමන් වහන්සේම මෙනෙහි කරලා බැලුවා. දැන් ඇත්ත වශයෙන්, පින්වතුනි, හිතාගන්න යෝනිසෝමනසිකාරය කියන වචනයේ අර්ථය. ඒක විග්‍රහ කළොත් 'යොනි' කියලා කියන්නේ යමක් හටගන්නා ස්ථානයයි. ප්‍රභව ස්ථානයයි. යෝනිසෝමනසිකාර කියලා කියන්නේ යමක් හට ගන්නා තැන අනුව මෙනෙහි කිරීමයි. ඒ කියන්නේ හේතු ප්‍රත්‍යය සැලකීමයි. හේතු ප්‍රත්‍යය සැලකීමයි. එතකොට ජරාමරණ ඇති වන්නේ කුමක් හේතු කරගෙනද? කුමක් ඇති කල්හිද කියලා ඔහොම හිතුවාම ඒ බෝසතාණන් වහන්සේට වැටහුනා කියනවා ජාතිය පවතින නිසා ජරා මරණ. ජාති කියලා කියන්නේ උපත බව දන්නවා නේ? එතකොට උපතක් කියලා දෙයක් තියන නිසා තමා ජරා මරණ තියෙන්නේ.

ඔන්න ඒ විධියටම ඊළඟට යොනිසෝමනසිකාරය විහිදුවලා බලනවා කුමක් ඇති කල්හිද ජාතිය වෙන්නේ. උපත වෙන්නේ. කුමක් ප්‍රත්‍යය

For free distribution only

කරගෙනද ජාතිය පවතින්නේ. ඊළඟට උන්වහන්සේට තේරුනා භවය. භවය කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, පැවැත්ම. පැවැත්මක් ඇති කල්හි ජාතියක් වෙන්නේ. පැවැත්මක ආරම්භය නේ ජාතිය. ඒකයි පැවැත්මක් කියලා දෙයක් ඇති කල්හියි ජාතියක් උපතක් තියෙන්නේ. ඔන්න ඊළඟට බැලුවා කුමක් ප්‍රත්‍යය කරගෙනද භවය වෙන්නේ, කුමක් ප්‍රත්‍යය කරගෙනද භවය තියෙන්නේ? ඔන්න එතකොට වැටහුනා උපාදානය කියලා කියන අල්ලා ගැනීම මතයි, අල්ලා ගැනීම තුළයි, භවය කියන පැවැත්මක් තියෙන්නේ. ඒකයි ප්‍රත්‍යය.

ඔන්න ඒ විධියට කෙටියෙන් සලකා ගන්න උපාදානයේ ප්‍රත්‍යය සොයන කොට අහුවුනා තණ්හාව. තණ්හාවේ ප්‍රත්‍යය සොයාගෙන යනකොට අහුවුනා වේදනාව, වේදනාවේ ප්‍රත්‍යය සොයාගෙන යනකොට අහුවුනා ස්පර්ශය. ස්පර්ශයේ ප්‍රත්‍යය සොයාගෙන යනකොට අහුවුනා සළායතනය. සළායතනය කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, ආයතන හයකට අරගෙන තියෙන්නේ සමහරවිට දොළසක් හැටියට දක්වන ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මන කියන ඒ හයට එන අරමුණුත් එක්ක. ඒක හයක් හැටියට ගත්තොත් සළායතනය. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මන ඊළඟට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියලා කියන ඒවා යුගල හැටියට ගත්තොත් ඒක සළායතනය. එතකොට ඒ ආයතන නිසයි ස්පර්ශයක් තියෙන්නෙ. ඔන්න ඊළඟට හිතනවා කුමක් ඇති කල්හිද සළායතනය, කුමක් ප්‍රත්‍යය කරගෙනද සළායතනය? නාමරූපය ඇති කල්හි සළායතනය. නාමරූපයයි ප්‍රත්‍යය. ඔන්න තේරුනා. ඊළඟට කල්පනා කරනවා කුමක් ඇති කල්හිද නාමරූපය තියෙන්නේ. කුමක් ප්‍රත්‍යය කරගෙනද නාමරූපය? විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍යය කරගෙනයි නාමරූපය. ඊළඟට තමන් වහන්සේම සොයලා බැලුවා. කුමක් ඇති කල්හිද විඤ්ඤාණය තියෙන්නේ? හිතලා බලනකොට ඔන්න නාමරූපය ඇතිකල්හියි විඤ්ඤාණය තියෙන්නේ. නාමරූපයයි විඤ්ඤාණයට ප්‍රත්‍යය වන්නේ. අන්න අඤ්ඤමඤ්ඤ පච්චයතාව.

එතකොට ඊළඟට උන්වහන්සේ හිතුවයි කියලා අපේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම හිතුවා. **'පච්චුදාවත්තති ඛො ඉදං විඤ්ඤාණං නාමරූපම්හා, නාපරං ගච්ඡති'**

ඒ කියන්නේ **පච්චුදාත්තති** කියන්නේ ආපස්සට කරකැවිලා එනවා. මේ විඤ්ඤාණය ආපස්සට කරකැවිලා එනවා ඊට එහාට යන්නේ නෑ. වෙන එකකට යන්නේ නැහැ. ආපසු නාමරූපයට එනවා. ඒ ටික සලකා ගන්න පුළුවන් නේද මේ පින්වතුන්ට. අපි අර කියාගෙන කියාගෙන

ගිහිල්ලා නාමරූපයේ හේතු ප්‍රත්‍යය සොයන කොට විඤ්ඤාණයයි. ඊට පස්සේ විඤ්ඤාණයේ හේතු ප්‍රත්‍යය සොයනකොට ආයිමත් නාමරූපයයි. අන්න ඒකයි කිව්වේ. ඒක නිකම් ආපහු හැරිලා එනවා කියලා. ඊළඟට ඒක තුළින් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගේ සමුදය පැත්ත හෙළිකරගත්තු ආකාරයයි මෙතන කියන්නේ.

ඊළඟට උන්වහන්සේ හිතුවලු මේ විඤ්ඤාණය නාමරූපයෙන් ඔබ්බට යන්නේ නැහැ. ඊට එහාට යන්නේ නැහැ. නාමරූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යයෙන් නාමරූපය. හැබැයි ඔන්න එතන ඉඳලා තියෙනවා ආපහු නාමරූපය තියෙන නිසා තමයි සළායතනය. සළායතනය නිසා ඵස්ස, ඵස්ස නිසා වේදනා, තණ්හා ආදී වශයෙන් කියලා මෙසේ මේ සියලු දුක්ඛස්කන්ධයේ හටගැනීම වෙනවා. ඔන්න සමුදය පැත්ත. එහෙම තේරුම් අරගෙන බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේ 'සමුදයො' 'සමුදයො'-'හටගැනීම' 'හට ගැනීම' කියලා ඒක පිළිබඳ ඒ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය පිළිබඳ එතැන කියවෙනවා හරියට අර ධම්මචක්කපවත්තන සූත්‍රයේ[6] තියෙන ආකාරයට 'චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි' ආදී වශයෙන්. ඒ පටිච්චසමුප්පාදයේ සමුදය පැත්ත උදා කරගෙන ඒ ගැන උදන් ඇනූ බවත්. ඒක සලකා ගත්තු හැටියට දැක්වෙනවා ඒ විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේ ඔන්න ඒ සමුදය පැත්ත.

ඊළඟට ඒ එක්කම උන්වහන්සේ- බෝසතාණන්වහන්සේ- ඊළඟට හිතනවා අනිත් පැත්ත. ඒ කියන්නේ නිරෝධය පැත්ත. ඒකත් අර කෙළවරේ ඉඳලා කුමක් නැති කල්හිද ජරා මරණ නොවෙන්නේ කුමක් නැති කල්හිද ජරා මරණය නොමැත්තේ. කුමක් නැති වීමෙන්ද ජරා මරණය නැතිවෙන්නේ? ඔන්න එතකොට තේරුනා ජාතිය නැති වීමෙනුයි ජරා මරණය නැති වෙන්නේ. ජාති නිරෝධයෙනුයි ජරා මරණ නිරෝධය වන්නේ. ඊළඟට දැන් සලකා ගන්න පුළුවන්නේ ආපස්සට අර විධියට යනවා. කුමක් නැති කල්හිද ජාතිය නැති වන්නේ කුමක නිරෝධයෙන්ද ජාතිය නිරුද්ධ වන්නේ. භවය නැති කල්හිය ජාතිය නැති වන්නේ. භවය නිරෝධයෙන් ජාතිය නිරෝධයි. ඊළඟට ඒ වගේම උපාදානය නැතිවීම නිසා භවය නැහැ. ඊළඟට තණ්හාව නැතිවීමෙන් උපාදානයත් නැහැ. වේදනාව නැතිවීමෙන් තණ්හාවත් නැහැ. ස්පර්ශය නැතිවීමෙන් වේදනාවත් නැහැ. සළායතනය නැතිවීමෙන් ස්පර්ශයත් නැහැ. ඊළඟට කියනවා නාමරූපය නැතිවීමෙන්, නාමරූපය නැති තැන සළායතනය නැහැ. ඊළඟට කියනවා **විඤ්ඤාණය නැති කල්හි නාමරූපයත් නැහැ**. ඊළඟට ඊට එහාට යන්න බැහැ නේ?

For free distribution only

ඊළඟට කුමක් නැති කල්හිද? **නාමරූපය නැති කල්හි විඤ්ඤාණය නැහැ.** අන්න ආයෙත් අතනට ඇවිල්ලා අර අඤ්ඤමඤ්ඤ පච්චයතාව අවබෝධ කරගෙන, ඊළඟට ඒ එක්ක කියන වටිනා පාඨයක් ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා **'අධිගතො ඛො ම්‍යායං විපස්සනා මග්ගො බොධාය'** සම්බෝධිය සඳහා විදර්ශනා මාර්ගය මා සොයා ගත්තා.

ඉතින් බලන්න මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය- මේ හමස් පෙට්ටයට දාලා තියෙන එක -කෙලින්ම භාවනාවට අදාල වන බව, සම්බෝධියට උපකාර වන බව කෙලින්ම පැහැදිලිව පෙනෙනවා.

එතකොට උන්වහන්සේ එහෙම නිරෝධ පැත්ත තේරුම් ගත්තට පස්සේ ප්‍රකාශ කරනවා දැන් මම සම්බෝධියට අවශ්‍ය විපස්සනා මාර්ගය මේ තුළින් පහදා ගත්තා. මොකක්ද? අර නැති වීම ගැන නේ අර කථා කළේ. එතකොට නාමරූපය නැතිවීමෙන් විඤ්ඤාණය නැති වෙනවා. විඤ්ඤාණය නැතිවීමෙන් නාමරූපය නැති වෙනවා. ඊළඟට නාමරූපය නැතිවීමෙන් සළායතනය නැති වෙනවා. ඵස්සත් නැති වෙනවා. වේදනාත් නැති වෙනවා. තණ්හාවත් නැතිවෙනවා. මෙසේ සියලුම දුක්ඛස්කන්ධයේ නිරෝධය වෙයි කියලා ඔන්න ඔය න්‍යාය තේරුම් ගත්තට පස්සේ ඊළඟට සඳහන් වන්නේ මෙච්චරයි සූත්‍රයේ. ඒ විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේ විපස්සනා මාර්ගය උපකාර කරගෙන ඊළඟට පංච උපාදානස්කන්ධය, රූප, වේදනා, සංඥා, සංස්කාර, විඤ්ඤාණ කියන උපාදානස්කන්ධයේ ඇතිවීම් නැතිවීම් - උදයබ්බය - සැලකුවයි මෙන්න මේය විධියට. මේය රූපය, මේය රූපයේ හට ගැන්ම, මේය රූපයේ නිරෝධය, මේය වේදනාව. මේය වේදනාවේ හටගැන්ම, මේය වේදනාවේ නිරෝධය. මේය සංඥාව, මේය සංඥාවෙ හටගැනීම, මේය සංඥාවේ නිරෝධය. ඒ විධියට විඤ්ඤාණය දක්වා ඇතිවීම් නැතිවීම් උදයබ්බය සැලකුවාය. එහෙම සලකලා නොබෝ කලකින්ම සම්බෝධිය ලබාගත්තා.

ඒක තුළින් අපට යමක් හිතාගන්න පුළුවන්. ඒ උදයබ්බය සැලකීම් කියන්නේ ඇතිවීම් නැතිවීම් සැලකීමයි. ඇතිවීම් නැතිවීම් සැලකීමේදී ඉබේටම මතු වෙනවා හේතු ප්‍රත්‍යය. ඒක අපි ගිය දවසෙත් කිව්වා. **මහා පුණ්ණම ආදි සූත්‍රවලින්**[7] රූපස්කන්ධයට හේතු ප්‍රත්‍යය හැටියට තියෙන්නේ පඨවි, ආපො, තේජො,වායො කියන මහා භූත ධර්ම සතර. වේදනා ස්කන්ධයට හේතුව ස්පර්ශයයි. සංඥා ස්කන්ධයට හේතුව ස්පර්ශයයි. සංස්කාර ස්කන්ධයට හේතුව ස්පර්ශයයි. **නමුත් විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයට හේතුව නාමරූපයයි.** ඔයින් අපට හිතන්න පුළුවන් විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේ

For free distribution only

අර විධියට උදයබ්බය බැලීමේදී අන්තිමට කළේ මොකක්ද? විඤ්ඤාණයෙ ඇති වීම නැතිවීම බැලීමේදී ඉබේටම අහුවෙනවා නාමරූපය. ඒ නාමරූපය පිළිබඳ යොනිසෝමනසිකාරය සියුම් වෙන්න, සියුම් වෙන්න උන්වහන්සේ අන්න අර කියාපු සියලු සංස්කාර නිරෝධ තත්ත්වය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගෙන සම්බෝධිය ලබාගත්තු බවයි එතන කියවෙන්නේ.

ඉතින් මේක -අපි මේ කියාපු විග්‍රහයෙන් අපට පෙනෙනවා පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය කොයිකරම් වටිනා දෙයක්ද කියා. දැන් අපි චතුරාර්ය සත්‍යය ගැන පමණයි බොහෝවිට කථා කරන්නේ. නමුත් මේ කථාවෙන් තේරෙනවා ඒ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ආශ්‍රයෙන් මොකද, අර විඤ්ඤාණයේ හේතු ප්‍රත්‍යය සොයන කොට නාමරූප කියන එකයි මතු වෙන්නේ. අන්න ඒක ගැන තව ටිකක් අපි විස්තර කියමු. මේ කොතෙකුත් කිව්වත් අර බොහෝ දෙනාට සම්මත සම්ප්‍රදායාගත මතයෙන් ඉවත් වෙන්න බැරි බවක් පෙනෙනවා. මම බොහෝ අවස්ථාවල පෙන්නුම් කරලා දීලා තියෙනවා සූත්‍ර දේශනා ආශ්‍රයෙන්, බුද්ධ දේශනාව ආශ්‍රයෙන්, නාම ධර්ම කියලා කියන්නේ වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන ධර්ම පහ පමණක් බව. ඒ ධර්ම පහ ඒවා උපයෝගී කරගෙනයි පඨවි, ආපො, තේජො, වායො අඳුනා ගන්නේ, ඒවායේ තද බුරුල් බව උණුසුම් සිසිල් බව ආදී වශයෙන් ඒවා ආශ්‍රයෙන් අඳුනා ගන්නේ. ඒක නිසා තමයි අරක රූප සංඥාවක් වෙන්නේ. මේක නාම ස්වරූපයක්. මූලිකව හඳුනාගන්නේ භාෂාව ආශ්‍රයෙන් නොවේ. අන්න අර කියාපු වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර තුළිනුයි. ඉතින් ඒ ටික ඇතැම් කෙනෙක් පටලවා ගන්නේ, **'ඇයි? වේදනාවට කලින් ඵස්ස තියෙනවා නේ?'** ඉතින් ඒක නිසා කොච්චර තේරුම් කළත් අර පොතපතේ තියනවයි කියලා, කියන්න සිද්ධ වෙනවා **ඵස්ස ඉස්සරහට දමනවා සමහරු.** මම තව තේරුම් කරන්නම් අඩු ගණනේ මේ පින්වතුන්ටවත් මේක අමතක නොවන ආකාරයට.

පුළුවන් නම් දකුණු අත දිගු කර ගන්න. ඇඟිලි ටික දිගු කර ගන්න. පොඩි අභ්‍යාසයක් දෙන්නේ නිදිමත යන්නත් එක්ක. අත්ල දිගු කර ගන්න- දකුණු අත. ඔන්න දැන් ඊළඟට ගණින්න සූදානම් වෙන්න. එකේ ඉඳලා. අංක එකට ගණින්නේ මොකක්ද? මහපට ඇඟිල්ලද? නැහැ නේද? සුළැඟිල්ල නේද? සුළැඟිල්ල මම අඳුනා ගන්නේ මෙහෙමයි. කුඩා නමුත් දඟකාර සුළැඟිල්ල. එයා තමයි වේදනාව. ඔන්න ඊළඟට එනවා දෙවැන්නා. කවුද? වේදනා, සංඥා. සංඥාව හඳුනාගන්න, හැඩකාර මුදු ඇඟිල්ල. ඒක

For free distribution only

කවුරුත් දන්නවා නේ? මුද්ද ඇති සමහරවිට අතේ. හැඩකාර මුදු ඇඟිල්ල තමයි සංඥාව. එහෙම හඳුනා ගන්න. ඊළඟට චේතනාව හඳුනා ගන්න හිතුවක්කාරය එයානෙ. අන්තිමට කාගෙන යන්නේ අත්ල. හිතුවක්කාර මැදැඟිල්ල. මැදැඟිල්ල දිගයි නේ? ඒ චේතනාව. චේතනාව ආවම නේ ඔක්කොම වැඩ කරන්නේ. ඔන්න ඊළඟට ඵස්ස. පහුවෙලා එන්නේ ඵස්ස. ඵස්ස තමයි දඟරකාර දඟරැඟිල්ල. එහෙම හිතාගන්න. දඟරකාර දඟරැඟිල්ල. අන්තිමට ඉන්නේ කවුද? මහපටැඟිල්ල නේද? එතකොට එයාට අපි කියමු ක්‍රියාකාරී මහපටැඟිල්ල කියලා. ඒක තමයි මනසිකාර. ඔන්න දැන් ඇඟිලි පහ තේරුම් ගත්තා නේද? ඒක තුළින් හිතාගන්න මිට මොළවා ගත්තට පස්සේ මහපටැඟිල්ල ළඟ තියෙන්නේ ඵස්ස නේ. ඔන්න ඕකයි. ඇත්ත වශයෙන් මේවා පොතක එන උපමා නොවේ. කාරණය තේරුම් කරන්න- ඇඟිලිවලින්වත් තේරුම් කරන්නයි මේ ටික හරි කියන්නේ. මීට පස්සේ නම් පින්වතුන්- අඩු ගණනේ මේ පින්වතුන්වත් සැක කරන්න එපා බුද්ධ වචනය ගැන. අන්න අර කියාපු නාම ධර්ම.

ඔන්න ඊළඟට තව ටිකක් හිතට කා වද්දන්න යමක් කියන්නම්. දැන් මේ පින්වතුන් සමහරු දන්නවා ඇති- මෙතන ඇති සමහරවිට නීතිවේදියෝ අරගොල්ලෝ මේ ගොල්ලෝ. අපට වැඩිය අවබෝධය ඇති අයත් ඇති. මෙහෙම එකක් තියෙනවා. ඔය හොරකමක් මිනීමැරුමක් වගේ නඩුවක් වුනාම, සමහර නඩු තියෙනවා සාක්ෂිකාරයෝ නැහැ. සාක්ෂිකාරයෝ නැතිවෙන කොට නඩුව අහක දාන්න සිද්ධ වෙනවා. එතකොට කරන එක්තරා ක්‍රමයක් දීලා තියෙනවා නීති ශාස්ත්‍රයේ. මොකක්ද? අපි හිතමු විත්තිකාරයෝ පස්දෙනෙක් ඉන්නවා බරපතල හොරකමක් කරලා. ඉතින් සාක්ෂි දෙන්න කෙනෙක් නැහැ. එතකොට අවසර දීල තියෙනවා එයින් එක්කෙනෙකුට සමාව දෙනවා, සමාව දෙන්නේ මොකද 'තමුසේ සම්පූර්ණ සත්‍යය කියන්න ඕනැ. තමුසෙට නිදහස දෙනවා සම්පූර්ණ සත්‍යය කිව්වොත්' කියලා. ඒ විත්තිකාරයා සාක්ෂිකාරයෙක් කරගන්නවා. බුදුරජාණන් වහන්සේත් කළේ එහෙම කියලා හිතාගන්න.

මේක විසඳගන්න බැරි එකක් - මේ විඤ්ඤාණ මායාව පිළිබඳ ගැටළුව. **ඍෂිවරුන්ටවත්, මේ ලෝකයේ කාටවත් විසඳාගන්න බැරිවුන එක, මැදුම් පිළිවෙතකින් බුදුරජාණන් වහන්සේ විසඳගන්න ආකාරය** පෙන්වන්නයි මේ උපමාව ගත්තේ. මම ඔය නීතිඥයින් තරම් ඔය මොකක්වත් දන්නේ නැහැ. ඔය ඩිංග දන්නවා. ඒක නිසා මම තේරුම් කරන්නම්. එතකොට ඔය මහපට ඇඟිල්ල නේ ඔය මනසිකාරය. මනසිකාරයා තමයි

For free distribution only

මහපට ඇඟිල්ල. එයා තමයි මෙච්චර කාලයක් අයෝනිසෝමනසිකාර හැටියට- මේ මහපට ඇඟිල්ල තමයි අපව සංසාරයේ අරන් ආවේ. අයෝනිසෝමනසිකාරය. මොකද, එයා සුළැඟිල්ලටත් සම්බන්ධයි, මුදුඇඟිල්ලටත් සම්බන්ධයි, මැදැඟිල්ලටත් සම්බන්ධයි, දබරැඟිල්ලටත් සම්බන්ධයි, **එයා හුහක්ම සම්බන්ධකම් පවත්වන්නේ අන්න අර කියාපු දබරැඟිල්ලක් එක්කයි.** ඉතින් බුදුරජාණන්වහන්සේ තේරුම් ගත්තා මේ පස්දෙනාගෙන් පෙනුමෙනුත් ලොක්කා තමයි මේ මනසිකාරය. එයා මෙතෙක් 'අයෝනිසෝ' හැටියට ඉඳලා තමයි මේ කියපු හොරකම කළේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කළේ මොකක්ද එයා **'යෝනිසෝමනසිකාර'** කර ගත්තා. අපට කතන්දරය හරියට කියන්න ඕනෑ. එතකොට නිදහස දෙනවා. ඉතින් කොහොම හරි ඔන්න ඔය යෝනිසෝමනසිකාරය තුළින් තමයි යම් අවස්ථාවක මෙන්න මේ නාමරූප ගැටළුව විසඳ ගන්න පුළුවන් වන්නේ.

මේක පුංචියට තේරුම් ගන්නවා නම් අපි හිතමු ඒදණ්ඩ උඩ බල්ලා. ඒදණ්ඩ උඩ බල්ලා අර විධියට බලබලා ඉන්නේ අයෝනිසෝමනසිකාරය නිසා නේ. එහෙම බල බලා ඉන්න අතරේ හිටිගමන්ම තේරෙනවා 'ආ මේ මම **බලන** නිසා නේ **පෙනෙන්නේ**.' අන්න අර අයෝනිසෝ කියන වැරදි ක්‍රමයෙන් ඉවත්වෙලා හරි දැක්මට හැරුනා නම් ඊට පස්සේ බලන්නේ නැහැ.

ඒ වගේම නාසිසස් ගැන හිතන්න දීලා තියෙනවා අපේ පොත පතෙත්. දැන් අර නාසිසස් කතාවේ, ඒ ග්‍රීක තරුණයා පිළිබඳ කතාවේ, යම් නවීකරණයක් කරන්න අපට සිද්ධ වුනා. ඒ කතාවේ තියෙන්නේ ග්‍රීක තරුණයා දිවි පුදලා අන්තිමට ඒ දිවි පිදූ තැන තිබුන මලකට නාසිසස් කියන නමක් දුන්නා. කතාව එච්චරයි. අපි ඒක නවීකරණය කරලා ඒ මැරිච්ච තරුණයාට පණ දීලා, එයාව නැගිට්ටවලා අරගෙන ඊළඟට අර කියාපු සන්ධිස්ථානය -නොපෙනී ගිය දෙවඟන-දියරැළි නිසා නොපෙනී යනවා දෙවඟන නැවත නැවත වැළඳ ගන්නවා. යම් වෙලාවක ඒ තරුණයාට හිතුනා නම් **අනේ ඇත්ත වශයෙන් දියේ ඉන්න කෙනෙක් නොවෙයි නේද මේ මම බලන නිසා නේද පෙනෙන්නේ** කියලා ඒ ටික තේරුම් ගත්තා නම් අන්න එතන ඉඳලා එයාට අර යෝනිසෝමනසිකාරය තුළින් සෝවාන් ඵලය දක්වාම යන්න තිබුනා. නමුත් ග්‍රීක තරුණයා මළා. ඉතින් කොහොම හරි මෙතනින් පෙන්නුම් කරන්නේ මනසිකාරය තමයි ප්‍රධාන. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ අර අයෝනිසෝ පැත්ත යොනිසෝ කරගත්තු හැටියේ ඔන්න යම් අවස්ථාවක පැහැදිලි වෙනවා.

For free distribution only

අපි තව කථාවක් කියමු. තව ටිකක් අළුත් වෙන්න පුළුවන්. මේ පින්වතුන්ට ඔය පරණ කාලෙ ඔය ග්‍රීක කතන්දරවලින් වැඩක් නැහැ. උම්මග්ග ජාතකය කවුරුත් කියවලා ඇති. උම්මග්ග ජාතකය පරණ කට්ටිය කියවලා තියන දිග ජාතක කථාවක්. දැන් ඒවා බොහෝ දෙනා දන්නෙත් නැහැ. නමුත් එක ලස්සන උපමාවක් තියෙනවා -මැණික් උපමාවක්. මණි ප්‍රශ්නය.[8] මණි ප්‍රශ්න කීපයක් තියෙනවා. ඒකෙ මෙහෙම කතාන්තරයක් තියෙනවා. මම කෙටියෙන් කියන්න බලන්නම්. මියුළු නුවර වේදේහ රජ්ජුරුවන්ට අහන්න ලැබුනා ඒ නුවර දොරටුව ළඟ පොකුණේ මැණිකක් තියෙනවා කියලා. නගරවාසීන් ඇවිල්ලා කිව්වා. ඉතින් රජ්ජුරුවෝ, රජ්ජුරුවන්ට හිටියා පුරෝහිතයින් ගණනක්. ඉතින් පරණ පුරෝහිත සේනකට කිව්වා, මේ මැණික ලබාගන්න කියලා. සේනක මොකද කළේ ගිහිල්ලා නගරයේ මිනිසුන් එකතු කරගෙන ගිහිල්ල බැලුවම ඇත්ත තමයි. මැණිකක් තියෙනවා පොකුණේ. ඉස්සරවෙලාම පොකුණ හිස් කළා. වතුර හිස් කරලා බලනකොට හම්බවුනේ නැහැ. ඒ සැරේ මඩත් අහක් කළා. ඒත් නැහැ ඊළඟට හාරලත් බැලුවා. ඒත් නැහැ. ආයෙත් වතුර පිරෙනකොට මැණික තියෙනවා. ඔහොම ඔහොම කිහිප සැරයක් පොකුණ හිස් කරලා බලල බැරිම තැන ඇවිල්ලා රජ්ජුරුවන්ට කිව්වා. රජ්ජුරුවෝ මොකක්ද කළේ? මහා බෝධිසත්ව මහෞෂධ පඬිතුමාට බාර දුන්නා වැඩය. බාල නමුත් මහෞෂධ පඬිතුමාම ගිහිල්ලා ඒක බැලුව හැටියෙ තේරුම් ගත්තා මෙකන නොවේ මැණික තියෙන්නේ. පොකුණ ළඟ තියෙන තල් ගහේ වෙන්න ඕන කියලා හිතලා රජ්ජුරුවෝ ඉදිරියේ තලිය වතුරට දාලා බලන්න කිව්වා. බලනකොට තලියෙත් තියෙනවා මැණික. රජ්ජුරුවන්ට සලකා ගන්න බැහැ. එහෙනං කොහෙද මැණික කියලා ඇහුවා. අන්න අර තල් ගසේ කපුටු කැදැල්ලක මැණික තියෙනවා. ඔන්න මිනිහෙක් දාලා ගෙන්වගන්න කිව්වා. මිනිහෙක් ගිහිල්ලා ඒ මැණික ගෙනාවට පස්සේ රජ්ජුරුවන්ට දුන්නා.

ඔන්න එතකොට ඕක ආශ්‍රයෙන් මේ පින්වතුන්ට හිතාගන්න පුළුවන් අයෝනිසෝ මනසිකාරය තුළින් සේනක මොකද කළේ, අර වතුරේ මැණිකක් තියනවා කියලා ඒක හාරලා බැලුවා. මහෞෂධ පඬිතුමාගේ ප්‍රඥාවට විෂය වුනා මේක මේ වතුරේ ඡායාවක් පමණයි. ඉතින් ඔය කතන්දර තුළ තවත් ගැඹුරට යන කාරණයක් තියෙනවා. මේ පින්වතුන්ට අපි තේරුම් කළ ගාථාවේ තියෙනවා මෙහෙම එකක් **'කුතො සරා නිවත්තන්ති'** ඒ ගාථාව මතක් කර ගත්තොත් - 'කොතනකද දියවැල් නවතින්නේ. කොතනකද නාමරූපය නිරුද්ධ වන්නේ?' උත්තරය කොහොමද බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන්නේ **'යත්ථ ආපො ච පඨවි තෙජො වායො න ගාධති- අතො**

For free distribution only

සරා නිවත්තන්ති' යම් තැනක පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන මහා භූත ධර්ම- **න ගාධති** කියන්නේ පින්වතුනි, **ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබයිද** අර කියාපු රූප ධර්ම යම් තැනක ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබයිද අන්න එතනින්නුයි දියවැල් ආපසු හැරෙන්නේ. මේක මෙච්චර කාලයක් ඒ කට්ටියට තේරුම් ගන්න බැරිව තිබුනා. මොකක්ද මේ කියන්නේ කියලා. ඉතින් දැන් මේ උපමාවෙන් වුනත් කෙනෙකුට හිතා ගන්න පුළුවන්. දැන් සේනකගේ දර්ශනයට අනුව වතුරේ මැණිකක් තියෙනවා. ඒක නිසා අර පඨවි, ආපො, තේජො, වායො **ඒවා තුළ ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ලැබුවා මැණික**. නමුත් අන්න මහෞෂධ පඬිතුමාගේ දර්ශනය අනුව **මේක පිළිබිඹුවක් පමණයි**. ඒක නිසා හාරන්න දෙයක් නැහැ මෙතන. ඒක තුළ ඔන්න දැන් අපි ඒක මතක් කර ගන්න. තව අර කලිනුත් අපි පෙන්නපු ඕකටත් ගැලපෙන වටිනා සූත්‍රයක් තියෙනවා. කේවඩ්ඪ සූත්‍රය[9] කියලා.

ඉතාම ගැඹුරුයි ඒක. ඒක බොහොම උගතුන්ට තේරුම් ගන්නත් අමාරුයි. ඒකේ තියෙන කතන්දරේ බැලුවාම හරි පුදුමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ එක් අවස්ථාවක ගෘහපතියකුට ඒක කියන්නේ. භික්ෂු සංඝයාගෙන් එක්තරා සහ නමක් - නමවත් දක්වලා නැහැ. එක්තරා භික්ෂුවක්- සිතුවිල්ලක් ආවලු, හරියට මේ කාලේ ඉන්න විද්‍යාඥයින් වගේ හිතලා තියෙනවා පඨවි ආපො තේජො වායො කියන **මහාභූත ධර්ම කොතනකද නිරුද්ධ වන්නේ**, සම්පූර්ණයෙන්ම නිරුද්ධ වෙන **'තැනක්'** තියෙනවා කියලා හිතාගෙන මේ භික්ෂුව ගියේ නැහැ බුදුරජාණන්වහන්සේ ළඟට. ඒ වෙනුවට කළේ මොකක්ද, ඒ තමාගේ තිබුන ධ්‍යාන ශක්තිය තුළින් ඇති කරගත්තු- ඒකට කියන්නේ දේවයාන කියලා- ශක්තියක් ඇති කර ගත්තා. ඒ ධ්‍යාන ශක්තිය තුළින්- අභිඥාලාභියෙක් වෙන්න ඕන. දිව්‍ය ලෝකයෙන් බ්‍රහ්ම ලෝකවලට යන්න ඕනැ හැටියට. කිසිම වියදමක් නැතිව යන්න. ඉතින් ඒ විධියට දිව්‍යලෝකවලින් දිව්‍යලෝකවලට ගිහිල්ල අහුවා, කොතනද මේ මහාභූත ධර්ම නැතිවෙන්නේ? ඒ ගොල්ලෝ කිව්වා අපි නම් දන්නේ නැහැ ඉහළ ලෝකවල අයගෙන් අහන්න. ඔහොම ඔහොම තල්ලුවෙලා තල්ලුවෙලා ගිහිල්ලා අන්තිමට මහා බ්‍රහ්මයා ළඟට ගියාම එයාට ලැජ්ජයි කියන්න දන්නේ නැහැ කියලා. එයා ටිකක් පැත්තකට කථා කරලා කිව්වා 'මම නම් ඕක දන්නේ නැහැ. ඇයි මෙච්චර දුර ආවේ? ගිහිල්ලා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහන්න' කියලා. ඔන්න මේ භික්ෂුව බුදුරජාණන් වහ්නසේගෙන් ඇහුවා කොතනකද පඨවි ආපො තේජො වායො කියන මහාභූත ධර්ම නිරුද්ධ වෙන්නේ? මේවා සම්පූර්ණයෙන්ම නැතිවෙන තැනක් ඇතෙයි කියලයි මේ හාමුදුරුවෝ හිතුවේ. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ

For free distribution only

මෙහෙම එකක් කිව්වා. 'මහණ, ඔහොම නොවෙයි ඔය ප්‍රශ්නය අහන්න තියෙන්නේ' කියලා. ඇසිය යුතු ප්‍රශ්නය ඉස්සරවෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේ දැක්වූවා. 'මෙන්න මෙහෙමයි මහණ ප්‍රශ්නය අහන්න ඕනෑ'.

කත්ථ ආපො ච පඨවි - තෙජො වායො න ගාධති
කත්ථ දීඝං ච රස්සං ච - අණුං ථූලං සුභාසුභං
කත්ථ නාමං ච රූපංච - අසෙසං උපරුජ්ඣති

ඔන්න ඉස්සර වෙලා ප්‍රශ්නය හැදුවා. ඒ ප්‍රශ්නයේ තේරුම ඉස්සරවෙලා කියලා හිටිමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ අර භික්ෂුවට කියනවා මම උත්තර දෙන්නම් හැබැයි මේ ප්‍රශ්නයටයි මම උත්තර දෙන්නේ. ඔය ප්‍රශ්නය වැරදියි. එතකොට කියන්නේ මොකක්ද?

කත්ථ ආපො ච පඨවි - තෙජො වායො න ගාධති

අන්න එතනත් **ගාධති** කියන වචනය තියෙනවා. කොතැනද පඨවි ආපො තේජො වායො කියන ඒවා ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබන්නේ? විනාශ වීයාමක්, නැතිවී යාමක් නොවෙයි. ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබන්නේ කොතැනද? '**කත්ථ ආපො ච පඨවි තෙජො වායො න ගාධති.**' ඒ වගේම ඔන්න ඊළඟට වටිනා වචන කීපයක් තියෙනවා. '**කත්ථ දීඝං ච රස්සං ච - අණුං ථූලං සුභාසුභං**' කොතැනද දිග කොට '**දීඝං ච රස්සං ච**' කියන්නේ දිග කොට 'අණුං ථූලං' කියන්නේ සියුම් මහත. ඊළඟට 'සුභ අසුභ' කියන මෙන්න මේ භේද. අන්න ඒක හොඳට මතක තියාගන්න. කොතනද මේ කියාපු දිග කොට රළු සියුම් ඊළඟට සුභා අසුභ ඒ භේදත්, අන්තිමට **කත්ථ නාමංච රූපංච අසෙසං** ඒ වගේම නාම රූපත් නැතිවෙන්නේ? ඉතින් ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්නය හදලා එතන **උපරුජ්ඣති** කියන වචනයයි යොදන්නේ. අර **නිරුජ්ඣති** නොවේ. නිරුද්ධවීමක් නොවේ. උපරුජ්ඣති. ඒවා වළක්වාලන්නේ කොහේද? ඒවා උපරෝධනය වන්නේ කොහේද? එහෙම අහන්න කියලා ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙන උත්තරය තමයි දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ බොහෝ උගතුන්ට ගැටළුවක් වෙලා තිබුණේ. ඒ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ විදියටයි ඒ ප්‍රශ්නයට උත්තර දෙන්නේ.

For free distribution only

විඤ්ඤාණං අනිදස්සනං - අනන්තං සබ්බතොපහං
එත්ථ ආපො ච පඨවි - තෙජො වායො න ගාධති
එත්ථ දීඝං ච රස්සං ච - අණුං ථූලං සුභාසුභං
එත්ථ නාමං ච රූපං ච - අසෙසං උපරුජ්ඣති
විඤ්ඤාණස්ස නිරොධෙන - එත්ථෙතං උපරුජ්ඣති

ඉතින් එතන දෙන උත්තරය මහා ගැටළුවක් වෙලයි තියෙන්නේ බොහෝ උගතුන්ට. මේකයි අදහස අපි මේ තෝරන ආකාරයට. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා **අනිදස්සන විඤ්ඤාණ** කියලා දෙයක් තියෙනවා. දැන් මෙතන අපි අර පොකුණේ මැණික කිව්වම තේරුම් ගන්න පුළුවන් අනිදස්සන කියන්නේ මොකක්ද කියලා. එහෙම නැත්නම් නාසිසස් කථාව අනුව පින්වතුන්ට හිතා ගන්න පුළුවන්. ඒ නාසිසස්ට අර වතුරේ නිදර්ශනයක් තිබුනා. යම් වෙලාවක ප්‍රඥාව ආවා නම් වතුර අනිදස්සනයි. වතුර පෙන්නුම් කළා නේ, දෙවහනක්. යම් වෙලාවක ප්‍රඥාව ආවා නම් වතුරේ දෙවහන නැහැ. දෙවහන පිළිබඳ විඤ්ඤාණය ඉවරයි. ඒක ඉවරයි. ඊළඟට පොකුණේ තිබුන මැණික. මැණිකේ විඤ්ඤාණය රජ්ජුරුවන්ට තිබුනා. සේනකට තිබුනා. ඊට පස්සේ ඒ පඨවි, ආපො, තේජො, වායො, සුභ, අසුභ දිග කොට කතන්දර ඔක්කොම ඉවරයි. මහෞෂධ පඬිතුමා දැක්කා මෙතන නෑ, ඒ වතුරේ නෑ. ඒක තමයි 'විඤ්ඤාණං අනිදස්සනං'. ඔන්න දැන් හිතාගන්න යමක් පෙන්නුම් කරන්නේ නැහැ. විදහා පාන්නේ නැහැ කියන එකයි. 'අනිදස්සනං' යමක් පෙන්නුම නොකරන විඤ්ඤාණය මොනවද පෙන්නුම් නොකරන්නේ? අන්න රූපධර්ම. පඨවි ආපො තෙජො වායො ආශ්‍රයෙන් ගන්න රූප සංඥා. ඒ එක්කම අන්න අර වචන ටික දැන් උපකාර වෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ අරකට එකතු කළ. බුදුරජාණන් වහන්සේ තව එකතු කළා නේ වචන කිහිපයක්. ඒක ඉතාමත් වැදගත් 'යත්ථ දීඝං ච රස්සං ච' දිග කොට, සියුම්, රළු, සුභ අසුභ, ඔය ඔක්කෝම රූපයක් එක්ක නේ යන්නේ. රූප ධර්ම එක්ක නේ යන්නේ. හොඳට තේරුම් ගන්න එතකොට. අන්න ඒ එක්කම අන්තිමට කියනවා එතනම තමයි නාමරූපය සමස්ත වශයෙන් උපරෝධනය වන්නේ. එතකොට විඤ්ඤාණස්ස නිරොධෙන එත්ථෙතං උපරුජ්ඣති, කිව්වේ අර කියාපු අභිසංඛත විඤ්ඤාණය, වැරදි විඤ්ඤාණය, මැණික් විඤ්ඤාණය, නාසිසස්ගේ දෙවහන විඤ්ඤාණය- ඒක නිරුද්ධ වෙලා තමයි- ඒක නිරුද්ධ වෙන්නේ අන්න අර කියාපු **'සබ්බතොපහ විඤ්ඤාණයෙ, විඤ්ඤාණං අනිදස්සනං අනන්තං සබ්බතොපහං'** කිව්වේ හැමපැත්තෙන්ම ආලෝකය ආවා නම්. දැන් ආයිත් මතක් කර ගන්න දැන් මේ පින්වතුන්ට උපමා රාශියක් දීලා තියෙනවා.

For free distribution only

සිනමා උපමාව දැන් මතක් කර ගන්න. අර තිරයේ ලස්සන නළඟනක් එහෙම දකින කොට මේ පින්වතුන්ට හිතෙනවා ඇති 'අනේ ගිහිල්ලා වැළඳ ගන්න ඇත්නම් හොඳයි' කියලා. අර නාසිසස් වගේ අන්න අර තිරයේ තියෙන ඒවා අතිර බව තේරෙන්නේ ආලෝකය ආවාම නේ. සිනමා ශාලාවේ ආලෝකය ආවාම නේ. තිරය වෙනම තියෙනවා. අරවා පළාතකවත් නැහැ. ඒවගේම තමා නාසිසස්ට වැටහුනේ. ඒ වගේම තමයි මහෞෂධ පණ්ඩිතයෝ අරක කිව්වට පස්සෙ රජ්ජුරුවන්ටත් සේනකටත් තේරෙන්න ඇති වතුරේ නෑ මේක. අන්න ඒකයි '**විඤ්ඤාණං අනිදස්සනං**'. ඒක වෙන්නේ '**අනන්තං සබ්බතො පහං**' මොකක්ද ප්‍රභාව? ප්‍රඥා ප්‍රභාව. අපි බොහෝ අවස්ථාවල දක්වලා තියෙනවා. සමහරු මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නිකමට කිව්වා කියලා හිතන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ප්‍රභාව පිළිබඳ දේශනාව[10] මහා ප්‍රබල දේශනාවක්. '**චතස්සො ඉමා භික්ඛවෙ පභා**' මහණෙනි මේ ප්‍රභාවෝ සතර දෙනෙකි. '**කතමා චතස්සො**' කවර සතර දෙනෙක් ද? චන්දප්පභා, චන්ද්‍රප්පභාව, **සූරියප්පභා**, සූර්ය ප්‍රභාව **අග්ගිප්පභා**, අග්නි ප්‍රභාව, **පඤ්ඤාපභා** ප්‍රඥා ප්‍රභාව. අන්තිමට කියනවා පඤ්ඤාපභා. ඒක නිකම් වචනයක් කියලා මෙතෙක් හිතුවේ. අන්න ඒ ප්‍රඥා ප්‍රභාව තුළිනුයි එතකොට මේ සත්‍යය හැටියට පෙනෙන මායාත්මක පැවැත්ම ලෝකේ තියෙන- මේ ආයතන හය තුළින්- දැන් නාමරූපයක් අර විධියේ දෙයක් නම් නාම ස්වරූපයක් නම්, අරක නාමමාත්‍ර රූපයක් නම්, ඒක ආශ්‍රයෙන් සළායතනය තුළ කරන්නේ මොකක්ද? හයකට බෙදලා ඔන්න පිල් දෙකක් හැදුනා. ඇසයි රූපයයි, කණයි ශබ්දයයි. හැදිලා ඒ කරන හරඹයෙන් තමා මේ අපට ලෝකයක්- සළායතන ලෝකයක්- මැවිලා පෙනෙන්නේ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකය හැඳින්වූවේ සළායතනයමයි ලෝකය කියලා[11]. ඒ ද්වයතාව, තුළ මුළු මහත් ලෝකය තිබෙනවා. අන්තිමට හිතයි හිතුවිල්ලයි. හිතයි හිතුවිල්ලයි. එතකොට ඒ සළායතන ලෝකය තුළ තමයි අන්න අර ඔක්කොම '**දේවල්**' අපි මේ හිතන '**දේවල්**' නිරුද්ධ වෙන්නේ. ඉතින් හය වෙනවා කෙනෙක් ශූන්‍යතාව කියලා. නමුත් කරන්න දෙයක් නැහැ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කීවේ, ඒක නින්දෙන්, අවදිවීමක්. ලෝකයා නින්දක ඉන්නවා කියන්නේ හීනයකින් දකින දේ නැගිට්ටාට පස්සේ නැති වුනාම ඉතින් අඬන්න දෙයක් නැහැ. **නැති දේ නැති හැටියට පෙනුනා.** ඒක නේ යථාභූත ඥානය. ඒ ප්‍රඥා ප්‍රභාවට තේරුනා.

For free distribution only

මේක මේ නාමරූපය කියන එක ඒ ටික තමයි. බොහෝ අවස්ථාවල **අපි උද්ධෘත පාඨ** බොහෝ හිතට ආවත් ඔක්කොම කිව්වේ නැතත් මේ ටික **කියමු**. **යම්** තැනක තියෙනවා **"තං නාමරූපස්මිං අසජ්ජමානං - අකිඤ්චනං නානුපතන්ති දුක්ඛා"**[12] නාම රූපවල ඇලෙන්නේ නෑ කියලා. **අකිඤ්චන තත්ත්වයක්** ඒ **තුළ** තියෙන්නේ. ඊට පස්සේ ඇලුම් කරන්න **දෙයක් නැහැ** එතන. ඔය විධියට නාමරූපයෙහි ස්වභාවය ගැන ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. **අනත්තනි අත්තමානිං**

පස්ස ලොකං සදෙවකං

නිවිට්ඨං නාමරූපස්මිං

ඉදං සච්චන්ති මඤ්ඤති[13]

'ආත්මයක් නැති තැනක ආත්මයක් දකින දෙවියන් සහිත ලෝකයා **දෙස** බලව'. නාමරූපය තුළට ඇතුල්වෙලා මේක සත්‍යයයි කියලා ලෝකයා **හිතනවා**. අන්න අර නාසිසස් වගේ. සේනක වගේ. ඉතින් ඔන්න ඔය **තත්ත්වයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ** පෙන්නුවේ. අර කියාපු ප්‍රඥා ප්‍රභාව ඔය **විද්‍යාවේ තියෙනවා** වගේ දෙයක් නොවේ. ඒක මහා පුදුම දෙයක්. **අන්ධකාරය තුළයි** - එතකොට අපිට හිතන්න තියෙන්නේ - මේ අන්ධකාරය **තුළයි මේ සත්‍ය** හැටියට ගන්නා මේ ඇහැට පෙනෙන රූප පෙනෙන්නෙ. **බුදුරජාණන් වහන්සේ** සංඥාවන් සියල්ල මිරිඟුවක් කියලා කිව්වේ ඒක **නේ**.

ඒ **කියන්නේ** ඒ ටිකටත් අපි තව ටිකක් කියමු. එතනදී වෙලාවේ **හැටියට කිව්වොත්** එක්තරා වටිනා **සූත්‍රයක්** කියෙනවා ඔය ද්වයතාව **පිළිබඳව**. අපි කලින් කිව්වා ඒකට අදාළ සූත්‍රයක්.

යො උභන්තෙ විදිත්වාන

මජ්ඣෙ මන්තා න ලිප්පති

තං බ්‍රෑමි මහා පුරිසොති

සොධ සිබ්බනි මජ්ඣගා[14]

ඉතාම වටිනා සූත්‍රයක්. ඕකේ තේරුම කෙටියෙන් කීවොත් - **සුත්ත නිපාතයෙ තිස්ස මෙත්තෙය්‍ය සූත්‍රයේ** තියෙන්නේ - කොයිතරම් ගැඹුරු ද **කිව්වොත් බුද්ධ කාලයේ** සංඝයා වහන්සේලා හය නමක් මේ පුංචි ගාථාවට **විවරණ හයක්**[15] දීලා තියෙනවා. පුදුම සම්මන්ත්‍රණයක්. ඒ කියන්නේ, මොකක්ද **'යො උභන්තෙ විදිත්වාන, මජ්ඣෙ මන්තා නලිප්පති- තං බ්‍රෑමි මහා පුරිසොති-සො ඉධ සිබ්බනි මජ්ඣගා'** යම් කෙනෙක්

For free distribution only

'උභතෙන' කියන්නේ අන්ත දෙක, යම් කෙනෙක් අන්ත දෙක - කොන් දෙක හරියට තේරුම්ගෙන මැද ප්‍රඥාවෙන් නොඇලේ ද ඔහුට මම මහා පුරුෂයා යයි කියමි. ඔහු මේ තණ්හාව නමැති මැහුම්කාරියගෙන් බේරිලා ගියා. තණ්හාව නමැති මැහුම්කාරිය- ඕක ගැන අපි දීර්ඝ විවරණ කරලා තියෙනවා.

අවස්ථාවට අනුව කිව්වොත් අර කියාපු විවරණ හයෙන් විවරණ දෙකක් තියෙනවා මේ අවස්ථාවට ගැලපෙන. ඒ ටික කියන්නයි මේ කල්පනා කළේ.

ඒ විවරණ හයේම තියෙන්නේ කොන් දෙකේ තියන ධර්ම දෙකකුත් මැද එකකුත්. අන්තිමට ඒවා මහන්නේ මැද අමතක කරලා. මැහුම් ගෙතුම් ගැන දන්න කට්ටිය කවුරුත් දන්නවානෙ. ඒ කොන් දෙක ගැටලනවා මැද අමතක කරලා, මැද නොතකා හැරලා.

ඉතින් අපි කියන්න බලාපොරොත්තු වන එකේ තියෙන්නේ එක කොනක් නාමය. අනික් කොන රූපය. මැද විඤ්ඤාණය. මැහුම්කාරිය තණ්හාව. ඔන්න දැන් හිතාගන්න එතකොට නාමය එක කොනක තියනවා රූපය තව කොනක තියනවා. මැදින් තියෙනවා විඤ්ඤාණය. ඔන්න දැන් සලකාගන්න. බොහෝ දෙනා නාමය තෝරනකොට විඤ්ඤාණයත් ඕක අස්සට දානවා නේ. කොයිතරම් වැරදිද? නාමරූප පිළිබඳ සම්ප්‍රදායාගත විවරණය තුළ තියෙන්නේ එහෙම පිටින්ම පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ විපරීත අදහස් සමූහයක්. ඉතින් දැන් පැහැදිලිව පෙනෙනවා නාමය එක අන්තයක්. රූපය අනික් අන්තය. මායාත්මක විඤ්ඤාණය මැදින් ඉන්නවා. ඒක නිසා **තණ්හාව නමැති මැහුම්කාරිය කරන්නේ මොකක්ද, අර විඤ්ඤාණය තියෙන බව නොතකා හැර, විඤ්ඤාණය ඇති වන්නෙත් මේ දෙක නිසා බව නොතකා හැරලා ඇහැ වෙන්කර ගන්නවා. රූපය වෙන් කර ගන්නවා.** ඉතින් ඒක ඔස්සේ යනවා අර කියාපු **මිරිඟුව** ඔස්සේ දුවනවා. මුවා දුවන්නා වගේ. මෙතන මම ඉන්නවා. අතන වතුර තියෙනවා. මේක අතර තියෙන පරතරය ගැන හිතන්නේ නැහැ. අන්න ඒ වගේ දෙයක්. ඉතින් නාමය එක අන්තයක්. රූපය එක අන්තයක්. මැද විඤ්ඤාණය. ඒකෙන් හිතෙනවා ඒ කාලයේ හිටිය සංඝයා වහන්සේලාට කොයිතරම් පුදුම විධියේ ගැඹුරු අවබෝධයක් එක ගාථාවක් තුළ තිබුණාද කියලා. දැන් මේ පණ්ඩිතයින්ට ගාථාවක තියෙන වචනයක්වත් තෝරාගන්න බැහැ. අර එක ගාථාවකට සංඝයා වහන්සේලා හය නමක් විවරණ හයක් දෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ කීවා ඒ ඔක්කොම, හයම හරි හැබැයි මම

ඒ අවස්ථාවේ දී කීවේ මෙන්න මේ අර්ථය කියලා. භයම හරි කිව්වා. එයින් පේන්නේ ඒ භයම කර්මස්ථාන. ඔන්න එතකොට ඔය කිව්වෙ එක කර්මස්ථානයක්.

ඔන්න ඒ වගේ තවත් කර්මස්ථානයක්. ඒකේ තියෙනවා- මේ දෙකයි කියන්නේ අවස්ථානුකූලව. එක අන්තයක් තමයි ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය. අනික් අන්තය බාහිර ආයතන හය. දැන් හිතාගන්න පුළුවන් නේ ආධ්‍යාත්මික ආයතන අපි කියාපු ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මන කියලා හිතාගන්න. බාහිර ආයතන හය කිව්වේ ඒවාට අරමුණු වුන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ ධම්ම. එතකොට ඒ දෙක දෙපැත්තෙන් තියෙනවා. ආයිමත් විඤ්ඤාණය මැද. හැබැයි තණ්හාව ගැටලනවා. ඔය දෙක ගැටලනවා. ඒක නිසා තමයි අර නාමයයි, රූපයයි ගැටලන්නා වාගේ මෙතැන ඇහැයි රූපයයි. ඒක වෙන් කරගෙන දැන් නාමයයි රූපයයි පිළිබඳ නාමය වෙන් කරගෙන වෙනම දෙයක් හැටියට ගන්නවා. රූපයත් වෙන් කරගෙන ඒ විදියට මෙතන ආයතන පිළිබඳවත්. අර විධියට විඤ්ඤාණය මැදින් ඉන්නවා. අන්න ඒක ආශ්‍රයෙන් හිතාගන්න ඕනෑ එතකොට මේ විඤ්ඤාණ මායාවේ ඒ ක්‍රියාකාරීත්වයෙන් මේ පෙන්නුම් කරන්නේ ඒක වහන්නේ තණ්හාව. ඒක නිසාම තමයි එතකොට ප්‍රඥාව කියලා කියන්නේ මොකක්ද? ප්‍රඥාවේ කෘත්‍යය තියෙන්නේ මෙහෙමයි. විඤ්ඤාණයත් ප්‍රඥාවත් කියන්නේ මොනවද කියලා යම් අවස්ථාවක ප්‍රශ්න වශයෙන් නගලා තියෙනවා. සඤ්ඤා, විඤ්ඤාණ, පඤ්ඤා ඒ වගේ සමාන විදියෙ වචන එතෙන්දි තෝරලා තියෙනවා. මෙන්න මෙහෙම විඤ්ඤාණය පිළිබඳ කළයුතු දෙය දක්වලා තියෙන්නේ. **'විඤ්ඤාණං පරිඤ්ඤෙය්‍යං, පඤ්ඤා භාවෙතබ්බා[16]'** ප්‍රඥාව වඩන විට, ප්‍රඥාව වැඩෙන්න, වැඩෙන්න, විඤ්ඤාණයේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ වෙනවා. විඤ්ඤාණයේ යථාතත්වය අවබෝධ වෙනවා කියන්නේ මොකක්ද? මායාවේ යථා තත්ත්වය අවබෝධ වෙනවා කියන්නේ මායාවේ නැතිවීම නේද? සිනමා තිරයේ එහෙම නැත්නම් ටෙලිනාට්‍ය තිරයේ, ඇති වූ මුලාව නැති වෙනවා කියන්නේ ඒක එතනමම නැති වුනා නේද? අන්න එතකොට ප්‍රඥාව වැඩෙන්න වැඩෙන්න විඤ්ඤාණය කිඳා බහිනවා. ඒකයි 'විඤ්ඤාණස්ස නිරෝධෙන' කිව්වේ. ඔන්න දැන් තේරුම් ගන්න අර කියාපු නාසිසස්ගේ දෙවහන විඤ්ඤාණයත් ඉවරයි. මැණික් විඤ්ඤාණයත් ඉවරයි සේනකගෙ. ඔන්න ඔහොම දෙයක් තියෙන්නේ. එතකොට ඒ ගාථාවේ අර්ථය සලකාගන්න පුළුවන්.

For free distribution only

අර භික්ෂුව ඇහුවේ මහා භූත සතර කොහේ හරි දිව්‍යලෝකයේ හරි බ්‍රහ්ම ලෝකයේ හරි සක්වලේ හරි මහා භූත ධර්ම නැති තැනක් ඇත කියලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ වෙනුවට පෙන්නුවා මේ මහා භූත කථාවම භූත කථාවක්. මොකද මහා භූත ධර්ම ආශ්‍රයෙනුයි මේ රූප සංඥාව අරගෙන තියෙන්නේ. ඒවා උපාදානය කරගැනීමෙනුයි. මේ රූපය කියන එකත් අන්තිමට දක්වනවා - ඒක හරි ගැඹුරු කාරණයක්. ඇත්ත වශයෙන් කියන්න හිටිය කරුණු ඔක්කොම කියන්න හම්බවෙන්නේ නැහැ. අවස්ථානුකූලව ඒවා කෙටිකරලා කියන්නේ. ඉතින් ඒ මෙතන කියවුනා නේ **'කත්ථ නාමං ච රූපං ච අසෙසං උපරුජ්ඣති'**. නාමයත් රූපයත් දෙකම නිරුද්ධ වෙන්නේ කොහේද කියන එක මේ පින්වතුන්ට සලකාගන්න බැහැ රූපය කියන එක දැන් මේ කාලයේ භෞතික අර්ථයෙන් ගත්තොත්. නමුත් ඒක හොඳට පැහැදිලි වෙනවා ඇතැම් තැන්වල **රූප සංඥාව** බව එතැනත් අදහස් කරන්නේ. රූප සංඥාවයි නැතිවන්නේ. මේ මහා භූත ධර්ම නැති කරන්න බැහැ. විනාශ කිරීමක් නොවේ මෙතන තියෙන්නේ. විමුක්තිය සඳහා නේ. විමුක්තිය තියෙන්නේ අර වටවළල්ලෙන් මිදීමෙන් නේ. දැන් අපි ආයෙත් අතනට එමු.

නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් අතර ලෝකයා නිශ්චල ජවයක, නිශ්චල වට වළල්ලක, යෙදෙනවා නම් දැන් පාතාලය ගැන අපි කීවා. ඒ පාතාලය ගැන සලකාගන්න පුළුවන් නේ අර පටිච්චසමුප්පාදයට කිට්ටු කළාම. මේ නාම රූප පාතාලයෙන් නැගෙන ඒ අඩුව- ඌනතාව- පුරවන්න තමයි අර තණ්හා, උපාදානාදී වශයෙන් අර අල්ලා ගැනීම් තමයි පංචඋපාදානස්කන්ධ හැටියට එන්නෙ. ඒවා අල්ලා ගන්නවා ඊළඟට. ඉතින් ඔන්න ඔය ටික අර දිය සුළිය පිළිබඳ උපමාව තුළ තැන්පත්ව තියෙනවා. ඒ 'වට්ට' කියන කතාව. අපි කිව්වේ 'වට්ට' කියන වචනය වැස්ස කියලා ගත්තොත් මේ මොකක්වත් තේරුම් ගන්න බැහැ නේ. මෙතන කියන්නේ අර දිය වැල් නවතින්නේ ඒක යම් අවස්ථාවක අර අවබෝධය ආවා නම් එතකොට අර දියවැල් නැවතුනා කියලා කියන්නේ මොකක්ද? ඒ තැනැත්තාගේ දිය සුළිය එතැනින් ඉවරයි. සංසාර දිය සුළිය ඉවරයි. සොයාගන්න බැහැ තවත් බලං හිටියට ආයේ එන්නේ නැහැ. එතනම ඉවරයි. එතකොට රහතන් වහන්සේලාගෙ දිය සුළිය ඉවරයි. අඩන්න දෙයක් නැහැ නේ. දිය සුළිය තිබුනෙත් වතුරේ. ජල කඳ තිබුනෙත් වතුරේ. එතකොට විපරීත පැවැත්මකුයි නැතිවුනේ.

For free distribution only

දැන් බලන්න අපි මේ තෝරන සමහර ඒවාට උච්ඡේදවාදී යැයි කියනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේත් උච්ඡේදවාදීයි කිව්වා. කොයිතරම් වැරදි අදහසක් ද? මේ එක ජල කඳේ ගලා යන එකේ විපරීත දිය සුළියක් තිබුනා. බුදුරජාණන් වහන්සේලාත් පසේ බුදුරජාණන් වහන්සේලාත් දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ දියවැල්. මේ නිෂ්ඵල රවුමක් යමින් ඉඳලා අන්න අර ප්‍රඥා අවබෝධය තුළින් යම් අවස්ථාවක එතකොට නාමරූපය අර විධියට නිරුද්ධ වුනා නම් ඊට පස්සේ අර දියවැල් ගලන්නේ නැහැ නේ. අන්න ඒකයි එතකොට හිතාගන්න තියෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කොයිතරම් ගැඹුරු ධර්මයක් ද මේක තුළ තියෙන්නේ. යම් අවස්ථාවක ප්‍රඥා ආලෝකයෙන් මේ මුලාව තේරුම් ගත්තා නම් අර විපස්සනා මාර්ගය තුළින් කෙරුණේ ඒකයි. අන්තිමේ දී මනසිකාරය සියුම් කළ අවස්ථාවේදී තමයි - ඒ යෝනිසෝමනසිකාරය- ඒ නිසා තමයි ඒ සූත්‍රයේම සඳහන් වෙනවා 'යොනිසොමනසිකාරා අහු පඤ්ඤාය අභිසමයො' කියලා. යොනිසෝමනසිකාරය තුළින් විපස්සී බෝසතාණන් වහන්සේට ප්‍රඥාවෙන් අවබෝධය ආවා කියලා. **යෝනිසෝමනසිකාරය තමයි ප්‍රඥාවේ බීජය.**

එතකොට ඒක දැනගෙන තමයි අර කියාපු මහපටැඟිල්ලට - මනසිකාරයට- සමාව දුන්නේ. වෙන කරන්න දෙයක් නැහැ මේ සංසාර ගැටළුව විසඳගන්න. ඒක නිසා අර මනසිකාරයා - හැබැයි එකක් තියෙනවා. ඒ මනසිකාරයා ඒ කාරණය හෙළි කරාට පස්සේ අන්තිමට '**බඩුත් එක්ක හොරා අහුවුනා**' වගේ දෙයක් වෙනවා. ඒකෙ සම්පූර්ණ කතාව පස්සේ අවස්ථාවක කියමු. මේ බඩුත් එක්ක සොරා කිව්වේ මොකද? මේ මනසිකාරයා නිසා තමයි ලෝකයේ දෙයක් **'දෙයක්'** බවට පත් වන්නේ. **'මනසිකාර සමභවා සබෙබ ධම්මා'**[17]. මනසිකාරයටයි හැම දෙයක්ම **හම්බවෙන්නේ**. 'ඡන්දමූලකා'. ඔය විධියේ වෙනම සූත්‍රයක් තියෙනවා. අපි යම් අවස්ථාවක පින්වතුන්ට කියලත් ඇති. මේ මනසිකාරයේ විශේෂත්වය තියෙන්නේ මේ මනසිකාරය තුළින් තමයි 'දෙයක්' වෙන්නේ. ඒකමයි මාපටැඟිල්ලට අච්චර ලොකු තැනක් ලැබෙන්නේ. ලෝකයේ කෙනෙකුට **'දෙයක්'** වෙන්නේ මනසිකාරය -මෙනෙහි කිරීම- කළාම නේද? හිතලා බලන්න. තමන්ට තියෙන නා නා විධ ප්‍රශ්න තියලා මේ අවස්ථාවේ මේ බණ අහනවා. ගෙදර ගිය හැටියේ ඔන්න ප්‍රශ්න මතු වුනා. කොහොමද ආවේ? මනසිකාරයා එතෙන්ට ගියා නේද? මෙනෙහි කිරීම ගියා නේද? අන්න ඒක තමන්ට **'දෙයක්'** වුනාට අසල් වැසියාට ඒක **දෙයක් ද?** තමන්ට තියන ප්‍රශ්නය අනිත් අයට නෑ නේ. ඒ ප්‍රශ්නය නිසා නේ දෙයක් තියෙන්නේ. ලෝකයා ඔන්න ඔය දෙය හදාගත්තේ. **ඉතින්**

For free distribution only

අන්තිමට අර මනසිකාරයාට සමාව දුන්නට මොකද එයා කතාව කියනකොට අහුවෙනවා ලොකුම හොරා එයයි කියලා. බඩුත් එක්ක හොරා අහුවුනා. බඩුව මොකක්ද 'දෙය' 'ධම්මා, මනො-ධම්මා ඒක තමයි ගැඹුරුම එක. ඇහැට පෙනෙන රූප, කණට ඇහෙන ශබ්ද වගේ නෙවෙයි. **ඉතාම ගැඹුරු දේ තමයි හිතත් හිතුවිල්ලත් ගැටෙන තැන.** ඕක තමා අල්ලගන්න බැරි. හිතට එන දේ කියලා ගත්ත දේ මොකක්ද අන්තිමට. ඒ ටික කියලා තියෙනවා. ආයිත් මේ පින්වතුන්ට මතක් කරන්න වෙනවා ධම්ම පදයේ මුල් ගාථාව, මට නිතර කියන්න වෙන.

මනො පුබ්බංගමා ධම්මා
මනො සෙට්ඨා මනොමයා[18]

ඒ ටික අර ධම්මපදයේ ගාථා දෙකේම තියෙනවා. **'මනො පුබ්බංගමා ධම්මා'.** මෙච්චර කාලයක් හිතුවේ දේවල් කියන ඒවා වෙනම තියෙනවා. මනස පස්සෙයි එන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා 'මනො පුබ්බංගමා ධම්මා' මනස පෙරටු වෙනවා. ධම්ම පස්සේ එනවා. එපමණක් නොවෙයි 'මනොමයා' මනසින්ම යි හැදෙන්නේ. **මනසින්මයි හැදෙන්නේ.** අර දියේ මැණික හැදුනේ **මනසින්**. නාසිසස්ගේ ඒ දෙවහන හැදුනේ **මනසින්**. අන්න ඒ තත්ත්වය බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයාට පහදා වදාළේ.

මුළු මහත් **සංඥා ස්කන්ධයම මිරිඟුවකට**[19] සමාන කිරීම මේ විද්‍යාඥයින්ට හිතන්න හොඳ දෙයක්. විද්‍යාඥයෝ තියා අපේ මෝඩ කට්ටියත් යන්නේ ඒ ඔස්සේ. ඉතින් ඒ කට්ටිය අවිද්‍යාව තුළයි විද්‍යාව කියලා ගන්නේ. ඒ ටික අවබෝධකර ගන්නේ නැහැ. නමුත් ඒ කට්ටිය සොයන ටිකට ඩිංගක් හරි ඉඟියක් වැටුනොත් ඔන්න ඒ අවබෝධය එයි. ඒ ගොල්ලෝ හිර වෙලා තියෙන්නේ යම් තැනක. අන්න අර කියාපු කාරණය නිසා. අන්තිමට බලනකොට අර **'මනසිකාර සම්භවා සබ්බෙ ධම්මා'.** මනසිකාරයා තුළින් තමයි හැම දෙයක්ම වෙන්නේ. අන්තිමට අවබෝධ වෙනවා එයා තමයි මේ ඔක්කොම හොරකම කළේ. අන්තිමට බඩුවත් එක්ක අහුවුනා වගේ. ඒක වෙන්නේ මොකද? ඒකට හේතුව මොකක්ද? **'ඡන්ද මූලකා'** අන්න යටින් තියනවා ඒ ටික. ඒ සූත්‍රයේම කියනවා **ඡන්දය තමයි හැම එකකටම මුල**. ඡන්දය කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, තණ්හාවේම ලා පාට. **ඡන්දය.** ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ මේ පංචඋපාදාන ස්කන්ධයටම මුල ඡන්දයයි. ඒ

For free distribution only

ඡන්දය නිසාම නේද - ඡන්දය කියලා කියන්නේ ඔය දැන් මේ අය කථා කරන ඡන්දය නොවේ බව හිතාගන්න- ඡන්දය කියලා හිතාගන්න- ආශාව ඕනෑකම, කැමැත්ත. අන්න ඒ විධියේ අදහසක් තියෙනවා නේ ඡන්දය කියන කොට. ඒක හිතාගන්න. එතකොට ඡන්දය නිසා කමයි අර නාසිසස්ට දෙවඟනක් පෙනුනේ. රජ්ජුරුවන්ට මැණික පෙනුනේ. අර මැණිකට තියන ආලය නිසා නේ? අන්න ඒ වගේ ඒ ඡන්දය -තණ්හාවයි- යටින් තියෙන්නේ. ඒක නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ මේ විමුක්තිය ලබන්න නම් අපි කෙටියෙන් කියනවානම් අවිද්‍යාවත්, තණ්හාවත් නැති කරන්න ඕන. **අපේ අම්මයි තාත්තයි මරන්න ඕන. සංසාරයේ තාත්තා තමයි අවිද්‍යාව. අම්මා තමයි තණ්හාව.** ඔන්න ඕකයි **'මාතරං පිතරං හන්ත්වා'**[20] ඔය විදියට ධම්මපද ගාථාවේ තියෙන්නේ. අම්මයි තාත්තයි මරන්න කියලා ධම්මපද ගාථාවේ කියන්නේ. ප්‍රහේළිකා ගාථාවකින්. එතකොට අවිද්‍යා තාත්තාගේ නීවරණයෙනුත් තණ්හා අම්මාගේ සංයෝජනයෙනුත් තමයි මෙච්චර කාලයක් මේ සංසාරයේ ඇවිල්ලා තියෙන්නේ. මේ 'වට්ටයේ' -කෙටියෙන් ගත්තොත්. ඉතින් ඒකෙම ඉතාම සියුම් පැත්ත තමයි, ලා පාට තමයි, ඡන්දය කියලා කියන්නේ. යම් ඡන්දයක් යමකට ඇති වුනා නම් -තමන්ට නොදැනුවත්වම ඒ ඡන්දය එන්නේ තමන් දන්නේ නැහැ. ඔය හිතේ හැසීරීම් බලනවා නම් හිටිගමන් සිතිවිල්ලක් එන්නේ මොකද කියලා. තමන්ටවත් කියන්න බැහැ. නමුත් බලනකොට යම්කිසි සියුම් ආකාරයකින් හරි අර හීනයකදී වගේ ඕනෑකමක් මතු වෙනවා. ඒ ඕනෑකම මතුවීමත් සමඟ ඒක **'දෙයක්'** වෙනවා. ඉතින් ඔය හුඟක් දේවල් අපි කෙටියෙනුයි කීවේ. අර ඉස්සරවෙලා කීවා වගේ අපිට කියන්න වෙන්නේ මේ පින්වතුන්ට පින තිබුණොත්, අපට පණ තිබුණොත්, තවත් සමහර විට මේ වගේ දේශනා අහන්න ඉඩකඩ සැලසෙන්න පුළුවන්.

එතකොට අද මේ කියාපු ටිකෙන් මේ පින්වතුන්ට මෙතෙක් මේ වටිනා සීලයක් රැකලා ධර්මයට හිත යොදාගෙන, භාවනාවට හිත යොදාගෙන, ඉන්නා වූ අවස්ථාවක්. අප හිතනවා අර උගතුන්ට නොතේරුනත් මේ පින්වතුන්ට මේ ධර්ම කාරණා තේරෙනවා ඇත කියලා. එතකොට ඒවා උපකාර කරගෙන මේ පින්වතුන්ගේ භාවනා මාර්ගය අර කියාපු සම්බෝධිය සඳහා උපකාර වන විපස්සනා මාර්ගයෙන් තමන් බලාපොරොත්තු වන උත්තමාර්ථයන් සාක්ෂාත් කර ගැනීමට මේ විදර්ශනා මාර්ගය විවෘත කරගන්න අපි ආරාධනා කරනවා. එතකොට මෙතෙක් කළ ධර්ම දේශනාව යම්තාක් අවීචියේ සිට අකනිට්ඨාව දක්වා සත්ත්ව කෙනෙක් ඉන්නවා නම් ධර්ම දේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසලයක් අනුමෝදන්වීමට කැමති ඒ

For free distribution only

අනුමෝදන්වීම තුළින් බලාපොරොත්තු වන උත්තමාර්ථයන් සාක්ෂාත් කර ගනිත්වා. එසේම මේ පින්වතුන්ටත් හැකිතාක් ඉක්මණින් මේ ලැබූ බුද්ධශාසනයේදීම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තුළින් චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධ කර උතුම් අමා මහ නිවන් සාක්ෂාත් කර ගැනීමට ශක්තිය බලය ලැබේවා කියා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. මේ ගාථා කියන්න.

එත්තාවතා ච අමෙහහි ....

For free distribution only

පාදක සටහන්

1. සර සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 3 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
2. විපල්ලාස සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 2, 100 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 19)
3. සම්මාදිට්ඨි සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 126 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
4. ඵේණපිණ්ඩූපම සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 3, 244 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
5. මහාපදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 2 සිට 79 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
6. ධම්මචක්කප්පවත්තන සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 5(2), 270-275 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 17 (2))
7. මහපුණ්ණම සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 3, 118 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 12)
8. ජාතකට්ඨකථා 7, 311 පිට (හේ.මු.)
9. කේවඩ්ඪ සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 1, 484-538 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 7)
10. පභා සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 2, 268 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 19)
11. ලොක සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 76 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
12. ධම්මපදය, කොධ වග්ගය, 221 ගාථාව, ඛුද්දක නිකාය - 1, 80 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
13. ද්වයතානුපස්සනා සූත්‍රය, සුත්ත නිපාත, 236 පිට, ඛුද්දක නිකාය (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
14. තිස්සමෙත්තෙය්‍ය සූත්‍රය, පාරායන වග්ගය, සුත්ත නිපාත, 318 පිට ඛුද්දක නිකාය (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
15. මජ්ඣෙ සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 4, 186 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 21)
16. මහාවෙදල්ල සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 686 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
17. කිංමූලක සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 5, 344 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 22)
18. ධම්මපදය, යමක වග්ග 1 සහ 2 ගාථා, ඛුද්දක නිකාය - 1, 26 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
19. ඵේනපිණ්ඩූපම සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 3, 244 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 15)
20. ධම්මපදය, පකිණ්ණක වග්ගය, 294 ගාථාව, ඛුද්දක නිකාය - 1, 98 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)

For free distribution only

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 185)

නමො තසස භගවතො අරහතො සමමා සමබුදධසස

එක මූලං ද්විරා වට්ටං
තිමලං පඤ්ච පත්ථරං
සමුද්දං ද්වාදසාවට්ටං
පාතාලං අතරී ඉසි

එකමූල සූ. දෙවතා සංයුත්ත, සං.නි[1]

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය හරියාකාරව තේරුම් ගැනීමට විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර ඇති අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාව ගැඹුරින් වටහාගත යුතුව තිබෙනවා. පහුගිය දේශනා දෙකකදීම අපි මේ අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාව දිය සුළියකට උපමා කළා. දිය සුළියක ගැඹුරුම තැන තමයි පාතාලය. අද අපි මේ ඉදිරියට ගත්තු ප්‍රහේලිකා ගාථාවෙත් පාතාලයක් ගැන සඳහන් වෙනවා.

අපි විමසල බලමු මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයත් මේ පාතාලයත් අතර යම්කිසි සම්බන්ධතාවක් තියෙනවාද කියලා. සංයුත් සඟියේ දේවතා සංයුත්තයේ එන ප්‍රහේලිකා ගාථාවක් මේ. එක්තරා දේවතාවෙක් ධර්ම කාරණා හතක් උපමා වශයෙන් -රූපක වශයෙන් -සම්පිණ්ඩනය කරලා මේ ගාථාවෙන් ඉදිරිපත් කළ බවයි පෙන්නුම් කෙරෙන්නේ. මේ ගාථාවේ මතුපිට අර්ථය ඉස්සරවෙලා අපි තේරුම් ගන්න බලමු.

එක මූලං ද්විරාවට්ටං

එක මූලක් ඇති දෙකක් අතර කරකැවෙන

තිමලං පඤ්ච පත්ථරං

කිලිටි මල තුනක් ඇති පස් ආකාර පැතිරීමක් ඇති

For free distribution only

සමුද්දං ද්වාදසාවට්ටං
දියසුළි දොළොසක් ඇති සමුද්‍රයේ

පාතාලං අතරී ඉසී
පාතාලයෙන් ඍෂිවරයා එතෙර විය

එතකොට මේ ප්‍රහේලිකා ගාථාව විතරයි එතන තියෙන්නේ. ඕක තෝරාගන්න අමාරුයි. අටුවාවෙත් ඒ එක එක විදියේ තේරුම් දෙනවා. අපි මේ ඇත්ත වශයෙන් අමාරුයි කියලා කිව්වට මේ ගාථාවේ දැක්වෙන උපමා, සූත්‍ර දේශනාවල ඒ ඒ තැන්වල තිබෙනවා. කොටින්ම ආරම්භයක් වශයෙන් කිව්වොත්, පාතාලයෙන්ම පටන් ගත්තොත්, පාතාලය කියල සූත්‍රයක්[2] දකින්නට ලැබෙනවා සළායතන වග්ගයේ වේදනා සංයුත්තයේ. පාතාල නමින් ම සූත්‍රයක්. ඒකෙදී බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මෙහෙම ප්‍රකාශ කරනවා. 'සාරීරිකානං ඛො එතං භික්ඛවෙ දුක්ඛානං වෙදනානං අධිවචනං යදිදං පාතාලොති' මහණෙනි, ශාරීරික දුක් වේදනාවලට වෙන නමක් තමයි පාතාලය කියලා කියන්නේ. ඔන්න එතකොට පාතාලය මේ පින්වතුන් හඳුනා ගත්තා. ඊළඟට සමුද්‍රය කියන්නේ මොකක්ද? මුහුද කියන්නේ මොකක්ද කියන එකත්, ඒකත් අපට අහුවෙනවා ඒ සළායතන වග්ගයේම එන **සමුද්ද සූත්‍රයෙන්**[3]. ඒකෙ මේ විදියටයි දැක්වෙන්නේ.

'චක්ඛු භික්ඛවෙ පුරිසස්ස සමුද්දො. තස්ස රූපමයො වෙගො. යො තං රූපමයං වෙගං සහති අයං වුච්චති භික්ඛවෙ අතරි චක්ඛුසමුද්දං සඌම්මිං, සාවට්ටං, සගාහං, සරක්ඛසං තිණ්ණො පාරගතො ථලෙ තිට්ඨති බ්‍රාහමණො'

මේකේ තේරුම, "මහණෙනි, මේ ඇස පුරුෂයකුට සමුද්‍රයකි. මුහුදකි. මේ මූදේ රූප නමැති රළවේග තියෙනවා. යම් කෙනෙක් මේ රූපමය රළවේග දරාගනිත්ද, එහෙම නැත්නම් ඒවාට ඔරොත්තු දෙනවාද, එබඳු ඒ පුද්ගලයා හඳුන්වන්නේ ඒ පුද්ගලයා රළ සහිත, දියසුළි සහිත, ග්‍රහණ සහිත, ඒ කියන්නේ අල්ලාගැනීම් සහිත, රකුසන් සහිත මේ චක්ඛු සමුද්‍රයෙන් එතෙර වෙලා එගොඩට ගිහිල්ලා ඉන්න බ්‍රාහ්මණයා හැටියටයි". රහතන් වහන්සේ ගැනයි මේ කියන්නේ.

ඒ විදියටම, ඇස ගැන කිව්වා වගේ කණ ගැනත්, මේ පින්වතුන් දන්නවා ආයතන හය. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මන. ඇත්ත වශයෙන් අපට ඉන්ද්‍රිය කියලා කියන්න පුළුවන්. මේ ඉන්ද්‍රියයන් හය. ඉන්ද්‍රියයන් හයට අදාළ අරමුණු හඳුන්වලා තියෙන්නේ රළ හැටියට. ඉතින් මේ රළ කියන වචනයට මේ කාලයේ පාවිච්චි කරනවා නේ 'තරංග'

For free distribution only

කියලා. මේක අපි ටිකක් මේ විධියට හිතලා බලමු. මේක ඇත්ත වශයෙන් මේ සළායතන මුල් කරගෙන භාවනා කරන යෝගාවචරයින්ට වටිනා සූත්‍රයක්. මේ ඇහැ කියන මුදේ රූප නමැති රළ වේග තියෙනවා. තරංග තියෙනවා. මේ රූප තරංගවලට අහුවුනොත් දිය සුළියට ඇදිලා ගිහිල්ලා අන්තිමට ග්‍රහණයට අහුවෙලා රූප රකුසන්ට බිහි වෙනවා. ඒ වගේමයි කණ. ඔන්න තරංග කතාවට හොඳට ගැලපෙනවා. කණ නමැති මුහුදේ ශබ්ද තරංග තියෙනවා. මේ ශබ්ද තරංග වේගයට අහුවුනොත් මොකද වෙන්නේ? ඒ සුළියට අහුවෙලා ග්‍රහණයට අහුවෙලා ශබ්ද රකුසන්ට ගොදුරු වෙනවා. මනසට ධම්ම තරංග, ධම්ම රැළි ඉතින් ඒක විදර්ශනාවටත් උපකාරී වන දෙයක්. ඒක අපි එක් වරක් දැක්කයි, එක සැරයක් දැක්කයි, කිව්වට මොකද මෙතන රළවේග ගොඩක්. අපි දන්නෙම නැතුව ඒ රළ ඒ රැළි රළවේග -අන්තිමට ඒ රැළි රළගෙඩිවලට අපි අහුවෙනවා. ඔන්න ඒක අමතර දෙයක් මේක ආශ්‍රයෙන් ගතයුතු. ඉතින් ඔන්න සමුද්‍රය එහෙම තේරුම් ගන්න.

ඊළඟට 'ද්වාදසා වට්ටං' දොළොස් දිය සුළියක් ගැන කියනවා. දිය සුළිය අමුතුවෙන් ඒකට සූත්‍රයක් ඕනේ නැහැ. ඔය සූත්‍රයෙන්ම හෙළි වුනා නේ. අර 'ආවට්ට' කියලා කීවේ 'සාවට්ටං' දිය සුළි සහිත මුහුදේ කියලා. දියසුළි සහිත මුහුදේ කියන එක මෙතන දොළහක් වෙලා තියෙන්නේ කොහොමද? ඇසත් රූපයත්, කණත් ශබ්දයත් ඔය විධියට සලකා ගන්න. ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මන, -රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම කියන ඒ එක එකක්ම ලෝකයා තුළ තියෙනවා. ඒවා ආත්ම හැටියට සලකනවා. ඇසත් ආත්මයක් හැටියට සළකනවා. රූපයත් ආත්මයක් හැටියට සලකනවා. කණත් ආත්මයක් හැටියට සලකනවා. ශබ්දයත් ආත්මයක් හැටියට සලකනවා. ඒක නිසා තමයි අනාත්ම පිළිබඳ 'සක්ඛාවේදී චක්ඛුං අනත්තා රූපං අනත්තා' කියලා භාවනා කරන්න කියන්නේ. එතකොට ඒ ආත්ම සංඥාව තුළින් ඇහැ වටෙත් රළවේග කැරකෙනවා. රූප වටෙත් කැරකෙනවා. ඔහොම කරකැවිලා තමයි දිය සුළියට අහුවෙන්නේ. ඔන්න ඉතින් එතකොට වට්ටය දොළොස් ආවට්ටය, දොළොස් දිය සුළිය, මේක තුළින් මේ පින්වතුන් හඳුනා ගත්තා.

ඊළඟට පැතිරීම් පහ මොනවද කියන එක 'පඤ්ච පත්ථරං' - මේ පැතිරීම් පහ අපට සංයුක්ත නිකායේ සගාථක වග්ගයේ මාරධීතු සූත්‍රයේ කියවෙනවා **'පඤ්චෝඝ තිණ්ණො අතරීධ ඡට්ඨං'** ඔය රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව සැඩවතුරු පහකින් එතර වුනා කියලා කියනවා. මේ සැඩවතුරු

For free distribution only

පහ, අපට ගන්න තියෙන්නේ, පංචකාම සම්පත්තියයි. පංචකාම සම්පත්තිය තුළයි පැතිරෙන්නේ. ඒ පැතිරීමේ ප්‍රතිඵලය මොකක්ද? මල තුනකට අහුවෙනවා. කිලිටි තුනකට අහුවෙනවා. ඒ කිලිටි තුනත් අපට එක්තරා සූත්‍රයකින් හෙළි වෙනවා. ඒත් සළායතන සංයුත්තයේ **දුතිය සමුද්ද සූත්‍රයේ**[4] මෙන්න මෙහෙම සඳහන් වෙනවා.

'යස්ස රාගො ච දොසො ච අවිජ්ජා ච විරාජිතා සො ඉමං සමුද්දං සගාහං සරක්ඛසං සඋම්මිභයං දුත්තරං අච්චතරි'[5] ඒ කියන්නේ යමකු තුළ රාගයත්, දෝසයත්, අවිද්‍යාවත්, විරාජිතා කියන්නේ මැකී ගොස් ඇත් ද, මේ රහතන් වහන්සේ ගැන කියන්නේ. එබඳු ඒ රහතන් වහන්සේ ඔන්න එතර වුනා අර කියාපු ග්‍රහණ සහිත, දියසුළි සහිත, ඊළඟට රළ සහිත, ඒ මුහුදෙන් එතර වුනා. මේ ඔක්කොම පෙළ ගැහිලා එන හැටි බලන්න. එතකොට ඔන්න ඒ රාග, දෝස, අවිජ්ජා කියන එක මල හැටියට තේරුම් ගන්න.

ඊළඟට තියෙන 'ද්විරාවට්ටං' කියන එක 'ආවට්ට දෙක' ඒ කියන්නේ දෙකක් අතර කරකැවීම මොකක්ද කියන එකත් ඒකත් අපට අහුවෙනවා. ඒත් වේදනා සංයුත්තයේ මෙන්න මෙහෙම සඳහන් වෙනවා. 'සල්ල සූත්‍රයේ'[6] අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා පිළිබඳව. අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, ධර්මය තේරුම්ගන්නේ නැති සාමාන්‍ය පුහුදුනා. පෘථග්ජන පුද්ගලයා පිළිබඳව මෙහෙම සඳහන් වෙනවා. **'සො දුක්ඛාය වෙදනාය ඵුට්ඨො සමානො කාමසුඛං අභිනන්දති. තං කිස්ස හෙතු'** ඒ කියන්නේ අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා දුක් වේදනාවෙන් ස්පර්ශ කරනු ලැබුවේ කාමසුඛය පිළිබඳව සතුටු වේ. මක් නිසා ද යත් **'න හික්ඛවෙ අස්සුතවා පුථුජ්ජනො පජානාති දුක්ඛාය වෙදනාය නිස්සරණං අඤ්ඤත්‍ර කාමසුඛා'** ඒ පුහුදුනා දන්නේ නැහැ කාමසුඛය හැර මේ වේදනාවෙන් නික්මීමක්. ඒක නිසා මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා සැපදුක් අතර කරකැවෙනවා. අපි අර 'සීසෝ පැදිල්ලක්' කියලා කීවේ. ඒ නොදුක් නොසුව වේදනාව පිළිබඳ අවිද්‍යාව තියෙනවා. ඒක දන්නේ නැහැ. ඒකට කැමතිත් නැහැ. එතන අවිද්‍යාව තියෙනවා. ඊළඟට සැප වේදනාව යටින් රාගානුසය තියෙනවා. දුක් වේදනාව යටින් පටිඝානුසය තියෙනවා. ඔන්න එතකොට ගැලපෙනවා රාග දෝස අවිජ්ජා කියන මල තුන වැඩෙනවා. ඔන්න එතකොට ඒකත් කිව්වා.

ඊළඟට ඔන්න එනවා අන්තිමට 'එකමූලං', මොකක් ද මේ තනි මූල. ඒකත් අපට හෙළි වෙනවා ඒත් වේදනා සංයුත්තයේ තියෙන, ඒ නමින්ම

තියෙන 'ඵස්සමූලක' සූත්‍රයෙන්.[7] ඒකේ මෙන්න මෙහෙම සඳහන් වෙනවා. **'තිස්සො ඉමා භික්ඛවෙ වෙදනා ඵස්සජා, ඵස්සමූලකා, ඵස්සනිදානා ඵස්ස සමුදයා කතමා තිස්සො. සුඛා වෙදනා දුක්ඛා වෙදනා අදුක්ඛමසුඛා වෙදනා'** මහණෙනි මෙන්න මෙහෙම වේදනා තුනක් තියෙනවා, ස්පර්ශයෙන් හටගත්, ස්පර්ශය මුල් කරගත්, ස්පර්ශය නිදානකරගත්, ස්පර්ශය සමුදය කරගත්. මොනවාද වේදනා තුන? සැප වේදනාව, දුක් වේදනාව, නොදුක් නොසුව වේදනාව. දැන් අපට ඕන කරන කාරණය අන්න අර 'ඵස්ස මූලක' කියන එතන කියවෙනවා. ස්පර්ශය මුල් කරගෙනයි මේ වේදනා ඇතිවන්නේ.

ඉතින් අපි මේ විධියට තේරුවට මොකද කවුරුත් වගේ පිළිගන්න මේ අටුවාචාරීන් වහන්සේගේ අටුවාවල සඳහන් වෙන්නෙ වෙන විවරණයක්. මේ පින්වතුන්ට ඕනනම් ඒකත් පිළිගන්න පුළුවන් වෙන්න අපි ඒකත් මේ අවස්ථාවේ සඳහන් කරනවා. අපි පාතාලයේ ඉඳලා උඩට විවරණය කළා. අටුවාචාරීන් වහන්සේ මුල ඉඳලා පාතාලය දක්වා විවරණය කරනවා මෙහෙම. 'ඒක මූලං' කියන එක අටුවාවේ තෝරන්නේ මෙහෙමයි. සංසාරයේ සත්ත්වයාගේ පැවැත්මට හේතු වන්නේ - ඒකට මූල - අවිද්‍යාවයි තණ්හාවයි කියලා මුල් දෙකක් තියනවා. හැබැයි මොනයම් හේතුවකින් හෝ අටුවාචාරීන් වහන්සේ කියනවා මොකක්ද අපි ගන්න ඕනැ -තණ්හාවයි. හොඳට මතක තබා ගන්න අටුවාවේ කියන්නේ එකම මූල නම් තණ්හාවයි. ඊළඟට **'ද්විරා වට්ටං'** දෙකක් අතර ඇති කරකැවීම කියන එක අටුවාවේ තෝරන්නේ ශාස්වත දෘෂ්ටියයි උච්ඡේද දෘෂ්ටියයි අතරෙයි ලෝකයා කරකැවෙන්නේ. ඔන්න ඔහොමයි තෝරන්නේ. **'ඒක මූලං ද්විරා වට්ටං'.** අපි කිව්වා වගේ පංචකාමය කියන එක අටුවාව පිළිගන්නවා. 'තිමලං' කියන මල තුන කිලිටි තුන රාග, දෝස, මෝහ කියලා තෝරනවා. අපි කිව්වා අවිජ්ජා කියල. ඊළඟට සමුද්ද කියන එක, මුහුද කියන එක තෝරන්නේ ඒත් තණ්හාව හැටියට. මුහුද තණ්හාවමයි. **'සමුද්ද'**. ඊළඟට දොළොස් දියසුළි හඳුන්වන්නේ අර අපි කිව්වා වගේම දොළොස් ආයතන හැටියට. අපි කිව්ව අදහසම තමා එතැනත් තියෙන්නේ. නමුත් ඔන්න අන්තිමට පාතාලය තෝරන්නේ ඒකත් තණ්හාව හැටියට. එතකොට අටුවාවේ කියන හැටියට මේ උපමා හතෙන් උපමා තුනක්ම තණ්හා හැටියට ගන්න ඕනැ. ඒක කොච්චර සාධාරණ ද කියලා හිතලා බලන්න ඕනැ. අර්ථවත්ද කියලා. මුලත් තණ්හාවයි. මුදත් තණ්හාවයි. පාතාලයත් තණ්හාවයි. තණ්හාව තුන් තැනක තියනවා. ඒක ගැලපෙන්නේ නැහැ. ඒකයි අපි කීවේ මේක වටිනාම සූත්‍රයක්.

For free distribution only

මේ සූත්‍රය තුළින් අපි මතු කරගන්න වැදගත්ම කාරණය තමයි මේ **'ඵස්ස මූලක'** කියන වචනය. ස්පර්ශයේ තියෙන වැදගත්කම. එතකොට මේ ස්පර්ශය කියලා කියන වටිනා වචනය ගැන සූත්‍ර දේශනා අතරින් ගැඹුරුම විවරණය අපට හමුවන්නේ දීඝ නිකායේ මහා නිදාන සූත්‍රයේ යි.[8] දැන් අපි ඒකටයි මාරු වෙන්නේ. මේ මහා නිදාන සූත්‍රය කොයිතරම් ශ්‍රේෂ්ඨ ද කියතොත් සතිපට්ඨාන සූත්‍රයට කිට්ටු කරන්න පුළුවන් යම් විධියකින් -යම් තරමකට. ඒ වගේම, සතිපට්ඨාන සූත්‍රය වගේම, ඒක දේශනා කරන්න යෙදුනේ කුරු රටේ කම්මාසසදම්ම නමැති නියම්ගම්හි දී. මෙහෙමයි සඳහන් වන්නේ නිදාන කථාවේ දී. බුදුරජාණන් වහන්සේ කුරු රටේ වැඩ වාසය කරන අවස්ථාවක ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා මෙන්න මෙහෙම ප්‍රකාශයක් කරනවා. 'ස්වාමීනී ආශ්චර්යයි, අද්භූතයි, කොයිතරම් මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය ගැඹුරු ද ඒ වගේම ගැඹුරු හැටියට පෙනෙනවාද කියන එක හරිම ආශ්චර්යවත්. හැබැයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස එහෙම වුනාට මොකද මේ පටිච්චසමුප්පාදය මට බොහොම සරල හැටියට වැටහෙනවා. 'ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකට දක්වන ප්‍රතිචාරය මොකක්ද? 'මා හෙවං ආනන්ද' -ආනන්ද එහෙම කියන්න එපා. එහෙම කියන්න එපා ආනන්ද, මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ගැඹුරුයි. පෙනුමත් ගැඹුරුයි. "ඊළඟට කියනවා ඒකේ වැදගත්කම. ආනන්ද මෙන්න මේ ධර්මය නොතේරීම නිසා තමයි, වටහා නොගැනීම නිසා තමයි, මේ ප්‍රජාව, මේ සත්ත්ව ප්‍රජාව, මේ දීර්ඝ සංසාරයේ අවුල්වුනු නූල් බෝලයක් වාගේ, අවුල්වුනු බබුස් තණ මිටියක් වගේ, අපායෙන් දුගතියෙන් සංසාරෙන් මිදෙන්නේ නැත්තේ. ඒ තරම් ව්‍යාකූලත්වයට පත්ව තියෙන්නේ මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය නොතේරීම නිසා" කියලා ඔන්න එතන ඉඳලා බුදු රජාණන් වහන්සේ හරියට ගෝලයකුට යමක් තෝරලා දෙන්නා වගේ මේ ධර්ම භාණ්ඩාගාරික ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට මේ පටිච්චසමුප්පාදයේ ඉතාමත්ම ගැඹුරු අංශ කීපයක් විවරණය කරනවා. මහානිදාන සූත්‍රය ඇත්ත වශයෙන්ම ගැඹුරුම සූත්‍රයක් හැටියට බොහෝ දෙනා සලකන එකක්. අපි තේරුම් කරන්න බලමු. ගැඹුරුයි කියලා භයවෙන්න දෙයක් නැහැ.

ඉතින් මේකෙදී අපි කෙටියෙන් කීවොත්, ඒකෙ මූලික පරමාර්ථය පෙන්නුම් කරන්නේ, බුදුරජාණන් වහන්සේ -අර ඵස්ස ගැන නේ අපි කථා කළේ. නාම රූපය- නාම රූපය අපි කලින් කිව්වා නාමය කියන්නේ වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර බව, රූපය, කියලා කියන්නේ මහාභූත ධර්ම කියන පඨවි, ආපො, තේජො, වායො ආශ්‍රයෙන් ගත්තු

For free distribution only

රූප සංඥාව බව. එතකොට මෙතන දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සූත්‍රයේ දී නාමයත් රූපයත් අතර තියෙන අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවත් ඊළඟට නාමරූපයත් විඥ්ඥාණයත් අතර තියෙන අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාවත් පුදුමාකාරයෙන් පැහැදිලි කරනවා, පියවරෙන් පියවරට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඒත්තු ගන්වමින් ප්‍රශ්නෝත්තර වශයෙන්. ඉතින් මෙතැන දී අපි මේ කාරණය මේ පින්වතුන්ට තේරුම් ගන්න පුළුවන් ආකාරයට ඉදිරිපත් කරන්න බලනවා.

ඉස්සරවෙලාම කියන්න තියෙන්නේ මේ සූත්‍රයේ විශේෂත්වය. දැන් බොහෝදෙනා පටිච්චසමුප්පාදය තෝරනකොට අපි කිව්ව නේ ඒ සම්මත ක්‍රමයේ හැටියට අවිද්‍යාවේ ඉඳල නේ තෝරන්නේ. අවිජ්ජා සංඛාරා-එදා මහාපදාන සූත්‍රයේදීත්[9] අවිජ්ජා සංඛාරා සඳහන් වෙන්නේ නැහැ. මේ සූත්‍රයේත් අවිජ්ජා සංඛාරා සඳහන් වෙන්නේ නැහැ. ඒ වෙනුවට මූලික වැදගත්ම තැන හැටියට දැක්වෙන්නේ මෙන්න මේ නාමරූප විඥ්ඥාණ දෙකේ සම්බන්ධතාවයි. තවත් කාරණයක්. සාමාන්‍යයෙන් දැන් අපිට හුරු පුරුදු දන්නව නේ අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඥ්ඥාණං, විඥ්ඥාණ පච්චයා නාමරූපං, නාමරූප පච්චයා සළායතනං, සළායතන පච්චයා ඵස්සො- නාමරූපයත් ඵස්සයත් අතර සාමාන්‍යයෙන් අපි බලාපොරොත්තු වෙනවා සළායතනය. නමුත් මේ සූත්‍රයේ බැලූ බැල්මට සළායතනය සඳහන් වෙන්නේ නැහැ. ඒ වෙනුවට සූත්‍රයේ එක තැනක සඳහන් වෙනවා ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ මොකක්ද කියලා. ස්පර්ශය කියන්නේ චක්ඛු සම්ඵස්ස, සොත සම්ඵස්ස, ඝාන සම්ඵස්ස, ජිව්හා සම්ඵස්ස, කාය සම්ඵස්ස, මනො සම්ඵස්ස. ඔන්න නොකිව්වා කියලා කියන්න බැහැ. එතකොට ස්පර්ශය තෝරන්නේ අන්න අර කියාපු ආයතන හය ආශ්‍රයෙනුයි. ඔන්න ඊළඟට මෙතන වැදගත්ම කාරණය තමයි අපි කිව්වා වගේ නාමයත් රූපයත් අතර අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කිරීම. අපි එදත් තේරුම් කළා නාමය කියලා කියන්නේ යමක් හඳුනා ගැනීම පිළිබඳ පැත්ත. මේ ස්පර්ශයේ තියෙනවා දෙපැත්තක්. ගැටීමත්, ගැටීම හඳුනා ගැනීමත් කියන එක. එතකොට මෙතැනදී සියුම් කාරණයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රශ්ණෝත්තර වශයෙන් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට පෙන්නුම් කරන්නේ.

එතැන මෙන්න මේ විධියට අමුතු වචනත් යොදනවා. ඒවා පුළුවන් තරම් සරල කරන්න බලන්නම්. ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඒත්තු ගන්වන්නේ මෙහෙමයි. 'ආනන්ද' කියලා තේරුම් කරනවා. අවසානයට යොදන්නේ

For free distribution only

"යම් ආකාරවලින් යම් ලකුණුවලින්, යම් නිමිතිවලින්, යම් මාතෘකාවලින් නාමකායයක් පෙන්නුම් කළ හැකි ද, ඒ ආකාර, ඒ ලකුණු, ඒ නිමිති, ඒ මාතෘකා නැතිනම් රූපකායයෙහි අධිවචන සම්ඵස්සයක් පෙන්නුම් කළ නොහැකිය. මේ සූත්‍රයෙහි විශේෂ වචන දෙකක් සඳහන් වෙනවා. අධිවචනසම්ඵස්ස, පටිඝ සම්ඵස්ස කියලා. අන්න ඒක කලින් මතක තියාගන්න ඕනෑ. ඒක තමයි බොහෝ දෙනාට ගැටළුවක් වෙලා තියෙන්නේ. ස්පර්ශය කියන වචනය ගැන කතා කරනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතැනදී අමුතු විධියේ වචන දෙකක් යොදනවා- අධිවචන සම්ඵස්ස, පටිඝ සම්ඵස්ස. ඒතෙන් දී දැන් අපි නාමය කියන එක, නම් කිරීම හා සම්බන්ධ කිරීම නිසා ඔන්න තේරුම් කරන්න ලෙසියි. අධිවචන කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, භාෂාව හා සම්බන්ධ දෙයක්. මොකද අධිවචන, නිරුත්ති, පඤ්ඤත්ති කියන ඒවා භාෂාවට අදාළයි. යමක් තේරුම් කිරීමේ දී උපකාර වන දේවල්. එතකොට මේ ස්පර්ශයේ තියෙනවා හඳුනාගැනීම් පැත්තක්. අධිවචන සම්ඵස්ස කියන්නේ ඒකයි.

ඊළඟට ගැටීම් පැත්ත තමයි පටිඝ සම්ඵස්ස කියන්නේ. ඔන්න ඔය දෙක එකිනෙකට උපකාර වන හැටි පෙන්නුම් කරන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතනදී ඉස්සර වෙලා ප්‍රකාශ කරන්නේ යම් ආකාර, ලකුණු, නිමිති ආදියකින් නාමකායයක්, -නාමය කියන එකක් -පෙන්නුම් කරනවාද, ඒ ලකුණු, නිමිති නොමැතිව රූපකායයෙහි අධිවචන සම්ඵස්සයක් ගැන කතා කරන්නට බැරිය. රූපකාය පිළිබඳව අධිවචන කියලා කියන හැඳින්වීමත් පෙන්නුම් කරන්න බැහැ නාමකාය නැත්නම්. ඔන්න ඒකේ අනිත් පැත්ත කියනවා. යම් ආකාර, යම් ලකුණු, යම් නිමිති, යම් මාතෘකාවලින් රූපකාය පෙන්නුම් කළ හැකිද? ඒ ලකුණු ආකාර නිමිති ආදියක් නොමැති නම් නාමකායයෙහි පටිඝ සම්ඵස්සයක් පෙන්නුම් කරන්න බැහැ. මේක හොඳට ඇහුම්කන් දෙන කෙනාට තේරෙයි. මේක තේරුම් කරන්න කෙටි උපමාවක් කිව්වොත් ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ නාමයෙත් රූපයෙත් 'දෙබිඩි දරුවෙක්' වගේ. මොකද නාමයෙහි නම් කිරීමත් අවශ්‍ය වෙනවා රූපයෙහි ගැටීමත් අවශ්‍යවෙනවා ස්පර්ශය සම්පූර්ණයෙන්ම අවබෝධ කරගැනීමට. ඒ කියන්නේ සවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ. අවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ නොවේ. සවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ ගැටීම කියන එක තේරුම් ගැනීමට නාමය- නාමය කියනකොට මතක තියාගන්න වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන ධර්ම තුළින් තමා යමක් හඳුනාගන්නේ. ඒක දන්නවා නේ. එතකොට රූපය කියලා කියන්නේ ඒ හඳුනාගැනීම් තුළින් මහාභූතධර්ම කියන පඨවි, ආපො, තේජො, වායෝ. ඒවා, ඒවායේ ගැටීමකුත්

For free distribution only

තියෙන්න ඕනෑ. අපි කලින් කිව්වා නේ -කියන්න ඇති මං හිතන්නේ -අර අන්ධයෙක් ගිහිල්ලා හිම කැටේක හැප්පුනොත් එහෙම ඉස්සරවෙලාම පඨවි සංඥාව ගන්නේ. ඒක ටිකක් දියවෙනකොට පස්සෙ බලනකොට මෙන්න ආපෝ. ඊට පස්සේ ඔන්න වායො. ඒ විධියට මේ ලෝකයා හඳුනාගන්නේ මහාභූත ධර්ම අන්ධයා වගේම. ඊළඟට ඒවා නම් කරනවා. කොහොමහරි ඒ ගැටීම. ඒ ගැටීමකුත් අවශ්‍ය වෙනවා.

එතකොට මේක නාමකායයට උපකාර වන ලකුණු තුළින් රූපකායයට හැඳින්වීමක් එනවා. රූපකායයට අදාළ නිමිති තුළින් නාමකායයට ගැටීමක් එනවා. ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක සම්පූර්ණ කරන්න තව කියනවා "ආනන්ද යම් ආකාර ලකුණු, නිමිතිවලින් නාමකායයක් හෝ රූපකායයක් හෝ පෙන්නුම් කළ හැකි ද? ඒ ඒ ආකාර ලකුණු, නිමිති ආදිය නොමැති නම් අධිවචන සම්ඵස්සයක්වත්, පටිඝසම්ඵස්සයක්වත් පෙන්නුම් කරන්නට බැරිය.

ඔන්න ඊළඟට අවසාන වශයෙන් කියනවා යම් ආකාර ලකුණු නිමිති ආදියකින් නාම රූපයක් පෙන්නුම් කළ හැකිද? එහෙම එකක් නොමැති නම් 'ස්පර්ශයක්' කියන අවස්ථාවකුත් දැක්විය නොහැකි ය.

ඔන්න නිගමන හතර. ඉස්සරවෙලා කිව්වේ නාමයට අදාළ ලකුණු නොමැති නම් රූපයෙහි අධිවචන සම්ඵස්සයක් නැහැ. රූපයට ඕනෑ කරනවා නාමයේ පිහිට. ඊළඟට කියනවා රූපයට අදාළ ලකුණු නිමිති නොමැතිනම් නාමයට ගැටීම කියන සංකල්පයකුත් එන්නේ නැහැ. ඊළඟට කියනවා ඒ දෙකම නැත්නම් අධිවචන සම්ඵස්සය පටිඝ සම්ඵස්සය ඒ දෙපැත්තක් නැහැ. අන්තිමට කියනවා, නාමරූපයක් නැත්නම් ඵස්සයකුත් නැහැ. ඔන්න එතකොට ඒක ගැන කීවා.

ඊළඟට කාලය තියන හැටියට අපි තව විවරණය කරන්න බලමු. ඊළඟට තව කාරණයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා. එතන දී යන්නේ විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර සම්බන්ධතාව. එතන තමයි ඉතාමත්ම ගැඹුරු තැන. ඒතෙන්දිත් අර බුදුරජාණන් වහන්සේට පියවරෙන් පියවරට ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට කියන්න සිද්ධ වෙනවා, උත්තර දෙන්න සිද්ධ වෙනවා. ඉස්සරවෙලා පෙන්නුම් කරන්නේ - ඔව් කියන එක නොවේ නැත කියන එකෙන් උත්තර දෙන විධියටයි අහන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඔන්න ඉස්සරවෙලාම පෙන්නුම් කරන්නේ නාමරූපයට විඤ්ඤාණය අවශ්‍ය බව. පෙන්නුම් කරන්නේ මේ විධියටයි. "ආනන්ද විඤ්ඤාණය මව්

For free distribution only

කුසට බැසගත්තේ නැත්නම්, මව් කුසක නාමරූපයක් ඉතිරි වන්නේ ද? 'නැත ස්වාමීනී' කියලා ප්‍රකාශ කරනවා. ඉතින් එයින් පෙන්නුම් කරන්නේ මොකක්ද?

අපි ඩිංගක් කියලා හිටිමු. දැන් සමහරු හිතන්නේ - ඔය බටහිර මනෝවිද්‍යාඥයින් විඤ්ඤාණය ගැන විතර නේ කථා කරන්නේ. නාමරූපය ගැන කතා කරන්නෙම නැහැ නේ. මරණ අවස්ථාව ගැන හැමෝම කතා කරනවා. දැන් කාලේ ලස්සන වචනවලින් ඔය NDE, ADE, මොනවද මොනවද දාගෙන. නමුත් අවසානයේ බලනකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ මැරෙන්න කලින් මව්කුසක නාමරූප සටහනක් ඇවිල්ලා තියෙනවා. විඤ්ඤාණය ගිහිල්ලා එකතු වුනේ නැත්නම් අන්න නාම රූපය එතන වැඩෙන්නේ නැහැ. එහෙම නැත්නම්, විඤ්ඤාණයේ පිහිට නැත්නම් නාමරූපයක් එතැන මව්කුසේ ශේෂ වන්නේ නැහැ. ඊළඟට කියනවා එපමණක් නොවේ. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහන ප්‍රශ්නය ''යම්කිසි විධියකින් ආනන්ද ඒ විඤ්ඤාණය මව්කුසින් ගිලිහී ගියහොත් නාමරූපය වැඩිලා **'ඉත්ථත්ත'** කියලා කියන මෙන්න මේ භව තත්ත්වයක් -උත්පත්තියක් ලබනවාද? මව් කුසක අපි හිතමු ඉසස්රවෙලා අර මඩ පැල්ලම වගේ අර නාම රූපය. අවසාන හිතේ අරමුණ නාමරූපය බව දන්නවා නේ. ඔය ගති නිමිත්ත ආදී වශයෙන් කියන්නේ. ඒක ගිහිල්ලා සටහන තියනවා. නමුත් නාම- විඤ්ඤාණය යනතුරු - ඒක ජීවයත් බවට පත්වුනේ නැහැ. ඒක සජීවී වන්නේ විඤ්ඤාණයත් එකතු වුනාම. එහෙම සජීවී වුනාට මොකද අර ඉන්න කාලය තුළ -කොතෙකුත් මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා නේ මූඪගබ්භ කතන්දර එහෙම. දරුවන් බලාපොරොත්තු වුනාට මව්පියෝ අන්තිමට බලනකොට තිකම් මස් ගුලියක් විතරයි එළියට එන්නේ. මොකද හේතුව? අර විඤ්ඤාණය බැහැර වුනා.

යම්කිසි කර්ම හේතුවක් නිසා විඤ්ඤාණය ගිලිහී ගියා නම්, එහෙනම් අර නාමරූපය **'ඉත්ථත්ත'** කියන මේ භව තත්ත්වයට උත්පත්තියක් ලබන්නේ නැහැ. ඒක ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ පිළිගත්තා.

ඔන්න එතනින් නවත්වන්නේ නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊළඟට ප්‍රකාශ කරනවා "යම්කිසි විධියකින් ආනන්ද දරුවකුගේ හෝ දැරියකගේ විඤ්ඤාණය ලාබාල කාලයේදීම ගිලිහී ගියොත්, ඒ දරුවාගේ හෝ දැරියගේ නාම රූපය මහත් බවට, විපුල බවට වැඩෙන්නේ ද?" 'නැතමය ස්වාමීනී' ඔන්න එතැනිනුත් හෙළිවෙනවා කාරණයක්. ඉතින් ඒ කියන්නේ අපි මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා නාමරූපය කියලා කියන්නේ අන්න අර විඤ්ඤාණය

For free distribution only

අපට පෙනෙන්නේ නැහැනේ- විඤ්ඤාණයෙන් ක්‍රියාත්මක කරවන නාමරූප කොටසයි. ඒතකොට ඒක උපන්නට පස්සේ විඤ්ඤාණය ගිලිහිලා ගියොත් ඒක මළ කඳක් මිසක් නාමරූපයක් නොවේ නේ. අන්න ඒකත් එතකොට තහවුරු වුනා.

ඔය කාරණා- ඔය සාධක තුන- ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඒත්තු ගන්වලා ඉවරවෙලා ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ නිගමනය දෙනවා. 'එම නිසා ආනන්ද' එතන වචන කීපයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කරන්නේ- 'එසෙ ව හේතු, එස පච්චයො, එස සමුදයො නාමරූපස්ස යදිදං විඤ්ඤාණං' ඒක නිසා ආනන්ද මෙන්න මේකමයි හේතුව, ප්‍රත්‍යය, නිදානය, නාමරූපයට එනම් විඤ්ඤාණය. නාමරූපයට විඤ්ඤාණය නැතිව බෑ කියන එක එහෙම ඒත්තු ගන්නනවා.

ඔන්න ඊළඟට අනිත් පැත්ත ප්‍රකාශ කරනවා. ඒ වගේම විඤ්ඤාණයටත් නාමරූපය නැතිව බෑ කියන එක. ඒකෙදී නම් එක වාක්‍යයකින් කාරණය පෙන්නුම් කරනවා. ඒක මොකක්ද? 'ආනන්ද, විඤ්ඤාණය නාමරූපයේ ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලැබුවේ නම්- යම් හෙයකින් නොලැබුවේ නම්- එහෙම නම් නැවත ජාතියක් ජරා මරණ ආදියක් පෙන්නුම් කළහැකි වේද?' 'නැතමය ස්වාමීනී.' ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණය නාමරූපයක පිහිටියේ නැතිනම් භව තත්ත්වයක් නැහැ. භව තත්ත්වයක් නැහැ. නැවත උත්පත්ති කථාවක් නැහැ. ඉතින් ඕක දිගින් දිගට කියන්න බැහැ. රහතන් වහන්සේලා කරන්නේ අන්න අර විඤ්ඤාණය නාමරූපයේ නොපිහිටන තත්ත්වයට, අප්පතිට්ඨ තත්ත්වයට, ගෙන ඒමයි. ඔය විධියට විඤ්ඤාණයත්, නාම රූපයත් අතර තියෙන අන්‍යොන්‍ය සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කරලා ඉවරවෙලා ඔන්න ඊළඟට මහ පුදුම ප්‍රකාශයක්. ගැඹුරු ප්‍රකාශයකින් ඔන්න හකුලුවා දක්වනවා මේ කාරණය. "එම නිසා ආනන්ද, මෙතෙකින්මය ආනන්ද, කෙනෙක් උපදනේ -අපි මේ පාළි වචන වෙනුවට සිංහල වචන විතරක් කියමු- "එමනිසා ආනන්ද මෙතෙකින්මය කෙනෙක් උපදනේ හෝ දිරනේ හෝ මිය යන්නේ හෝ චුතවන්නේ හෝ නැවත උපදින්නේ හෝ, මෙතෙකින්මය ආනන්ද, අධිවචන මාර්ගයක්, නිරුක්ති මාර්ගයක්, ප්‍රඥප්ති මාර්ගයක් පෙන්නුම් කළ හැක්කේ. මෙතෙක් දුරටය, ආනන්ද ප්‍රඥාවගේ බැසගැන්ම ඇත්තේ. මෙතෙක් දුරටය, ආනන්ද **'ඉත්ථත්ත'** කියලා කියන මේ භව තත්ත්වයක් සඳහා- ඔන්න වචනය එනවා. **'වට්ටං වට්ටති'** වට්ටයක් කරකැවෙන්නේ, මෙතෙක් දුරට ය. කෙතෙක් දුරට ද **විඤ්ඤාණය සහ නාමරූපය.** අවසාන කරන්නේ කොහොමද? විඤ්ඤාණය සහ නාමරූපය

For free distribution only

අතර වට්ටයක් කරකැවෙන නිසා තමයි, කෙනෙක් උපදින්නේත්, දිරන්නේත්, මැරෙන්නෙත්, චුතවන්නෙත්, නැවත උපදින්නෙත්. ඒ ඉපදීම පිළිබඳ අධිවචන සම්ඵස්සය - ඒ අධිවචන- ඒ පිළිබඳ ව්‍යවහාර මාත්‍රයක් පවා කරන්න පුළුවන් වන්නේ. අධිවචන නිරුක්ති. ඒ වගේම ප්‍රඥාව එතනින් ඉවර වෙනවා. ඊට එහාට යන්නේ නැහැ. මේ දෙක තුළ තමයි ඔක්කොම ගැටළුව තියෙන්නේ. ප්‍රඥාව මෙතනයි. අන්තිමට කියන්නේ මේ පැවැත්ම කියන එක- ඒකෙන් අපට පැහැදිලි වන්නේ- **දෙකක් අතර කරකැවීමයි. 'වට්ටයක්'**.

අපි කලිනුත් කියන්න ඇති සමහර විට මිලක් නියම කරන්න බැහැ සැපයුමත් ඉල්ලුමත් අතර වට්ටයක් නැත්නම්. ඒ වගේ මෙතැනත් විඤ්ඤාණ නාමරූප දෙකේ වට්ටය තුළයි සත්ත්වයෙක් පිළිබඳ ප්‍රඥප්තියක් -ඒ පිළිබඳ කතන්තර ඔක්කොම තියෙන්නේ. ඔන්න ඔය විධියට එතකොට ගැඹුරුම දේශනාවක් මහා නිදාන සූත්‍රයේ තියෙන්නේ.

මෙතන අපි මේ 'ඵස්ස' ගැන කියාපු එක වැඩි දෙනෙකුට පැහැදිලි නැති නිසා අපි ටිකක් බලමු. වෙනදා වගේ උපමා ලෝකයට යන්න බලමු මේක ටිකක් තේරුම් කරන්න. මේ ස්පර්ශය කියලා කියන ගැටීම- අපි සවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ ගැටීම කියලා කියන එකේ දී අර දෙකක් පිළිබඳ හැඟීම ඉබේටම එනවා. විඤ්ඤාණය- දන්නවා නේ මේ 'සවිඤ්ඤාණක ලෝකය' කියන්නේ විඤ්ඤාණය සහිතයි. අපි ඉස්සරවෙලා හිතමු අවිඤ්ඤාණක ලෝකය ගැන. ඒ කියන්නේ ගස් ගල් ආදිය ගැන. ඔන්න අපි හිතමු ගලක් අරගෙන වීසි කරනවා තවත් ගලක් උඩට. ඒ ගල මේ ගලේ හැපුනාම අර ගලේ පතුරු ගියත් **'අරගලයක්'** ඇති වෙන්නේ නැහැ නේ. අරගලයක් ඇති වෙන්නේ නැහැ. 'තමුසෙ මොකද මගේ ඇඟේ හැපුනේ' කියලා. නමුත් ඒ තත්ත්වය නෑ නේ. ටිකකට හිතන්න මේ පින්වතුන් ඔය කලබලකාරී වෙලාවක නගරයේ ඔය පදික වේදිකාවක යන අතරේ හිටිගමන්ම- තමන්ටත් ඉක්මන් අනිත් එක්කෙනාටත් ඉක්මන් නිසා - ගිහිල්ලා හැප්පුන හැටියේ 'තමුසේ මොකද මගේ ඇඟේ හැප්පෙන්නේ' 'තමුසෙ නෙ මගේ ඇඟේ හැප්පුනේ' ඒ ඇති මහ කලබැගෑනියකට. අන්න බලන්න එතැනදී අධිවචන සම්ඵස්ස, පටිඝ සම්ඵස්ස. දැන් අර ගලේ කථාව. **ගලේ අරගලයක් නැහැ.**

ඒ වගේ තවත් උපමාවක් කියමු. ඒ උපමාව නම් අපේ දේශනා මාලාවේදිත් කියපු එකක්. ඔය වඩුබාස් උන්නැහැලට වුනත් තේරෙන එකක්. මොකක්ද ඒ. ඒක දැන් බොහෝ දෙනා පාවිච්චි කරනවා. ඒ

For free distribution only

කියන්නේ ඔන්න වඩුබාස්උන්නැහැ කෙනෙක් ලෑලි පලු දෙකක් එකතු කරලා දොරක් හදනවා. දොරක් හදන, ඒ දෙක පුරුද්දන, අවස්ථාවේ සමහරවිට වඩුබාස් උන්නැහැ කියාවි ගෝලයාට මේකෙ මේ හේත්තුව හරි නෑ කියලා. ගෝලයාට අවබෝධයක් නැත්නම් සමහරවිට අහවි - බාස්උන්නැහේ වම් පැත්තේ ලෑල්ල ද දකුණු පැත්තේ ලෑල්ලේ හේත්තු වෙන්නේ. දකුණු පැත්තේ ලෑල්ල ද වම් පැත්තේ ලෑල්ලේ හේත්තු වෙන්නේ? -ඒක මෝඩ ප්‍රශ්නයක් නේ. මොකද ඒකට හේතුව? කාර්මිකයන් තුළ සිරිතක් තියෙනවා. ඒ තමන් වැඩ කරන මෙවලම් ආදියට පණ දෙනවා. ප්‍රාණත්වාරෝපණය කරනවා. දැන් මට ආරංචියි- මම වැඩිය දන්නේ නැහැ ඕවා ගැන. පරිගණක ලෝකයෙත්, පරිගණක යන්ත්‍රය ඇතුළෙත් කවුදෝ ඉන්නවා කියලා කියනවා. ඒ අරකයි. මේ ලෝකයා තුළ තියන ඒ මුලාව තමයි අපි ආරෝපණය කරන්නේ ගස් ගල්වලට. හිත් පිත් නැති ගස් ගල්වලට. ඉතින් බලන්න අර ගලේ පතුරක් ගියත් අරගලයක් ඇති වුනේ නැහැ. නමුත් මනුස්සයෙක් අර විධියට හැපුනොත් එහෙම කොහොමද වෙන්නේ. ඔන්න 'ඵස්ස' ගැනත් ඔය ටික තේරුම් ගන්න. බාස්උන්නැහැට තේරුම් ගන්න පුළුවන් අර කියාපු පුරුද්දන එක ගැන කතා කරන විට. අපි පණ දෙනවා ඒවාට. ඉතින් ඔය විධියට ස්පර්ශය කියන අන්න ඒ ගැඹුරු පැත්ත තමයි අධිවචන සම්ඵස්ස. මේකේ හඳුනාගැනීම් පැත්තකුත් තියෙනවා. ගැටීම් පැත්තකුත් තියෙනවා. එතකොට අවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ නම් අර ගැටීම කියන එක පවා අපි ආරෝපණය කරන දෙයක්. **අපි ආරෝපණය කරන දෙයක්.** ගලක් ගලක හැපිලා තියෙනවා කියන්නේ අපිම ආරෝපණය කරන එකක්. ගලට විඤ්ඤාණයක් නෑනේ, ඒක සලකාගන්න. අන්න කොහොමහරි. ඔන්න ඔය විධියෙ දෙයක් ස්පර්ශය පිළිබඳව තියෙන්නේ. ඉතින් මෙච්චර වැදගත් වුනේ, ඵස්ස මූලක සූත්‍රය ආශ්‍රයෙන් අපි ආපු නිසයි. ඒකම තමයි ඇත්ත වශයෙන් ගැඹුරුම කාරණය.

අපි මෙතෙන්දීම කියමු මේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මයේ තියෙන විශේෂය. වෙන කිසිම ශාස්තෘවරයෙකුට යන්න බැරිවුණා ස්පර්ශයෙන් එහාට. ඒක නිසා තමයි මේ පින්වතුන් කියවලා තියෙනවා නම් දීඝ නිකායේ පළමුවැනි බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රයේ[10] හැට දෙකක් දෘෂ්ටි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රතික්ෂේප කළේ එකම පුංචි පාඨයකින්. **'තදපි ඵස්ස පච්චයා' "තදපි ඵස්ස පච්චයා' "තදපි ඵස්ස පච්චයා'.** 'ඒකත් ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යය කරගෙන. ඒකත් ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යය කරගෙන.' ඒකෙන් ඔක්කොම ප්‍රතික්ෂේප කළේ. එයින් පෙන්නුම් කරනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ **ස්පර්ශයට එහා** ගිය බව. එහා ගියේ කොහොමද? අන්න පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තේරුම්

For free distribution only

ගැනීම තුළින්. අන්න එතකොට මේකෙන්ම හෙළි වෙනවා පටිච්චසමුප්පාදයේ තියෙන වටිනාකම. එපමණක් නොවේ. දැන් ඒක ගැන කිව්ව නිසා ඇතැම් කෙනෙකුට සැකයක් ඇතිවෙලා තියෙනවා බොහෝදෙනා අප මේ දෙන විවරණවලට විරුද්ධව කියන කථාවක් තමයි- මේ මව්කුසේ කථාව නිසා මේ සූත්‍රයේ බොහෝ දෙනෙක් කල්පනා කරනවා අර පරණ විධියට මේ භව තුනක් පිළිබඳ කතාවෙයි මෙතන තියෙන්නේ කියලා. මේ භවයට කලින් කතන්තරය.

ඉතින් ඕකට දක්වන සූත්‍රයක් තමයි අංගුත්තර නිකායේ තියෙන තිත්ථායතන සූත්‍රය.[11] තිත්ථ සූත්‍රය කියලා. ඒකෙ මෙන්න මෙහෙම සඳහන් වෙනවා. ඒකෙ විශේෂත්වය තියෙන්නේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය චතුරාර්ය සත්‍යය හා සම්බන්ධ කරනවා. කොහොමද? බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. **"ඡන්නං භික්ඛවෙ ධාතූනං උපාදාය ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති ඔක්කන්තියා සති නාමරූපං නාමරූප පච්චයා සළායතනං, සළායතන පච්චයා ඵස්සො, ඵස්ස පච්චයා වෙදනා, වෙදියමානස්ස ඛො පනාහං භික්ඛවෙ ඉදං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤාපෙමි අයං දුක්ඛසමුදයොති පඤ්ඤාපෙමි, අයං දුක්ඛ නිරොධොති පඤ්ඤාපෙමි, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති පඤ්ඤාපෙමි"** ඒකේ තේරුම ඔන්න ප්‍රකාශ කරනවා සංඝයා වහන්සේලාට "ඡන්නං භික්ඛවෙ ධාතූනං උපාදාය" ධාතු හය මොනවාද? ධාතු හය තමයි පඨවි, ආපො, තේජෝ, වායො, ආකාශ, විඤ්ඤාණ. මේ ධර්මය ගැන හුඟක් දන්නා ඇතැම් අයට මතක් වේවි, ධාතු විභංග සූත්‍රයේ[12] බුදුරජාණන් වහන්සේ ආරම්භ කරන්නේ 'ඡධාතුරෝ අයං භික්ඛු පුරිසො' මේ පුරුෂයා කියලා කියන්නේ ධාතු හයක සම්පිණ්ඩනයක්. පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො පමණක් නොවෙයි ආකාස විඤ්ඤාණ ද ඇතුළත්. එතකොට මේ සූත්‍රය බුදුරජාණන් වහන්සේ ආරම්භ කරන්නේ "ඡන්නං භික්ඛවේ ධාතූනං උපාදාය" කියන්නේ පින්වතුනි, ධාතු හයක් උපාදාන වශයෙන් ගෙන - ඒ මැරෙන්නට කලින් පුද්ගලයා තුළ ඒ උපාදානය තියෙනවා නම් - ඊළඟට කියන්නේ මොකක්ද "ගබ්භස්ස අවක්කන්ති හොති" ඒක හේතු කරගෙන ගර්භයකට බැස ගැනීමක් වෙනවා. එතකොට විඤ්ඤාණය එතැන කියවුනානේ. විඤ්ඤාණයයි නාම රූපයයි කථාවයි තාම යන්නේ. මේක බොහෝ දෙනා වරදවලා කියනවා මේකෙන් හෙළිවෙනවයි අර භව තුනේ පටිච්චසමුප්පාද විවරණය කියලා. නමුත් එහෙම පිටින්ම විරුද්ධයි මේක. මේ ධාතු හය ගන්නා තාක් දැඩිව, මේ ධාතු හය හිතෙන් මකා දාන්නේ නැත්නම්, අර ධාතු විභංග සූත්‍රයේ කියන ආකාරයට මකා නොදමනතාක්, සත්ත්වයා තුළින්, අන්න ගර්භයකට බැස

For free distribution only

ගත්තා. "ඔකකනතියා සති නාමරූපං" බැස ගත්තු නිසා නාමරූපයක් ඇති වෙනවා. නාමරූපය ප්‍රත්‍යය කරගෙන සළායතනයක් තියෙනවා. සළායතනය ප්‍රත්‍යය කරගෙන ස්පර්ශය තියෙනවා. ස්පර්ශය ප්‍රත්‍යය කරගෙන වේදනාව තියෙනවා. ඔන්න එතැනදීම අල්ලනවා චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මය. "වෙදියමානස්‍ස බො අහං" වේදනාව ඇති තැනැත්තාටයි "ඉදං දුක්ඛන්ති පඤ්ඤාපෙමි" ඒ පුද්ගලයා පිළිබඳ වේදනාව ඇති අවස්ථාවේ මේක දුකයි කියන කතාව එන්නේ. මේ දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී පටිපදාව කියන කථාව එන්නේ. ඔහොම චතුරාර්ය සත්‍යයට පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය සම්බන්ධ වෙනවා.

ඉතින් මේ තරම් වැදගත් පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය. මේකේ වැදගත්කම තව කියවෙච්ච තැන් කොතෙකුත් තියෙනවා. එක් අවස්ථාවක සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේම බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවක් ඇසුරෙන් ඒත්තු ගන්වන්න මේ වාක්‍යය කියනවා. "වුත්තං හෙතං භගවතා" භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මෙහෙම කියලා තියෙනවා. "යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති සො ධම්මං පස්සති[13] යො ධම්මං පස්සති සො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති', 'යමෙක් පටිච්චසමුප්පාදය දකී ද හේ ධර්මය දකී. යමෙක් ධර්මය දකී ද හේ පටිච්ච සමුප්පාදය දකී.' මේක ඇත්ත නම් කී දෙනෙක් ද ධර්මය දන්නේ. පටිච්චසමුප්පාදය දන්නේ නැතිව ධර්මය දන්නවා කියලා කියන්න බැහැ කියන එකයි මේකෙන් හෙළිවන්නේ බුද්ධ වචනයක් හැටියට.

ඒක නිසාම තමයි පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මහා ප්‍රබල දේශනාවක් තියෙනවා මේ පින්වතුන් මට සමාව දෙන්න ඕනෑ මම මේක පාලියෙන් කියනවාට. දැන් බොහෝ දෙනා කැමති නැහැ පාලි වචනයට. ඉංග්‍රීසි වචන තියෙනවා නම් හරිම කැමතියි. පාලි වචනය හරි අරුචියි හැම දෙනාටම. ඉංග්‍රීසි වචනයක් දැම්ම හැටියේ කවුරුත් හරි ආසයි කියවන්න. මොකද 'ශාස්ත්‍රීය' ගතියක් තියෙනවා. ඒ වුනත් මගේ පරණ ගතියට - උද්ධෘත පාඨ ඔක්කොම කියන්න තරම් මගේ කල්පනාවත් අඩුයි. ඒ තරම් ප්‍රබල ධර්ම කාරණාවක් මේක. පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳව තෝරන්නේ මෙහෙමයි. **'ජාති පච්චයා භික්ඛවෙ ජරා මරණං. උප්පාදා වා තථාගතානං අනුප්පාදා වා තථාගතානං ඨිතාව සා ධම්මධාතු ධම්මට්ඨිතතා ධම්මනියාමතා ඉදප්පච්චයතා. තං තථාගතො අභිසම්බුජ්ඣති. අභිසමෙති. අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අභිසමෙත්වා. ආචික්ඛති, දෙසෙති, පඤ්ඤපෙති. පට්ඨපෙති. විවරති විභජති උත්තානි කරොති පස්සථාති චාහ'**[14] ඔන්න ඒකේ තේරුම ඊළඟට කියමු. එක නිදර්ශනයයි

For free distribution only

බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉස්සරවෙලා දෙන්නේ. 'ජාති පච්චයා භික්ඛවෙ ජරා මරණං' උපත තියන නිසා ජරාමරණය. ඊළඟට ප්‍රකාශ කරනවා 'උප්පාදා වා තථාගතානං' තථාගතවරු උපදනේ හෝ වේවා, තථාගතවරු නූපදනේ හෝ වේවා, 'ඨිතාව සා ධාතු ධම්මට්ඨිතතා ධම්ම නියාමතා' ඒ ධර්ම ධාතුව, ඒ ධර්ම සථිතිතාව ධම්ම නියාමයතාව ඉදප්පච්චයතාව සිටියේමය. තං තථාගතො 'අභිසම්බුජ්ඣති' ඒ ධර්මතාව තථාගතතෙම අවබෝධ කරයි. වටහාගනී. අවබෝධ කරගෙන වටහාගෙන 'ආචික්ඛති' කියාදෙයි. 'දෙසෙති' දෙසයි. 'පඤ්ඤාපෙති' පනවයි. 'පට්ඨපෙති' පිහිටුවයි. 'විවරති' විවරණය කරයි. 'විභජති' විභාගකර දක්වයි. 'උත්තානීකරොති' පහත් කරලා, සරල කරලා දක්වයි. සරල කරලා දක්වලා අන්තිමට බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ 'පස්සථාතිචාහ' බලවු! යයි කියයි. **බලවු! යයි කියයි.**

එතකොට මේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ඒකයි. අර තරම් ගැඹුරු ධර්මයක්, අර නානාප්‍රකාර විධියට විභාග කරලා, විග්‍රහ කරලා, විවරණය කරලා, පහත් කරලා දක්වලා **'බලවු' යැයි කියන්නේ අප වැන්නවුන් සඳහා බව මතක තියා ගන්න.** එතකොට අන්න ඒ වගේ වටිනා ධර්මයක්.

ඒ වගේම පටිච්චසමුප්පාදයේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය ප්‍රකාශ වන තැනක් තියෙනවා ඔක්කොම නොකීවත් "අවිජ්ජා පච්චයා භික්ඛවෙ සංඛාරා. යා තත්‍ර, තථතා, අවිතථතා, අනඤ්ඤථතා, ඉදප්පච්චයතා, අයං වුච්චති භික්ඛවෙ පටිච්චසමුප්පාදො"[15]. ඔන්න පටිච්චසමුප්පාදය හඳුන්වන තවත් තැනක්. 'මහණෙනි අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යයෙනි සංස්කාර. ඒ දෙක අතර 'යා තත්‍ර තථතා' කියලා කියන්නේ ඒ දෙක අතර යම් එසේ බවක්. 'තථතා' කියලා කියන්නේ එසේ බවක්. 'අවිතථතා' කියලා කියන්නේ නොඑසේ නොවන බවක්. 'අනඤ්ඤථතා' කියන්නේ අන්සේ නොවන බවක්. 'ඉදප්පච්චයතා' කියලා කියන්නේ මෙය නිසා මෙය වන බවක්. මෙය නිසා මෙය වන බවක් ඇද්ද මේකයි පටිච්චසමුප්පාදය. ඔන්න තෝරපු හැටි, ඒක සනාතන ධර්මතාවක් බව, බුදුකෙනෙක් ඇතත්, නැතත් ලෝකයේ සනාතනව පවතින ධර්මතාවක් බව, බුදුරජාණන් වහන්සේ මහපුදුම විදිහට දේශනා කරලා කියෙනවා. සිංහ නාදයක් වගේ.

ඉතින් ඔය වගේ ධර්මයක් අපි කල්පනා කරන්ට ඕනෑ මේක අපිට තේරෙන්නේ නැහැ කියලා, අහක දාන්නේ නැතිව මේ ධර්මය තේරුම් ගත් කෙනයි මාර්ගඵල ආදිය ලබන්නේ. ඒක නිසා තමයි අර සුප්පබුද්ධකුට්ඨි රෝගියත් ඒ සෝවාන් වුනාට පස්සේ පටිච්චසමුප්පාදය තේරුම්ගත් බව

For free distribution only

හෙළිවෙන්නේ. දැන් කාලේ නම් සෝවාන් පුද්ගලයෙක් හඳුනාගන්න භාවනා මධ්‍යස්ථානයෙන් නිකුත් කරන සහතියක් අවශ්‍ය වෙනවා. ඉස්සර නම් එච්චර ඕනැ නැහැ. මෙන්න මේ පාඨයෙන් ඒ තැනැත්තාගේ ප්‍රත්‍යක්ෂය පෙන්නුම් කරනවා. **"යං කිංචි සමුදය ධම්මං - සබ්බං තං නිරෝධ ධම්මං"**[16] යම් තාක් දෙයක් හට ගන්නා ස්වභාවයක් ඇත් ද, ඒ හැම එකක් ම නිරුද්ධ වන ස්වභාවයක් ද ඇත්තේ ය. මේ ටික තේරුම් ගන්න පුළුවන් අර දෙකක් අතර. අපි කලින් දවසේ ප්‍රකාශ කළා මේ පින්වතුන්ට මතකයි. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාව කියන ධර්ම නියාමතාව වෙනමයි, ඒකේ නිදර්ශන වෙනමයි. ඒවා දැන් බොහෝ දෙනා පටලවාගෙන. එතකොට නිදර්ශන දෙකක් තුළ ගැබ් වෙනවා මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය. ඒකමයි මෙතෙන්දිත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ 'අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා' කියලා. අන්න අර ටික කිව්වා. එහෙම නැත්නම් 'ජාති පච්චයා ජරා මරණං' කියලා ඒ දෙක අතරේ තියෙනවා ධර්මතාව. ඒ ධර්මතාව දැකීමයි පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය දැකීම. අර දොළහම කටපාඩම් කරගෙන කීම නොවේ. ඒ ඔක්කොම පටලැවිලි තවත් වැඩිවෙනවා අර භව තුනකට කඩල දැමීමෙන්. මේ ධර්මය සන්දිට්ඨික ආකාලික බව කියලා තියෙද්දීත්. මේ ධර්මයේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය සන්දිට්ඨිකයි ආකාලිකයි. මෙලොව මේ ජීවිතයට අදාළවමයි මේ ප්‍රශ්නය දුක පිළිබඳ ප්‍රශ්නය විසඳුවේ. ආයෙ මේක අතීතයට දාලා අතීත අවිද්‍යා අතීතයේ කතන්තරයක් නෑ මෙතන. ඒ අවිද්‍යා කතන්තරයට වැටුනේ මොකද? ඒක අපි කලින් අවස්ථාවකත් ප්‍රකාශ කළා. අර බොහෝ දෙනා දූන් මේ උගතුන් පවා මහාපදාන සූත්‍රයේ, මහානිදාන සූත්‍රයේ ඒවායේ අඩුවක් පෙන්නුම් කරනවා. මොකද, අපිට පුරුදු අවිජ්ජා සංඛාරා දෙක නෑ නේ මෙතන. නැතුව නොවේ. **අන්න අර විඤ්ඤාණ නාමරූප දෙක පිළිබඳ යථාතත්ත්වය නොදැනීමමයි අවිජ්ජාව. ඒ නිසා මේ දෙක අතර වටරවුමේ යාමමයි සංස්කාර**. ඔන්න හිතාගන්න එතකොට අවිජ්ජා පච්චයා නොකීවා නොවේ. නියම **'මහා නිදානය'** විඤ්ඤාණයත් නාම රූපයත් අතරයි. අපි අර කිව්වා වගේ එන එන අය හැමෝම නොයෙකුත් හේතූන් නිසා එක එක යුගවල අහන ප්‍රශ්න තියෙනවා. හැමෝම එන්නේ විඤ්ඤාණයයි නාම රූපයයි ගැන අහන්න. නාමරූපය ගැන නම් දැන් කලාතුරකින්. බෙහෝ දෙනා විඤ්ඤාණය ගැනයි. මිය යනකොට වෙච්ච කතන්දර ඕවා තමයි අරගෙන එන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙච්චර ලස්සනට පටිච්චසමුපපාද ධර්මය පෙන්නුම් කරලා තියෙනවා. මෙතන කියෙන්නේ දිය සුළියක් පිළිබඳ කතන්තරයයි.

For free distribution only

එතකොට මෙන්න මේ තත්ත්වයෙන් මිදීම - දැන් අර ආරම්භ කළ ගාථාවේ ඍෂිවරයා කියූ රහතන් වහන්සේ පාතාලයෙන් එතෙරවුනා කියලා කියන්නේ මොකද? අපි කිව්ව නේ පාතාලය කියන්නේ ශාරීරික දුක්ඛ වේදනා. මේ ශාරීරික දුක්ඛ වේදනා තමයි දුකේ තියෙන ලොකුම ගැඹුරුම මිදෙන්න බැරි විදියේ තත්ත්වය. නමුත් රහතන් වහන්සේලා එයිනුත් මිදුනු බව අර අපි කලින් අවස්ථාවේ පෙන්නුවා. අර දබ්බමල්ලපුත්ත මහ රහතන් වහන්සේ රහත්වුන අවස්ථාවේ තමාගේ ශරීරයට ගිනි දල්වා ගත්තා. ඒක දිවි නසා ගැනීමක් නොවේ නේ? ඒ හිත අන්න අර අර්හත් ඵල සමාපත්තියට වැදුනාට පස්සේ - ඒ ජීවමාන රහතන් වහන්සේ අපි නොයෙකුත් අවස්ථාවල පෙන්නලා තියෙනවා අර්හත්ඵල සමාපත්තියේ විශේෂත්වය තියෙන්නේ වේදනාවෙනුත් මිදුනා. සාමාන්‍ය කියමනක් තියෙනවා කවුරුත් දන්නවා නිවන කියන්නේ **'අවෙදයිත සුඛයක්'** කියලා. කවුරුත් වගේ දන්නවා. ඒ වගේම ඇතැම් අවස්ථාවල ඔය සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේගෙනුත් අහලා තියෙනවා 'මේ මොකක්ද ඇවැත්නි මේක සැපයයි කියන්නේ? යම් තැනක වේදනාවක් නැත්නම් මේකෙ ඇති සැපය මොකක්ද? සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා **'වේදනාවක් නැතිකමම තමයි මෙතැන ඇති සැපත'**[17] මොකද, සැප වේදනාවයි දුක් වේදනාවයි නොදුක් නොසුව වේදනාවයි කියන ඒ සියල්ලම දුකක්. ඉතින් ඔන්න ඒ විදියේ තත්ත්වයක් මේ ධර්මයේ දක්වන්නේ. පාතාලයෙන් එතෙරවුනා කියන්නේ අන්න අර අර්හත් තත්ත්වයයි. ඒක තුළ, ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂයේ වටිනාකම මොකක්ද, එබඳු ඒ සිතෙහි - ඒ ටික මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා - ඒ සිත හඳුන්වන්නේ අනිමිත්ත, අප්පණිහිත, සුඤ්ඤත කියලා. එහෙම නැත්නම් අප්පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණය කියලත් කියනවා. දැන් අර විඤ්ඤාණයේ ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ගැන කතා කෙරුනා නේ. විඤ්ඤාණය මවු කුසක ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ලබනවා. ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ලැබුවාට පස්සේ තමයි පුද්ගලයා හැටියට ගන්න පුළුවන්. නමුත් ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබන තත්ත්වයට විඤ්ඤාණය පත් කර ගැනීම තමා මේ ශාසනයේ ඒ උතුම්ම ඉලක්කය. විමුක්තිය. හිත එයින් මුදා ගැනීම තුළින්.

ඒක නොයෙකුත් ආකාරයෙන් නොයෙකුත් සූත්‍රවල සඳහන් වෙනවා. දැන් ධාතු විභංග සූත්‍රයේ මේ ධාතු හයේ කථාව කිව්ව නිසා - ධාතු විභංග සූත්‍රයේ[18] මේ ධාතු හය මකා හැරීමක්. 'විරාජිතා' කියන්නේ මකා හැරියා. මකා හරින්නේ කෙහොමද? මේ ධාතු හැදිලා තියෙන්නේ අර මැනීම තුළින්. අපි ඔය ධාතු කර්මස්ථාන පිළිබඳ යම් යම් ලියකියවිලිවල ඒවායේ පෙන්නුම් කරල තියෙනවා සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේගේ දේශනා

For free distribution only

ආශ්‍රයෙන් පඨවි, ආපො, තේජෝ, වායෝ කියන ඒවා අපේ හිතේ ඇදිලා තියෙන්නේ අන්න අර කියාපු මේ සවිඤ්ඤාණක සත්ත්වයාට ලැබෙන නාමරූප ආශ්‍රයෙන් ලැබෙන ප්‍රත්‍යක්‍ෂය තුළිනුයි මේවා ගොඩනැගිලා තියෙන්නේ. මේ මැනීමක් කොටින්ම. එතකොට මේ මැනීම නැති කරන්න අන්න සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරනවා මෙතන තියෙන්නෙත් පඨවි ධාතුව, කෙස් ලොම්, නිය දත් ආදිය නියෝජනය කරන්නෙත් පඨවි ධාතුව. බාහිරව තියෙන්නේ පඨවි ධාතුව. දෙකම එකයි. බාහිර පඨවි ධාතුව ලොකුයි. ඒ වගේම ආපො, තේජෝ, වායෝ ඔය විධියට මේ ශරීරය තුළ තිබෙන ඒ ධාතු ඒවා සමඟ බාහිර ලෝකයත් සමඟ සමාන කිරීම තුළින් යම් අවස්ථාවක අර ධාතුන්ගෙන් සිත මුදාගන්න පුළුවන් වෙනවා. ඒක තමයි ඒ ඇල්ම, ඒ ආසාව, නැතිවුන අවස්ථාවේ සිත ඒ ධාතු සංඥාවෙන් මිදුනා. එහෙම මිදිච්ච හිතයි නැවත අර කියපු මවු කුසක උත්පත්තිය නොලබන්නේ. මොකද ඒවා තියෙන තාක්- ඒක නේ අර කිව්වේ 'ජන්නං ධාතුනං උපාදාය' ධාතු හය ග්‍රහණය කරගෙන සිටින තාක් -අන්න මව් කුසක උපතක් ගැන කථා කරන්න පුළුවන්. දෙකක් අතර කරකැවීමයි අන්තිමට කෙරෙන්නේ.

ඉතින් ඒක නේ අපි කලින් අවස්ථාවක කිව්වේ- **දියසුළියක්.** දිය සුළියක් හඳුනාගන්න පුළුවන් වෙන්නේ, දියසුළියක් හඳුනාගන්නේ අර වට්ටයක් තියෙනකන් නේ. මහ මූදේ 'අන්න අතනයි' කියලා අත දික් කළාට කොතැනද කියලා කියන්න බැහැ නේ දියසුළියක් නැතිනම්. දියසුළියක් ඇති තැන තමයි 'අතන' කියලා පෙන්නුම් කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ වගේ හිතාගන්න මේ සත්ත්වයා කියන ඒ එක එකක්ම දියසුළි. මේ සංසාරයේ දියසුළි. එතකොට මෙන්න මේ දියසුළි ඒවා යම් අවස්ථාවක -කලින් දේශනයෙන් අපි පෙන්නුවා. අර දියසුළිය නැතිවෙන විධිය. දියසුළියක් ඇතිවන හැටි අපි ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා නේ. ඒ විධියට මේ සත්ත්වයා ඒ දියසුළිය අපි අනික් පැත්තකින් කියනවා නම් ඒක තේරුම් කරන්න පුළුවන්. දැන් මේ පින්වතුන් දන්නවා ඔය දැනට ව්‍යවහාරයේ පවතිනවා ශරීරය පිළිබඳව උපාදින්න කියන වචනයක්. 'උපාදින්න කය' උපාදින්න කය කියන එක නොයෙකුත් නොයෙකුත් ආකාරයට උගතුන් විවරණය කළත් අපට හිතාගන්න තියෙන්නේ මරණ අවස්ථාවේ දී ග්‍රහණය කළ - පළමුවෙන්ම ග්‍රහණය කළ - ටික තමයි අපි මේ රැකගන්න බලන්නේ. මව්කුසේ අර මඩ පැල්ලම තුළින් ඒ අල්ලගත්තු ග්‍රහණය නේද අපි මේ ගර්භය කියලා කියන්නේ. ගර්භය කියලා කියන්නේ අම්මගේ හපන්කමක් නොවේ. දරුවගේ හපන්කම තමයි එතන තියෙන්නේ.

For free distribution only

අම්මගේ හපන්කමත් තියෙනවා. ඉතින් අර ඒ පැත්තෙන් ඒ දරුවගේ හපන්කම. කෙසේ හෝ වේවා ඒ මෝහය තුළින් ඒ ග්‍රහණය නිසා ඒ අම්මගේ රුධිරය ඒවත් උරාගෙන මේ ගර්භය කියන මේක වැඩිලා අන්තිමට අර කිව්ව 'රත්තරන් පැටියෙක්' උපදිනවා. නමුත් අන්න ඒ දිය සුළියක්. එතකොට ඒ කියන ග්‍රහණය ඇතිවුණේ අන්න අර දෙකක් නිසානේ. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් නිසා. එතකොට සත්ත්වයා කියලා කියන්නේ මේ සංසාර මුහුදේ තියෙන අර කියාපු දියසුළි. අර විධියේ දියසුළි. උපාදින්න ශරීරය නියෝජනය කරන්නේ බාහිර ඒ මහාභූත ධර්මයන් තුළින් තමන් ග්‍රහණය කර ගත්තු ටිකයි. ඒක රැකගන්න නේ මේ අපි කොච්චරවත් බලන්නෙ. ඉතින් අපි මේ ශරීරය ඇතුලේ තියෙන වා පිත් සෙම් කෝප ආදිය එහෙම ඇතිවෙන්නේ මේ උපාදින්නය නිසා.

ඊළඟට අර කිව්වා වගේ පදික වේදිකාවේ යනකොට අනිත් එක්කෙනා එක්ක ගැටිලා පොලිසි යන්නේ ඒ ඔක්කොම වෙන්නේ මේ ටික නිසා නේ. මේක ග්‍රහණය කරලා. ඒක නිසා සවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ තියෙන මේ භයානකම තත්ත්වය තමයි ඕක. ඒක ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ඔය පාතාලයේ දුක් වේදනා විඳිමින්. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ ආනන්ද මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය නොදැනීම තුළිනුයි මේ ලෝක සත්ත්වයා අවුල් වුනු නූල් බෝලයක්, අවුල්වුනු හුවැටියක් වගේ මේක අවුල් කරගෙන සංසාරයේ අවුලෙන් අවුලට යමින් තවදුරටත් යන්නේ.

මේක බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්න විසඳුවා. මේ අවුල විසඳුවා. කොහොමද? පෙන්නලා දුන්නා. මේ ස්පර්ශය කියන එකේ දෙපැත්තක් තියෙනවා. අධිවචන සම්ඵස්ස, පටිඝ සම්ඵස්ස කියලා. නාමයයි රූපයයි කියලා දෙකක් තියෙනවා ස්පර්ශය හා සම්බන්ධ වුනු. ඊළඟට අනික් අතට විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර දෙකක් තියෙනවා. අන්තිමට පෙන්නුවා 'විඤ්ඤාණය අනිදස්සන' කර ගන්න හැටි. අපි මීට කලින් දේශනාවල සැහෙන්න කියලා තියෙනවා විඤ්ඤාණයේ වැටෙන ඡායාවක් වගේ නාමරූපය කියලා කියන්නේ. වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර තුළින්. දැන් අර අන්ධයා ගිහිල්ලා අරකේ හැප්පුනාම හිම කැටයක ඒ ගන්න සංඥාව වගේ. ලෝකයා ඒක උපකාර කරගෙන ඒක තුළින් ලෝභ, දෝස, මෝහ ආදිය උපදවා ගන්නවා. ඒ ගැටීම තුළින්. ඊළඟට ඒක තුළින් තව තවත් අර නූල් බෝලය අවුල් වෙනවා. අතීතයෙන් ආපු කර්මවේග නිසා හට ගත්තු මේ ශරීරය ඊළඟට ඒක උපකාර කරගෙන ඒක රැක ගැනීම සඳහා අර විධියට පස්පව් කරමින් ලෝකයත් එක්ක නානා

For free distribution only

විධියේ කලිකලහ කර ගනිමින් කෙලෙස් රැස් කරමින් නැවත නැවත අර දිය සුළිය තවදුරටත් ගෙන යනවා. නමුත් රහතන් වහන්සේලා කළේ මොකක්ද? අන්න අර ප්‍රඥාව තුළින් - ඒකයි මෙතන වැදගත් දේ- '**පඤ්ඤාවචරං**'[19] කියලා වචනයක් තියෙනවා. ප්‍රඥාවේ කෙළවර එතනයි. ප්‍රඥාවට දැක ගන්න පුළුවන් තැන ඔතැනයි. මොකක්ද විඤ්ඤාණයත් නාම රූපයත් අතර තියෙන මේ සම්බන්ධතාව. ඒක හරියාකාරව තේරුම් ගත්තා නම් ඒක තේරුම් අරගෙන යම් අවස්ථාවක අර බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වපු ප්‍රතිපදාව තුළින් පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන ඒ මහා භූත ධර්මයන්ගෙනුත් වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන ධර්මයන්ගෙනුත් ඒවායිනුත් සිත මුදා ගත්තා නම් යම් අවස්ථාවක, අන්න එතකොට ඒ විමුක්ත තත්ත්වය තමයි අපි පෙන්නුම් කළේ ගිය පැරෙත්. ඔය 'අනිදස්සන විඤ්ඤාණ' 'අප්පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණ' ආදී වශයෙන් දක්වන්නෙ එතැනයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නන්නෙ මේ භවයේ කෙළවර.

එතකොට භවය කියලා කියන්නේ අන්න අර විධියේ මේ ලෝකයා හිතන විධියේ තැනක් නොවේ. මේක උපාදානය නිසා පවතින්නක්. මේ භව තත්ත්වයට තව වචනයක් යොදල තියෙනවා 'ඉත්ථත්ත'[19] කියලා. 'ඉත්ථත්ත' කියලා කියනවා. ඒකත් බොහෝ දෙනාට තේරුම් ගන්න බැරි දෙයක්. ඉත්ථත්ත කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, 'ඉත්ථං' කියලා කියන්නේ 'මෙසේ'. 'ඉත්ථත්ත' කියලා කියන්නේ 'මෙසේ බව'. එතකොට මේ පැවැත්ම කියලා කියන්නේ මහ පුදුම ගැටුමක්. අර කිව්වා වගේ **දෙකක් අතර ගැටුමක්. 'මෙසේ බවත්' 'අන්සේ බවත්' අතර.** යමක් දෙයක් බවට පත්වුනාට පස්සේ ඒකට අපි 'මෙසේ බව' කියලා කියනවා. හැබැයි නිරන්තරයෙන්ම ඒක 'අන්සේ බවට' පරිවර්තනය වෙනවා. ඕක තමා 'ඉත්ථභාව අඤ්ඤථාභාව'. ඒක අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා

> **තණ්හාදුතියො පුරිසො - දීඝමද්ධාන සංසරං**
> **ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං - සංසාරං නාතිවත්තති.**[20]

කියලා ඔය ද්වයතානුපස්සනා සූත්‍රයේ මේ තණ්හාව දෙවැන්නා කරගෙන යන මේ සාමාන්‍ය ලෝකයා, පෘථග්ජන ලෝකයා, දීර්ඝ කාලයක් සංසාරයේ සැරිසරනවා. ඒ තැනැත්තා ඉත්ථභාව අඤ්ඤථාභාව කියලා කියන මේ දෙකෙන් මිදෙන්නේ නැහැ. 'ඉත්ථභාව' කියලා- මේ තත්ත්වය කියලා- ගත්තු හැටියේ මොහොතක් පාසා අඤ්ඤථාභාවයට පත් වෙනවා. අනිත්‍යතා කියලා කියන්නේ ඒකයි. අනිත්‍යතාව කියලා කියන්නේ ඒ යම්

For free distribution only

ස්ථාවරයක් ගන්නවා. මේක තමයි මගේ තත්ත්වය. මේකයි මගේ තත්ත්වය කියලා ගත්තු හැටියෙම ඒක ඊළඟට ලෝක ස්වභාවය අනුව අනිත්‍යතා ධර්මය තුළින් ඒක වෙනස් වෙනවා. ඔන්න ඔය දෙක අතරෙයි එතකොට පැවැත්මක් තියෙන්නේ. මේ ඉත්ථභාවය රැක ගැනීමටත්, අඤ්ඤථාභාවය වැළැක්වීමටත් ගන්නා නිෂ්ඵල ප්‍රයත්නය බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා. මෙන්න මේ ඉත්ථත්වයට හේතුවන මේ දියසුළිය. මේ දියසුළිය ක්‍රියාත්මක වන බලවේග මොනවාද? අන්න ඊළඟට කෙටියෙන් ගත්තොත් ඒක තමයි අවිද්‍යාව හා තණ්හාව කියලා ගන්න පුළුවන්- අවිජ්ජා තණ්හා.

තවත් විධියකින් ගත්තොත් අර කියාපු විපල්ලාස ධර්ම හතර[21]. දැන් අපි දිය සුළිය ගැන කිව්වේ ලෝක ස්වභාවය අනිත්‍යයි. නමුත් 'අනිච්චෙ නිච්චසඤ්ඤා' අනිත්‍යය නිත්‍ය හැටියට සලකනවා. අශුභ දේ ශුභ හැටියට සලකනවා. දුක් සහිත දේ සැප හැටියට සලකනවා. තමාගේ නොවන අනාත්ම දේ ආත්ම හැටියට සලකනවා. ඔය කියාපු විපල්ලාස ධර්ම නිසා තමයි ඔය දියසුළියෙ පැවැත්මක් තියෙන්නේ. එතකොට යම් අවස්ථාවක අන්න ධර්ම මාර්ගයේ, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ, ගමන් කරලා අර කියාපු සමථයෙන් සමාධියක් ලබාගෙන ත්‍රිලක්ෂණය- අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම කියන ත්‍රිලක්ෂණය- වඩා ඒක සන්තානය තුළ දියුණු කරලා යම් අවස්ථාවක විදර්ශනා ඥාන තුළින් මේ භවය ගැන කලකිරිලා- පංච උපාදනස්කන්ධය ගැන කලකිරෙන්නේ නැතිව මෙයින් මිදෙන්න බැහැ. ඒ වගේ අන්න යම් අවස්ථාවක හිත මුදාගත්තා නම් ඒ අවස්ථාවෙ තමයි අර කියූ විමුක්තියට, අනිදස්සන තත්ත්වයට හිත පත්වන්නේ. ඒක තුළින් උන්වහන්සේලා ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගන්නවා භවය මෙතැනින් කෙළවරයි කියලා. **භවය මෙතැනම කෙළවරයි කියලා.** ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය නිසාම ඉපදීමට සුදුසුකමක් නැහැ. අපි කියමු 'සුදුසුකමක්' නැහැ. ඒ අර නාමරූපය ගිලිහිලා. ඒකනේ අතනදී කිව්වේ **'ආනන්ද යම් හේතුවක් නිසා යම් විධියකින් විඤ්ඤාණයේ නාමරූපය ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නොලබයි නම් එහෙනම් නැවත ජාති, ජරා, මරණ ආදියක් පෙන්වාලිය හැකිද?' 'නැතමය ස්වාමීනි'**

ඔන්න එතකොට මේ පින්වතුන් සලකාගන්න අද මේ කිව්වේ ඉතාමත්ම වටිනා සූත්‍රයක් කියලා හිතාගන්න. මහා නිදාන සූත්‍රය විශේෂයෙන්ම. ඒකට මූලික හැටියටයි අපි ඒකමූල සූත්‍රය පෙන්නුවේ. එතකොට මේ කාරණා මේ පින්වතුන් ප්‍රායෝගික වශයෙන් මේවා අත්දකින තාක් මේවා උගතුන්ගේ ඒවා හැටියට සළකන්නේ නැතිව, තමන් මේ ධර්ම මාර්ගය-

For free distribution only

අර කිච්ච චතුරාර්ය සත්‍යය අවබෝධය සඳහා මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය පාවිච්චි කරන හැටියට අපි මේ පින්වතුන්ට මතක් කරනවා.

අද දින මේ පින්වතුන් වෙනදා වගේ සෑහෙන පිරිසක් පෝය අටසිල් සමාදන් වුනා. අනික් අයත් යම් සීලයක් උඩ ඉඳගෙන නිවනට උපකාර වන ධර්ම දේශනාවක් මේ අවස්ථාවේ ඇසුවා. එතකොට ඒක උපකාර කරගෙන මේ පින්වතුන් ද උත්සාහවත්ව තමන් කරන බණ භාවනා සාර්ථක කර ගැනීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් උත්තම තත්ත්වයන්ට මේ ජීවිතයේම පැමිණීමට මේ කුසල ශක්තියත් - මේ ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසලශක්තියත් - හේතු වාසනා වේවා කියා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. එසේම අවීචියේ සිට අකනිටාව දක්වා යම්තාක් සත්ත්වකෙනෙක් මේ ධර්ම දේශනාමය, ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසලයක් අනුමෝදන්වීමට කැමති නම්, ඒ අනුමෝදන්වීම තුළින් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමා මහ නිවන් සාක්ෂාත් කරගනිත්වා කියා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

එත්තාවතා ච අම්හෙහි ....

For free distribution only

පාදක සටහන්

1. එක මූල සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 58 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
2. පාතාල සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 4, 392 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 16)
3. සමුද්ද සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 4, 312 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 16)
4. මාරධීතු සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 230 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
5. දුතිය සමුද්ද සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 4, 314 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 16)
6. සලල සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 4, 396 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 16)
7. ඵස්ස මූලක සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 4, 410 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 16)
8. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 80-109 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
9. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 2-79 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
10. බ්‍රහ්මජාල සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 1, 72-74 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 7)
11. තිත්ථායතන සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 1, 316 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 18)
12. ධාතුවිභංග සූත්‍රය - මජ්ඣිම නිකාය - 3, 498 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 12)
13. මහාහත්ථිපදොපම සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 460 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
14. පච්චය සූත්‍රය, සංයුත්ත සූත්‍රය - 2, 40 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
15. පච්චය සූත්‍රය, සංයුත්ත සූත්‍රය - 2, 40 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
16. ධම්මචක්කප්පවත්තන සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 5 (2), 274 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 17 (2))
17. නිබ්බාන සුඛ සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 5, 476 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 22)
18. ධාතු විභංග සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 3, 500-502 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 12)
19. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 80 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
20. ද්වයතානුපස්සනා සූත්‍රය, සුත්ත නිපාතය, 232 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
21. විපල්ලාස සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 2, 100 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 19)

For free distribution only

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 186)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

අන්තොජටා බහි ජටා
ජටාය ජටිතා පජා
තං තං ගොතම පුච්ඡාමි
කො ඉමං විජටයෙ ජටං

සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤො
චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං
ආතාපි නිපකො භික්ඛු
සො ඉමං විජටයෙ ජටං

යෙසං රාගො ච දොසො ච
අවිජ්ජා ච විරාජිතා
ඛීණාසවා අරහන්තො
තෙසං විජටිතා ජටා

යත්ථ නාමං ච රූපං ච
අසෙසං උපරුජ්ඣති
පටිඝං රූප සඤ්ඤා ච
එත්ථ සා ඡිජ්ජතෙ ජටා

(සංයුත්ත නිකාය - ජටා සූත්‍රය)[1]

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

මේ සත්ත්ව ප්‍රජාව අවුල් වූ නූල් බෝලයක් වගේ අවුලෙන් අවුලට පත්වෙලා මේ සංසාරයෙන් මිදෙන්න බැරිව නැවත නැවතත් අපායවල දුගතිවල උපදින්නේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අවබෝධ කර ගැනීමට නොහැකි වීමෙන් බව තිලෝගුරු සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ මහා

නිදාන සූත්‍රයේ[2] දී ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට වදාළා. ගියවර දේශනයේදී අපි මේ පින්වතුන්ට පෙන්නුම් කරලා දුන්නා නාමයත් රූපයත් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් සම්බන්ධ වෙලා තියෙන හැටිත් ඒ මහා නිදාන සූත්‍රය ආශ්‍රයෙන්. ඒ වගේම නාම රූපයත් විඤ්ඤාණයත් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් එකිනෙක සම්බන්ධ වී තිබෙන හැටිත්. ඒ විග්‍රහ මාර්ගය තවදුරටත් ඉදිරියට ගෙනියන්න උපකාර වන අන්දමේ ප්‍රස්තාවනාවක් වගේ ගාථා හතරකුයි අද අපි මාතෘකාව හැටියට තෝරා ගත්තේ.

පළමුවෙන්ම අපි මේ ගාථාවල අර්ථය තේරුම් ගන්න බලමු. මේ ගාථා දකින්න ලැබෙන්නේ සංයුත්තනිකායේ සගාථක වග්ගයේ දේවතා සංයුත්තයේ. එක්තරා දේවතාවක් බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් අහන ප්‍රශ්නය තමයි පළමුවෙනි ගාථාවේ තියෙන්නේ. ඊළඟ ගාථා තුනේ තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊට දුන්න පිළිතුරුයි. එතකොට ඒ ගාථාවල අර්ථය අපි සාමාන්‍යයෙන් සලකනවා නම් මෙහෙම ගන්න පුළුවන්.

අන්තො ජටා බහි ජටා
ජටාය ජටිතා පජා

ඇතුළතිනුත් වෙළුමක්. පිටතිනුත් වෙළුමක්. මේ ප්‍රජාව දෙයාකාර වෙළුමකින් වෙළිලයි ඉන්නේ.

තං තං ගොතම පුච්ඡාමි
කො ඉමං විජටයෙ ජටං

භවත් ගෞතමයන් වහන්සේගෙන් මම මේ කාරණය අහනවා. කවුද මේ වෙළුමේ වෙළුම් අරින්නේ? ඔන්න දේවතාවා ඇසූ ප්‍රශ්නය. බුදුරජාණන් වහන්සේ පළමුවැනි ගාථාවෙන් දෙන පිළිතුර මෙහෙමයි.

සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤො
චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං

ප්‍රඥාවන්ත මනුෂ්‍යයා ශීලයෙහි පිහිටලා- චිත්ත කියන්නේ සමාධිය- සිතත් ප්‍රඥාවත් වඩන්නේ.

ආතාපී නිපකො භික්ඛු
සො ඉමං විජටයෙ ජටං

කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්ත දක්ෂ භික්ෂුවයි ඒ ජටාව, ඒ වෙළුම වෙළුම් හරින්නේ. ඊළඟට තවදුරටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා.

යෙසං රාගො ච දොසො ච
අවිජ්ජා ච විරාජිතා
ඛීණාසවා අරහන්තො
තෙසං විජටිතා ජටා

යම් කෙනෙකු තුළ 'රාගො ච දොසො ච' රාගයත් ද්වේෂයත් 'අවිජ්ජා ච' අවිද්‍යාවත් මකා දමන ලද්දේ ද, 'ඛීණාසවා අරහන්තො' ක්ෂීණාශ්‍රව වූ රහතන් වහන්සේලා තුළයි, 'තෙසං විජටිතා ජටා' මේ අවුල වෙළුම් ඇරලා තියෙන්නේ. ඔන්න හතරවෙනි ගාථාව.

යත්ථ නාමං ච රූපං ච
අසෙසං උපරුජ්ඣති
පටිඝං රූප සඤ්ඤා ච
එත්ථ සා ඡිජ්ජතෙ ජටා

යම් තැනක නාමයත්, රූපයත්, පටිඝයත්, රූප සඤ්ඤාවත් සම්පූර්ණයෙන්ම වළක්වාලනු ලැබේද, මෙතනයි ඒ ජටාව සිදිනු ලබන්නේ. ඔන්න එතකොට ගාථාවල සාමාන්‍ය අර්ථය.

ඉතින් මේ ගාථා හතර අතුරෙන් මුල් ගාථා දෙක බොහෝ දෙනා දන්නවත් ඇති. මොකද ඔය විශුද්ධි මාර්ගයේ ඒ බුද්ධඝෝෂ අටුවාචාරීන් වහන්සේ විශුද්ධි මාර්ගයට පාදක කරගෙන තියෙන්නේ අර මුල් ගාථා දෙකයි. නමුත් අපට පෙනෙන හැටියට මේකෙ තියන අගම ගාථාව තමයි වටිනාම ගැඹුරුම ගාථාව. ඉතින් අපි පසුගිය දේශනයේ දී ඒ මහා නිදාන සූත්‍රය[3] ආශ්‍රයෙන් මේ පින්වතුන්ට පැහැදිලි කළා නාමයෙන් කෙරෙන හැඳින්වීම තුළින් රූපයට අධිවචන සම්ඵස්සයක් සැලසෙන බවත් රූපයෙන් ලැබෙන ගැටීම තුළින් නාමයට පටිඝ සම්ඵස්සයක් සැලසෙන බවත්. මේ දෙක එකතු වෙලයි ස්පර්ශය හැදෙන්නේ කියන ඒ කාරණය අපි ගියවර දේශනයේදී ප්‍රකාශ කළා.

ඉතින් කොටින්ම මේ නාමයත් රූපයත් ඒවාට අදාළ ආකාර, නිමිති, ලක්ෂණවලින් වෙළුමක් වගේ බැඳිලා තියෙනවා. ඕක තමා අපට පෙනෙන හැටියට 'අන්තො ජටා'. ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නා දුන්නා

For free distribution only

නාම රූපයත්, විඤ්ඤාණයත් අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් බැඳිලා පවතිනවා. ඕක තමයි 'බහිජටා.' නමුත් අපි මෙහෙම තේරුවට මොකද, බුද්ධඝෝෂ අටුවාචාරීන් වහන්සේ මේ සංයුත්ත සඟියේ ජටා සූත්‍රයට අටුවාව දෙන්නේ මෙහෙමයි. උන්වහන්සේ කියන්නේ ජටා කියල කියන්නේ තණ්හාවයි. 'අනෙතා ජටා' කියන්නේ තමන්ගේ පරිෂ්කාරවලට තියෙන තණ්හාව. 'බහිජටා' කියන්නේ අනුන්ගේ පරිෂ්කාරවලට තියෙන තණ්හාව. තවත් විධියකට තෝරනවා තමන්ගේ ආත්මභාවය, මේ ශරීරය, මේ ශරීරයට තියෙන තණ්හාව ආශාව තමයි 'අනෙතා ජටා'. අනුන්ගේ ශරීරවලට කියෙන ඇල්ම, අනුන්ගේ ආත්මභාවයන්ට තියෙන තණ්හාව- බහිජටාව. තවත් තේරුමක් දෙනවා. ආධ්‍යාත්මික ආයතන හය කියල කියන ඇස, කණ, නාසය, දිව, කය, මන කියන ආයතන හය, අනෙතා ජටා. බහි ජටාව ඒවාට තියෙන අරමුණු. රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ඵොට්ඨබ්බ, ධම්ම. ඔන්න බහිජටාව තෝරන හැටි බුද්ධඝෝෂ හාමුදුරුවෝ.

ඊළඟට නාමය කියන එක තෝරන්නේ උන්වහන්සේ නාමය කියලා කියන්නේ වේදනා, සඤ්ඤා සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන හතර ස්කන්ධයයි. අපි ගියවර මේ පින්වතුන්ට ඇඟිලි ගනිත්න සළස්වලා අමතක නොවන හැටියට බුද්ධ වචනය හිතට කාවැද්දුවා. නාම කියන්නේ - එතනට විඤ්ඤාණය අයිති නැහැ. වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන ධර්ම පහ බව. නමුත් බලන්න ඉතින් අටුවා සම්ප්‍රදාය තුළ කවුරුත් කියන්නේ නාමය කියලා කියන්නේ අර ස්කන්ධ හතර. ඒක එහෙම පිටින්ම වැරදියි. මොකද විඤ්ඤාණය කිසිසේත්ම නාමයට ඇතුල් කරන්න බැහැ. ඉතින් එහෙම නාමය තෝරලා ඔන්න ඊළඟට සඤ්ඤා කියන එත තෝරන්නේ අටුවාචාරීන් වහන්සේ මෙහෙමයි. පටිඝ සඤ්ඤා කියන එකෙන් කාම භවය හැඟෙනවාය. රූපසඤ්ඤා කියන එකෙන් රූප භවය හැඟෙනවාය. ඒ දෙක කිව්වාම අරූප භවයත් නිකම්ම කියවුනා වෙනවාය. ඔන්න පටිසං රූප සඤ්ඤා තෝරපු හැටි. ඊළඟට ජටාව කපා දමනු ලබන්නේ කොතනද කියන එක. නිවනට 'ආවාම' **නිවනට ආවාම** - ඒ වෙළුම කපා දමනවාය. ඔච්චරයි අටුවාවේ තියෙන්නේ. නමුත් අපට පෙනෙනවා මේ පටිසං රූප සඤ්ඤා කියන වචනවලින්මත් පෙනෙනවා - මේ පටිසං රූප සඤ්ඤා, වචන සඳහන් වීමෙන්ම පේනවා - මේ ජටා කතාව තේරුම් ගන්න ඕනෑ මහා නිදාන සූත්‍රය ආශ්‍රයෙන් කියලා.

ඉතින් අද දවසේ පැමිණිලා ඇති එදා ආවේ නැති අය. දැන් ඉදිරියට මම ප්‍රකාශ කරන්න යන කාරණා තේරුම් ගැනීම පහසු වීමටත් ඒ අලුතින් ආ අයට, ගියවර ඇවිල්ලා හිටි අයගේ ඒ අවබෝධයේ යම්

For free distribution only

අඩුපාඩුකම් තියෙනවා නම් ඒවා සම්පූර්ණ වීමටත්, නැවත මතක් කර ගැනීම් වශයෙන් මම බලාපොරොත්තු වෙනවා - අර මහා නිදාන සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඒ දේශනා කළ ආකාරයත් ආශ්චර්යවත්. ඒ කියන්නේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා කියනවා, මේ පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය බොහොම ගැඹුරුයි වගේ පෙනෙනවා. ඒ වුනත් මට සරල යි. බැලූ බැල්මට බොහොම ලේසියි කියලා. එතකොට තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ "නෑ, නෑ, ආනන්ද එහෙම කියන්න එපා මේක ගැඹුරුයි. පෙනුමටත් ගැඹුරුයි."[3] කියලා. ඔන්න ඊළඟට තමයි පියවරෙන් පියවරට දක්ෂ ගුරුවරයෙක් වගේ දැන් දක්ෂ ගුරුවරයෙක් ගෝලයගෙන් ගන්නේ - ගෝලයා ලෑස්ති වෙලා ඉන්නේ ගුරුවරයා කියන එකට 'එහෙයි, එහෙයි' කියන්නයි. නමුත් බලන්න කොච්චර දක්ෂ ද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ ප්‍රශ්නෝත්තර ක්‍රමය සකස් කරලා තියෙන්නේ දිගටම ප්‍රශ්න උත්තර යන්නේ. ගෝලයාට "නැතමය ස්වාමීනී" කියන හැටියට. නැහැ කියලා කියන්න වෙන විධියට. එතන ගෝලයාට හිතන්න පෙළඹෙන හැටියට. ඒ ප්‍රශ්නෝත්තර ක්‍රමය තුළින් අපි ඇතැම් තැනක මේ පින්වතුන්ට දිගින් දිගට කියන්න ගියාම මහා අවුල් වෙනවා. අර පොත කියවනවා වගේ නොවේ. ඒ නිසා අර නාමයත් රූපයත් අතර අන්‍යෝන්‍ය සම්බන්ධතාව දක්වපු හැටි ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කතා මාර්ගයෙන් ටිකකට ඉවත් වෙලා ඒක සම්පිණ්ඩනය කරලා දැක්වුවා එදා වගන්ති හතරකින්.

ඒ හතර තේරුම් ගන්න බලන්න ඉස්සරවෙලාම. අපි හඳුන්වලා දෙමු අර අටුවාව කිව්වා වගේ නාමය කියන්නේ අර ස්කන්ධ හතර නොවේ. ආයි මතක් කර ගන්න. වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර බව. රූපය කියලා කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම රූප සංඥාවයි. එතනදී ඊට යටින් තියෙන්නේ පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන තනිව හිටින්න බැරි, තනිව හඳුනාගන්න බැරි, මහා භූත ධර්මයන්. නාම ධර්මයන් තුළිනුයි අපි හඳුනා ගන්නේ. එතකොට රූපයට යටින් තියෙන්නේ ඒ මහාභූත ධර්ම හතර බව මතක තබා ගන්න. ඔන්න ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට පළමුවෙන්ම ඒත්තු ගන්වන කාරණය මේකයි.[4] 'යම් ආකාරවලින්, යම් ලකුණුවලින්, යම් නිමිතිවලින්, යම් මාතෘකාවලින් නාමකායයක් පෙන්නුම් කළ හැකිද? ඒ ආකාර, ඒ ලකුණු, ඒ නිමිති ඒ මාතෘකා නැති කල්හි රූප කායයෙහි අධිවචන සම්ඵස්සයක් දැක්විය නොහැකියි. මේක තේරෙන භාෂාවෙන් කිව්වොත්, දැන් අපි කිව්වනේ නාමකායට අයිති දේවල් වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, ඵස්ස,

For free distribution only

මනසිකාර කියලා. ඒවා නැතිව රූපකාය පිළිබඳව - අධිවචන කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, අධිවචන, පඤ්ඤත්ති, නිරුත්ති කියන්නේ භාෂා ව්‍යවහාරයට අදාළ යමක් හඳුනාගැනීමට, හඳුන්වා දීමට, උපකාර වන දේවල් කියලා තේරුම් ගත්තාම හරි. එතකොට අධිවචන සම්ඵස්ස කියලා කියන්නේ රූපකාය පිළිබඳව හඳුනා ගැනීමක්, හැඳින්වීමක් කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ නාමකායයේ ආධාරයෙන් ය. නාමකාය කිව්වේ නාම ධර්ම සමූහය. වේදනා, සඤ්ඤා ආදිය.

ඔන්න ඊළඟට දෙවෙනි වගන්තියෙන් කියනවා මෙහෙම. යම් ආකාරවලින්, යම් ලකුණුවලින්, යම් නිමිතිවලින්, යම් මාතෘකාවලින් රූපකායයක් පෙන්නුම් කළ හැකිද? ඒ ආකාර, ඒ ලකුණු, ඒ නිමිති, ඒ මාතෘකා නැතිනම් නාම කායයේ පටිඝ සම්ඵස්සයක් දැක්විය නොහැකියි. ඒක අනික් පැත්තට හරවලා මේ කියන්නේ. ඒ කියන්නේ රූපකාය හඳුනාගන්න යම් නිමිති ලකුණු ආදියක් තියෙනවා නම් - මතක් කරගන්න පඨවි, ආපො, තේජෝ, වායො - ඒවා නොමැතිනම් නාමකාය කිව්වේ අර වේදනා සංඥා ආදිය නේ. ඒවා පිළිබඳ පටිඝ සම්ඵස්සයක් දැක්විය නොහැකියි. ගැටීමක් පිළිබඳව කතා කරන්න බැහැ. ගැටීමක් ඕන වෙන්නේ රූප තියෙනවානම් නේ. ඉතින් මේක තව ටිකක් පැහැදිලි කරන්න අපි බොහෝ අවස්ථාවල කරනවා වගේ එදා මේ පින්වතුන්ට අන්ධයාගේ උපමාවක් දුන්නා. ඒ අන්ධයා පිළිබඳ උපමාවත් අරගෙන නාමරූප තෝරන අටුවාවේ ක්‍රමයක් තියෙනවා. මේ අමුතු උපමාවක් මම මේ අවස්ථාවේ දුන්නේ. ටිකකට හිතන්න අන්ධයෙක් යනවා ලොකු හිම කුට්ටියක් ළඟට. ගිහිල්ලා හැපුන හැටියේ හිතනවා පඨවි කියලා. එන්නේ පඨවි සංඥාව අරගෙන. ඊළඟ සැරේ අන්ධයා එතැනට යනකොට ඒ හිම කුට්ටිය දියවෙන්න ගිහිල්ලා. ඊට පස්සේ එන්නේ ආපො සංඥාව අරගෙන. වතුර කියලා හිතාගෙන. ඊළඟ සැරේ යනකොට මේ හිම කුට්ටිය උණුවෙනවා. කිට්ටුවට යනකොට රස්නය නිසා තේජෝ සඤ්ඤාව අරගෙන එනවා, අන්තිමට යනකොට ඒක වාෂ්ප වෙලා. ඔන්න වායො සංඥාව. ඉතින් ඇත්ත වශයෙන් පෘථග්ජනයාත් ඔන්න ඔය විධියට තමයි මහා භූත සංඥාව හඳුනා ගන්නේ. අන්ධ පෘථග්ජනයා. අර වේදනා සඤ්ඤා චේතනා ආශ්‍රයෙන්. අන්න ඒකයි කිව්වේ, ඒ දෙකේ සම්බන්ධතාව පෙන්වන්නයි මම මේ උපමාව දුන්නේ.

එතකොට ඔන්න දෙවෙනි වගන්තියෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ නාමයත් රූපයත් ඔවුනොවුන්ට අදාල ලකුණු නිමිතිවලින් එකිනෙක බැඳිලා තියෙනවා.

For free distribution only

එකකින් අනික් එකට උපකාර වෙනවා. ඔන්න ඊළඟට ඒක තවත් තහවුරු කරන්න තුන් වැනි වගන්තිය බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. යම් ආකාරවලින් යම් ලකුණුවලින් යම් නිමිතිවලින් යම් මාතෘකාවලින් නාමකායයත් හෝ රූපකායයක් පෙන්නුම්කළ හැකි ද? ඒ ආකාර, ඒ ලකුණු, ඒ නිමිති, ඒ මාතෘකා නැතිනම් අධිවචන සම්ඵස්සයක්වත්, පටිඝ සම්ඵස්සයක්වත් දක්වන්න නොහැකියි. සියුම් තර්ක ක්‍රමයකට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙතන ඉදිරිපත් කරන්නේ. එතකොට ඉස්සරවෙලා කිව්වා එකකට එකක් උපකාර වන බව. ඊළඟට අර දෙකම නැත්නම් අධිවචන සම්ඵස්සයක්වත් පටිඝ සම්ඵස්සයක්වත් නැහැ.

ඔන්න හතරවෙනි නිගමනය ඊට වඩා ප්‍රබලයි. යම් ආකාර ලකුණු නිමිතිවලින් යම් නාම රූපයක් පෙන්නුම් කළ හැකිද ඒ ආකාර ලකුණු නිමිති නැත්නම් ස්පර්ශයක් පෙන්නුම් කරන්න බැහැ. 'ඵස්සයක්' නැත. නාමරූපය නැත්නම් ස්පර්ශයක් නැහැ කියලයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ. ටිකක් හිතන්න බලන්න. මේක කෙනෙකුට ප්‍රශ්න කරන්න පුළුවන්. මොකද නාම කියල කියන්නේ වේදනා සඤ්ඤා චේතනා ආදිය නේ? එතකොට දැන් කෙනෙකුට අහන්න පුළුවන් එහෙනං ගස් ගල්වලට ස්පර්ශයක් නැද්ද? ගස් ගල්වලට ස්පර්ශයක් නැද්ද? ඉබේම ප්‍රශ්නයක් එනවා. ඒකටත් අපි පුංචි උපමාවක් දුන්නා. දැන් ඔන්න ඔය ගල් පෙරළාගෙන යනකොට මේ ගල ගිහිල්ලා අර ගලේ හැපෙනවා. අර ගලේ හැපිලා ගලේ පතුරක් යනවා. හැබැයි අරගලයක් හැදෙන්නේ නැහැ. 'තමුසේ මොකද මගේ පතුරක් ඇරියේ' කියලා. නමුත් ඔන්න ඕකේ අනිත් පැත්ත බලමු. සවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ. අර අවිඤ්ඤාණක ලෝකයේ එහෙමයි. සවිඤ්ඤාණක ලෝකයටත් අපි නිදසුනක් දෙනවා. මේ පින්වතුන් හොඳින් දන්නවා ඔය පදික වේදිකාවේ කලබලයට යනකොට මූණට මූණ දෙන්නට දෙන්නා හැප්පෙනවා. හැප්පුන හැටියෙ 'තමුසේ මොකද මගේ ඇඟේ හැප්පුණේ පාර බලාගෙන යන්න එපායැ' කියලා මෙන්න දෙන්න බහින් බස් වෙලා කලහ කරගෙන, ගහගෙන බැණගෙන අන්තිමට පොලීසියටත් යනවා. මොකද ඒ අර ගැටුම හඳුනා ගත්තා. අර ගලට අරගලයක් නැති වුනේ මොකද, ඒක අපියි ආරෝපණය කරන්නේ. ගැටීම පිළිබඳ අදහස.

ඔන්න ඔතන තේරුම් ගන්න ගැටීම පිළිබඳ අදහස අවිඤ්ඤාණක ලෝකයට අපි ආරෝපණය කරන දෙයක්. ඒක තවදුරටත් පැහැදිලි වෙන්න තව කාරණයක් තවත් උපමාවක් කිව්වා. ඔය වඩුබාස්උන්නැහැ කෙනෙක් තමන්ගේ ගෝලයත් එක්ක දොරක් සවිකරන්න ගිහිල්ලා ලෑලි පලු දෙකක්

For free distribution only

පුරුද්දනකොට ගෝලයාට කියාවි මේකෙ මේ ලෑලි දෙකේ හේත්තුව හරි නෑ කියලා. ගෝලයාට අවබෝධයක් නැත්නම් මෙතන ප්‍රාණාරෝපණයක්ය පණ දීමක්ය තියෙන්නේ කියලා ගෝලයා අහන්න පුළුවන්. වම් පැත්තේ ලෑල්ලේ හේත්තු වෙන්නේ දකුණු පැත්තේ ලෑල්ලද, වම් පැත්තෙ ලෑල්ලද දකුණු පැත්තේ ලෑල්ලේ හේත්තු වන්නේ කියලා. මොකද අර බාස්උන්නැහැගේ අවධානය දෙකක් හැටියට ගත්තු හැටියේ අපියි ඕක ආරෝපණය කරන්නේ හේත්තුවක් පිළිබඳව. ඒ වගේම තමා සමහර දොරක කලම්පු ගහලා දොර ඇද්දි ඇද්දී යනවා. බාස්උන්නැහෙ කියනවා මේ දොරට 'ගායක්' තියෙනවා කියලා. බාස්උන්නැහේටයි ගාය තියෙන්නේ දොරට නොවේ. අන්න ඒ වගේ මේ අපේ ව්‍යවහාරය තුළ අප්‍රාණික දේවල්වලට අපි පණ දෙනවා. ඉතින් ඒ වගේම ටිකක් හිතන්න මෙච්චර නිදර්ශන ඕනෑ නැහැ. නමුත් අපි හෙමින් යන්න ඕනෑ. හැල්මෙ යන්න ඕනෙ මේ ගැඹුරු ධර්මයක් නිසා. ඔය කියන ටික තේරුම් ගත්තොත් ඒ ඇති. ඒකයි මෙච්චර උපමා දෙන්නේ.

ඔන්න මහා ලැව් ගින්නක් ඇති වෙන හැටි බලන්න. මහා කුණාටුවක ගස් දෙකක් ගැටෙනවා. අපි කියන්නේ 'ගැටෙනවා'. ගැටිලා, ගැටිලා, ගැටිලා අන්තිමට ගිනි ගන්නවා. ගිනි අරගෙන ඒ ගස් දෙකත් පිළිස්සෙනවා. කැලෙත් පිළිස්සෙනවා. නමුත් අර ගස් දෙකට දැනුණද? වේදනා සඤ්ඤා, චේතනා කිසිවක් නැහැ නේ. අපි ඒකට කියනවා ස්පර්ශය 'ගැටුම'. ඔය වචන ආරෝපණය කරනවා. ඉතින් ඔය ඇති උපමා වශයෙන් හිතනවා නම්. අපි අර කලිකලහ ගැන කියන එකට පුදුම විධියේ සම්බන්ධතාවක් තියෙනවා අපේ ධර්මයේ. මේවා අපි නිකම්ම ආරෝපණය කරපු ඒවා නොවේ.

ඔන්න ඊළඟට කියන්නේ ධර්ම කාරණයක්. සුත්ත නිපාත කියන ග්‍රන්ථයේ කියෙනවා කලහ විවාද කියලා සූත්‍රයක්[5]. මේ කලහවිවාද සූත්‍රයේ පළමුවෙනි ගාථාවේ අහනව එක්තරා ප්‍රශ්නයක්. ඒකත් අර ප්‍රශ්නෝත්තර වශයෙන් විකාශනය වන සූත්‍රයක්, ගාථාමය සූත්‍රයක්, කලහ විවාද සූත්‍රය. පළමුවැනිම ප්‍රශ්නය 'කුතො පහූතා කලහා විවාදා' 'කලහ විවාද ඇති වෙන්නේ මොකද?' කියලා. ඕකට පිළිතුරු වශයෙන් හේතු ප්‍රත්‍යය රාශියක් දක්වලා ඔන්න අග හරියේ මෙන්න මෙහෙම එකක් කියනවා. 'ඵස්සො නු ලොකස්මිං කුතො නිදානා'. ස්පර්ශය-ලෝකයේ ස්පර්ශය කියන එකට නිදානය හේතුව මොකක්ද කියලා. අන්න එතන පැහැදිලිවම කියනවා. 'නාමං ච රූපං ච පටිච්ච ඵස්සා' නාමයත්, රූපයත් නිසා ස්පර්ශය ඇති වෙන්නේ. ඉතින් ඒක නිසා නේ අර දැන් කලහ විවාද ගැන කිව්වේ. නාමයත් රූපයත් දෙකම තියෙන නිසා තමයි අර දෙන්නා රණ්ඩු වුනේ.

For free distribution only

ඒක නිසා ඇත්ත වශයෙන් ස්පර්ශය කියලා කියන්නේ සවිඤ්ඤාණක ලෝකයට අයිති දෙයක්. ඉතින් ඔන්න ඒ කාරණය. ඉතින් මේක තමයි පින්වතුනි, නාමයත් රූපයත් අතර ඔවුනොවුන් ලකුණුවලින් නිමිතිවලින් එකින් එක බැදිලා තියෙන නිසා තමයි 'අන්තෝ ජටාව'. එහෙම හිතාගන්න 'අන්තෝ ජටා'.

ඊළඟට අපි බලමු 'බහි ජටා' මොකක්ද කියලා. ඒකේදීත් අර එදා කිව්වා වගේම බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් ප්‍රශ්නෝත්තර වශයෙන් තේරුම් කරන ආකාරය[6] - එතෙනදීත් අපි නිගමන හතරකට ගත්තොත් මෙහෙම කියන්න පුළුවන්. ඉස්සර වෙලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද හාමුදුරුවන්ගෙන් අහනවා "ආනන්දය යම් හෙයකින් විඤ්ඤාණය මව් කුසට බැස ගත්තේ නැත්නම් නාමරූපයක් මව් කුසේ ඉතිරි වේද". ඒ ඉතිරිවෙනවා කියන එකෙන් අපට තේරෙන්නේ නාමරූපය ඉස්සරවෙලා ගිහිල්ලා නේ. නාමරූපය ඉස්සර වෙලා ගිහිල්ලා නේ. එතකොට විඤ්ඤාණය මව් කුසට යනකොට -මේ කියන්නේ විඤ්ඤාණය යම් හෙයකින් මවු කුසට නොගියොත් නාම රූපයක් ඉතිරි වේද කියලා අහන්නේ. නාම රූපය කලින් ගිහිල්ලා තියෙනවා. කොහොමද ඒක වෙන්නේ?

ඔන්න දැන් මෙතැන ඉඳලා යන හරිය හැමෝම දැන් උගත් ය කියල සමම්ත අය ඇවිල්ලා අහන ප්‍රශ්නය විඤ්ඤාණයයි, නාම රූපයයි, පුනර්භවයයි, පටලැවිල්ල තමයි කවුරුත් අහන්නේ. ඔන්න ඒකට අදාළ ටිකයි ඉදිරියට කියන්නේ. හොඳට තේරුම් ගන්න බලන්න. ඉතින් මේකටත් අපි නිදර්ශනයක් දුන්නොත් දැන් ටිකකට හිතන්න. නිරන්තරයෙන් සිද්ධවෙන දේවල් නේ. රෝහලක බරපතල ශල්‍යකර්මයකට භාජනය වුන රෝගියෙක් ජීවිතයත්, මරණයත් අතර සටනේ යෙදෙන අතරේ මොකක්හරි නිමිත්තක් දකිනවා සමහර විට උපදින තැනක - මව් කුසක කියලා හිතමු. ඉතින් කොහොමහරි දොස්තරලා මහන්සිවෙලා කොහොමහරි මේ මනුස්සයා ගන්නවා මෙගොඩට. ගත්තට පස්සේ මෙයා කියනවා මම ඒ අතරතුර අතනට ගිහිල්ලා හිටියා කියලා. ඒක අර්ධ සත්‍යයක් පින්වතුනි. එතනට ගියා නොවේ. සිතට ඒක අරමුණු වුනා පමණයි. කොටින්ම කියතොත් ඡායාව එතන වැටුණා. ඒකනේ කළළ රූපය කියලා කිව්වේ. කළල රූපය එතෙන්ට ගිහිල්ලා වැටුනා. නමුත් ඡායා රූපයත් වුනේ නැහැ. ඒක නෙගටිව් එක වගේ නාම රූපය ගිහින් වැටුනා. නමුත් විඤ්ඤාණය යනතුරු ඇත්ත වශයෙන් සජීව වෙන්නේ නැහැ. ඊළඟට ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ අහන ප්‍රශ්නයෙන් මේ කාරණය තහවුරු වෙනවා.

For free distribution only

ඊළඟට ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද හාමුදුරුවන්ගෙන් අහනවා "යම් හෙයකින් ආනන්ද විඤ්ඤාණය මව් කුසට බැසගෙන එයින් ගිලිහී ගියහොත් - එයින් ගිලිහී ගියහොත්- නාමරූපයක් මේ භව තත්වයක් සඳහා උත්පත්තියක් ලබයිද? "නැතමය ස්වාමීනී." ඔන්න එයින් පැහැදිලි වෙනවා හොඳටම, එතකොට යම් විධියකින් අර රෝගියා දොස්තරලාගේ ප්‍රයත්නය අසාර්ථක වෙලා මිය ගියා කියලා හිතමු. අන්න අර හිත අරමුණ එතනට ගිහිල්ලා තියෙන නිසා විඤ්ඤාණය එතැනට ගිහිල්ලා එකතු වුනා. මොකද අපි පෙන්නුම් කරලා තියෙනවා විඤ්ඤාණයයි නාම රූපයයි අතර තියෙන්නේ දියසුළියක් වගේ 'වට්ට' වට රවුමේ යාමක්. ටිකකට හිතන්න රබර් කවයක් වගේ. මේක ඇදි ඇදී යන්නේ. ඉතින් නාම රූපය ඉස්සර වෙලාම ගියා විඤ්ඤාණය ඇද්දී ඇද්දී තිබිලා අන්න මෙතනින් පණ ගිය හැටියේ අන්න එතන ගිහිල්ලා එකතුවුනා. ඔන්න ඒ ගියාට මොකද මේ පින්වතුන් කෙනෙකුත් දන්නවා ගෙදර දොරවල්වල මව්පියෝ දරුවෙක් බලාපොරොත්තු වෙනවා. අන්තිමට මස්ගුලියක් එළියට එන්නේ. මොකද හේතුව අර දරුවගෙ කර්ම වේගය නිසා යම් වෙලාවක විඤ්ඤාණය එතැනින් ගිලිහිලා වෙන තැනකට යනවා. එතකොට දරුවෙක් නොවේ උපදින්නේ, මස් ගුලියක්. මුළු ගර්භයක්. මුළු ගර්භය කියන්නේ. අන්න ඒ තත්ත්වයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දෙවනුව පෙන්නුවේ.

ඔන්න ඊළඟට තුන්වෙනි ප්‍රශ්නයෙන් තවදුරටත් පැහැදිලි වෙනවා. ආනන්ද යම් හෙයකින් දරුවකුගේ හෝ දැරියකගේ ලාබාල අවධියේදීම විඤ්ඤාණය සිඳී ගියහොත් නාමරූපය වැඩීමට විපුලත්වයට පත්වෙයිද? නැතමය ස්වාමීනී, ඒ කියන්නේ දරුවා උපන්නාට පස්සේ යම් විධියකින් විඤ්ඤාණය නැතිවෙලා ගියොත් අපි මේ නාමරූපය කියලා කියන ශරීරය නිකං මළකඳක් නේ. නාමරූපය වැඩෙන්නේ නැහැ. ඔන්න එතකොට ඒක අනුව අවසානයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන නිගමනය, ඒ නිසා ආනන්ද මේකමයි හේතුව. මේකමයි සමුදය. මේකමයි ප්‍රත්‍යය, මේකමයි කාරණය, නාමරූපයට එනම් විඤ්ඤාණය. ඒ කියන්නේ මෙතැනින් පෙන්නුම් කරන්නේ නාමරූපයට විඤ්ඤාණය නැතිව බැරි බවයි. නාමරූපයට විඤ්ඤාණය නැතිව බෑ. ඒක තියෙන්න ඕනෑ නාමරූපය හරියට වැඩෙන්න නම්.

ඔන්න ඊළඟට අනික් පැත්ත ප්‍රකාශ කරනවා. ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණයට නාම රූපය නැතිව බැරි බව. ඒකට එක වාක්‍යයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පාවිච්චි කරන්නේ. "ආනන්ද යම්කිසි විධියකින්, යම්කිසි

For free distribution only

ආකාරයකින්, විඤ්ඤාණය නාමරූපයේ පිහිටීමක් නොලබයි ද එකල්හි එහෙම නැත්නම් ඒ අවස්ථාවේ, නැවත ජාති ජරා මරණ - නැවත උත්පත්තිය ආදියක් සිදුවිය හැකි ද?" "නැතමය ස්වාමීනී." එයින් පෙන්නුම් කරන්නේ මොනයම් ආකාරයකින් හෝ විඤ්ඤාණය නාමරූපයේ නොපිහිටන තත්ත්වයකට පත් කරන්න පුළුවන් නම් අන්න නැවත උපත ඉවරයි. සංසාරය ඉවරයි. මෙතන මේ කියාපු කාරණා ටික මේ පින්වතුන්ට වචන දෙකකින් කියතොත් 'නොරහත් විඤ්ඤාණය'. ධර්මයේ දැක්වෙන හැටියට කියතොත් නිරන්තරයෙන්ම 'පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණයක්'.[7] විඤ්ඤාණය පිහිටලා තියෙන්නේ කොහේද නාමරූපයේ. නමුත් රහතන් වහන්සේලා පිළිබඳව සඳහන් වන්නේ, 'අප්පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණං'[8] විඤ්ඤාණය නාමරූපයේ පිහිටලා නැහැ. නාම රූපයෙන් මිදිලා. ඒක නේ අර අතෙන්දි කිව්වේ, ඔන්න දැන් හොඳට තේරුම් ගන්න පුළුවන්.

යත්ථ නාමං ච රූපං ච
අසෙසං උපරුජ්ඣති
පටිඝං රූප සඤ්ඤා ච
එත්ථ සා ඡිජ්ජතෙ ජටා

අර කියාපු නාමයත් රූපයත් අතර තිබෙන අන්‍යොන්‍යජටාවත්, නාම රූප-විඤ්ඤාණ අතර තියෙන බහිජටාවත්, ඔක්කොම කපලා ඉවරයි. යම් තැනක ඒ කියන්නේ 'නිවන් හිතේ'. අපි පෙන්නුව අර්හත් ඵල සමාපත්ති අවස්ථාවේ දී අර හිතේ එතකොට නාම රූපත් - ඉස්සරවෙලා දේශනාවක දී අපි පෙන්නුවා 'අනිදස්සන විඤ්ඤාණය.'[9] අනිදස්සන විඤ්ඤාණය කියන්නේ ඒ විඤ්ඤාණයේ, විමුක්ත විඤ්ඤාණයේ, නාමරූපයක් විදහා දක්වන්නේ නැහැ. තවත් වචන තියෙනවා. 'අප්පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණ' කියනවා. ඒ තත්ත්වයට කියනවා 'අප්පතිට්ඨං අප්පවත්තං, අනාරම්මණං' ප්‍රතිෂ්ඨාවක් නැහැ. පැවැත්මක් නැහැ. අරමුණක් නැහැ. ඒ තත්ත්වයට ගියා නම් අන්න නැවත උත්පත්තියකුත් නැහැ.

ඔන්න ඔය කාරණයයි එතන පෙන්නුම් කරන්නේ. මෙතන බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් එකිනෙක හා බැඳිලමයි පවතින්නේ සංසාරගත සත්ත්වයාගේ. ඒකයි සාමාන්‍ය රීතිය. නමුත් යම් හෙයකින් -ඒ ටික බුදුහාමුදුරුවෝ එක වාක්‍යයකින් කියලා තියෙන්නේ - මොනයම් කාරණයකින් හෝ විඤ්ඤාණය නාම රූපයේ පිහිටීමක් නොලබන තත්ත්වයකට පත් කරගන්න පුළුවන් නම් එතනින් ම ජාති ජරා ඔක්කොම

For free distribution only

ඉවරයි. දැන් ඔය ටික තේරුනා නම් ඔන්න ඊළඟට තවදුරටත් දැන් කියාපු කාරණා පුනර්භවය පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණය ආදිය තව ටිකක් පැහැදිලි වන්න කාරණා කිහිපයක් කියන්නම්.

මේ සම්බන්ධයෙන් ඉතාම වටිනා දේශනාවක් තියෙනවා සංයුත් සඟියේ නිදාන සංයුත්තයේ චේතනා සූත්‍රය[10] නමින්. ඒකෙදිත් බලන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ කාලයේ ඉන්න කිසිම තර්ක කාරයෙකුට ඉදිරිපත් කරන්න බැරි විධියට, මහ පුදුම විධියට, ඒ කාරණා ඉදිරිපත් කරන්නේ. එතන ඔන්න ඡේද තුනක් හැටියට දක්වනවා. අපි අදාල ටික විතරයි මෙතනදී ඉදිරිපත් කරන්නේ. මෙතනදී මේ කතාව තියෙන්නේ විඤ්ඤාණය ප්‍රතිෂ්ඨාවක් ලබන හැටි. සිත පිහිටන හැටි. විශේෂයෙන්ම මරණ අවස්ථාවේ දී. මරණ අවස්ථාවේ දී සිත අන්න අර කියාපු ඒ දෙකේ - මේ ජීවිතයත් ඊළඟ ජීවිතයත් අතර සම්බන්ධය පෙන්වන්න කියන එකක් වගේ. මෙහෙම ප්‍රකාශ කරනවා පළමුවෙන්ම. 'යංච භික්ඛවෙ චෙතෙති, යංච පකප්පෙති යංච අනුසෙති, ආරම්මණං එතං හොති විඤ්ඤාණස්ස ඨිතියා, ආරම්මණෙ සති පතිට්ඨා විඤ්ඤාණස්ස හොති, තස්මිං පතිට්ඨිතෙ විඤ්ඤාණෙ විරූළ්හෙ ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති' ඕක තේරුවොත් මෙහෙමයි ගන්න තියෙන්නේ. 'මහණෙනි, කෙනෙක් යම් චේතනාවක් පවත්වනවා නම්, යම් කල්පනාවක් -ප්‍රකල්පන කියන්නේ කල්පනාවක් -ඇති කර ගන්නවා නම් අනුසය වශයෙන්- අනුසය කියල කියන්නේ ඔන්න සියුම් එක. අනුසය කියලා කියන්නේ ප්‍රහීණ නොකළ කෙලෙස් නිසා අර ඉතිරිවෙලා තියෙන යට තට්ටුව. අනුසය ධර්මයක් තියෙනවා නම් ඒක අරමුණක් වෙනවා විඤ්ඤාණයට සිට ගැනීමට. එතකොට එහෙම අරමුණක් ඇති කල්හි - 'ආරම්මණෙ සති පතිට්ඨා විඤ්ඤාණස්ස හොති' අරමුණක් ඇති කල්හිම විඤ්ඤාණය පිහිටනවා. නැති කල්හි නොවේ. ඊළඟට 'තස්මිං පතිට්ඨිතෙ විඤ්ඤාණෙ විරූළ්හෙ එහෙම විඤ්ඤාණය පිහිටලා වැඩුනම ඔන්න නැවත උත්පත්තියක් ඇති වෙනවා. ඒ පළමුවැනි ඡේදයේ අදහස.

දෙවෙනි ඡේදය බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරන්නේ මෙහෙමයි. 'නො ච භික්ඛවෙ චෙතෙති, නො ච පකප්පෙති අථචෙ අනුසෙති ආරම්මණං එතං හොති විඤ්ඤාණස්ස ඨිතියා. ආරම්මණෙ සති පතිට්ඨා විඤ්ඤාණස්ස හොති, තස්මිං පතිට්ඨිතෙ විඤ්ඤාණෙ විරූළ්හෙ ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති හොති' ඔන්න එතැන අමුත්තක් තියෙනවා. යම් කෙනෙක් චේතනා ඇති කර ගන්නෙත් නැහැ. කල්පනා ඇති වෙන්නෙත් නැහැ. ඔය බොහෝ දෙනා අහන ප්‍රශ්නයක් නේ ක්ෂණික මරණ ආදියේ දී කොහොමද හිතන්නේ,

For free distribution only

කොහොමද චේතනාවක් වෙන්නේ ඒ වෙලාවේ? එතකොට චේතනාවකුත් නැහැ. කල්පනා ආදියකුත් නැහැ. නමුත් අනුසය ධර්ම තියෙනවා. අනුසය ධර්ම ඉතිරිව තියෙනවා. ඒ අනුසය මාත්‍රය ප්‍රමාණවත්. 'ආරම්මණං එතං හොති විඤ්ඤාණස්ස ඨිතියා' විඤ්ඤාණයේ සිට ගැනීමට ඒක අරමුණක් වෙනවා. අනුසය ධර්ම. ඔන්න අවම මට්ටමින් 'ආරම්මණෙ සති පතිට්ඨා විඤ්ඤාණස්ස හොති' අරමුණක් ඇති කල්හි විඤ්ඤාණය පිහිටියා වෙනවා. ආයෙත් පුනර්භවයක් වෙනවා. ඔය දෙවෙනි වගන්තිය.

ඔන්න තුන්වැනි එකේ දී කියන්නේ ආයෙත් අර රහත් පැත්තට. ඊළඟට කියන්නේ 'යතො ච ඛො භික්ඛවෙ නො චෙව චෙතෙති නොච පකප්පෙති නොච අනුසෙති ආරම්මණං එතං න හොති විඤ්ඤාණස්ස ඨිතියා, ආරම්මණෙ අසති පතිට්ඨා විඤ්ඤාණස්ස න හොති තදප්පතිට්ඨිතෙ විඤ්ඤාණෙ අවිරූළ්හෙ ආයතිං පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති න හොති' ඔන්න ඔය කියන්නේ- සංසාරයෙන් මිදීම එතනින් පෙන්නුම් කරන්නේ. යම් හෙයකින් යම් පුරුෂයකු තුළ ඒ මරණ අවස්ථාවේ දී චේතනාවකුත් නැහැ. කල්පනාවකුත් නැහැ. අනුසය මාත්‍රයකුත් නැහැ. එතකොට විඤ්ඤාණයට අරමුණක් නැහැ සිටගැනීමට. අරමුණක් නැති වෙනකොට අන්න නැවත උත්පත්තියක් නැහැ. එතනදිත් කිව්වේ අන්න පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණයත් අප්පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණයත් අතර වෙනස. ඉතින් මේ කාරණාවලට තව නොයෙකුත් සාධක තියෙනවා.

ඇතැම් තැන්වල බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහෙම කියනවා. ඒක අපේ එදිනෙදා ජීවිතයටත් වැදගත් දෙයක් නිසා කියන්නේ. ඇතැම් අවස්ථාවල බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා "මහණෙනි, මට කෙනෙක් පෙනෙනවා දූෂිත සිත් ඇතිව ඉන්නවා. මට ඒ වෙලාවේ හිතෙනවා දැන් මේ පුද්ගලයා මේ වෙලාවේ මැරුණොත්, මේ වෙලාවේ මරණයට පත් වුණොත්, හරියට අපායේ ගිහින් තිව්වා වගේ.[11] මොකද හේතුව දූෂිත සිත නිසා කෙනෙක් අපායේ උත්පත්තිය ලබනවා. අර අනුසය වගේ ඒක ටිකක්. ඊළඟට තියනවා අනික් පැත්ත. මට පෙනෙනවා කෙනෙක් ප්‍රසන්න සිතකින් ඉන්නවා. ප්‍රසාද සිතකින්. එතකොට හිතෙනවා මේ වෙලාවේ මේ පුද්ගලයා මැරුණොත් ඔන්න සුගතියේ ගිහින් තිව්වා වගේ.[12] මතක ඇති මේ පින්වතුන්ට මට්ඨකුණ්ඩලී කථාව. ලොකු පිනක් නොකළත් අර ආසන්න සිත. අන්න එතන දී පෙන්නුම් කරන්නේ ආසන්න සිතේ ප්‍රබලත්වය. ආසන්න සිත- ඒකයි අපි අර ඡායාව කියලා කිව්වේ.

For free distribution only

ඒ ඡායාව වැටිලා ඡායාරූපයක් වෙන්නේ අන්න අර විඤ්ඤාණයත් එකතු වුනාම. ඒ විධියේ දෙයක්. මේ ඔක්කොම කථා කරන පුනර්භවය පිළිබඳ කතාන්තරයට අදාල නිසා· මේක කිව්වේ.

ඔන්න ඊළඟට තවත් පැත්තක් අපි ගනිමු. දැන් මේ විඤ්ඤාණයේ ගමන ගැන හැමෝම කතා කරනවා. විශේෂයෙන්ම ඔය සක්කාය දිට්ඨියට යටවුනු බටහිර මනෝ විද්‍යාඥයින් නැවත උත්පත්තිය ගැන කථා කරනකොට විඤ්ඤාණය ඒකඝන දෙයක් හැටියට- නාමරූප ගැන කථාවක්වත් නැහැ. විඤ්ඤාණය පැන පැන යන හැටියට පෙන්වනවා. මේක අද ඊයේ එකක් නොවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේට කලින් ඒ හිටිය බ්‍රාහ්මණයෝ - කොටින්ම උපනිෂද් ග්‍රන්ථවල තියෙනවා මේ පුනර්භවය කියන එක විස්තර කරන්නේ කුඩැල්ලාගේ උපමාවෙන්. හිතලා බලන්න කුඩැල්ලෙක් යන හැටි. කුඩැල්ලෙක් යන හැටි හිතන්න. මොකද විඤ්ඤාණය ආත්මයක් හැටියට ගත්තා. එක තැනක් අතහැරලා යන ගමනක් වගෙයි පුනර්භවය ඒ කට්ටිය දැක්වුවේ. නමුත් අපේ ධර්මයේ දැන් අපි පෙන්වලා දුන්නා ආත්මභාවය කියන එක ඇති වෙන්නේ නිරන්තරයෙන්ම 'වට්ටං වට්ටති'[13] දිය සුළියක් කරකැවෙන්නා වගේ. දියසුළිය හැදෙන්නේ. කොහොමද? 'විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං- නාමරූප පච්චයා විඤ්ඤාණං' කලින් අපි දේශනාවල කියලා තියෙනවා. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ අන්න අර එතෙක් තිබුන ආත්ම දෘෂ්ටිය එතැනම කඩලා දැම්මා. මෙතන එකක් නැහැ. දෙකක කරකැවිල්ලයි තියෙන්නේ. දෙකක කරකැවිල්ල කියන එක හිතාගන්න දැන් අර වටරවුමේ යාමක් නේ ඒක. ඒක වට රවුමේ යාමක්, දියසුළියක වගේ. නමුත් මේක පවා බොහෝ දෙනා වරදවා තෝරන එක්තරා බුද්ධ වචනයක් තියෙනවා. ඒකත් මේ අවස්ථාවේ කියන්න වෙනවා. "මහණෙනි මට වෙන කිසිම දෙයක් පෙනෙන්නේ නැහැ". 'නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකධම්මම්පි සමනුපස්සාමි යං එවං ලහුපරිවත්තං යථයිදං චිත්තං'[14] 'ලෝකයේ මට වෙන කිසිම දෙයක් පෙනෙන්නේ නැහැ- මේ තරම් "ලහුපරිවත්තං" කියන වචනය එතන බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වන්නේ මේ තරම් -ශීඝ්‍රයෙන් පරිවර්තනය වන, මේ තරම් ශීඝ්‍රයෙන් පරිවර්තනය වන වෙන කිසිම දෙයක් පෙනෙන්නේ නැහැ, සිත හැර. 'චිත්තං'. සිත හැර වෙන කිසිම දෙයක්. කොයි තරම්ද කියතොත් 'උපමාපි න සුකරා' උපමාවක් දෙන්න බැහැ. 'යාව ලහුපරිවත්තං චිත්තං' සිත වේගයෙන් කරකැවෙන තරමට. ඉතින් මේ උපමාව පවා බෞද්ධ නිකායවල, ඒ වගේම අපේ බොහෝ දෙනාත් ඒකට නිදසුන හැටියට දක්වන්නේ ගිනි පෙනෙල්ලක් කරකැවෙන්නා වගේ. 'අළාතචක්‍රවත්' කියල කියනවා

ගිණිපෙනෙල්ලක් අරගෙන කරකවන එකයි. ඔය හිතේ වේගයට දක්වන්නේ. ඒක සම්පූර්ණයෙන්ම වැරදියි. විඤ්ඤාණයයි නාමරූපයයි අතර ඉතාම සීඝ්‍රයෙන් ඒ අරමුණ ග්‍රහණය කරනවා අතහරිනවා. වෙනෙකක් අල්ලනවා. අන්න ඒ විධියට යන ගමනක් මෙතන තියෙන්නේ. භවය කියල කියන්නේ මේ හැම මොහොතක් ගැන හිතලා බලන්න අපේ හිත කොයිතරම් වේගයෙන් අරමුණු අල්ලනවාද අතහරිනවාද?

ඉතින් ඒකටත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දීපු උපමාවක් තියෙනවා. අර කාරණයම කියලා තමයි වෙන සූත්‍රයක මෙන්න මෙහෙම බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා.[15] 'මහණෙනි මේ ධර්මය නොදත් අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා මේ අවුරුද්දක් දෙකක් අවුරුදු දහයක් පවා වැඩි වෙනසක් නොවී තියෙන ශරීරයට ආත්මය කියන එක හොඳයි. ශරීරයට ආත්මය කියන එක වැඩිය හොඳයි. සිතට කිසිසේත්ම ආත්මය කියන්න වටින්නේ නැහැ. මොකද? ඔන්න හේතුව බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා. රැයෙත් දවාලෙත් මේ සිත එකක්ව උපදිනවා අනිකක්ව නිරුද්ධ වෙනවා. '**අඤ්ඤදෙව උප්පජ්ජති අඤ්ඤං නිරුජ්ඣති**'. සිත ඒ තරම් වේගයෙන් නිරුද්ධ වෙන නිසා සිතට කෙසේවත් ආත්මය කියන්න බැහැ. 'අඤ්ඤදෙව උප්පජ්ජති අඤ්ඤං නිරුජ්ඣති' **උපදින්නේ එකක් හැටියට. නැතිවෙන්නේ වෙන එකක් හැටියට.** ඕක තේරුම් ගන්න බලන්න.

ඒක තේරුම් ගන්න උපකාර වන උපමාවකුත් එතෙන්දි බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා. 'යම්සේ මහණෙනි, වඳුරෙක් කැලයේ වේගයෙන් හැසිරෙන්නේ එක අත්තක් අල්ලනවද, ඒක අතහැරලා වෙන අත්තක් අල්ලනවද, ඒක අතහැරලා වෙන අත්තක් අල්ලනවද- ටිකක් හිතන්න බලන්න. අපිට හිතෙන්නේ ඌ වැටෙයි කියලා. වේගයෙන් ඔය කෑ ගහ ගහ යන වඳුරෙක් දුවනකොට කොයිතරම් වේගයෙන් අර අත්ත අල්ලනවාද, අතහරිනවාද,[13] එතන තියෙන්නේ උපාදානය. උපාදානය ඉතාම සීඝ්‍රයි. ඒක උපමාවකුත් නොවේ. අන්න ඒ වගේ විඤ්ඤාණය නාම රූපය අල්ලනවා. ඒක අල්ලලා අතහැරලා වෙන එකක් අල්ලනවා. ඔය විධියට අරමුණු අල්ලන වේගයයි බුදුරජාණන් වහන්සේ එතන පෙන්නුම් කරන්නේ. නැතිව විඤ්ඤාණය කියලා එකක් තියාගෙන කරකවන එකක් නොවේ. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර කෙරෙන ඉතාම සීඝ්‍ර '**ලහුපරිවත්තං**' කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම **පරිවර්තනය** කියලා කියන්නේ අර මේ දෙක අතර කරකැවිල්ලයි. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර. එතකොට ඒක මේ ජීවත්ව ඉන්න අවස්ථාවෙත් එහෙමයි. මැරෙන අවස්ථාවෙත් අන්න ඒ කියාපු නාමරූපය

For free distribution only

අවශ්‍ය වෙන්නේ විඤ්ඤාණය තනිව නැහැ. ඒ කුඩැල්ලාගේ උපමාව ගත්තු බුද්ධ ශ්‍රාවකයින් බුද්ධ කාලයේ සිටිය බව පෙනෙන වටිනා සූත්‍රයක් තියෙනවා. මේ පින්වතුන් කියවලත් ඇති. මජ්ඣිම නිකායේ මහා තණ්හා සංඛය සූත්‍රය.[16] මේ සූත්‍රය ඉතාම ප්‍රකටයි ඔය ගැන දන්නා අය අතර.

ඒ සූත්‍රයේ සඳහන් වෙනවා මෙහෙම එකක්. සාති කියලා භික්ෂුවක් හිටියා. ඒ සාති භික්ෂුව කිය කියා ගියා මම භාග්‍යවතුන්ගේ දේශනාව තේරුම් ගත්තු හැටියට උන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ 'තදෙවිදං විඤ්ඤාණං සන්ධාවති සංසරති අනඤ්ඤං' ඔන්න ඒ පාඨය ගත්තාම තේරුම් ගන්න පුළුවන්. ඒ මේ විඤ්ඤාණයම 'අනඤ්ඤං' කියන්නේ වෙන කිසිවක් නැතිව මේ විඤ්ඤාණයම තනිකරම සන්ධාවති සංසරති සංසාරයේ දුවනවයි. සංසරණය කරනවයි. එහෙම කිව්වාම අනික් භික්ෂූන් වහන්සේලා කියනවා සාති භික්ෂුවට 'ඇවැත්නි එහෙම කියන්න එපා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේට නොකිව්ව දෙයක් කිව්වයි කියලා නිග්‍රහ කරන්න එපා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නොයෙකුත් ආකාරයෙන් 'අනෙකපරියායෙන පටිච්චසමුප්පන්නං විඤ්ඤාණං' විඤ්ඤාණය පටිච්චසමුප්පන්නයි කියලා ප්‍රකාශ කළා. විඤ්ඤාණය **නිසා** හටගත් දෙයක්. හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත් දෙයක්. තනිකර දෙයක් නොවේ. මෙන්න මෙහෙම ප්‍රකාශ කරනවා. **'අඤ්ඤත්‍ර පච්චයා නත්ථි විඤ්ඤාණස්ස සම්භවො'** ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තොරව විඤ්ඤාණයක හටගැනීමක් නැත කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙද්දි ඇයි මෙහෙම කියන්නේ? නමුත් සාති භික්ෂුව ඒ දෘෂ්ටිය අත්හැරියෙ නැහැ. සංඝයා වහන්සේලා ගිහිල්ලා බුදුරජාණන් වහන්සේට පැමිණිලි කළා. බුදුරජාණන් වහන්සේ සාති භික්ෂුව ගෙන්නුවා. ඇහුවා සාති භික්ෂුවගෙන් 'සාති මොකක්ද ඔය කියන විඤ්ඤාණය?' එතකොට එයා පිළිතුරු දුන්නේ හරියට අර බමුණන් කියන ආකාරයට 'කතා කරන ශක්තිය ඇති, විඳීමේ ශක්තිය ඇති යම් විඤ්ඤාණයක් 'වදො වෙදෙය්‍යො' ඒ ඒ තැන්වල, ඒ ඒ භවවල, කුසල් අකුසල් කර්ම විඳිනවාද අන්න ඒ විඤ්ඤාණයයි මම කියන්නේ. ඒ කියන්නේ -අර 'කුඩැල්ලාගේ' විඤ්ඤාණය ඔය කියන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ 'මෝඝ පුරිස' කියලා දොස් කියලා 'හිස්පුරුෂය කාටද මම ඔහොම බණක් කියලා තියෙන්නේ? මම කියලා තියෙනවා නේද නොයෙකුත් ආකාරයෙන් විඤ්ඤාණය පටිච්චසමුප්පන්න බව. හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තොරව විඤ්ඤාණයක් පහළ වෙන්නේ නැහැ කියලා. එතනදී බුදුරජාණන් වහන්සේ විඤ්ඤාණයේ පටිච්චසමුප්පන්න බවට දෙන උපමාවත් ඉතාම වටිනවා. එතනදී මෙහෙමයි කියන්නේ. "ඇසත් රූපයනුත් නිසා ඇති වන විඤ්ඤාණය චක්ඛු විඤ්ඤාණය,

For free distribution only

කණත් ශබ්දයත් නිසා ඇති වන විඤ්ඤාණය සෝත විඤ්ඤාණය, නහයත් ගඳ සුවඳත් නිසා ඇතිවන විඤ්ඤාණය ඝාන විඤ්ඤාණය ඒ විධියට හිතාගන්න අන්තිමට මනො විඤ්ඤාණය ගැනත් එහෙම කියනව - මනසත් ධර්මයනුත් නිසා ඇතිවන විඤ්ඤාණය, මනො විඤ්ඤාණය කියලා. ඊළඟට සිද්ධාන්තය ප්‍රකාශ කරනවා. 'යඤ්ඤදෙව පච්චයං පටිච්ච' යම් යම් ප්‍රත්‍යයක් මුල් කරගෙන විඤ්ඤාණයක් ඇති වේද, විඤ්ඤාණය ඒ ඒ නමින් හැඳින්වෙනවා. එයින් පෙන්නුම් කරන්නේ මොකක්ද **'නිකං විඤ්ඤාණය'** කියලා දෙයක් නැහැ. **'නිකං විඤ්ඤාණය'** කියලා දෙයක් නැහැ. ඔන්න ඒකට ඊළඟට උපමාව දෙනවා. 'යම්සේ මහණෙනි, ලී නිසා ඇතිවන ගින්නට ලී ගින්න කියලා කියනවාද. දර නිසා ඇති වන ගින්නට දර ගින්න කියනවාද. දහයියා නිසා ඇති වන ගින්නට දහයියා ගින්න කියා කියනවාද. ඔය විධියට උපමා කිහිපයක් දීලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා යම් යම් දෙයක් ප්‍රත්‍ය කරගෙන ගින්නක් ඇති වෙනවාද අන්න එසේම ඒ වගේම තමා විඤ්ඤාණයත්. එයින් කියන්නේ දැන් මේ පින්වතුන්ට කියන්න පුළුවන් ද 'නිකන් ගින්නක්' කියලා. කොතනකවත් 'නිකන් ගින්නක්' තියෙනවාද? ඒ ඒ ගින්න හඳුන්වන්නේ, ඒ ඒ ගින්න උපාදාන කරගන්න දේ අනුව නේ. අරමුණ අනුව නේ. ඒ වගේ නිකං විඤ්ඤාණයකුත් නැහැ. විඤ්ඤාණයත් නිරන්තරයෙන් ඔය හයෙන් එකක් විය යුතුයි. නමුත් මේවා ඔක්කොම පටලවාගෙන මේ අපේ සම්ප්‍රදාය තුළ.

මේ පින්වතුන් දන්නවා දැන් කියවන පොත්පත්වල වැඩි හරිය තියෙන්නේ අනික් පැත්ත නේ? හරි පුදුම පටලැවිල්ලක් මේක තුළ තියෙන්නේ. මොකද, ආපසු දන්නෙම නැතුව අර වේදාන්ත දර්ශනයට ගිහිල්ලා. විඤ්ඤාණයත් අර විධියට පැන පැන යන හැටියට තමයි දැන් කවුරුත් කථා කරන්නේ- බෞද්ධ අබෞද්ධ දෙගොල්ලොම. කෙසේ වෙතත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වපු ගැඹුරුම තැන තමයි විඤ්ඤාණයයි නාමරූපයයි. ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම අර දිය සුළිය වගේ ගැඹුරුම තැනක් මේ ධර්මයේ. ඒකයි පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය. ඇත්ත වශයෙන් මහා නිදාන සූත්‍රයට **'මහා නිදාන'** කියලා කියන්නේ ඒකයි. **මහා නිදානයම එතැනයි.** නාමයත් රූපයත් එකිනෙක බැඳිලා තියෙනවා. ඒකත් 'ඒකඝන' නෑ. නාමය නැතිව රූපය පවතින්නේ නැහැ. රූපය නැතිව නාමය පවතින්නේ නැහැ. ඊළඟට නාමයයි රූපයයි. අන්න ඒකට තමයි අපි කිව්වේ ඇතුළත වෙළුම කියලා. ඊළඟට පිටත වෙළුම තමයි නාමරූපයයි විඤ්ඤාණයයි. ඒකත් දැන් හිතාගන්න පුළුවන් මේ පින්වතුන්ට. අර කිව්ව නේ පිටත වෙළුම කියන්න හේතුවත්. මෙතන විඤ්ඤාණය තියෙනවා අතන මව්කුසේ නාමරූපය. නාමරූපය

For free distribution only

ඇත තියෙන්නෙ. නමුත් ඒකට අරක අවශයයි. ඒකයි මේ සංසාර ගමන ඇත්තවශයෙන් හිතන්න තියෙන්නේ කුඩැල්ලාගේ ගමන වගේ දෙයක් නොවේ. ටිකකට උපමාවකට දෙනවා නම් කියන්න තියෙන්නේ කවාකාර රබර් වළල්ලක් වගේ මොකක්හරි ඒ විධියට ඇදි ඇදී යනවා. එක කොනක් අතහරින විට ඒක ගිහිල්ලා අනික් පැත්තට එකතු වෙනවා. අන්න ඒ වගේ ටිකකට හිතා ගන්න. එහෙම නැත්නම් මේක දිය සුළිය වශයෙන් හිතනවා නම්, දියසුළිය විටින් විට -දැන් මේ අපේ පැවැත්ම කියලා කියන්නේ මේ අර මව්කුසේදී අපි යම් අවස්ථාවක ග්‍රහණය කළ ශරීරය ආශ්‍රිතව ඊළඟට බැහැරට අපේ හිත විහිදෙනවා. අර බූවල්ලා වගේ ඉන්ද්‍රිය හය තුළින් අරමුණු ගන්නවා නිරන්තරයෙන්. මේ බූවල්ලා එහෙම අල්ල අල්ල ගිහිල්ලා ඒත් ආපසු එනවා මෙතනට. මේ ශරීරය නේ අපි දැඩිව ගන්නේ උපාදින්න හැටියට. යම් වෙලාවක මේක අතහරින්න වෙනකොට ඔන්න අර නිමිත්ත ගිහිල්ලා සම්පූර්ණ වෙනවා මෙතන තියන විඤ්ඤාණයට. ඒක තමයි ධර්මයේ ඇතැම් තැන්වල තියෙන්නේ. 'ඉමස්මිංච සවිඤ්ඤාණකෙ කායෙ බහිද්ධා ච සබ්බ නිමිත්තෙසු'[17] මේ සවිඤ්ඤාණක කය කියල කියන්නේ අන්න අර මව්කුසේ නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් එකතු වෙලා බිහිවුනු මේ ශරීරයයි. ඊට පසු මේක උපන්නට පස්සේ ඔන්න ඊළඟට අර සළායතනය තුළින් අන්න නාමරූප අරමුණු ඔස්සේ යනවා. අර දිය සුළියමයි යන්නේ. මධ්‍යස්ථානය වෙනස් වෙනවා විතරයි. ඉතින් ඔන්න ඔහොම තත්ත්වයක් තියෙන්නේ. ඉතින් ඒක තමයි අර 'පතිට්ඨිත විඤ්ඤාණය' කියලා කිව්වේ. ඕකෙනුයි මිදෙන්න අමාරු වෙන්නේ. ගැඹුරු තැන තියෙන්නේත් එතනයි. විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූපය - නාමරූපය නිසා විඤ්ඤාණය.

නමුත් ඔන්න ඊළඟට තියෙනවා මේකට අදාළ ඉතාමත්ම වටිනා සූත්‍රයක්. අපි බලනවා මේ කාල වේලාව තුළ කියන්න. එතනදී සාරි පුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේට ඇහුම්කන් දෙන්න බලමු. හොඳ වටිනා සූත්‍රයක් තියෙනවා ඒත් සංයුත් සඟියේ නිදාන සංයුත්තයේ. එක් අවස්ථාවක සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේත් මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේත් ඉසිපතන මිගදායේ වැඩ වාසය කළා. මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ හැන්දෑවරුවේ භාවනා කරලා ඇවිල්ලා සාරිපුත්ත මහරහතන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා ඔන්න ප්‍රශ්නයක් අහනවා. සමහරවිට උන්වහන්සේට නොතේරෙන නිසා නොවෙයි අපට තේරුම් කරන්න වෙන්න ඇති. ජරා මරණ කියන එක දන්නවා නේ. ජරා මරණ කියන එක පටිච්චසමුප්පාද ප්‍රත්‍ය මාලාවේ අගට තියෙන එකක් නේ. 'ඇවැත්නි, සාරිපුත්ත ජරා මරණය තමා කරගත්තු දෙයක් ද 'සයං කතං' කියන වචනය යොදනවා. අතීතයේ ඕවා පිළිබඳ

තර්ක විතර්ක පැවැත්වූ ආකාරයයි ඒ අන්තගාමීව. මේ ජරා මරණය කියන එක තමා විසින් කරගන්නා ලද්දක්ද? 'සයං කතං'. 'පරං කතං' අනුන් විසින් කරන ලද්දක්ද? ඔන්න ඊළඟට දෙකම එකට එකතු කරලා 'සයං කතං ච පරං කතං ච' දෙගොල්ලොම එකතු වෙලා කරපු එකක්ද? එහෙම නැත්නම් 'අසයංකාරං අපරංකාරං අධිච්චසමුප්පන්නං' තමනුත් නොකළ අනුනුත් නොකළ ඉබේ හටගත්තු දෙයක් ද? කියලා ඔන්න සාරිපුත්ත හාමුදුරුවන්ගෙන් අහනවා. සාරිපුත්ත හාමුදුරුවෝ කියනවා 'නෑ ඇවැත්නි, ජරා මරණය කියන එක තමා කරගත්තු දේකුත් නොවේ. අනුන් කරගත්තු දේකුත් නොවේ. දෙගොල්ල කරගත්තු දේකුත් නොවේ. ඉබේ හට ගත්තු දේකුත් නොවේ. නමුත් ජරා මරණය කියන එක ජාතිය ප්‍රත්‍යයෙන් ඇතිවෙන්නෙ. සමහරවිට කෙනෙක් හිනාවෙන්න පුළුවන්. නමුත් අන්න ප්‍රත්‍ය කතාව එතනයි තියෙන්නේ. මේ පටිච්චසමුප්පාදය අග ඉඳලා මේ එන්නේ. ජරා මරණයට ප්‍රත්‍යය ජාතියයි. ඔන්න ඊළඟට මහා කොට්ඨික ස්වාමීන් වහන්සේ අහනවා 'ඇවැත්නි සාරිපුත්ත මේ ජාති කියන එක - උපත කියන එක - තමා කරගත්තු දෙයක්ද අනුන් කළ එකක්ද? ඔන්න මේක සලකාගන්න කෙටියෙන් කියන්න පුළුවන්. මේ පින්වතුන් තේරුම් ගත්තාම 'සයං කතං, පරං කතං, සයං කතං ච පරං කතං ච, අසයංකාරං අපරංකාරං' ඔන්න හතර ආකාරය - තමා කළ දෙයක්ද අනුන් කළ දෙයක්ද? දෙගොල්ලම කළ දෙයක්ද? කවුරුත් නොකළ ඉබේ හට ගත්තු දෙයක් ද? ඒ ජාතිය පිළිබඳවත් අහනවා එතනදිත් සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් අහනවා. 'නැහැ ඇවැත්නි' අන්තිමට ඒකට දෙන උත්තරය මොකක්ද? 'භව පච්චයා ජාති. ජාතිය භවයෙන් ඇතිවුන දෙයක්. මතක තියාගන්න අර යෝනිසෝමනසිකාර ක්‍රමයට යන්නේ. අග කෙළවරේ ඉඳලා. එතකොට කවුරුත් කළා නොවේ. උපත ඇතිවුණේ භවය නිසා. ඊළඟට අහනවා භවය පිළිබඳවත් ප්‍රශ්නෝත්තර ආකාරයෙන් මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ අහනවා. කෙටියෙන් සලකාගන්න මේ පින්වතුන්. එතකොට සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ ඒක ප්‍රතික්ෂේප කරලා කියනවා 'නැහැ භවය උපාදානය නිසා' උපාදානය ප්‍රත්‍යය කරගෙන භවය. ඊළඟට අහනවා උපාදානය? ඒත් අර විධියටමයි අහන්නේ? උපාදානය තමන් කළ දෙයක්ද? අනුන් කළ දෙයක්ද කියලා අහනවා, මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ නොදන්නවා වගේ. සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ ඔක්කොම ප්‍රතික්ෂේප කෙරුවා. 'නැහැ උපාදානය තණ්හාව ප්‍රත්‍යයෙනුයි. ඔන්න ඊළඟට තණ්හාව ගැන අහනවා. එතකොට කියනවා 'තණ්හාව වේදනා ප්‍රත්‍යයෙන්. දැන් කෙටියෙන් සලකාගන්න ඔන්න වේදනාවේ ප්‍රත්‍යය අහනවා.

For free distribution only

වේදනාවට ප්‍රත්‍යය ස්පර්ශයයි. ඊළඟට ස්පර්ශයට ප්‍රත්‍යය අහනවා සළායතනයයි. ඔන්න එතන ඉඳලා වැදගත් හරියටයි එන්නේ - ලෑස්තිවෙලා ඉන්න.

සළායතනයට ප්‍රත්‍යය අහනවා. 'නාමරූපයයි'. ඔන්න ඔතනදී ඊළඟට අහනවා ඒක හොඳට සලකාගන්න. නාමරූපය ගැනත් අර විධියට නොදන්නවා වගේ අහනවා. ඇත්ත වශයෙන් නොදන්න නිසාද? අපි නොදන්න නිසාද දන්නේ නැහැ. කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ එහෙම ඇහුවේ. ඒ දෙනම ම මහා ශ්‍රේෂ්ඨ ස්වාමීන් වහන්සේලා දෙනමක්. කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ අහනවා මේ නාමරූපය තමන් කළ දෙයක්ද? අනුන් කළ දෙයක් ද? දෙගොල්ලොම කළ දෙයක් ද? ඉබේ හටගත් දෙයක් ද? 'නැහැ ඇවැත්නි, ඉබේ හට ගත්තක් නොවේ. මේක නාමරූපය විඤ්ඤාණය ඇති කල්හි විඤ්ඤාණය ප්‍රත්‍යයෙන් ඇතිවූ දෙයක්'. ඔන්න ඊළඟට විඤ්ඤාණය ගැනත් අහනවා. විඤ්ඤාණයටත් ඒ විධියට කියලා අන්තිමට කියනවා ඔන්න ඔතනදී ගැඹුරු තැනක් එන්නේ. විඤ්ඤාණය තමන් කළාද අනුන් කළාද කිව්වාම, 'නැහැ ඇවැත්නි විඤ්ඤාණය නාමරූපය ඇති කල්හි'. ඔන්න එතනදී බලන්න එතකොට නාමරූපයේ හේතුව ඇහුවම විඤ්ඤාණය කිව්වා. විඤ්ඤාණයේ හේතුව ඇහුවම නාමරූපය කිව්වා. ඔන්න එතනදී මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ හරියට අර පරස්පර විරෝධී තැනක් පෙන්වන්නා වගේ 'ඇවැත්නි, දැන් ඔබ වහන්සේම මට කිව්වා නාමරූපයේ ප්‍රත්‍යය විඤ්ඤාණය කියලා. ඔබ වහන්සේම දැන් කියනවා විඤ්ඤාණයේ ප්‍රත්‍යය නාමරූපය කියලා. මම කොහොමද මේක තේරුම් ගන්නේ?' ඔන්න පරස්පර විරෝධය. එතකොට සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා 'එහෙනම් ආයුෂ්මතුනි, මම ඔබට උපමාවක් දෙන්නම්'. උපමාවෙනුත් ඇතැම් ඥානවන්ත පුද්ගලයින් කාරණයක් තේරුම් ගන්නවා. මෙතැනත් එහෙම කට්ටිය ඉන්නවා නම් මේ උපමාව තේරුම් ගනීවි. ඒ කියන්නේ හුඟක් ප්‍රසිද්ධ උපමාවක් තමා **'බටකෝටු මිටි දෙකේ උපමාව'**. අමතක නොවන උපමාව බටකෝටු මිටි දෙක. සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ මේ කියන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ නොවේ. 'යම් සේ ඇවැත්නි බටකෝටු මිටි දෙකක් තියෙනවා, ඉහළින් එකකට එකක් හේත්තු වෙලා තියෙනවා. එක බට කෝටු මිටියක් ඇද්දහම- අපි හිතමු මෙහා පැත්තේ එක ඇද්දම එහා පැත්තේ එක වැටෙනවා. ඒකට කියන්නේ **'අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සාය' එකිනෙකා උපකාර කරගෙන සිටින්නා වූ බටකෝටු මිටි දෙක.** අන්න ඒ වගේ තමයි ඇවැත්නි නාමරූප නිසා විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණය නිසා නාමරූපය. නමුත් ඔතන ඉඳල තවත් වැදගත් එකක් තියෙනවා.

For free distribution only

නාමරූපය වැටෙනකොට විඤ්ඤාණය වැටෙනවා. විඤ්ඤාණය වැටෙනකොට නාමරූපය වැටෙනවා. හැබැයි නාමරූපය වැටෙනකොට ඔන්න ඊළඟට සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා සංසාර දුක කෙළවරවන හැටි. **නාම රූපය වැටෙනවාත් එක්කම සළායතනයත් වැටෙනවා. ස්පර්ශයත් වැටෙනවා. වේදනාවත් වැටෙනවා, තණ්හාවත් වැටෙනවා, උපාදානයත් වැටෙනවා, භවයත් වැටෙනවා, ජාතියත් වැටෙනවා. ඔක්කොම ඉවරයි.**

මේ පින්වතුන්ට අර වැටෙන වේගයවත් කියන්න බැහැ මට. ඒ තරම් හිතාගන්න. තව ටිකක් තේරුම් ගන්න බටකෝටු මිටි දෙක - හිතාගන්න - විඤ්ඤාණ බටකෝටු මිටිය වම් පැත්තේ තියෙනවා කියලා හිතාගන්න. නාම රූප බටකෝටු මිටිය දකුණු පැත්තේ කියනවා කියලා හිතාගන්න. නාමරූප බටකෝටු මිටියට හේත්තු කරලා තියෙනවා සළායතන ස්පර්ශ ආදී ඒ කියාපු ධර්ම ටික. එකක් ඇද්දට පස්සේ මේ පැත්තේ විඤ්ඤාණය ඇදුනට පස්සේ ඔතනයි වැදගත්ම කාරණය තියෙන්නේ. ඉස්සරවෙලාම නාමරූප නිරෝධයයි. අන්න ඒකයි මෙතන වැදගත්කම. **නාමරූප නිරෝධය කළ හැටියේ විඤ්ඤාණය නිරෝධ වෙනවා. විඤ්ඤාණ නිරෝධ කියන්නේ මැරුණා නොවේ. අනිදස්සන විඤ්ඤාණ තත්ත්වයට පත්වෙනවා.** ඒකයි ගැඹුරුම තැන. එතකොට ඒ අනිදස්සන විඤ්ඤාණය තුළ නාමරූපය පිළිබිඹු නොවන නිසාම සළායතනයත් නිරෝධයි. ස්පර්ශයත් නිරෝධයි. වේදනාවත් නිරෝධයි. ඔක්කොම නිරෝධයි. දැන් තේරුම් ගන්න බලන්න ඉතාම ගැඹුරු තැනක් මේ ධර්මයේ. අපිට නම් පුදුමයි මෙච්චර කාලයක් මේ අටුවා සම්ප්‍රදායවත් හිතුවේ නැති එක. **මේ කියාපු දියසුළි කතන්තර ඔක්කොම මේ නළ කලාප උපමාව තුළම තියෙනවා.** ඒ කියන්නේ ඊළඟට හිතලා බලන්න සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේට ඕන නම් උපමාවට දෙන්න තිබුණා හොඳ හර ඇති ලී. හර ඇති ලී දෙකක් හේත්තු කරලා. ඇයි නොකීවේ. මේකේ ශුන්‍යත්වය පෙන්නුම් කරන්නයි. බට කෝටුවට පාලියෙන් කියන වචනයත් අපි කියමු. පාලියෙන් බට කෝටුව හඳුන්වන්නේ **'තචසාරං'** කියලා. මේ අපි වඩාත් ගැඹුරට ගියොත් තචසාර කියන්නේ යම් ලීයක හරය එහි පොත්ත නම් - තචසාර කියන්නේ පොත්තම හරය කොට ඇති දේවල්. තචසාර නමින් හඳුන්වනවා බට, උණ ආදී ගස්. හරයක් නෑ නේ. එතකොට බට කෝටුවෙත් හරයක් නැහැ. බටකෝටු මිටියෙත් හරයත් නැහැ. නමුත් ඒක හේත්තු වෙලා තියෙනවා. එයින් පෙන්නුම් කරන්නේ මොකක්ද? **විඤ්ඤාණයත් ඒක ඝන දෙයක් නොවේ. ඒකත් සමූහයක්. ඒකත් රාශියක්.** ඒක වැටහෙන්නේ නැහැ

For free distribution only

ලෝකයාට. **නාමරූපයත් රාශියක්.** ඒක තමයි ඔය විදර්ශකයා ඈතට ඈතට යන්න යන්න තේරෙන්නේ. ඒ තුළ තියෙන්නේ අනාත්ම දර්ශනයක්. මේවා අනිත්‍ය, දුක්ඛ, අනාත්ම බවයි තේරෙන්නේ. අර නාම රූපයෙත් මෙතන මේ ඇතිවන නැතිවන වේගයයි පෙන්නුම් කළේ.

නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් අතර ඉතාම ශීඝ්‍රයෙන් කරකැවිල්ලක් තියෙනවා. 'ලහුපරිවත්තං' කීවේ ඒකයි. ඕක තුළයි භවයක් තියෙන්නේ. පැවැත්මක් තියෙන්නේ. එතකොට පැවැත්ම නැති කරන ක්‍රමය සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ පෙන්නුවා. අර විධියට සොයාගෙන ගිහිල්ලා අන්තිමට නාමරූපය නැති කරන්නේ කොහොමද කියලා. ඒක ප්‍රකාශ කළාට පස්සේ ඔන්න වටිනාම උදාන වාක්‍යයක් මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා. ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම ප්‍රායෝගික අගයක් තියන නිසා ඒකත් ප්‍රකාශ කරනවා. මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේගේ උපමාව අහලා මෙන්න මෙහෙමයි ප්‍රතිචාරය දක්වන්නේ. 'අච්ඡරියං ආවුසො, අබ්භුතං ආවුසො' ආශ්චර්යයි ඇවැත්නි, අද්භූතයි ඇවැත්නි. ඔබ වහන්සේගේ සුභාෂිතය ආශ්චර්යයි අද්භූතයි කියලා මම මෙන්න මේ කාරණා තිස්හයකින් ඔබ වහන්සේගේ මේ දේශනාව අනුමෝදන් වෙනවා කියලා ඔන්න ඊළඟට අමුතු දෙයක් කියනවා. ඒක ප්‍රායෝගික අගයක් තියෙන දෙයක්. යම්කිසි භික්ෂුවක් ජරා මරණය- දැන් කෙළවර නේ තියෙන්නේ ජරා මරණය - ජරා මරණය පිළිබඳව එතැන වචන තුනක් සඳහන් වෙනවා. නිබ්බිදාය, විරාගාය, නිරෝධාය, ජරා මරණ පිළිබඳව කලකිරීමට, නොඇල්මට, නිරෝධය පිණිස, ධර්මය දේශනා කරනවා නම් යම් භික්ෂුවක්, එපමණකින් ඒ භික්ෂුව හඳුන්වන්න වටිනවා '**ධම්මකථික' කියලා**. ධම්ම කථික කියන්න ඒතම ඇති. වෙන අනම් මනම් නොවේ. ජරා මරණය ගැන කලකිරෙන්න. එහි නොඇල්ම ඇති කර ගන්න, එයින් මිදෙන්න යම් කෙනෙක් ධර්මය දේශනා කරනවා නම් එපමණකින් ඒ භික්ෂුව හඳුන්වන්න සුදුසුයි ධම්ම කථික කියලා. ඊළඟට ජරා මරණය පිළිබඳව නොඇල්මක් විරාගයක් ඇතිවෙන ආකාරයේ ප්‍රතිපදාවේ යනවා නම් යම් භික්ෂුවක්, අන්න එහෙනම් උන්වහන්සේට කියන්න වටිනවා **'ධම්මානුධම්ම පටිපන්න'** කියලා. ධර්මය අනුව පිළිපදින භික්ෂුවක්. ඊළඟට යම් භික්ෂුවක් ජරාමරණය පිළිබඳව නිබ්බිදා, විරාග, කලකිරීම තුළින් සම්පූර්ණයෙන්ම විමුක්ත වුනා. ඒ භික්ෂුවට **'දිට්ඨ ධම්මනිබ්බානප්පත්තො'** කියලා කියන්න වටිනවා. මෙලොවම නිවන දුටු භික්ෂුවක් කියලා. එතකොට දැන් සලකාගන්න පින්වතුනි ඒ ජරා මරණය වගේම අර තිස්හයක් වෙන්නේ කොහොමද, අංග දොළහක් තියෙනවා නේ

For free distribution only

පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ. මේ පින්වතුන් දන්නව නේ. අවිජ්ජාවෙ ඉඳල ඒ එක එකක් ගැන දිගින් දිගටම මහා කොට්ඨිත ස්වාමීන් වහන්සේ අනුමෝදන් වශයෙන් මහා වර්ණනාවක් කරනවා. ඒ එක එකක් පිළිබඳවම යම් භික්ෂුවක් ධර්ම දේශනා කරනවා නම් ධර්ම - කථික කියන්න ඒ ටික වටිනවා. අර දොළහෙන් ඕනෑම එකක්. අවිද්‍යාව වේවා තණ්හාව වේවා ඕනෑම එකක්. ඊළඟට ඒ අනුව පිළිපදිනවා නම් ධම්මානුධම්මපටිපන්න. ඒ එක්කම ඇත්ත වශයෙන්ම ඒවා ගැන කලකිරිලා එයින් නිරෝධය ලබා ගත්තා නම් අන්න 'දිට්ඨධම්ම මෙලොවම නිවන් දුටුවා. එතකොට එයින් අපට පෙනෙනවා පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ වටිනාකම.

මේ එක් එක් අංගයක් පිළිබඳව හරියට තේරුම් අරගෙන, මේවායේ ප්‍රත්‍ය සම්බන්ධතාව හරියට තේරුම් අරගෙන, එක තැනක් කැඩුවාම ඔක්කොම කැඩිලා යනවා. අන්න ඒ විදියේ දෙයක් මෙතන. නමුත් වැදගත්ම තැන තමයි අපි කිව්වේ- සන්ධිස්ථානය- මහා නිදානය තමයි නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් අතර. එහෙම නැත්නම් විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර තියෙන අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රත්‍යතාව.

එතකොට අද දවසේ වැඩි වේලාවක් නැති නිසා අපි දැන් මේ වන විට දේශනා හතරක විතර ඔය මාතෘකාව ඇල්ලුවේ මොකද මේක ධර්මයේ මොනයම් හේතුවක් නිසා හෝ සැඟවී ඇති පැත්තක්. හුඟක් මිථ්‍යාදෘෂ්ටි ඇති වෙන්න හේතුවුනු එකක්. ඉතින් මේ පින්වතුන් කල්පනා කරන්න මේවා නිකම් ගැඹුරුයි ගැඹුරුයි කියලා හිතන්නේ නැතිව- ධර්මය ගැඹුරුයි අපට වළක්වන්න බැහැ. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ ඒ වගේම මතක තියාගන්න. දැන් මෙතන ඇති බොහෝ දෙනෙක් බුදුන් දැක නිවන් දකින්නට බලාපොරොත්තු වෙන අය. අපි කලින් දවසේ කිව්වා බුදුරජාණන් වහන්සේ කියලා තියෙනවා 'යො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති සො ධම්මං පස්සති' 'යො ධම්මං පස්සති සො පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති'[19] 'යමෙක් පටිච්චසමුප්පාදය දකීද හේ ධර්මය දකී.' යමෙක් ධර්මය දකීද හේ පටිච්චසමුප්පාදය දකී. ඒ වගේම බුදුරජාණන් වහන්සේ වක්කලී භික්ෂුවට කිව්වා වක්කලී භික්ෂූන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ශරීරය දිහා බලාගෙන ඉන්නකොට කිව්වා 'මොකද වක්කලී මගේ මේ කුණුකය දිහා බලාගෙන ඉන්නේ.' 'යො ධම්මං පස්සති සො මං පස්සති' යමෙක් ධර්මය දකීද හේ මා දකී.[20] **එතකොට පින්වතුනි කවුරුවත් ඉන්නවා නම් මෙතන බුදුන් දැක නිවන් දකින්න කැමති. පටිච්චසමුප්පාදය දකින්න. නිවනත් එතනයි. බුදුනුත් එතනයි.**

For free distribution only

ඉතින් අද දවසට මේ පින්වතුන්ට ඇති ඔය කිව්වා. මේක ඉතින් අපි කියාපු එකක් නොවේ. ධර්මයේ ශක්තියක් තුළින් අපෙන් කියවුනා. තව කී දවසක් - අර කිව්වා වගේ - කියන්න ලැබෙයි ද දන්නේ නැහැ. මේ ටිකෙන් ප්‍රයෝජන ගන්න බලන්න. එතකොට අද දින මේ පින්වතුන් පේවිලා සිල් සමාදන් වෙලා බණ භාවනා කරලා මතක තියාගන්න මේ ලබාගත්තු වටිනා ධර්ම කොටඨාශ. මේ ලබාගත්තු තම තමන්ගේ ජීවිතවලට එකතු කරගෙන අර මිච්ඡාදිට්ඨි විධියට තියෙන දේවල් තියෙනවනම් ඒවාත් ඉවත් කරලා හැකිතාක් දුරට සම්‍යක් දෘෂ්ටියේ පිහිටලා මේ ප්‍රතිපදාවේ ගිහිල්ලා අර කියාපු **දිට්ඨධම්ම- නිබ්බානපප්පත්ත තත්ත්වයට** පත් වුනොත් තමයි මේවායේ වටිනාකම හරියටම ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගත්තා වෙන්නේ. ඊතකොට මේ ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසල ශක්තියත් මේ පින්වතුන්ට උපකාර වෙලා තම තමන්ගේ බණ භාවනා සාර්ථකත්වයෙන් බලාපොරොත්තු වෙන උත්තමාර්ථයත් මේ ජීවිතයේදීම සාක්ෂාත් කර ගන්න ශක්තිය බලය ලැබේවා කියා අපි ප්‍රාර්ථනා කරන අතර අවීචියේ සිට අකනිට්ඨාව දක්වා යම්තාක් සත්ත්ව කෙනෙක් ධර්ම දේශනාමය, ධර්ම ශ්‍රවණමය කුශලයක් අනුමෝදන්වීමට කැමති නම් ඒ අනුමෝදන්වීම තුළින් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙත්වා කියා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

එත්තාවතා ච අම්හෙහි ....

For free distribution only

පාදක සටහන්

1. ජටා සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 26 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
2. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 80 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
3. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 90 - 92 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
4. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 80 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
5. කලහවිවාද සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය, ඛුද්දක නිකාය, 272-276 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
6. මහා නිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 92 (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
7. සම්පසාදනීය සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 3, 176 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 9)
8. සම්පසාදනීය සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 3, 176 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 9)
9. කේවඩ්ඪ සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 1, 538 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 7)
10. චේතනා සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 102 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
11. ශූක වර්ගය, අංගුත්තර නිකාය - 1, 16 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 18)
12. ශූක වර්ගය, අංගුත්තර නිකාය - 1, 16 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 18)
13. සර සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 30 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
14. ශූක වර්ගය, අංගුත්තර නිකාය - 1, 18 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 18)
15. අස්සුතවන්තු සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 148 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
16. මහාතණ්හාසඞ්ඛය සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 602-632 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
17. මානානුසය සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 386 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
18. නළකලාප සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 176-180 පිටු (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
19. මහාහත්ථිපදොපම සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 460 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
20. වක්කලි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 3, 206 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 15)

For free distribution only

(පහන් කණුව ධර්ම දේශනා අංක 187)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො සත්තා - අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා
අක්ඛෙය්‍යං අපරිඤ්ඤාය - යොගමායන්ති මච්චුනො

අක්ඛෙය්‍යඤ්ච පරිඤ්ඤාය - අක්ඛාතාරං න මඤ්ඤති
තඤ්හි තස්ස න හොතීති -යෙන නං වජ්ජා න තස්ස අත්ථි[1]

(සංයුත්ත නිකාය - දෙවතා සංයුත්ත)

සැදැහැවත් පින්වතුනි,

ලෝකයේ තියෙන ගැටළු, මතභේද, වාද විවාද, රාශියක්ම භාෂා ව්‍යවහාරය නිසා පැන නගින බව තිලෝගුරු සම්මා බුදුරජාණන් වහන්සේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තුළින් හෙළිකර වදාළා. ලොකුම ගැටළුව වන සංසාර ගැටළුවටත් හේතුව ඒකයි. මේ බව ප්‍රකාශ කරන වටිනා ගාථා දෙකක් තමයි අද මේ අවුරුද්දක් ආරම්භ කරන දුරුතු පෝය දවසේ අපි මේ පින්වතුන්ට දේශනාවට මාතෘකාව හැටියට යොදා ගත්තේ.

මේ ගාථා දෙක දකින්න ලැබෙන්නේ සංයුත් සඟියේ සගාථක වග්ගයේ දේවතා සංයුත්තයේ සමිද්ධි සූත්‍රයේ. මේ ගාථා දෙකට ධර්ම රසයක් ඇති නිදාන කතාවකුත් පොතේ දැක්වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ රජගහනුවර තපෝදාරාමයේ වැඩ වාසය කරන අවස්ථාවක සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ අලුයම නැගිටලා තපෝදයට ගියා. තපෝදය කියල කියන්නේ පින්වතුනි, ඒ කාලයේ රජගහනුවර තිබුන උණු වතුර ළිං. තපෝදයට වැඩමකරලා පැන්පාසුවෙලා එළියට ඇවිත් අඳනය පමණක් ඇතිව සිරුර වේලෙනකං ටිකක් හිටගෙන හිටියා එළියේ. එතකොට එක්තරා දේවතාවෙක් ඒ තපෝදය තමන්ගේ ශරීර ආලෝකයෙන් ආලෝකවත් කරලා සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ ළඟට කිට්ටුවට ඇවිල්ලා අහසේ ඉඳගෙනම සමිද්ධි

For free distribution only

ස්වාමීන් වහන්සේ අමතලා මෙන්න මෙහෙම අභියෝග විධියේ ගාථාවක් ප්‍රකාශ කරනවා.

අභුත්වා භික්ඛසි භික්ඛු - න හි භුත්වාන භික්ඛසි
භුත්වාන භික්ඛු භික්ඛස්සු - මා තං කාලො උපච්චගා[2]

'අභුත්වා භික්ඛසි භික්ඛු' කියලා කියන්නේ 'මහණ ඔබ පංචකාම සම්පත්තිය අනුභව කරලා නොවේ මේ භික්ෂාවෙන් යැපෙන මහණකමට පැමිණියේ. මහණකම් කරන්නේ. 'න හි භුත්වාන භික්ඛසි' පංචකාම සම්පත්තිය අනුභව කරලා ඉවර වෙලා මහණකම් කරනවා නොවේ. 'භුත්වාන භික්ඛු භික්ඛස්සු' පංචකාම සම්පත්තිය අනුභව කරලා ඉවරවෙලා මහණකමට යන්න. භික්ෂාවෙන් යැපෙන මහණකමට යන්න. 'මා තං කාලො උපච්චගා' මේ පංචකාම සම්පත්තිය අනුභව කරන්න හොඳම තරුණ කාලය ඔබව ඉක්මවා යන්න දෙන්න එපා කියල ධර්මානුකූල නොවන ආරාධනාවක් කළා. එතකොට සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ ඒකට දෙන පිළිතුර මේකයි.

කාලං වො'හං න ජානාමි - ඡන්නො කාලො න දිස්සති
තස්මා අභුත්වා භික්ඛාමි - මා මං කාලො උපච්චගා[3]

ඒකේ තේරුම, 'කාලං වො හං න ජානාමි' මම දන්නේ නැහැ මම මැරෙන වෙලාව. 'ඡන්නො කාලො න දිස්සති' ඒ මැරෙන වෙලාව මට ආවරණය වෙලයි තියෙන්නේ. මට ඒක පෙනෙන්නේ නැහැ. 'තස්මා අභුත්වා භික්ඛාමි' එමනිසා පංචකාමසම්පත්තිය අනුභව නොකරම මම මේ මහණකමට පැමිණිලා මේ භික්ෂාවෙන් යැපෙනවා. 'මා මං කාලො උපච්චගා' මෙන්න මේ අදහසින්. මේ මහණකම කරන්න හොඳ තරුණ කාලය මා ඉක්මවා නොයේවා, කියන අදහසින්. එතකොට දේවතාවා කිව්වේ තරුණ කාලය පංචකාමසම්පත්තිය විඳින්න හොඳයි කියලයි. සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ කියන්නේ ජරා තත්ත්වයට පත්වුනාම බැහැ මහණකම් කරන්න. තරුණ කාලෙ තමයි කරන්න තියෙන්නේ කියලා. අරම කිව්වට මොකද, ඒ දේවතාවා එතැනින් නැවතුනේ නැහැ. ඊළඟට බිමට බැහැලා අර ගාථාවෙන් කළ ආරාධනාවට තවත් පෝර දමන්නා වගේ කියනවා 'මහණ ඔබ මේ තරුණ වයසේ ඉන්න, කළු කෙස් ඇතිව භද්‍ර යෞවනයේ ඉන්න කෙනෙක්. පංචකාම සම්පත්තිය අනුභව කරලා නැහැ. මේ මනුෂ්‍යයින්ට අයිති පංචකාමසම්පත්තිය අනුභව කරන්න. 'ඔන්න ඊළඟට එක්තරා උපදේශයක් කියනවා. අපි ඒක පාලි වචනයෙන්ම කිව්වොත් ඒක මෙහෙමයි කියන්නේ. 'මා සන්දිට්ඨිකං හිත්වා කාලිකං අනුධාවි' ඒකේ

For free distribution only

තේරුම, මේ සන්දිට්ඨික කියලා කියන දිට්ඨ දැමියෙහිම, ඇස්පනාපිටම තියෙන සම්පත් අතහැරලා 'කාලිකං අනුධාවි' කියන්නේ මේ කල් යන මේ මහණකමේ ප්‍රතිඵල ඔස්සේ දුවන්න එපා.

ඔන්න එතකොට සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ ඒකට දෙන පිළිතුර - 'නැහැ ඇවැත්නි මම මේ සන්දිට්ඨිකය අතහැර කාලිකය ඔස්සේ දුවනවා නොවෙයි. මම කාලිකය අතහැරල සන්දිට්ඨිකය ඔස්සේ දුවනවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. මේ කාම සම්පත්තිය කියන දේවල් 'කාලිකා' කියලා. ඒ සංසාරයේ කල්ගත කරවන දේවල්. ඒ වගේම 'බහුදුක්ඛා, බහුපායාසා' බොහෝ දුක් උපායාස ආදීනව ඇති දෙයක් කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා. නමුත් ඒ එක්කම මේ ධර්මය 'සන්දිට්ඨිකයි අකාලිකයි, එහිපස්සිකයි, ඕපනයිකයි, පච්චත්තං වේදිතබ්බ විඤ්ඤූහි' මේ වචන මේ පින්වතුන්ට කලින් තේරුම් කරලත් තියෙනවා. කෙටියෙන් කීවොත් මේ ධර්මයේ ප්‍රතිඵල මෙලොව ඇස් පනාපිට දැකිය හැකියි. අකාලිකයි. කල් නොයවා එහිපස්සිකං එව බලව කියන එකක් මේ ධර්මය තුළ තියෙනවා. ඕපනයික පියවරෙන් පියවර ඉදිරියට ගෙන යනවා. පච්චත්තං වේදිතබ්බො විඤ්ඤූහි' නුවණැත්තන් විසින් තමන්ම ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ගන්න පුළුවන් කියන එක. එතකොට ඒක ප්‍රකාශ කළාම මේ දේවතාවා කියනවා - ඒත් එයාගේ තර්කය ඉවර නැහැ කියනවා. "කෙසේද මහණ, මේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කාමයන් කල් යවන දේවල්, බොහෝ ආදීනව ඇති දේවල්, කියලා කිව්වේ? ආදීනව සහිත දුක් සහිත දේවල් කියලා කිව්වේ? කෙසේද මේ ධර්මය සන්දිට්ඨික කියලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළේ?"

ඔන්න එතකොට සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේ කියනවා "ඇවැත්නි, මම මේ ළඟදී මහණ වෙච්ච කෙනෙක්. මේ ධර්ම විනයට අලුත් කෙනෙක්. මට ඔය ප්‍රශ්නයට දිගට සවිස්තර පිළිතුරක් දෙන්න බැහැ. අන්න භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වැඩ ඉන්නවා රජගහනුවර තපෝදාරාමයේ. ගිහිල්ලා භාග්‍යවතුන් වහන්සේගෙන් ඔය ප්‍රශ්න අහන්න. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කියන හැටියට ඒ පිළිතුර දරා ගන්න." එතකොට දේවතාවා කියනවා "මහණ මට ඒ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ළඟට යන්න ලෙහෙසි පහසු නැහැ. මහේශාක්‍ය දේවතාවුන් විසින් නිතර පිරිවරන ලදුව ඉන්නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ. මට කිට්ටු කරන්න බැහැ. මහණ ඔබ ගිහිල්ලා මා වෙනුවෙන් ඒ ප්‍රශ්නය ඇසුවොත් මමත් එන්නම් ධර්මය අහන්න."

For free distribution only

එහෙම කිව්වම සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේත් 'හොඳයි' කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ගිහිල්ලා සම්පූර්ණ සිද්ධිය කිව්වා. දෙන්නා අතර, දේවතාවත් තමන් වහන්සේත් අතර, ඇතිවෙච්ච සාකච්ඡාව, සංවාදය කිව්වා. ඒ වෙලාවේ අර දේවතාවත් ඇවිල්ලා හිටියා. ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ අර දේවතාවට එල්ල කරලා තමයි අර අපි මාතෘකා කළ ගැඹුරු ගාථා දෙක වදාළේ.

අක්ඛෙය්‍යසඤ්ඤිනො සත්තා - අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා
අක්ඛෙය්‍යං අපරිඤ්ඤාය - යොගමායන්ති මච්චුනො

මේවා අමුතු වචන වෙන්න පුළුවන් මේ පින්වතුන්ට. 'අක්ඛෙය්‍ය' කියලා කියන්නේ පින්වතුනි, අපි ඒකේ නිරුක්ති ඔස්සේ කිව්වොත් තේරුම් ගන්න 'ඛ්‍යා' කියන ධාතුව තියෙනවා පාලියේ 'ඛ්‍යා' ධාතුවෙ තියෙන්නේ 'කීම' කියන අදහස. දැන් 'ආඛ්‍යාත' කියලා කියන්නේ කියනු ලබනු දෙය. 'ආඛ්‍යාන' කියලා කියන්නේ. එතකොට 'අක්ඛෙය්‍යං' කියන්නේ කිවයුත්ත. ඒක සමහරවිට තෝරන්න පුළුවන් නම්කර කිවයුත්ත. වචනයෙන් කිවයුත්ත. එතකොට අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො සත්තා' කියන්නේ සත්ත්වයෝ වචනයෙන් නම්කර කිව යුතු දේ පිළිබඳ සංඥාව ඇත්තාහු ය. 'අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා' කියලා කියන්නේ නම් කර කිවයුතු දේ මතම පිහිටියාහුය මේ සත්ත්වයෝ. ඊට වැඩි දෙයක් නෑ. වචන විතරයි. ඊළඟට 'අක්ඛෙය්‍යං අපරිඤ්ඤාය' මේ නම් කර කිවයුතු දේ පිළිබඳව පිරිසිදු අවබෝධය නැතිකම නිසා, හරි අවබෝධය නැති නිසා මොකක්ද වෙන්නේ. 'යොගමායන්ති මච්චුනො' මාරයාගේ වියගහ යටට එනවා. මාරයාගේ බැම්මට යට වෙනවා. සංසාරයේ දිගින් දිගට යනවා.

ඊළඟට අනික් පැත්ත කියනවා. 'අක්ඛෙය්‍යඤ්ච පරිඤ්ඤාය' යම් කෙනෙක්. ඒ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳවයි කියන්නේ - ඒ කිවයුත්ත එහෙම නැත්නම් නම්කර කිව යුතුදේ පිළිබඳව පිරිසිදු අවබෝධය, හරියාකාර අවබෝධය ලබාගෙන **'අක්ඛෙය්‍යං ච පරිඤ්ඤාය - අක්ඛාතාරං න මඤ්ඤති'** ඒකේ හරි අවබෝධය ඇත්නම්, 'අක්ඛාතාරං' කියන්නේ කියන්නා. කියන්නා කියන සංඥාවත් නැති වෙනවා. කතෘ කෙනෙක් පිළිබඳ අදහසත් නැති වෙනවා හරියට තේරුම් ගත්තා නම් භාෂාව පිළිබඳව. 'අක්ඛාතාරං න මඤ්ඤති' කියන්නෙක් කියන හැඟීමත් ඒ 'මඤ්ඤනාවත් ඇති කර ගන්නේ නැහැ. 'තස්මිං තස්ස න හොති' රහතන් වහන්සේට එවැන්නක්, ඒ සිතුවිල්ලක් එන්නේ නැහැ. 'යෙන නං වජ්ජා න තස්ස අත්ථි' ඒ කියන්නේ යමෙක් ඔහු පිළිබඳව, රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව, කථා කරනවා නම්,

For free distribution only

කථා කරන්න මාතෘකා දෙයකුත් නැහැ එතන. ඒ රහතන් වහන්සේ ඒවායෙන් නිදහස් කියන එකයි - ඒ වාග් ව්‍යවහාරවලින්.

ඉතින් ඔය විධියට ප්‍රකාශ කරලා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේවතාවට කියනවා **'සචෙ විජානාසි වදෙහි යක්ඛ'** මේ ධර්මයේ සඳහන් වෙනවා දේවතාවන්ටත් ඇතැම් අවස්ථාවල යක්ෂ කියලා කියනවා. නිග්‍රහ කරන හැටියට නොවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේට තරහ ගියා නොවේ. ශක්‍රයාට පවා සමහරවිට යක්ෂයා කියලා යෙදිච්ච තැන් තියෙනවා. ඒක නිසා 'සචෙ විජානාසි වදෙහි යක්ඛ' කියලා කිව්වේ මේ පින්වතුන් ඒක ඕන වචනයකින් කියා ගන්න. නමුත් සාමාන්‍ය අදහස 'යක්ෂය ඔබට තේරෙනවා නම්, කියන්න' කියන එකයි. එහෙම කිව්වාම මේ යක්ෂයා කියනවා 'භාග්‍යවතුන් වහන්ස මට ඔය භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙටියෙන් කියාපු එක තේරෙන්නේ නැහැ. මට මේක සවිස්තරව තේරුම් කරලා දෙන්න' කියලා කිව්වාම බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊටත් වැඩිය අමාරු ගාථාවක් දේශනා කරනවා.

සමො විසෙසී අථවා නිහීනො
යො මඤ්ඤති සො විවදෙථ තෙන
තීසු විධාසු අවිකම්පමානො
සමො විසෙසීති න තස්ස හොති[4]

'සමො විසෙසී අථවා නිහීනො' කියලා කියන්නේ - මේ කියන්නේ මාන ගැන. මාන තුන ගැන කියන්නේ. සමය, විශේෂය, හීනය කියල කියන ඒ මාන යම් කෙනෙක් ඒ පිළිබඳ මඤ්ඤනාවල් ඇතිකර ගන්නවා නම්, හිතාගන්නවා නම් ඒ මාන තත්ත්ව ගැන 'යො මඤ්ඤති සො විවදෙථ තෙන' ඒ නිසා විවාදවලට පටලැවෙනවා. අර කියාපු අර මාන තුන නිසා. 'තීසු විධාසු අවිකම්පමානො' 'තීසු විධාසු' කියලා අර කිව්වේ මානය පිළිබඳ කාරණා තුනයි. හීන, විශේෂ, සම - හිතාගන්න පුළුවන් නේ. ඒ කියාපු විධාන තුන පිළිබඳව කම්පා නොවන තැනැත්තා -තීසු විධාසු අවිකම්පමානො - සමො විසෙසීති න තස්ස හොති.' ඔහුට සම විශේෂ කියන භේදයක් ඇතිවන්නේ නැහැ. ඕක කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සචෙ විජානාසි වදෙහි යක්ඛ' යක්ෂය මේක තේරෙනවානම් කියන්න කිව්වා. ඔන්න එතකොට යක්ෂයා කරකැවිලා යන්න ඇති. යක්ෂයා කියනවා 'අනේ භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මට ඕකත් තේරෙන්නේ නැහැ. මට මේක තව විස්තරව කියලා දෙන්න.' මේක තේරුම් ගන්න විස්තරව කියනවා ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒකට වැඩිය බරපතල ගාථාවක්.

For free distribution only

පහාසි සඞ්ඛං න ච මානමජ්ඣගා
අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ
තං ඡින්නගන්ථං අනීඝං නිරාසං
පරියෙසමානා නාජ්ඣගමුං
දෙවා මනුස්සා ඉධ වා හුරං වා
සග්ගෙසු වා සබ්බනිවෙසනෙසු[5]

ඒකත් අපි තේරුම් කරමු. මෙහෙම සාමාන්‍ය තේරුම ඉස්සරවෙලා කියමු. 'පහාසි සඞ්ඛං' එතැන 'සඞ්ඛා' කියන වචනය යෙදෙනවා. අපි කලින් අවස්ථාවල මේ පින්වතුන්ට තේරුම් කරලා තියෙනවා. 'සඞ්ඛා' කියලා කියන්නේ - සාමාන්‍ය ව්‍යවහාරයේ තියෙන්නේ සංඛ්‍යාව කියලා කියන්නේ ඉලක්කම නේ. අපි පෙන්නල දුන්නා භාෂා ව්‍යවහාරයේ ප්‍රාථමිකම දේ තමයි ඉලක්කම. ඔය ගොලුවෝ එහෙම කථා කරන්නේ ඇඟිලිවලින් එහෙම. ඉලක්කම තමා ප්‍රාථමික. එතකොට ගිණීම කියලා ගත්තහම හරි. 'පහාසි සඞ්ඛං' කියන්නේ මේ රහතන් වහන්සේලා පිළිබඳව කියන්නේ. රහතන් වහන්සේලා ගිණීම් අතහැරලා. ගිණීම් කරන්නේ අර වචන ඔස්සේ නේ. ගිණීම් අතහැරියා. 'පහාසි සඞ්ඛං - න ච මානමජ්ඣගා' ඒ වගේම මානයට ගියේ නැහැ. එතකොට **ගිණීම්** අතහැරියා වගේම **මැනීමත්** අතහැරියා. ඔන්න රහතන් වහන්සේ, 'පහාසි සඞ්ඛං න ච මානමජ්ඣගා' ඊළඟට එහෙම උනේ මොකද 'අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ' මේ නාම රූපය පිළිබඳ තණ්හාව අතහැරියා. කොටින්ම කියතොත් නාමරූප පිළිබඳව.

අපි තේරුම් කරලා තියෙනවා නේ නාමරූප කියන්නේ 'නැමීම' නොවේ. අර නාමය. ඒවා අපි කලින් තේරුම් කරලා තියෙනවා. ආයි නැවත කියන්න ඕනැ නැහැ. කෙටියෙන් සලකාගන්න. වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර කියන ඒ නාම ධර්ම ආශ්‍රයෙන් තමයි පඨවි, ආපො, තේජො, වායො කියන මහා භූත ධර්ම තුළින් යම් රූප සංඥාවක් ගන්නේ. එතකොට ලෝකයා බැඳෙන්නේ ඒ නාමරූපයේ. නාම රූපය පිළිබඳව තණ්හාව කපා හැරියා. 'අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං ඉධ නාමරූපෙ'[6] ඔන්න 'තං ඡින්නගන්ථං අනීඝං නිරාසං' තණ්හා බන්ධනය, ඒ නාමරූපය පිළිබඳ තණ්හා ගැටය කපා දැමූ ඒ රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව කියන්නේ 'අනීඝං -නික්ලේශී -නිරාසං' -ආශාව රහිත, ඒ රහතන්වහන්සේ පිළිබඳව 'පරියෙසමානා නාජ්ඣගමුං දෙවා මනුස්සා ඉධවා හුරං වා' දෙවියනුත් මනුෂ්‍යයනුත් ඒ රහතන් වහන්සේ හඳුනාගන්න, ඒ හිත මොකක් අරමුණු කරගෙන තියෙනවාද කියලා හඳුනාගන්න, 'පරියෙසමානා නාජ්ඣගමුං'

For free distribution only

සොයන ඔවුන්ට හැකිවෙන්නේ නැහැ. රහතන් වහන්සේගේ හිත ගන්නා අරමුණ මොකක්ද කියලා දැන ගන්න බැහැ දෙවියන්ටවත් මනුෂ්‍යයන්ටවත් - 'දෙවා මනුස්සා ඉධ වා හුරං වා සගෙසුවා සබ්බ නිවෙසනෙසු' දිව්‍ය ලෝකවලවත් කිසිම භව තත්ත්වයකවත් රහතන් වහන්සේලාගේ හිත මොන අරමුණක් ගන්නවාද කියලා දෙවියන්ටවත් මනුෂ්‍යයින්ටවත් කියන්න බැහැ. එතකොට මේ දේවතාවට මොකක්ද වෙන්න ඇත්තේ. ඒකත් ඉවර කරන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ 'සචෙ විජානාසි වදෙහි යක්ඛ' යක්ෂය තේරෙනවා නම් කියන්න. යක්ෂයාට කර කියාගන්න දෙයක් නැහැ.

පස්සේ එයාට තේරෙන මට්ටමින් කියනවා. මට මේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කියන එක තේරෙන්නේ මෙහෙමයි. මේ විධියටයි මට තේරෙන්නේ. මේ සාමාන්‍ය අදහස දේවතාවා කියන්නේ. මට ඔබ වහන්සේ කියන එක තේරෙන්නේ මෙහෙමයි. කාමයන් ආදිය අතහැරලා යම් කෙනෙක් සතිසම්පජඤ්ඤයෙන් යුක්තව සිටිනවා නම්, අන්න ඒ තැනැත්තා අර අනර්ථකාරී දුක්වලට පත්වෙන්නේ නැහැ කියලා කෙටි අදහස යක්ෂයා ප්‍රකාශ කළා. ඒ යක්ෂයා පිළිබඳ කථාව එහෙමයි.

ඉතින් කෙනෙකුට සැක හිතෙන්න පුළුවන් ඇයි මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ අර යක්ෂයාට මේ ගැඹුරු ගාථා කිව්වේ කියලා. සමහරවිට අර ශාසනය ලිහිල් කරලා අරගෙන සමිද්ධි ස්වාමීන් වහන්සේට ගිහිවෙන්න එහෙම නැත්නම් පංචකාමසම්පත්තියට පොළඹවන්න අර විධියට කිව්ව නිසා යක්ෂයාට මේ ශාසනයේ වටිනාකම පෙන්වන්න වෙන්න පුළුවන්. කොහොම නමුත් හිතන්න තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ගැඹුරු ධර්මය ඇතැම් අවස්ථාවල ප්‍රකාශ කරලා තියෙන්නේ 'මොන යකෙකුට හරි වැටහේවා' කියන අදහසිනුයි. ඉතින් කොටින්ම කියතොත් අපි වුනත් මේ දේශනා පවත්වන්නේ ඒ අදහසිනුයි.

කොයි එක හරි වේවා අපි දැන් මේ ගාථාවල අර්ථය ටිකක් විග්‍රහ කරන්න බලමු. අර 'අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො' ගාථාව තවත් සවිස්තරව කිව්වොත් 'අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො සත්තා - අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා' කියන්නේ අර අපි කලින් කිව්වා වගේ භාෂා ව්‍යවහාරය. මේක ලෝකයා මේ භාෂා ව්‍යවහාරය ලොකුවට අරගෙන, මේ සංඥාව, ඔවුන්ගේ සංඥාව තියෙන්නේ මේ ව්‍යවහාරය උඩයි. 'අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො' ඒක නිසාම ඒවායේ පිහිටලා තිබෙනවා. 'අක්ඛෙය්‍යස්මිං පතිට්ඨිතා' ඒවායේ යථා ස්වභාවය දන්නේ නැහැ. මේ වචනවල. දැන් මොකද මේ භාෂාව කියන එක හැදිලා තියෙන්නේ මේ පින්වතුන් දන්නවා භාෂාවක් කර්තෘ, කර්ම, ආඛ්‍යාත ආදී

For free distribution only

වශයෙන් ඔය ව්‍යාකරණයේ බෙදීම් තියෙනවා. නාමපද තියෙනවා. ක්‍රියාපද තියෙනවා. නාම විශේෂණ තියෙනවා. ක්‍රියා විශේෂණ තියෙනවා. නිපාත පද තියෙනවා. ඔය ඔක්කොම එකතු වෙලා තමයි භාෂාවක් හැදෙන්නේ. මේකෙදී කරන්නෙක්, කියන්නෙක් ඕකට කියනවා සාමාන්‍යයෙන් ග්‍රාහ්‍ය ග්‍රාහක භේදයක්, අල්ලගන්න දෙයක්, අල්ලගන්න කෙනෙක්. ඔය භේදය උඩයි භාෂාව හිරවෙලා තියෙන්නේ. නමුත් මේකයි ලෝකයා ලොකුවට ගන්නේ. 'අක්ඛෙය්‍යං අපරිඤ්ඤාය' ඒක හරියට තේරුම් නොගැනීම නිසා මාරයාට යටවෙනවා.

දැන් මේක ටිකකට හිතාගන්න මීට කලින් අවස්ථාවක- අවස්ථා කීපයක -අපි ඔය නාමරූපය ගැන කියනකොට 'ඒදණ්ඩ උඩ බල්ලා' දැන් ටිකක් පරණ වෙලා. ඊට වැඩිය හොඳ උපමාවක් මේ පින්වතුන්ට හිතට කාවදින 'නාසිසස් කතාව' කිව්වා. ඒ නාසිසස් කියන ග්‍රීක තරුණයා, රූමත් ග්‍රීක තරුණයා, තමන්ගේ මූණ කවදාවත් දැකලා නැහැ. දවසක් කැලේ ඇවිදිනකොට පොකුණකට නැඹුරු වෙලා තමන්ගේ රූමත් මුහුණ දැකලා රැවටිලා දෙවඟනක් කියලා වැළඳගන්න දින ගණනක් උත්සාහ කරලා අන්තිමට එතැන ජීවිත පූජා කළා. පූජා කළේ ආත්ම ස්නේහය නිසා. ඒක නිසා නාසිසස් කියන වචනය ශබ්ද කෝෂයේ දැන් දකින්න ලැබෙනවා. ඒ නාසිසස් කියන ඒ නම ආත්ම ස්නේහයට කියන වචනයක්. ඉතින් ඒ අතට හිතුවොත් අපට හිතන්න තියෙන්නේ අන්න නාමරූපය කියලා ගත්තොත් 'අක්ඛෙය්‍ය' කියන එකට 'අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො සත්තා' සාමාන්‍ය ලෝකයා අර නාමරූපය පිළිබඳ සංඥාව ඇත්තාහු ය. නාම රූපයෙහිම පිහිටියාහුය. නාමරූපයේ යථා ස්වභාවය නොදැනීම නිසා නැවත නැවතත් මාරයාගේ විය ගහට යට වෙනවා. එතකොට නාසිසස් විතරක් නොවේ. අපි කවුරුත් සංසාරයේ මේ ජීවිතයක් අවසානයේ දී ගන්න ආත්ම ස්නේහය මොකක්ද කියලා හිතලා බලන්න. මහ ධනවත් කෙනෙක්, දරු මල්ලන් ඇති වස්තුව ඇති කෙනෙක්, අවසාන හිත කොහොමද යන්නේ. මේ මං කියලා ගත්තේ ඒකට නේ. අනේ මට මේ ගෙවල් දොරවල් ධනය අතහැරලා, මගේ මේ භාර්යාව දරුවන් අතහැරලා යන්න වෙනවා කියලා ඒ අල්ලාගන්නෙත් අර කියාපු නාමරූපය නේ? අර හෙවනැල්ල නේ? එතකොට ඒක අල්ලගත්තු නිසා ඉතින් තව ආත්ම භාවයක් බලාපොරොත්තු වෙනවා. මේ ටික සම්පූර්ණ කරගන්න තව ටිකක් කල් දෙන්න කියලා. ඉතින් ඒ වෙනුවට මාරයා 'ඉඳා' කියලා දෙනවා. දෙන්නේ ඕන කරන දේ නොවේ.

For free distribution only

කර්මානුරූපව ඊළඟට කොහේහරි එක්කෝ ගැරඬියෙක් වෙලා හරි ගෙම්බෙක් වෙලා හරි ගෙදරට එනවා. එක්කෝ බල්ලෙක් වෙලා හරි ඉස්සරහ පුටුවට එනවා. ඔන්න එතකොට නාමරූපයේ **පිහිටීම**. ඔය ටික තමයි. අපි මේ පින්වතුන්ට තේරුම් කරන්න ඕන නිසයි ඔය ටික කියන්නේ. ගැඹුරු ධර්මයක්. නමුත් ඉතින් 'අකෙඛයාසම්ං පතිට්ඨිතා' කියන්නේ හිතාගන්න නම්කර කිය යුතු දේ තමයි නාමරූපය. ලෝකයා විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර හරඹයකයි සිටින්නේ. නාමරූපය සෙවනැල්ලක් බව ලෝකයා දන්නේ නැහැ. ඒකයි බුදුහාමුදුරුවෝ මතු කරලා දෙන්නේ. එතකොට ඒකෙ පිහිටියොත් වෙන්නේ අර ටිකයි. 'අකෙඛයාං අපරිඤ්ඤාය-යොගමායනති මච්චුනො'

ඉතින් අපි මේ ටික මතු කළේ මොකද? තවත් හේතුවක් තියෙනවා, මේ අද මාතෘකාවට ඕක ගන්න. මීට කලින් අවස්ථාවල මේ පින්වතුන්ට මතක ඇති අපේ අටුවා සම්ප්‍රදාය තුළ වැඩිය වැදගත් කමක් නුදුන්න මහා නිදාන සූත්‍රය නමැති මහා ශ්‍රේෂ්ඨ ධර්මදේශනාව ගැන අපි සවිස්තරව යම් යම් දේවල් කිව්වා. විශේෂයෙන්ම නාමරූපය ගැන. නාමයත් රූපයත් එකිනෙකට සම්බන්ධ වන හැටිත් නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් අඤ්ඤමඤ්ඤ වශයෙන් සම්බන්ධ වෙලා තියෙන හැටිත් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ මහා නිදාන සූත්‍රයේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට ඒත්තු ගන්වලා අවසානයේ දී ඒ සූත්‍රය හකුලුවා දක්වන වටිනා පාඨයක් අපි එදා කිව්ව නමුත් විවරණය කරන්න බැරි වුනා. අද අපි ඒක ඉලක්ක කරගෙනයි මේ ගාථා දෙක ඉස්සරහට ගත්තේ.

මොකක්ද ඒ පාඨය. **'එත්තාවතා ඛො ආනන්ද ජායෙථ වා ජීයෙථ වා මීයෙථ වා චවෙථ වා උපපජ්ජෙථ වා. එත්තාවතා අධිවචනපථො එත්තාවතා නිරුත්තිපථො එත්තාවතා පඤ්ඤත්තිපථො එත්තාවතා පඤ්ඤාවචරං එත්තාවතා වට්ටං වට්ටති ඉත්ථත්තං පඤ්ඤාපනාය යදිදං නාමරූපං සහ විඤ්ඤාණෙන'**[7]

ඔන්න දැන් අපි ඒක තෝරමු. ආනන්දය මෙතෙකින්මය ආනන්ද කෙනෙක් උපදනේ හෝ දිරනේ හෝ මිය යන්නේ හෝ චුත වන්නේ හෝ නැවත උපදනේ -මෙතෙකින්මය අධිවචන - ඔන්න භාෂාව පිළිබඳ කථාන්තරය -මෙතෙකින්මය අධිවචන මාර්ගයක්, නිරුක්ති මාර්ගයක්, ප්‍රඥප්ති මාර්ගයක් දැක්විය හැක්කේ. භාෂා ව්‍යවහාරයට ඉඩ ඇත්තේ මෙතෙකින්මය. කෙතෙකින් ද කියන එක අගටයි කියවෙන්නේ. ඒ වගේම මෙතෙකින්මය ප්‍රඥාවට බැසගත හැකි තැනක් ඇත්තේ. ඒ කියන්නේ

For free distribution only

විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතරින් තමයි ප්‍රඥාව ක්‍රියාත්මක වන්නේ. ඒකයි, ප්‍රඥාවට බැස ගත හැක්කේ එතනයි. අන්තිමට කියනවා 'එත්තාවතා පඤ්ඤාවචරං එත්තාවතා වට්ටං වට්ටති ඉත්ථත්තං පඤ්ඤාපනාය' ඔන්න වැදගත්ම පාඨය. මෙතෙකින්මය 'ඉත්ථත්ත' කියන වචනය අපි කලින් තේරුම් කරලා දුන්නා මේ පින්වතුන්ට 'ඉත්ථං' කියන්නේ මෙසේ 'ඉත්ථත්ත' කියන්නේ මෙසේ බව. මෙසේ බව කියන වචනය යෙදෙන්නේ මේ භවය කියන එකටයි. මේ භව තත්ත්වය. එතකොට භව තත්ත්වයත් පෙන්නුම් කිරීමට වට්ටයක් කරකැවෙනවා. හිතාගන්න අර දිය සුළිය උපමාව දුන්න නේ. දියසුළිය කරකැවෙන තැන තමයි. ඒක පෙන්නුම් කළා - මුහුදේ දිය සුළියක් කරකැවෙනකොට විතරයි අපිට ඇඟිල්ල දික්කරලා පෙන්නුම් කරන්න පුළුවන්. 'අතන' 'මෙතන' කියලා. අන්න එතකොට ඒ යම් වට්ටයක් තුළයි. ඒක තේරුම් කරන්න මේ පින්වතුන්ට කිව්වා, දැන් ඔය ලෝක වෙළඳපොලේ මිල ගණන් වෙනස් වෙන්නේ මොකද වෙළඳ වට්ටය නිසා. ඉල්ලුමත් සැපයුමත්. ඒ දෙක අතර වට්ටයක් තියෙනවා. කරකැවිල්ලක්. ඉතින් ඒ වගේ හැම ව්‍යවහාරයක්ම - මිල දර්ශනයක් විතරක් නොවේ- හැමදෙයක්ම තියෙන්නේ ඔන්න ඔය වට්ටයක් තුළයි. ඒක ගැඹුරින් ගත්තොත් අන්න විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතරයි.

එතකොට විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර මෙන්න මේ වට්ටය නිසා තමයි 'ඉත්ථත්ත' කියන මේ භව තත්ත්වයක් පෙන්නුම් කළ හැක්කේ. ඉතින් අර දියසුළි උපමාවෙන් අපි කිව්වේ ඒකයි. දිය සුළියක් කියලා කියන්නේ සංසාර දියසුළිය තමයි මේ සත්ත්වයා කියලා කියන්නේ. විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර පුදුම කරකැවිල්ලක් තියෙන්නේ අර නාසිසස් හෙවනැල්ලත් එක්ක කරපු හරඹය වගේ. ඉතින් ඔන්න ඔය ටික කියන්න තමයි මේ ගාථාව එළියට ගත්තේ.

ඉතින් මෙයිනුත් අපි ඉදිරියට ගනිමු පළමුවෙන්ම අර අන්තිමට කියාපු නාමරූපයත් විඤ්ඤාණයත් අතර තියෙන මේ වට්ටය නම් වූ කරකැවිල්ල තුළයි 'ඉත්ථත්ත' කියලා කියන මේ භව තත්ත්වයක් පෙන්නුම් කළ හැක්කේ. මෙතන ඉතාමත්ම ගැඹුරු කාරණයක් තියෙන්නේ. දැන් බලන්න අර මුහුදේ එතන අපට පුළුවන් නේ -මුහුදේ හරි ගඟක හරි- දිය සුළියක් තියෙනකොට ඒක කරකැවෙන තැනක රොඩු ආදිය ඒකට ඇදිලා යනකොට අපට පුළුවන් අතන කියන්න. මෙතන කියන්න පුළුවන්. ඉතින් අතන මෙතන කියනව වගේ තමා පින්වතුනි දැනටත් ඔය 'තැනැත්තා' කියලා කියන්නේ මොකක්ද කියලා හිතලා බලන්න. තැනැත්තා කියන්නේ

For free distribution only

'තැන ඇත්තා'. ඒ තැනැත්තා මේ තැනැත්තා. ඊළඟට සංඝයා වහන්සේලාට නම් අරතැන, මේ තැන කියලා කියනවා. ඔය දානෙ ගෙවල්වල එහෙම අහන්න ලැබෙන්නේ. 'අර තැනට බෙදන්න' කියලා. ඉතින් ඒ වගේ අරතැන මේ තැන කථාව තුළ තමයි ව්‍යාකරණයේ ආරම්භය තියෙන්නේ. ඉතින් අපි සමහරවිට කියනවා අස්මිමානය කියලා. අස්මිමානය කියන මූලික මම පිළිබඳ සංඥාව - තමා පිළිබඳ සංඥාව - බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා භවය පිළිබඳ අන්තිම කොන - ඉතිරිවෙන ටික තමා මේ 'වෙමි' කියන මානය. 'වෙමි' - කොහොමහරි ඒ පුද්ගල සංඥාව ඇතිවුනාට පස්සේ තමයි ඔන්න ව්‍යාකරණයට පණ එන්නේ. කොහොමද 'මම මෙතන' 'ඔබ ඔතන' 'ඔහු එතන' එහෙම නේද? තියෙනවානෙ ඔය උත්තම පුරුෂ, උත්තම පුරුෂයා මම නේ. මධ්‍යම පුරුෂයා ඔබ. එතන ඉන්න ඔහු තමයි ප්‍රථම පුරුෂයා. ඔය කියන්නේ ව්‍යාකරණයේ සැකිල්ල. **ව්‍යාකරණයේ සැකිල්ල** ඉතින් ව්‍යාකරණයේ සැකිල්ල සකස් වුනෙත් ඔන්න ඕක තුළයි. ඕකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ ව්‍යාකරණයට යටවීම නිසයි, භාෂාවට යටවීම නිසයි මනුෂ්‍යයින්ට නිවන තෝරගන්නත් බැරි. මේ සංසාරයෙන් මිදෙන්නත් බැරි, ගැඹුරින් කල්පනාකර ගත්තොත්. නමුත් ව්‍යාකරණය තණ්හාවෙත් අවිද්‍යාවෙත් නිර්මාණ අතිත් පැත්තට. අමුතු දෙයක් නොවේ. අවිද්‍යාවත් තණ්හාවත් නිසා ලෝක සත්ත්වයා මේ ව්‍යවහාරයට ගැති වුනා. ව්‍යවහාරයට ගැතිවුනා. ව්‍යවහාරයේ අර්ථය තේරුම් ගන්නේ නැහැ. මේක මොකක් සඳහා ද කියලා. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවා මේක ව්‍යවහාර මාත්‍රයක් පමණයි.

මොකද, ඊළඟට මේ එක්කම තියෙන තවත් කාරණයක් කියමු. මේ පින්වතුන්ට වුනත් ඇතිවෙන්න පුළුවන් සැකයක් එක්තරා අවස්ථාවක දේවතාවෙක් බුදුරජාණන් වහන්සේට ඉදිරිපත් කළේ. ගාථාවකින් ඉදිරිපත් කළේ. දිගට ගාථාව නැතත් මෙහෙම කියමු. 'කොහොමද මේ රහතන් වහන්සේලා හැම එකක්ම, වැඩ කටයුතු අවසන් කළ රහතන් වහන්සේලා. 'අහං වදාමි' කියලා කියන්නේ 'මම කියමි' 'මමං වදන්ති' අනික් අය මට කියනවා කියලා කියන්නේ මොකද කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේගෙන් ඇහුවා. මානයක් නිසා ද එහෙම කියන්නේ. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ කිව්වා මානයක් නිසා නොවේ කියලා. ඒ ගාථාවේ අවසාන පද දෙක අපි කියමු.

ලොකෙ සමඤ්ඤං කුසලො විදිත්වා
වොහාරමත්තෙන සො වොහරෙය්‍ය[8]

For free distribution only

ලෝක ව්‍යවහාරය පිළිබඳව හරි අවබෝධයක් ඇති කරගෙන, ඒ දක්ෂකම ඇති කරගත් රහතන් වහන්සේලා, 'වොහාරමත්තෙන' හුදෙක් ව්‍යවහාර මාත්‍රයක් වශයෙන් පමණයි අර කියාපු 'මම' 'ඔහු' කියන භාෂා ව්‍යවහාරය පාවිච්චි කරන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ පවා මම කියලා යොදන්නේ - රහතන් වහන්සේලා පමණක් නොවේ. **අන්න එතකොට තේරුම් ගන්න මෙතන භාෂාව ව්‍යවහාර කිරීම නොවේ වරද. ව්‍යවහාරය ව්‍යවහාරයක් බව තේරුම් නොගැනීමයි.** ඒ ටික ලෝකයාට නැති නිසා තර්කකාරයන් දාර්ශනිකයන් විද්‍යාඥයින් ඔක්කොම මේ වචනය තුළ හිරවෙලා තමයි මෙච්චර මේ මහා අවුලක් ඇති කරගෙන අනික් අයගෙත් සංසාර දික් කර තමන්ගෙත් සංසාරය දික් කර ගන්නේ. ඔන්න ඕකයි කෙටියෙන් කියනවා නම්.

ඉතින් ඒකෙ රහස හෙළිවන තවත් මහා පුදුම කෙටි ධර්ම පාඨයක්- බුද්ධ වචනයක් -සඳහන් වෙනවා. ඒකත් අපි මතක් කරමු. දැන් අපි කිව්වා සඤ්ඤාව - අර 'අක්ඛෙය්‍ය සඤ්ඤිනො' කියන එකෙන් තේරෙනවා සඤ්ඤාවත් ව්‍යවහාරයත් සම්බන්ධ බව. ලෝකයා තුළ සඤ්ඤාව ගැනීමේ සිරිතක් තියෙනවා. සඤ්ඤාවත් ව්‍යවහාරයත් සම්බන්ධයි. ඒක මහ පුදුම විධියට දක්වනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ එක්තරා පාඨයකින්. **'වොහාරවෙපක්කාහං භික්ඛවෙ සඤ්ඤං වදාමි යථා යථා නං සඤ්ජානාති තථා තථා වොහරති එවං සඤ්ඤී අහොසින්ති'**[9] අන්න අර සඤ්ඤාවත් ව්‍යවහාරයත් අතර පුදුම සම්බන්ධතාව බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුම් කරන්නේ කොහොමද? 'වොහාරවෙපක්කාහං භික්ඛවෙ සඤ්ඤං වදාමි' 'මහණෙනි, මම කියනවා සඤ්ඤාවේ විපාකය ව්‍යවහාරයයි. විපාකය කියන වචනය කියනකොට මේ පින්වතුන්ට කර්ම විපාකය හිතෙන්නේ. එහෙම එකක් නොවේ මේ කියන්නේ. සඤ්ඤාව මෝරා යාමෙන් තමයි ව්‍යවහාරයක් හැටියට වචන ආදිය එළියට එන්නේ. 'වොහාරවෙපක්කාහං භික්ඛවෙ සඤ්ඤං වදාමි' ඒක තවත් පැහැදිලි කරනවා 'යථා යථා නං සඤ්ජානාති තථා තථා වොහරති' යම් යම් ආකාරයකින් කෙනෙක් සඤ්ඤාවත් ඇති කර ගන්නවාද ඒ තැනැත්තා. සඤ්ඤාව කියන්නේ හැඳිනීම බව දන්නවා නේ- මේ පින්වතුන් -හැඳිනීම විතරක් ඇති කරගෙන නවතින්නේ නැහැ නේ. ඒ හැඳිනීම අනිත් අයට කියන්නත් එපායැ. ඔන්න එතකොට **හැඳින්වීමක්** කරන්න වෙනවා. එතකොට තමයි ව්‍යවහාරය, භාෂාව, ඕනෑ වෙන්නේ. ඉතින් 'තථා තථා වොහරති එවං සඤ්ඤී අහොසින්ති' එයා ගිහිල්ලා කියන්නේ කොහොමෙයි අනිත් එක්කනොට - 'මම මෙවැනි සඤ්ඤාවක් ඇතිව සිටියෙමි.' එතනම අහුවෙලා ඉවරයි. මෙවැනි සඤ්ඤාවක්

For free distribution only

ඇතිව සිටියෙමි කියලා අනිත් එක්කනොට කියනවා. අන්න බලන්න කොයිතරම් ගැඹුරුද මෙතන. 'වොහාරවෙපක්කාහං භික්ඛවෙ සඤ්ඤං වදාමි' ඒ කියන්නේ සඤ්ඤාවේ විපාකය -සඤ්ඤාව තුළින්. ඒ නිසා තමයි ගැඹුරින් අපේ පොතපත කියවපු පින්වතුන් දන්නවා ඇති 'පපඤ්චසඤ්ඤාසංඛා'[10] කියලා කියන්නේ පපඤ්ච සඤ්ඤාවෙන් මේ ලෝකයේ භාෂාව තුළ හිරවෙලා පපඤ්චසඤ්ඤාව නිසා ඇතිවන සංඛා, සංඛා කියන්නේ ගිණීම්. ගිණීම් කියන්නේ ඉලක්කම් පමණක් නොවේ වචනය. වචනයෙන් කෙරෙන ව්‍යවහාර.

එතකොට ඔන්න ඔය විදියේ දෙයක් මහ ගැඹුරු පැත්තක් ඕකෙ තියෙනවා. 'යථා යථා නං සඤ්ජනාති' - මේ සඤ්ඤාවත් ව්‍යවහාරයත් අතර සම්බන්ධතාව තේරුම් ගැනීම ඉතාම වැදගත් කාරණයක්. මොකද මේක තුළින් තමයි අපට දැන් ඔය බොහෝ දෙනාට තෝරාගන්න බැරි භවය පිළිබඳ තත්ත්වයක්. දැන් අර කිව්ව රහතන් වහන්සේලාට භවය නැත කිව්වේ මොකද ඒ, ඒ ලෝකයේ තියෙන- දැන් අර කලින් කිව්වා නේ සඤ්ඤාව නිසාය ව්‍යවහාරයට නැඹුරු වන්නේ කියලා. එතකොට මේකෙන් අත්මිදෙන්නේ කොහොමද කියන ප්‍රශ්නය කෙනෙකුට ඇතිවෙනවා.

මහා ආශ්චර්යවත් දෙයක් තමයි ඇතැම් සූත්‍රවල තියෙනවා බොහෝ දෙනාගේ සැලකිල්ල යොමු නොවුනු මැතක් වනතුරු -රහතන් වහන්සේලාගේ අර්හත්ඵල සමාධි අවස්ථාවේ දී උන්හවන්සේලා සම්පූර්ණයෙන්ම සඤ්ඤාවෙන් විමුක්ත වෙනවා. ලෝකයේ යම් දෙයක් තියෙනවා නම්, සඤ්ඤාවක් හැටියට ගන්න අරමුණක් තියෙනවා නම්, ඒ ඔක්කොම අරමුණුවලින් හිත මුදා ගන්නවා. ඒ තත්ත්වය පැහැදිලි වන එක්තරා සූත්‍රයක් අපි කියතොත්, හුහක් සූත්‍ර තියනවා. 'සන්ධ' කියන ස්වාමීන් වහන්සේට එක අවස්ථාවක බුදුරජාණන් වහසන්සේ ප්‍රකාශ කළා ඒ රහතන් වහන්සේ එහෙම නැත්නම්, එතෙන්ට යොදලා තියෙන්නේ ආජානීය පුරුෂයා කියලා. ආජානීය පුරුෂයාගේ අමුතුම විධියේ ධ්‍යානයක්. අමුතුම විධියේ ධ්‍යානයක්. කෙබඳු එකක් ද කියලා තෝරන්නේ මෙහෙමයි. ඒ අජානීය පුරුෂයාට පඨවිය පිළිබඳත් සඤ්ඤාව නැහැ. පඨවි සඤ්ඤාව විභූතයි. ආපො පිළිබඳ ආපො සඤ්ඤාවත් නැහැ. තේජො පිළිබඳ තේජො සඤ්ඤාවත් නැහැ. වායො පිළිබඳ වායෝ සඤ්ඤාවත් නැහැ.[11] මේක කිව්වාම ඒ පහුගිය දේශනා අහපු පින්වතුන්ට මතක් කරන්නම් අපි දීපු උපමාවක්. බොහෝ දෙනාට ගැටළුවක් නිසා. දැන් බාහිර ද්‍රව්‍ය නැතෙයි කියනවද මේ ධර්මයේ. මේක හිත විතරයි කියනවද? නෑ. ඒ ටික අපි තෝරන්න ගත්තෙ අන්ධයකුගෙ උපමාවක් අපි හිතට ගනිමු. අන්ධයෙක් හිම කුට්ටියක් ළඟට යනවා. හිම

For free distribution only

කුට්ටියක් ළඟට ගිහිල්ලා හිම කුට්ටියේ හැපෙනකොට එයාට පේන්නේ නෑ නේ. ආපහු එන්නේ පඨවි සංඥාව අරගෙන. ඊළඟ සැරේ යනකොට හිම කුට්ටිය උණුවේගෙන යනවා. කිට්ටුවට යනකොට රශ්නයි නේ. එන්නේ තේජෝ සංඥාව අරගෙන. තුන්වෙනුව යනකොට මේක වතුර වෙලා ගිහිල්ලා. එන්නේ ආපෝ සංඥාව අරගෙන. හතරවැනි සැරේ යනකොට මේක වාෂ්ප වෙනවා. එන්නේ වායෝ සංඥාව අරගෙන. ඔන්න දැන් කිට්ටු කරගන්න පුළුවන්. **එතකොට සාමාන්‍ය ලෝකයා අන්ධයි. අන්ධයි.** අර මහා භූත ධර්ම තනි තනිව හඳුනා ගන්න බැරි දේවල්. මේවා සම්මිශ්‍රණය වෙලා තියෙන්නේ. නමුත් අවස්ථානුකූලව අර පොඩි දරුවා පින්තූරයක 'අ'යනු 'ඹ' යනු 'අඹ' කියලා ගන්නවා වගේ අර පඨවි සංඥාව තුළින් ඒවායේ අර නාම ධර්ම තුළින්, වේදනා සඤ්ඤා ආදියෙන්, **ඒවායේ තද ගතිය නිසා ඒකට ගිහිල්ලා හැපුන නිසා, ඒක පඨවි කියලා හිතා ගත්තා.** දෙවෙනි සැරේ යනකොට අර කියාපු විධියට. නාමධර්ම තුළිනුයි මේවා හඳුනා ගන්නේ. වේදනා, සංඥා, චේතනා, ඵස්ස, මනසිකාර. ඔය දෙක මහා පුදුම විධියට බැඳිලා තියෙනවා. එතනම තමයි අර පසුගිය සැරේත් කිව්වේ 'අන්තො ජටාව'. එතකොට ඒ 'අන්තො ජටාව' ඒ පැත්ත නේ. ඊළඟට 'බහි ජටාව' තමයි ඒ නාම රූපයයි විඤ්ඤාණයයි අතර කෙරෙන අර පෙරළිය. නාසිසස් කරපු පෙරළිය වගේ. එතැනයි මුළුමහත් සංසාර ගැටළුව තියෙන්නේ. ඒකට මේ සංකල්පය -වචනය- අත දෙන්නෙ කොහොමද? අන්න අර කියාපු විධියට මේ ලෝකයා හිතන්නේ පඨවි කියලා 'දෙයක්' තියෙනවා. ආපෝ තියෙනවා. කවුද නැතෙයි කියන්නේ. තේජෝ තියෙනවා. එපමණක් නොවේ. එතන මහ පුදුම සම්පූර්ණ ලේඛනයක් තියෙනවා. ආකාසානඤ්චායතනය, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය ආදී අරූප තත්ත්ව පවා ඊළඟට තියෙනවා දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාත ඒ කිසිවක් පිළිබඳ සංඥාව නැහැ. ඒ අවස්ථාවේ, ඒ අර්හත්ඵල සමාධි අවස්ථාවේ, මුළු මහත් භවය නිරුද්ධයි කියන්නේ සම්පූර්ණ භවයට අයත් යම් සංඥාවක් තියෙනවද, භවයට අයත් යම් අරමුණක් තියෙනවද, ඒ හැම අරමුණකින්ම මිදුන හිතක් තමා ඒ ආජානීය පුරුෂයාට තියෙන්නේ.

ඊළඟට ඒ දේශනාව ඉවර කරන හැටි මහ පුදුමයි. බුදුරජාණන් වහන්සේ අර දේවතාවා වුනත් කරකැවිලා යන විධියේ එකක් එතන තියෙන්නේ. අන්තිමට කියනවා අන්න එබඳු හැම සංඥාවකින්ම හිත විමුක්ත කරගෙන ධ්‍යාන වඩන්නා වූ - එතන ධ්‍යාන කියන වචනය බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා. පඨවි අරමුණු කරගෙන ධ්‍යාන වඩන්නේ නැහැ. ආපෝ අරමුණු කරගෙනත් නැහැ. ඒ කිසිවක් අරමුණු නැහැ.

For free distribution only

නමුත් ධ්‍යානයකුත් වඩනවා. ධ්‍යානයකුත් වඩනවා. ධ්‍යානයේ අරමුණ මොකක්ද කියලා මනුෂ්‍යයින්ට පමණක් නොවේ දෙවියන්ටවත් හඳුනාගන්න බැහැ කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ කියනවා. ඒක නිසා ඒ සූත්‍රය ඉවර වෙන්නේ මෙහෙමයි. ඒ විධියට ධ්‍යාන වඩන්නාවූ ඒ ආජානීය පුරුෂයා වෙත 'සඉන්‍දා දෙවා සබ්‍රහ්මකා සපජාපතිකා ආරකාව නමස්සන්ති' ඒ ශක්‍රයා, බ්‍රහ්මයා, ප්‍රජාපතී ආදී ඔක්කොම ඈත ඉඳගෙනම රහතන් වහන්සේට නමස්කාර කරනවා මෙන්න මේ ගාථාව කියලා.

නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ
නමො තෙ පුරිසුත්තම
යස්ස තෙ නාභිජානාම
යම්පි නිස්සාය ඣායසි[12]

ඔන්න ලෝකෝත්තර ධර්මයේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය. හිතලා බලන්න එතකොට දෙවියෝ කියන ගාථාවයි මේ කියන්නේ. 'නමො තෙ පුරිසාජඤ්ඤ' ආජානීය පුරුෂයාණන් වහන්ස ඔබට නමස්කාර වේවා! 'නමො තෙ පුරිසුත්තම' පුරුෂෝත්තමයාණන් වහන්සේට නමස්කාරය වේවා! 'යස්ස තෙ නාභිජානාම - යම්පි නිස්සාය ඣායසි'. ඔබ වහන්සේ ධ්‍යාන වඩන අරමුණ අපට පෙනෙන්නේ නැහැ. අන්න එබඳු ඒ ලෝකෝත්තර ධර්මයක් බුදුරජාණන් වහන්සේ ඉදිරිපත් කරලා තියෙන්නේ අර්හත් ඵල සමාධිය තුළින්. භව නිරෝධ තත්ත්වයයි. වෙන එකක් නොවේ. කෙටියෙන් කියතොත් භවනිරොධ කියලා කියන්න පුළුවන්. අනිත් පැත්තට සළායතන නිරෝධ තත්ත්වය. අපි බොහෝවිට පෙන්නුවා. ආයතන හයම ක්‍රියා විරහිතයි. ආයතන හය තුළ නේ ලෝකයා ඔක්කොම පටලැවිලි හදාගෙන තියෙන්නේ. අර ධ්‍යාන අවස්ථාවේ - ඒක කලින් ලබාගත්තු ප්‍රත්‍යක්ෂයට සමවැදිලා ඉන්න අවස්ථාව - භවය නිරුද්ධයි. ඒකයි අපි කිව්වේ රහතන් වහන්සේලා නැවත උපදින්නේ නැත්තේ ඒ අවසාන හිත- භව නිරෝධ තත්ත්වය. ඉතින් **'භව නිරොධො නිබ්බානං'** කියන එක මතක් කරන්න තමයි අපි හැම තිස්සෙම මේව කියන්නේ. ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය, භව නිරෝධය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂය, භුක්ති විඳින අවස්ථාව නිවන් රස භුක්ති විඳින අවස්ථාව තමයි අර්හත්ඵල සමාපත්තිය. ඒක පිළිබඳවයි අර ඒ බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වලා තියෙන්නේ.

අන්න ඒ විධියේ මහා පුදුම ධර්මයක් මෙතන තියෙන්නේ. ඒකට අර භාෂාව යටින් තිබෙන බව හෙළි වෙනවා. සඤ්ඤාවෙන් සම්පූර්ණයෙන් හිත මුදාගත් අවස්ථාවේ නිදහස්. කිසිම අරමුණක් නැහැ. ඒ හිත හඳුන්වන තව

For free distribution only

වචන මේ පින්වතුන්ට කලින් කියලා තියෙනවා. **අප්පතිට්ඨං, අප්පවත්තං, අනාරම්මණං**[13] ඒ හිත කොහෙවත් පිහිටලා නෑ. කිසිම පැවැත්මක් නැහැ. කිසිම අරමුණක් ගන්නේ නැහැ. භවයක් නැහැ. පැවැත්මක් නැහැ. නිරෝධයි. ඒ නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂ කරගත් අවස්ථාව තමයි විමුක්තිය. ඒකයි නිවන. අමුතු දෙයක් නොවේ. ඉතින් මේ නිවන පිළිබඳ උගතුන් අතර නා නා විධ ප්‍රශ්න තිබෙනවා. ඒ ගොල්ලො නොයෙකුත් විධියේ මතිමතාන්තර දක්වනවා. උච්ඡේදය කියලත් තියනවා.

අන්න ඒක නිසා අපි එතන ඉඳලා ගනිමු යම්කිසි දෙයක් විශේෂයෙන් කියමු. මේ පින්වතුන්ට කලින් අවස්ථාවක - පසුගිය දේශනාවේදී වෙන්න ඕනෑ - කිව්වා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ විඤ්ඤාණය ගැන කියපු ටික. එක පැත්තකින් අපි රහතන් වහන්සේගේ හිතත් විමුක්තියත් -නිවනින් පෙන්වන විමුක්තියත් -අර දිය සුළිය උපමාවෙන් ගත්තොත් ඒක ඉස්සරවෙලා කියලා හිටිමු. දිය සුළිය උපමාවෙන් ගත්තොත් මෙච්චර කාලයක් කරකැවෙමින් තිබුන දිය සුළිය නතර වුනා. දිය සුළිය නතර වුනා. ඇත්ත වශයෙන් මේ දියසුළි කතාව අපි මතු කරගත්තු එකක් නොවෙයි. බුද්ධ වචනයක්. සූත්‍රවල හැංගිලා වගේ තියෙන එකක්. මොන හේතුවකින් හරි අටුවාචාරීන් වහන්සේලාට අහුවෙලා නැති බවයි පෙනෙන්නේ. ඒකේ වැදගත්කම පෙනිලා නැහැ. උදාන පාළියේ තියෙනවා වටිනා ගාථාවක්. ඒකත් කියලා හිටිමු. බුදුරජාණන් වහන්සේ ලකුණ්ටකභද්දිය මහරහතන් වහන්සේ අරමුණු කරලා වදාළා ප්‍රීති වාක්‍යයක් වශයෙන්.

අච්ඡෙච්ඡි වට්ටං බ්‍යගා නිරාසං
විසුක්ඛා සරිතා න සන්දති
ඡින්නං වට්ටං න වත්තති
එසෙවන්තො දුක්ඛස්ස[14]

'අච්ඡෙච්ඡි වට්ටං' කියන්නේ අර වට්ටය කපා හැරියා. මොකක්ද වට්ටය? විඤ්ඤාණයත් නාමරූපයත් අතර තියෙන කරකැවිල්ල කපා හැරියා. 'අච්ඡෙච්ඡි වට්ටං බ්‍යගා නිරාසං' එනිසාම ආසා රහිත, තණ්හා රහිත, තත්ත්වයට පත්වුනා. ඔන්න ඊළඟට වචනයක් සඳහන් වෙනවා. අපේ මේ දිය සුළිය උපමාවට උපකාර වෙන 'විසුක්ඛා සරිතා න සන්දති' වියළී ගිය දියවැල නොගලයි. **'විසුක්ඛා සරිතා න සන්දති', වියළී ගිය දියවැල නොගලයි.** 'ඡින්නං වට්ටං න වත්තති' ඒ සිඳින ලද වට්ටය නොකරකැවෙයි. 'එසෙවන්තො දුක්ඛස්ස' මෙයම දුකේ කෙළවරයි. ඒ රහතන් වහන්සේගේ

හිත පිළිබඳ ව බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා- ලකුණ්ටකභද්දිය රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව. ඉතින් ඔය විධියේ ගාථාවලින් අපට පෙනෙනවා එක පැත්තකින් කියනවා නම් අන්න මහමුහුදේ දිය සුළිය නතරවුන අවස්ථාවක් ගැන හිතන්න. මේ නිවන ගැන හැමෝම ප්‍රශ්න කරන නිසා අපි කියන්නේ. දියසුළියක් තියෙනකං අපට 'අතන' 'මෙතන' කියන්න පුළුවන්. 'අර තැන' කියනන් පුළුවන්. 'මේ තැන' කියන්න පුළුවන්. 'ඒ තැනැත්තා' මේ තැනැත්තා කියන්න පුළුවන්. දිය සුළිය නතර වුනාම කියන්න බැහැ නේ. **ඉස්සර තිබුනෙත් මුහුද දැන් තියෙන්නෙත් මුහුද.** වෙනස තියෙන්නේ අර දිය වැල- අර 'මෝඩ දියවැල'- උත්සාහ කරා අනිත්‍ය ලෝකයේ නිත්‍ය බවක් සොයායන්න. අර කියාපු විදියට විපරීතව. යම් වෙලාවක දිය වැල සිඳී ගියා නම් වට්ටයත් එතනින්ම ඉවරයි. එතකොට වට්ට කථාවෙන් කිව්වොත් ඒකයි. නමුත් අවාසනාවකට වගේ අටුවා සාහිත්‍යයේ තියෙන්නේ වෙන වට්ටයක්. ඔය පටිච්චසමුප්පාදය තෝරන කොට කම්ම වට්ට, කිලෙස වට්ට, විපාක වට්ට කියලා ඔය විධියටයි තෝරන්නේ. ඒ වෙන වට්ට කථාවක් තියෙන්නේ. මෙන්න මේ වැදගත්ම වට්ට කථාව අතහැරිලා තියෙනවා. ඔන්න එතකොට මේ පින්වතුන්ට යමක් සලකාගන්න පුළුවන්. අර නිවන ගැන, රහත් සිත පිළිබඳව, අනාරම්මණ සිත පිළිබඳව.

ඊළඟට අපි තවත් පැත්තක් කියමු - මේ උච්ඡේදවාදී චෝදනාව එන නිසා. අපි කලින් අවස්ථාවක මහා තණ්හා සංඛය සූත්‍රය ගැන කියනකොට කිව්වා බුදුරජාණන් වහන්සේ ගින්නට උපමා කළ බව විඤ්ඤාණය.[15] ඒ කියන්නේ විඤ්ඤාණ හයක් තියෙනවා නේ. ඒ චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සෝත විඤ්ඤාණ ආදී වශයෙන්. දන්නවා නේ, මනෝ විඤ්ඤාණයත් ඇතුළත්ව. ඒ විඤ්ඤාණ හය එක එකක්ම බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්වලා තියෙනවා හරියට එක් එක් ප්‍රත්‍යය ලබාගෙන ඇතිවන ගින්නකට- ඒ කියන්නේ ගින්නකට සමාන කරලා. ඔන්න නැවත මතක් කරගත්තොත්, ඇසත් රූපයත් නිසා ඇතිවන විඤ්ඤාණය චක්ඛු විඤ්ඤාණය. **'නිසා' ඇතිවෙනවා මිසක් ඇසෙත් නෑ විඤ්ඤාණය. රූපයෙත් නෑ විඤ්ඤාණය.** ඇසත් රූපයත් **නිසා** චක්ඛු විඤ්ඤාණය. කණත් ශබ්දයත් **නිසා** සොත විඤ්ඤාණය ඒ ආදී වශයෙන් ඒකෙන් විඤ්ඤාණයට දීපු උපමාව මොකක්ද? හරියට ලී නිසා ඇති වන ගින්නට ලී ගින්න කියනවා. දර නිසා ඇති වන ගින්නට දර ගින්න කියනවා. දහයියා නිසා ඇතිවන ගින්නට දහයියා ගින්න කියනවා. **නිකම් ගින්නක් කියලා දෙයක් නැහැ.** හැම තිස්සෙම **සුවිශේෂ** ගින්නක්. මේ විඤ්ඤාණ හයත් ඒ වගේ කියලා බුදුරජාණන්

For free distribution only

වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා. නිකම් විඤ්ඤාණය කියලා දෙයක් නැහැ. ඒ නිසා දැන් හිතාගන්න තියෙන්නේ යම් දෙයක් හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් ඇති වුනා නම් හේතු ප්‍රත්‍ය නැතිවුන අවස්ථාවේ ඒක නිවී ගියා. ඊට වැඩි දෙයක් නැහැ. **ඊට වැඩි දෙයක් නැහැ.** එතකොට චක්ඛු විඤ්ඤාණ, සොත විඤ්ඤාණ, ඝාණ විඤ්ඤාණ, ජිව්හා විඤ්ඤාණ, කාය විඤ්ඤාණ, මනො විඤ්ඤාණ කියන විඤ්ඤාණ හයම නිරුද්ධ වුන අවස්ථාවේ ඒකට කියන්නේ **'විඤ්ඤාණූ පසම'** විඤ්ඤාණය සන්සිඳුන අවස්ථාවේ තමයි අන්න අර විමුක්තිය. ඒක උපමා කරලා තියෙන්නේ - මේ පින්වතුන් හොඳින් දන්නවා- **පහනක් නිවී ගියාසේ.**

ඒක තේ රතන සූත්‍රයේ තියෙන ගාථාව කවුරුත් දන්නවා.

ඛීණං පුරාණං නවං නත්ථි සම්භවං
විරත්තචිත්තා ආයතිකෙ භවස්මිං
තෙ ඛීණබීජා අවිරූළ්හිච්ඡන්දා
නිබ්බන්ති ධීරා යථායං පදීපො[16]

ඒ කියන්නේ රහතන් වහන්සේගේ විශේෂයෙන්ම අවසාන අවස්ථාව ගැන හිතනවා නම් 'ඛීණං පුරාණං' ඒක කොයි විදියටත් තෝරන්න ඇහැකි. අතීත කර්ම ඉවරයි. 'නවං නත්ථි සම්භවං' අලුත් දේවල් රැස් කරලත් නැහැ. 'විරත්තචිත්තා ආයතිකෙ භවස්මිං' නැවත භවයක් පිළිබඳ ආශාවකුත් නැහැ. 'තෙ ඛීණබීජා' විඤ්ඤාණ බීජය ක්ෂය කරලා. විඤ්ඤාණය පැලවෙන්න බැහැ දැන් එතන. 'තෙ ඛීණබීජා අවිරූළ්හිච්ඡන්දා' තණ්හාව ආශාව පැන නගින්නේ නැහැ. 'නිබ්බන්ති ධීරා යථා අයං පදීපො' මේ පහන වගේ නිවී යනවා කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා.

මේ නිවීයාම පිළිබඳ උපමාව ඊටත් වඩා ලස්සනට බුදුරජාණන් වහන්සේ උපසීව මාණවපුච්ඡා කියන පාරායන වග්ගයේ තියෙන ගාථාවක කියලා තියෙනවා.

අච්චී යථා වාතවෙගෙන ඛිත්තො
අත්ථං පලෙති න උපෙති සංඛං
එවං මුනි නාමකායා විමුත්තො
අත්ථං පලෙති න උපෙති සංඛං[17]

For free distribution only

යම් සේ - 'අච්චි' කියන්නේ ගිනිසිල. 'අච්චි යථා වාතවෙගෙන ඛිත්තො' වාත වේගයෙන් තල්ලු කරන ලද ගිනිසිල යම්සේ 'අත්ථං පලෙති' අස්තයට යයිද, කෙළවර වෙයිද. 'න උපෙති සංඛං'ගිණීමට නොඑයිද. හඳුන්වන්න බැහැ. කොහේ ගියා ද කියලා කියන්න බැහැ. 'න උපෙති සංඛං. 'එවං මුනි නාමකායා විමුත්තො' එසේම මුනිවරයා නාමරූප ආදියෙන් මිදුනට පස්සේ 'අත්ථං පලෙති න උපෙති සංඛං' අස්තයට ගියා ආයෙ භාෂා ව්‍යවහාරයට ගේන්න බැහැ. එතකොට අර අහගෙන හිටිය උපසීව මානවකයා - එයාට තේරුම් ගන්න බැහැ.

අත්ථංගතො සො උදවා සො නත්ථි
උදාහු වෙ සස්සතියා අරොගො
තං වෙ මුනි සාධු වියාකරොහි
තථාහි තෙ විදිතො එස ධම්මො[18]

ඒ උන්වහන්සේ බොහොම භක්තියෙන් අහන නිසා ගෞරවයෙන් ආරාධනා කරනවා- 'ඇත්ත වශයෙන් භාග්‍යවතුන් වහන්ස උන්වහන්සේ අස්තයට ගියා ද. එහෙම නැතිනම් නැත්තටම නැති උනාද? එහෙම නැත්නම් සදාකාලික නිරෝගීව ඉන්න තත්ත්වයකට පත්වුනාද? ඒ කාරණය මට පහදලා දෙන්න. භාග්‍යවතුන් වහන්සේටයි මේ ධර්මය තේරෙන්නේ'. එහෙම කිව්වාට පස්සේ ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ ඊටත් වඩා පැහැදිලිව අවසාන වශයෙන් මේ සූත්‍රයේ දැක්වෙන්නේ මේ ගාථාවයි. ඒකත් උගතුන් පටලවාගෙන තෝරනවා.

අත්ථංගතස්ස න පමාණමත්ථි
යෙන නං වජ්ජු තං තස්ස නත්ථි
සබ්බෙසු ධම්මෙසු සමූහතෙසු
සමූහතා වාදපථාපි සබ්බෙ[19]

ඒ කියන්නේ **'අත්ථංගතස්ස න පමාණමත්ථි'** අස්තයට ගිය රහතන් වහන්සේ පිළිබඳව ප්‍රමාණ කරන්න බැහැ. මැනීමක් නැහැ. ගිණීමතුත් නැහැ. මැනීමකුත් නැහැ. 'යෙන නං වජ්ජු තං තස්ස නත්ථි' යමක් නිසා ව්‍යවහාර කරනවද එය ඔහුට නැත. ව්‍යවහාර කරන්නේ නාමරූපය නිසා නේ. එතකොට නාමරූපය නැහැ. කියන එකයි කිව්වේ. යමක් නිසා ව්‍යවහාර කරත්ද එය ඔහුට නැත. 'යෙන නං වජ්ජු තං තස්ස නත්ථි. **'සබ්බෙසු ධම්මෙසු සමූහතෙසු' සියලුම හිතට අරමුණු වන ධර්මයන් ඔක්කොම මුලිනුපුටා දැම්මට පස්සේ,** අර ඒ ධර්මයන් තමයි අර

For free distribution only

ලේඛනයේ තියෙන්නේ - ආරම්මණ, අරමුණු - 'සබ්බසු ධම්මෙසු සමූහතෙසු- සමූහතා වාදපථාපි සබ්බේ' සියලුම 'වාදපථ' කියලා කියන ඔය දැන් තර්කකාරයින් නගන උභතෝකෝටික ප්‍රශ්න චතුෂ්කෝටික ප්‍රශ්න, ඔක්කොම සේදිලා යනවා. **වාදපථ ඔක්කොම ඉවරයි. 'ඇත' 'නැත' දෙක තුළ හිරවෙලයි තියෙන්නේ තර්ක ශාස්ත්‍රය. ධර්මය අතක්කාවචරයි.**[20] ධර්මය අතක්කාවචර කියන්නේ ඒකයි. **නිවුනු ගින්න වගෙයි.** මේක බොහොම පැහැදිලි පිළිතුරක්. නමුත් මේ උගත්තු මේවා අවුල් කරගෙන.

නමුත් ඇතැම් විට බෞද්ධ දාර්ශනිකයින් මේක තේරුම් ගත්තු බව පෙනෙනවා. ඇතැම් දාර්ශනිකයින් - මේ කණ පිනවන්න කියනවා නොවේ. නමුත් සෞන්දරානන්ද නමැති ඒ ශ්‍රේෂ්ඨ සංස්කෘත කාව්‍යයේ, අශ්වඝෝෂ කවියාගේ- ඒ මහා දාර්ශනිකයෙක්. මේ කියාපු පොතේ උපමාව ඉතාමත්ම ලස්සනට ප්‍රකාශ කරලා තියෙනවා.

දීපො යථා නිර්වෘතිං අභ්‍යුපෙතො
නෛවාවනිං ගච්ඡති නාන්තරීක්ෂම්
දිශාං න කාංචිත් විදිශාං න කාංචිත්
ස්නෙහක්ෂයාත් කෙවලමෙති ශාන්තිම්

එවං කෘතී නිර්වෘතිං අභ්‍යුපෙතො
නෛවාවනිං ගච්ඡති නාන්තරීක්ෂම්
දිශාං න කාංචිත් විදිශාං න කාංචිත්
ස්නෙහක්ෂයාත් කෙවලමෙති ශාන්තිම්

මේකේ තේරුම - ඒ කවියා කියන්නෙත් අර උපමාවම තමයි. 'දීපො යථා නිර්වෘතිං අභ්‍යුපෙතො' යම්සේ පහන නිවී ගිය කල්හි 'නෛවාවනිං **ගච්ඡති නාන්තරීක්ෂම්**' ඒ පහන, ඒ පහන් දැල්ල පොළොවට ගියෙත් නෑ. අහසට ගියෙත් නෑ. 'දිශාං න කාංචිත් විදිශාං න කාංචිත්' දිශාවලට ගියෙත් නෑ අනුදිශාවලට ගියෙත් නැහැ. '**ස්නෙහක්ෂයාත් කෙවලමෙති ශාන්තිම්**' හුදෙක් තෙල් අවසන් වීම නිසා නිවී ගියා. ඔන්න ඊළඟට උපමේය දෙනවා.

'එවං කෘතී නිර්වෘතිං අභ්‍යුපෙතො' එසේම 'කෘතී' කියන්නේ කතකරණීය රහතන් වහන්සේ. එසේම රහතන් වහන්සේ. 'නිර්වෘතිං අභ්‍යුපෙතො' නිවනට

For free distribution only

ගිය රහතන් වහන්සේ, පොළවට ගියෙත් නෑ, අහසට ගියෙත් නෑ, දිශාවලට ගියෙත් නෑ, අනුදිශාවලට ගියෙත් නෑ. ක්ලේශ ක්ෂය කළ නිසා හුදෙක් **ශාන්තියට පත්වුනා.**

ඉතින් මේ තුළින් මේ පින්වතුන්ට පෙනෙනවා අපි පටිච්චසමුප්පාදයෙන් පටන් ගත්තාට පටිච්චසමුප්පාදය ඉබේටම සම්බන්ධ වෙනවා නිවනට, නිවන පිළිබඳ කතන්තරයට. **නිවන කියන එක තේරුම්ගන්න බැහැ, පටිච්චසමුප්පාදය පිළිබඳ අවබෝධය නැතිව.**

ඒක නිසා මේ අවස්ථාවේ දේශනාවට එකතු කරන්න කල්පනා කළා විශේෂ පණිවුඩයක්- මේ බොහෝ දෙනා දන්නව. සමහරු නොදන්නවා- මේ දේශනා අහන අයට උපකාර වීමට. දැන් මේ මීට අවුරුදු විස්සකට විතර කලින් මීතිරිගල නිස්සරණ වනයේ වැඩ වාසය කරන අවස්ථාවක යෝගාවචර සංඝයා වහන්සේලා පිරිස වෙනුවෙන් අපි 'නිවන' 'නිබ්බාන' යන මාතෘකාව යටතේ දේශනා තිස්තුනක් පැවැත්වුවා. වර්ෂ ගණනකට පස්සේ **කොළඹ ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණභාරය** මගින් ඒ දේශනා තිස්තුන වෙළුම් එකොළහකින් නිකුත් කරලා තියෙනවා. දැන් බොහෝ දෙනා කියවලත් තියෙනවා. ඒවා ඉංග්‍රීසියට නඟලත් අවසානයි. ඊළඟට **මහනුවර ධර්ම ශ්‍රවණ මාධ්‍ය භාරය** ඒ දේශනා කණින් අහන අය සඳහා සංයුක්ත තැටි ගත කරලා ඉංග්‍රීසි ඒවත් එක්කම -දැන් ලෝකය පුරා බෙදා හරිනවා. එතකොට ඒ දේශනා මාලාව පැවැත්වූ කාලය අවුරුදු විස්සකට කලින්. අපි නිවන අරමුණු කරලා පටන්ගත්තා පටිච්චසමුප්පාදය ගැනත් යම් යම් දේ කියවුනා. දැන් මේ අවස්ථාවේ **'පහන් කණුව' පටිච්චසමුප්පාද දේශනා මාලාවක්** බවට දැන් පත් වෙච්ච අවස්ථාවේ. මේ පස්වන දේශනාවයි. කෙතෙක් කියවෙයි ද කියලා මට හරියටම කියන්න බැහැ. ඒක කාලයා විසින් තීරණය කරනු ඇති. එතකොට මේ දේශනා මාලාවේ දී අපට පටිච්චසමුප්පාද ශීර්ෂයෙන් නිවනත් කියන්න වෙනවා.

එතකොට මේ දෙක එකිනෙකට සම්බන්ධ වන බව තවත් හෙළිවෙන සිද්ධියක්. පොඩි කතන්තරයක් කියන්නම්. කතන්තර නොවේ ධර්මයට අදාළ දෙයක්. මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා බුදුරජාණන් වහන්සේ සම්බෝධියෙන් පස්සේ ධර්ම ගම්භීරතාව ගැන සැලකූ බව. අර බ්‍රහ්මයා ඇවිල්ලා ආරාධනා කරන්න කලින්. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා අරිය පරියේසන සූත්‍රයේ දී තමන් මේ **මහා පරම ගම්භීර වූ දුරදර්ශ වූ දුරවබෝධ වූ, ශාන්ත වූ, ප්‍රණීත වූ මේ පුදුම ධර්මය තේරුම් ගත්තට පස්සේ කල්පනා** කළා ලෝකයා කොහොමද මේ ධර්මය

For free distribution only

තේරුම් ගන්නේ කියලා. එහෙම සලකන අවස්ථාවේ උන්වහන්සේට පෙනී ගියා ස්ථාන දෙකක් - කාරණා දෙකක් - ලෝකයාට තේරුම් ගැනීමට අපහසු[21]. එකක්, **'ඉදප්පච්චයතා පටිච්ච සමුප්පාදය'** අර අපි කිව්වේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයයි. ඉදප්පච්චයතා කියලා කියන 'මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. ආදී වශයෙන් තියෙන පටිච්චසමුප්පාද ධර්මතාව තමයි ලෝකයාට තේරුම් ගන්න ඉතාම අමාරු. ඒ එක කාරණයක්. අනික් කාරණය තමයි **'සබ්බ සංඛාර සමථො සබ්බූපධිනිස්සග්ගො තණ්හක්ඛයො විරාගො නිරොධො නිබ්බානං'** කියලා කියන ඒ පදවලින් හැඳින්වෙන සංස්කාරයන්ගේ සන්සිඳීම. නිරෝධය. ඒකත් ලෝකයාට තේරුම් ගන්න අමාරුයි. ඉතින් ඒ තේරුම් ගන්න අමාරු අන්න අර කියාපු භාෂා ව්‍යවහාරය තුළ හිරවෙලා ඉන්න නිසයි පටිච්චසමුප්පාදයේ අංග තේරුම් ගන්න බැරි ලෝකයා අර තර්කය තුළ හිරවෙලා ඉන්නවා. එක්කෝ 'ඇත' එක්කෝ 'නැත' දෙකෙන් එකක් කියපන් කියාවි. ඇතැයි කියන්නවත් ඕන. නැතැයි කියන්නවත් ඕන. **නමුත් 'ඇතත්' නොවේ. 'නැතත්' නොවේ.**

මේ පින්වතුන්ට අපි තේරුම් කරලා දුන්නා පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම න්‍යායයේ තියන ගැඹුර තමයි 'ඉමස්මිං සති ඉදං හොති' **මෙය ඇති කල්හි මෙය වෙයි. මෙය හට ගැනීමෙන් මෙය හටගනී. මෙය නැති කල්හි මෙය නොවේ. මෙය නිරුද්ධ වීමෙන් මෙය නිරුද්ධ වේ.**[22] මහා පුදුම දෙයක්. **ඔතනමයි අතක්කාවචර බව තියෙන්නේ.** තර්කය කියන්නේ එක්කෝ ඔව් කියන්න ඕනෑ. නැත්නම් නෑ කියන්න ඕනෑ. ඒ වෙනුවට බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ ඔන්න ඔය ටික. ඉතින් ඔය ටික තේරුම් ගන්න අමාරුයි ලෝකයාට. ඒ වගේම තමයි අන්න රහතන් වහන්සේ නිවන් දැක්කට පස්සේ, කොහේහරි හැංගිලා ඇතෙයි කියන හැඟීමක් තියෙනවා. ඒකට තමයි අපි මේ උපමාව කිව්වේ. එතකොට හිතාගන්න පටිච්චසමුප්පාදයේ අනුලෝම පැත්තකුත් පටිලෝම පැත්තකුත් කියලා දෙකක් තිබෙන බව, මේ පින්වතුන් දන්නවා. අනුලෝම පැත්තෙන් කියන්නේ සංසාරයේ සාමාන්‍ය ස්වභාවය. දැන් ඔය හෙළිවන එකක් නේ 'යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා' සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ සෝවාන් ඵලය ලැබුවේ අර ගාථාවේ මුල් පද දෙක අහලා. 'යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ'[23] යම් ධර්මයක් හේතුන්ගෙන් හටගන්නවා නම් ඒවායේ හේතුව තථාගතයන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළා කියනවත් එක්කම සාරිපුත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ තේරුම් ගත්තා හේතුන්ගෙන් ඇතිවෙනවා නම් හේතු නැතිවුනාම නැතිවෙන්න ඕනෑ. 'තෙසං ච යො නිරොධො එවං වාදී'. අන්න දෙවෙනි පද දෙකෙන් කියවුනෙ නිවන ගැන.

For free distribution only

පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය ගැන හිතාගන්න **යම්කිසි ප්‍රශ්නයක් හරිහැටි තේරුම් ගත්තොත් ඒ ප්‍රශ්නය තුළම තියෙනවා විසඳුම.** එතකොට පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අනුලෝම පැත්තෙන් තියෙන්නේ ප්‍රශ්නයයි. පටිලෝම පැත්තෙන් තියෙන්නේ විසඳුමයි. එතකොට ඒකම තමයි අර මේ පින්වතුන්ට බොහෝ විට තේරුම් ගන්න බැරි එකක් තමයි **මේ ලෝකයා හිරවෙලා තියෙන්නේ 'අස්ති' සහ 'නාස්ති' කියන දෙක තුළයි කියන එක.**

දැන් අර අවිද්‍යාව ගැන කියනවා නම් අනුලෝම පැත්තේ තියෙන්නේ අවිද්‍යාව නිසා මෙන්න මේ ධර්ම පරම්පරාවක් ඇති වෙනවා. නමුත් අවිද්‍යාවගේ නැතිවීමෙන්ම නිරෝධය ඇති වෙනවා. ඉතින් මෙන්න මේ කාරණයටත් කදිම වටිනා සූත්‍රයක් තියෙනවා.[24] අපි ඒක යන්තමින් මතු කරමු මේ අවස්ථාවේ. කච්චානගොත්ත කියලා සූත්‍රයක් තියෙනවා. කච්චාන ගොත්ත ස්වාමීන් වහන්සේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා අහනවා භාග්‍යවතුන් වහන්ස 'සම්මාදිට්ඨි සම්මාදිට්ඨි' කියලා කියනවා. කෙතෙකින් ද කෙනෙක් සම්මා දිට්ඨිය ඇත්තෙක් වෙන්නේ. සම්මාදිට්ඨිය ගැන නොයෙකුත් නිර්වචන මේ පින්වතුන් අහලා තියෙනවා. මෙන්න අමුතුම නිර්වචනයක්. 'සම්මා දිට්ඨි සම්මා දිට්ඨි' කියනවා, කෙතෙකින් ද සම්මා දිට්ඨි වෙන්නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කරනවා 'කච්චායන මේ ලෝකයා වැඩිකොටම ද්වයනිශ්‍රිතයි. දෙකක් තුළ හිරවෙලා ඉන්නවා. ද්වය නිශ්‍රිත කියලා කියන්නේ දෙකක් පිළිබඳ කතාන්තරය නේ. අර අපි කිව්වේ 'ඇත' 'නැත' කියලා. අන්න ඒකයි. 'ද්වය නිස්සිතො ඛ්වායං කච්චාන ලොකො යෙභුය්‍යෙන අත්ථිතඤ්චෙව නත්ථිතඤ්ච, අස්තිත්වය නාස්තිත්වය' කියන දෙක තුළයි ලෝකයා ඒ අන්ත දෙක තුළයි ඉන්නේ. එහෙම කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ මැදුම් මඟට ගන්න හැටි පෙන්නුම් කරනවා මේ විධියට. 'ලොකසමුදයං ඛො කච්චාන යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො, යා ලොකෙ නත්ථිතා සා න හොති' කච්චාන ලෝකයේ හට ගැන්ම, ලෝකය හට ගන්නා ආකාරය, යථා භූත වශයෙන් දකින විදර්ශකයාට ලෝකයේ නාස්තිත්වය කියන ලෝකය නැත කියන හැඟීම නැති වෙලා යනවා. ඒ එක පැත්තක්. ඊළඟට කියනවා 'ලොක නිරොධං ඛො කච්චාන යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සතො යා ලොකෙ අත්ථිතා සා න හොති' ලෝක නිරෝධය බලන්න බලන්න තේරෙනවා ඒක දිහා බලන කෙනාට ලෝකයෙ අස්තිත්ව කියන අන්තයටත් ගන්න බැහැ. ඔන්න අන්ත ද්වයෙන් මිදෙන හැටි. එතකොට ලෝකයා කියන්නේ ඒකාන්තයෙන් තියෙනවා. එහෙම නැත්නම් ඒකාන්තයෙන් නැහැ. බුදුරජාණන් වහන්සේ කියන්නේ ඒකාන්ත කතාව නෙවෙයි. **හේතු ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් 'නිසා' හටගැනීමක්**

For free distribution only

පටිච්චසමුප්පන්න කියන්නේ 'නිසා හට ගැනීමක්' තමයි අර දෙපැත්තම. එතකොට නිරන්තරයෙන්ම ලෝකය අලුත් වෙමින් යනවා. ඒ වගේම බිඳෙමින් යනවා. ඇතිවීම් නැතිවීම් සමූහයක් ලෝකය තුළ තියෙන්නේ. නමුත් ඒක ලෝකයා අරගත්තු ඝන සංඥාව උඩ, කෙලෙස් සංඥාව උඩ, ග්‍රහණය උඩ, උපාදානය උඩ, ලෝකයා දැඩිව ගන්නවා යමක් තියෙනවා කියලා. **යම්කිසි දෙයක් තියෙනවා කියලා. යම්කිසි දෙයක් තිබුනා නම් ඒක නැති වෙන්න ඕන.** එතකොට නිරෝධය. නිරෝධය කියන්නේ උච්ඡේදය කියලා සාමාන්‍ය ලෝකයා හිතන්නේ. නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම නැතිවුනා නම් නැති වුනේ - අපි සමහර අවස්ථාවල ප්‍රකාශ කළා, **නැතිවුනා නම් නැති වුනේ 'යමක් ඇත' කියා හිතාගත්තු අවිද්‍යාවත්, තව මදි, කියා හිතාගත්තු තණ්හාවත්ය. ඔච්චරයි නැතිවුණේ.** අඩන්න දෙයක් නැනේ. 'යමක් ඇත' කියලා හිතාගත්තු **අවිද්‍යාවත් 'තව මදි'** කියා හිතාගත්තු **තණ්හාවත්**. සැබෑ වශයෙන් තියෙන්නේ **ඇතිවීමක්** හා **නැතිවීමක්** පමණයි. **ඇතිවීමක්** හා **නැතිවීමක්** පමණයි. ඒකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය ලැබූ අවස්ථාවේ, විපස්සී බුදුරජාණන් වහන්සේ පවා ඒ ප්‍රත්‍යක්ෂය හෙළි කළේ "සමුදයො සමුදායොති ඛො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි" ආදී වශයෙන්. හටගන්නවා හටගන්නවා. එහෙම නැත්නම් හටගැනීමක්. හටගැනීමක්. ඒ එක පැත්තක්. අනික් පැත්ත තමයි නිරුද්ධවීමක්. නිරුද්ධ වීමක්. එතකොට හට ගැනීමත් නිරුද්ධවීමත් නිරන්තරයෙන් සිදුවන ක්‍රියාදාමයක්. ඕක තුළ ලෝකයා අර වැරදි දිට්ඨිය නිසා **'සක්කාය දිට්ඨිය'**[25] කියන්නේ **'සමූහය ඇත'** කියලා ගැනීම. ඒ දෘෂ්ටිය නිසා අන්න අර විදියට 'ඇත' 'නැත' කියන ඒ තර්කය මත හිර වෙලා **සාමාන්‍ය පෘථග්ජන පුද්ගලයා පමණක් නොවේ දෘෂ්ටිගතිකයාත් විද්‍යාඥයාත් ඔක්කොම හිරවෙලා තිනේනේ ඔතනයි.** තර්කය -උභතෝකෝටික තර්කය මදිවට චතුෂ්කෝටික[26] තර්කයකුත් හදාගෙන. එතැනත් හිරවෙලා. නමුත් මේ ඔක්කොම අතක්කාවචර ධර්මය තුළින් බුදුරජාණන් වහන්සේ සමතික්‍රමණය කළා. කොහොමද? අන්න අර ඇතිවීම් නැතිවීම් කියන ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධය තුළින් ඒක දැක්ක අවස්ථාව. මෙතන **ස්ථාවරයක් ගන්න බැහැ** ඇතැයි කියලාවත් නැතැයි කියලාවත්.

මේක මේ පින්වතුන්ට තේරෙන මට්ටමින් කියතොත් අපි යම් අවස්ථාවක අර නිවන දේශනාවල පොඩි උපමාවක් දුන්න. උපමාවලට නේ බොහෝ දෙනා කැමති. ඒක තේරුම් ගන්න පහසුයි. සමහරවිට සාප්පුවල එහෙම තියෙනවා නේ ඔය හිත් ඇදගන්න දේවල් පිටට පෙන්නන්න. සමහර විට තියෙනවා ඔය සාප්පුවල- දැන් කාලෙත් තියනවාද මම දන්නේ නැහැ.

For free distribution only

ඉස්සර තිබුනා ඔය කේතලේකින් වතුර වැක්කෙරෙනවා මොකක්හරි භාජනයකට - අපි හිතමු බේසමකට. සාප්පුවෙන් එළියට ඇවිල්ලා බලනකොට පිටින් ඉන්න කෙනාට පෙනෙන්නේ කේතලෙන් වතුර වැක්කෙරෙනවා කෙළවර වෙන්නේ නැහැ. කේතලය හිස් වෙන්නෙත් නැහැ. අරක පිරෙන්නෙත් නැහැ. මොකද රහස? රහස මේකයි. අර වතුර ධාරාව තුළින් මොකක්දෝ සියුම් නලයක් යනවා. අර වතුර ආයෙත් කේතලයට යවන්න. ඔය මැජික් කේතලේ උපමාව අපි දුන්නේ ඔන්න ලෝකයත් මැජික් කේතලයක් කියලා හිතා ගන්න. **ලෝකයත් මැජික් කේතලයක්**. පොඩි මට්ටමින් ගත්තොත් සමුදය වය -සමුදය නිරෝධය· -නිරන්තරයෙන් සිදුවෙනවා. මේ අපේ ශරීරයෙත් මේ හැම එකක් පිළිබඳව මේ පින්වතුන් දන්නවා. හිටිගමන් මැරෙන්නේ නැහැ නේ. ඊළඟට ලෝකය පිළිබඳවත්. ඒක තමයි 'සංවට්ට-විවට්ට' කියන්නේ. ලෝකධාතු ඇති වෙනවා නැති වෙනවා. **ඇති වෙනවා නැති වෙනවා.** ඔය සත්‍යයයි තථාගත සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයාට හෙළි කර දුන්නේ. ඒ වෙනුවට ලෝකයා අන්න අර සක්කායදිට්ඨිය තුළ හිරවෙච්ච ඒ සංඥාව නිසාම ඇති කර ගත්තු ඒ දෘෂ්ටිය තුළ හිරවෙලා තර්කය තුළ හිරවෙලා, නැවත නැවතත් **'යොගමායනති මච්චුනො.' මාරයාගේ විය කරට යට වෙනවා.**

ඉතින් මේ ටික ඇති මේ පින්වතුන්ට. ටික නොවේ හුඟක් කියවුනා. ඉතින් කෙසේ හෝ වේවා අපි හිතනවා අර අපි කිව්වේ **'මොන යකාට හෝ තේරේවා'** කියන අදහසිනුයි මේ ගැම්මට කියන්නේ. ඒක මේ කැහැ කැහැ හරි මම කියන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. ඉතින් මේ පින්වතුන් මට සමාධිය භජනය කරන්න ඕනෑ. අර යක්ෂයාට, දේවතාවට, කිව්වා වගේ. යම් දෙයක් නොතේරෙනවා නම්, යම් අවස්ථාවක මේ සංයුක්ත තැටිය අහනකොට තේරෙන්න පුළුවන්.

ඉතින් අද දවසෙත් මේ පින්වත් පිරිස වෙනදා වගේ වටිනා සීලයත් සමාදන් වෙලා නිවන් අදහසින් තම තමන්ගේ භාවනා කටයුතු කරන්න ඇති. මේ ධර්ම දේශනාවත් මේ පින්වතුන්ට ඒ බලාපොරොත්තු වන උත්තමාර්ථයට ළංවීමට උපකාර උපනිශ්‍රය වේවා කියලා ප්‍රාර්ථනා කරනවා. අවීචියේ සිට අකනිට්ඨාව දක්වා යම්තාක් සත්ත්ව කෙනෙක් ධර්ම දේශනාමය ධර්ම ශ්‍රවණමය කුසලය අනුමෝදන්වීමට කැමති නම් ඒ අනුමෝදන්වීම තුළින් ප්‍රාර්ථනීය බෝධියකින් උතුම් අමා මහ නිවනින් සැනසෙත්වා කියා ප්‍රාර්ථනා කරගෙන මේ ගාථා කියන්න.

එත්තාවතා ච අම්හෙහි ....

For free distribution only

පාදක සටහන්

1. සම්ද්ධි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 22 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
2. සම්ද්ධි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 18 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
3. සම්ද්ධි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 18 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
4. සම්ද්ධි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 22 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
5. සම්ද්ධි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 22 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
6. සම්ද්ධි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 22 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
7. මහානිදාන සූත්‍රය, දීඝ නිකාය - 2, 94 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 8)
8. අරහන්ත සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 1, 28 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 13)
9. නිබ්බේධික සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 4, 206 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 21)
10. මධුපිණ්ඩික සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 276 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
11. සන්ධ සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 6, 612 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 23)
12. සන්ධ සූත්‍රය, අංගුත්තර නිකාය - 6, 612 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 23)
13. පඨම නිබ්බාන සූත්‍රය, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය -1, 290 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
14. දුතියභද්දිය සූත්‍රය, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය -1, 278 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
15. මහාතණ්හාසඞ්ඛය සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය -1, 608 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
16. රතන සූත්‍රය, ඛුද්දකපාඨපාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 12 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
17. උපසීව සූත්‍රය, සුත්ත නිපාතය, ඛුද්දක නිකාය, 328 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
18. උපසීව සූත්‍රය, සුත්ත නිපාතය, ඛුද්දක නිකාය, 328 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
19. උපසීව සූත්‍රය, සුත්ත නිපාතය, ඛුද්දක නිකාය, 328 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 25)
20. අරියපරියෙසන සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 408 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
21. අරියපරියෙසන සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 1, 408 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 10)
22. බොධි සූත්‍රය 3, උදාන පාළි, ඛුද්දක නිකාය - 1, 132 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 24)
23. මහා වග්ගය - 1, 84 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 3)
24. කච්චානගොත්ත සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 2, 28 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 14)
25. සක්කාය දිට්ඨි සූත්‍රය, සංයුත්ත නිකාය - 3, 330 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 15)
26. චූලමාලුඞ්ක්‍ය සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 2, 152 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 11)
    අග්ගිවච්ඡගොත්ත සූත්‍රය, මජ්ඣිම නිකාය - 2, 256 පිට (බු.ජ.ත්‍රි. 11)

For free distribution only

කතු හිමියන්ගේ සිංහල කෘති

*1.	උත්තරීතර හුදෙකලාව -	(මුල් මුද්‍රණය)දම්සක් අංක 172/173	(1990)
	-එම-	(නව මුද්‍රණය), ධර්ම ග්‍රන්ථ මුද්‍රණ භාරය	(2001)
2.	විදසුන් උපදෙස්		(1997)
3.	නිවනේ නිවීම - පළමු වෙළුම		(1997)
4.	නිවනේ නිවීම - දෙවන වෙළුම		(1998)
5.	නිවනේ නිවීම - තෙවන වෙළුම		(1998)
6.	නිවනේ නිවීම - සිවුවන වෙළුම		(1998)
7.	නිවනේ නිවීම - පස්වන වෙළුම		(1999)
8.	නිවනේ නිවීම - සයවන වෙළුම		(1999)
9.	නිවනේ නිවීම - සත්වන වෙළුම		(1999)
10.	නිවනේ නිවීම - අටවන වෙළුම		(2000)
11.	නිවනේ නිවීම - නවවන වෙළුම		(2001)
12.	නිවනේ නිවීම - දසවන වෙළුම		(2002)
13.	නිවනේ නිවීම - එකොළොස්වන වෙළුම		(2004)
14.	නිවනේ නිවීම - පුස්තකාල මුද්‍රණය - ප්‍රථම භාගය (1-6 වෙළුම්)		(2000)
15.	නිවනේ නිවීම - පුස්තකාල මුද්‍රණය - (1-11 වෙළුම්)		(2010)
16.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 1 වෙළුම		(1999)
17.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 2 වෙළුම		(2000)
18.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 3 වෙළුම		(2001)
19.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 4 වෙළුම		(2003)
20.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 5 වෙළුම		(2005)
21.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 6 වෙළුම		(2006)
22.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 7 වෙළුම		(2009)
23.	පහන් කණුව ධර්ම දේශනා - 8 වෙළුම		(2012)
24.	හිතක මහිම - 1		(1999)
25.	හිතක මහිම - 2		(2003)
26.	හිතක මහිම - 3		(2012)
27.	හිත තැනීම		(2000)
28.	පැවැත්ම හා නැවැත්ම		(2000)
29.	ඇති හැටි දැක්ම		(2001)
30.	දිවි කතරේ සැඳෑ අඳුර		(2001)
31.	කය අනුව ගිය සිහිය		(2001)
32.	මා-පිය උවැටන		(2002)
33.	ප්‍රතිපත්ති පූජාව		(2003)
34.	චලන චිත්‍රය		(2004)
35.	දිය සුළිය		(2005)
36.	අභිනික්මන		(2003)
37.	බුදු සමය පුද්ගලයා හා සමාජය		(2009)
38.	මනසේ මායාව		(2010)
39.	භාවනා මාර්ගය		(2011)
40.	සසුන් පිළිවෙත		(2011)
41.	පිළිවෙතින් පිළිවෙතට		(2011)
42.	තිසරණ මහිම		(2012)
43.	කයේ කතාව		(2012)
44.	මෙත් සිතේ විමුක්තිය		(2012)

කතු හිමියන්ගේ ඉංග්‍රීසි කෘති

*1.	Concept and Reality in Early Buddhist Thought	(1971)
	- do - D. G. M. B. Edition	(2012)
*2.	Samyutta Nikaya - AnAnthology, Part II	
	Wheel No, 183/185	(1972)
	- do - D. G. M. B. Edition	(2009)
*3.	Ideal Solitude Wheel No, 188	(1973)
	- do - D. G. M. B. Edition	(2011)
*4.	The Magic of the Mind	(1974)
	- do - D. G. M. B. Edition	(2007)
5.	Towards Calm and Insight	(1991)
	- do - D. G. M. B. Edition	(1998)
6.	From Topsy - turvydom to Wisdom - Volume 1	(2003)
7.	From Topsy - turvydom to Wisdom - Volume II	(2012)
8.	Seeing Through	(1999)
9.	Towards A Better World	(2000)
10.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume I	(2003)
11.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume II	(2005)
12.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume III	(2005)
13.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume IV	(2006)
14.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume V	(2007)
15.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume VI	(2010)
16.	Nibbana - The Mind Stilled - Volume VII	(2012)
17.	Nibbana and The Fire Simile	(2010)